

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Розробки уроків

до підручника
«Я досліджую світ»
1 клас»

Видавництво «Підручники і посібники»

Ірина Жаркова, Лариса Мечник

Я досліджую світ

1 клас

Розробки уроків

(До підручника І. Жаркової, Л. Мечник)

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2022

Тема уроку. Чого ти навчишся на уроках «Я досліджую світ».

Мета: ознайомити зі змістом і завданнями інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1 класі, змістовими лініями курсу, узагальнити знання учнів про навколишній світ; формувати уявлення про значення пізнання навколишнього світу та місця людини в ньому; розвивати вміння працювати з підручником, спостерігати та зіставляти; виховувати інтерес до пізнання навколишнього світу.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Відгадайте загадку.

Стоїть вулик придорожній,
влітку він завжди порожній. (*Школа*)

— З якими навчальними предметами ви вже ознайомились у школі? (*Відповіді учнів.*)

— З якими підручниками ви вже ознайомились?

— Чого вас навчає буквар? Чого вас навчає математика?

Сьогодні у вас перший урок з курсу «Я досліджую світ». На ньому ви дізнаєтесь про те, що вивчатимете з цього предмета і за яким підручником, ознайомитесь із робочим зошитом, з яким будете працювати на уроках.

Тема сьогоднішнього уроку: «Чого ти навчишся на уроках «Я досліджую світ»».

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь з елементами бесіди з метою формування уявлення про зміст і завдання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1 класі.

На уроках з предмета «Я досліджую світ» ви будете знайомитися зі світом, що вас оточує, із середовищем, у якому ви живете: суспільством і природою.

Сьогодні розпочинається ваша шкільна мандрівка в навколишній світ. У вас, мабуть, є чимало запитань про те, який цей світ, що в ньому відбувається, яке ваше місце у цьому світі.

Розгляньте обкладинку підручника «Я досліджую світ», який складається з двох частин.

— Що на ній зображено? Про що, на вашу думку, свідчить ілюстрація на обкладинці підручника?

Разом із підручником «Я досліджую світ» ви вирушите в захопливу мандрівку у цікавий, сповнений несподіванок навколишній світ. У підручнику багато цікавих статей, порад, завдань, запитань, гарних малюнків, які допоможуть вам розкрити чимало таємниць світу, у якому ви живете. Ви будете спостерігати за ним, проводити досліди та робити свої відкриття.

Розгляньте третю сторінку підручника. На ній зображені умовні позначення, використані в підручнику. (*Учитель / учителька пояснює значення умовних знаків.*)

Пізнавати навколишній світ вам допоможе робочий зошит з предмета «Я досліджую світ»¹. У зошиті за допомогою ілюстрацій, загадок, запитань, різних видів пізнавальних завдань ви матимете можливість відтворити свої знання, використати набутий життєвий досвід, проводити елементарну пошукову діяльність.

Розгляньте третю сторінку зошита. На ній зображені умовні позначення, використані в зошиті. (*Учитель / учителька пояснює значення умовних знаків.*)

На уроках «Я досліджую світ» ви дізнаєтесь багато цікавого й корисного для себе. Отож вирушаймо в мандрівку навколишнім світом.

2. Розповідь з елементами бесіди та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про зміст розділу «Людина» інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Розгляньте перший малюнок у підручнику (с. 4).

— Що зображено на малюнку? Що роблять діти? (*Відповіді учнів.*)

— У що вдягнуті діти? Чому саме так вони вдягнуті?

— У чому діти несуть шкільне приладдя та підручники? У чому ви носите шкільне приладдя?

Щоб мати правильну поставу, шкільне приладдя та підручники потрібно носити в наплічнику. Малюнок повідомляє, що на уроках з предмета «Я досліджую світ» ви будете пізнавати свій організм та його можливості, дізнаєтесь, що потрібно робити, аби вашому життю і здоров'ю ніщо не загрозувало.

¹ Я досліджую світ. Робочий зошит інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти. У 2 ч. Ч. 1 / І. Жаркова, Л. Мечник. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2022. — 64 с.

3. Розповідь з елементами бесіди та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про зміст розділу «Людина серед людей» інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Розгляньте наступний малюнок у підручнику (с. 4).

— Що зображено на малюнку? Що роблять діти?

— Чи подобається вам вчинок хлопчика? Поміркуйте, що дівчинка має сказати хлопчикові, який пригостив її яблуком. (Відповіді учнів.)

На уроках з предмета «Я досліджую світ» ви будете вивчати правила поведінки серед людей, щоб розуміти, наскільки важливе доброзичливе ставлення одне до одного.

4. Практична робота з метою формування уміння знайомитися з однокласниками.

У школі ви не лише здобудете знання, а й знайдете багато друзів.

— Хто вже встиг познайомитися з однокласниками? З ким ви познайомилися?

— Як потрібно знайомитися з дівчинкою чи хлопчиком?

Якщо ви хочете познайомитися з дівчинкою чи хлопчиком, потрібно підійти і сказати, як вас звуть, попросити назвати їхнє ім'я. Завжди називайте однокласників на ім'я. Пам'ятайте, що для людини звук її імені — найсолодший і найбажаніший звук людської мови. (Учитель / учителька пропонує дітям познайомитися із сусідом по парті та розповісти про себе: як звати, де живе, яке улюблене заняття, хто є друзями.)

5. Розповідь з елементами бесіди та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про зміст розділів «Людина в суспільстві», «Людина і світ» інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Розгляньте перший малюнок у підручнику на с. 5.

— Що зображено на малюнку?

— У що вдягнуті діти? Чому вони вдягнуті саме так? (Відповіді учнів.)

Діти вдягнуті у вишиванки — український національний одяг. Не випадково, що саме такий малюнок зустрічає вас на перших сторінках підручника. Ви — українські діти, ваша Батьківщина — Україна. Батьківщина в кожного одна, її потрібно любити й шанувати. На уроках з предмета «Я досліджую світ» ви дізнаєтеся про свої права й обов'язки як громадянина чи громадянки України — однієї з багатьох країн світу.

— Хто з вас відвідував інші країни світу? У яких країнах вам довелося побувати? З якою метою ви там були? (Відповіді учнів.)

На уроках з предмета «Я досліджую світ» ви здійсните віртуальну подорож деякими країнами, дізнаєтеся, чим відрізняються люди в світі та чим вони подібні.

6. Розповідь з елементами бесіди та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про зміст розділу «Людина і природа» інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Розгляньте наступний малюнок у підручнику (с. 5).

— Що зображено на малюнку? Чим займаються діти?

— Що з того, що вас оточує в класі, належить до природи? (Відповіді учнів.)

Природа — це частина навколишнього світу. Все, що не зроблено руками людини, належить до природи. Природа дуже різноманітна. На уроках з предмета «Я досліджую світ» ви дізнаєтеся, якою буває природа, як її можна досліджувати, навчитися спостерігати та проводити досліди, щоб ще більше довідатися про природу.

Розгляньте останній малюнок у підручнику (с. 5).

— Що зображено на малюнку? Чим займаються діти?

— Чому взимку потрібно підготовувати пташок? Хто з вас підготовує взимку пташок? (Відповіді учнів.)

До природи треба ставитися дбайливо, берегти її. Адже природа є довкіллям, у якому ми живемо. Від стану довкілля залежить наше здоров'я. На уроках з предмета «Я досліджую світ» ви дізнаєтеся, як потрібно поводитися серед природи, щоб не завдавати їй шкоди.

Отож вирушаймо у мандрівку великим і цікавим навколишнім світом.

IV. Підсумок уроку. Рефлексія.

— Який навчальний предмет ви почали вивчати на сьогоднішньому уроці?

— Що нового дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

Тема уроку. Світ, у якому ти живеш.

Мета: формувати уявлення про навколишній світ та місце в ньому людини; виробляти вміння спостерігати, висловлювати судження, правильно формулювати думки, складати розповіді за ілюстраціями; виховувати бажання пізнавати навколишній світ.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Перевірка знань, умінь і навичок учнів.

— На попередньому уроці ви дізналися про уроки з предмета «Я досліджую світ».

Фронтальна бесіда.

— Що ви будете вивчати на уроках «Я досліджую світ»?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Що вас оточує в класі? (*Відповіді учнів.*)

Стіни, двері, вікна, столи, стільці, дошка, книжки, зошити, однокласники та багато іншого поряд із вами в класі. Приміщення, у якому ви зараз перебуваєте разом з усім, що там є, — це простір, який вас оточує. Це на даний час ваш навколишній світ. Якщо ви вийдете за межі школи, ваш навколишній світ розшириться: подвір'я школи, вулиця, спортивний майданчик... Але світ навколо значно більший.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, що таке навколишній світ і з чого він складається. Ви навчитеся складати розповіді за ілюстраціями, визначати, що у вашому оточенні є цікавим і корисним.

Тема сьогоднішнього уроку: «Світ, у якому ти живеш».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь з елементами бесіди та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про навколишній світ.

Розгляньте малюнки на с. 6 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Що вас оточує вдома? (*Відповіді учнів.*)

Письмовий стіл, шафа, ліжко, стілець, іграшки, письмове приладдя, килим — це далеко не весь перелік речей, які оточують вас вдома.

Щоб дізнатися, що ще є вдома, відгадайте загадки і дайте відповіді на запитання.

Ніг не маю, а ходжу,
рота не маю, а скажу,
коли обідати, коли спати,
коли роботу починати. (*Годинник*)

Однією ручкою всіх зустрічає,
іншою ручкою всіх проводить. (*Двері*)

Я зручний, дуже м'який,
неважко й вгадати.
Люблять всі на ньому
посидіти й полежати. (*Диван*)

У білому будиночку на кухні дід Мороз живе.
То притихне і мовчить, то прокинеться й бурчить. (*Холодильник*)

Він охоче пил вдихає,
та не хворіє і не чхає. (*Пилосос*)

Нам показує вікно
спорт, новини і кіно. (*Телевізор*)

У нім знання з усього світу
«мишка» може всім відкрити. (*Комп'ютер*)

— Для чого призначені ці речі? (*Відповіді учнів.*)

— Що вас оточує у школі? (*Відповіді учнів.*)

— Що вас оточує на вулиці? (*Відповіді учнів.*)

Поза межами дому чи школи вас оточують будинки, транспортні засоби, пішоходи, ваші друзі, з якими ви граєтесь на дитячому майданчику, дерева, тварини та багато іншого.

— Що вас оточує в лісі? (*Відповіді учнів.*)

Рослини й тварини оточують вас у лісі.

Щоб дізнатися, що ще оточує вас у навколишньому світі й без чого ви не зможете існувати, відгадайте загадки і дайте відповіді на запитання.

Навесні прокинеться,
з сонечком обніметься
та зелені шати
нумо приміряти. (*Дерево*)

До пухнастого хвоста
личить шубка їй руда.
Як рушає полювати,
не виходить зайчик з хати. (*Лисиця*)

Як рушає мандрувати, —
треба з ліжечок вставати.
Як іде за обрій спати,—
час і дітям спочивати. (*Сонце*)

Хмаркою у небі мчить,
ллється, плине і біжить.
На ставку в зимову пору
може стати склом прозорим. (*Вода*)

Куди ступиш — всюди маєш,
хоч не бачиш, а вживаєш. (*Повітря*)

— Чому людина не може існувати без Сонця, води, повітря, рослин, тварин?

Сонце дає людям світло й тепло. Повітря потрібне для дихання. Людина використовує воду для того, щоб пити, готувати їжу, митися, прати. Рослини і тварини дають людині їжу.

Отже, дім, школа, подвір'я, парк, ліс, вулиця, люди, з якими ви спілкуєтеся, — це світ, що вас оточує.

Усе, що вас оточує, — це навколишній світ.

2. Розповідь з елементами бесіди та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про людину як частину навколишнього світу.

Розгляньте малюнки на с. 7 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

— З ким спілкуються діти? (*Відповіді учнів.*)

Діти спілкуються з членами своєї сім'ї, з друзями та однокласниками, вчителями.

— З ким зазвичай спілкуєтеся ви? (*Відповіді учнів.*)

Ваші рідні, учителі, однокласники, друзі — це люди, які оточують у навколишньому світі.

Ви і кожна людина — частинка навколишнього світу.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 4–5.

— Що пропонується зробити в цьому завданні? (*З'єднати лініями.*)

— Що входить до вашого навколишнього світу?

Вам потрібно з'єднати лініями кружечки із зображенням предметів навколишнього світу з хлопчиком чи дівчинкою.

2. Фронтальна бесіда.

— Що таке навколишній світ?

— Доповніть перелік. *Вдома мене оточують: ліжка, ...*

— Доповніть перелік. *У школі мене оточують: стіл, ...*

— Доповніть перелік. *На вулиці мене оточують: автомобілі, ...*

— Доповніть перелік. *У лісі мене оточують: ялинки, ...*

— На що ви звертаєте увагу у світі, що вас оточує?

— Що у вашому оточенні є цікавим і корисним?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

РОЗДІЛ 1. ЛЮДИНА СЕРЕД ЛЮДЕЙ

Тема уроку. Твоя школа.

Мета: формувати уявлення про шкільні приміщення та їх призначення, професії людей, які працюють у школі, шкільне приладдя, необхідне для навчання; розвивати вміння поводитися зі шкільним приладдям; виховувати дисциплінованість, ввічливість, охайність, шанобливе ставлення до старших, однокласників, повагу до праці людей, які працюють у школі.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Перевірка знань, умінь і навичок учнів.

На попередньому уроці ви дізналися про те, що таке навколишній світ і з чого він складається.

Фронтальна бесіда.

- Що таке навколишній світ?
- Доповніть перелік. *Вдома мене оточують: ліжка, ...*
- Доповніть перелік. *У школі мене оточують: стіл, ...*
- Доповніть перелік. *На вулиці мене оточують: автомобілі, ...*
- Доповніть перелік. *У лісі мене оточують: ялинки, ...*
- На що ви звертаєте увагу у світі, що вас оточує?
- Що у вашому оточенні є цікавим і корисним?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Відгадайте загадки.

Як минає тепле літо,
то спішать до неї діти.
Сміх і гам дзвенить довкола —
відкриває двері ... (школа).

В сумці зошити й буквар.
Хто до школи йде? ... (Школяр)

З того дня, як діти вперше переступають поріг школи, вони стають школярами. Дванадцять років школа буде для вас вашою другою домівкою, а вчителі — наставниками та порадиниками.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, які приміщення є в школі та для чого вони призначені, яке приладдя потрібне для навчання у школі, а також люди яких професій працюють у ній. Ви навчитесь визначати, які речі є потрібними в школі, а які — зайвими.

Тема сьогоднішнього уроку: «Твоя школа».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та робота з ілюстраціями з метою формування уявлення про шкільні приміщення та їх призначення.

Минуло вже кілька днів, як ви стали школярами. За цей час встигли ознайомитися із деякими приміщеннями, які є в школі.

Розгляньте малюнки на с. 10 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Які приміщення є у школі? Для чого вони призначені? (Відповіді учнів.)

Приміщення школи — це:

- класи, у яких ви навчаєтесь;
- коридори, де проводите вільний час на перерві;
- спортзал, у якому проводять уроки фізкультури, спортивні змагання;
- їдальня, у якій ви снідаєте та обідаєте;
- медичний кабінет, у якому вам нададуть невідкладну допомогу, якщо виникнуть проблеми зі здоров'ям;
- гардероб, у якому школярі залишають свій верхній одяг, перевзуються.

Крім приміщень, зображених на малюнках, у школі також є:

- актовий зал, у якому проводять урочисті заходи, концерти;
- кабінет директора;
- учительська, де вчителі готуються до уроків.

— У яких шкільних приміщеннях вам вже доводилося побувати? Які речі там розміщені?

2. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про професії людей, які працюють у школі.

Розгляньте малюнки на с. 11 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Люди яких професій працюють у школі? (Відповіді учнів.)

— Яку роботу виконують люди, які працюють у школі?

Для того, щоб вам було комфортно навчатися, у школі працюють люди різних професій. Вони навчають учнів, дбають про їхнє здоров'я та безпеку, зокрема:

- учителі — фахівці, які навчають і виховують учнів;
- лікарі, медсестри — люди, які турбуються про здоров'я учнів;
- бібліотекарі — працівники бібліотеки, які виконують роботу із забезпечення учнів і вчителів підручниками та іншими необхідними для навчання книжками;
- кухарі — люди, які готують їжу для учнів;
- прибиральники — люди, які стежать за чистотою та прибирають приміщення школи;
- охоронці — люди, які дбають про безпеку учнів.

— Як потрібно ставитися до праці людей, які працюють у школі? (Відповіді учнів.)

До праці людей, які вас навчають і дбають про ваше здоров'я та безпеку, потрібно ставитися з повагою, цінувати їхню працю.

3. *Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про шкільне приладдя, необхідне для навчання у школі.*

— Що потрібно школяреві для навчання у школі? (Відповіді учнів.)

Розгляньте малюнок на с. 11 у підручнику, назвіть шкільне приладдя, яке на ньому зображене, і дайте відповіді на запитання.

— Для чого призначене шкільне приладдя, яке знадобиться вам для навчання у школі? (Відповіді учнів.)

— Які речі на уроці будуть зайвими? Чому? (Відповіді учнів.)

Зайвими на уроці будуть продукти харчування, іграшки, телефон. Вони будуть заважати навчатися. Ручка, олівці, лінійка, пенал, зошит, підручник, пластилін, фарби, альбом для малювання, гумка — це шкільне приладдя, потрібне для навчання у школі.

— Як потрібно ставитися до ранця та шкільного приладдя, щоб вони служили довго?

Щоб ранець і шкільне приладдя служили довго, їх потрібно берегти, не псувати, не ламати, не рвати та використовувати лише за призначенням.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. *Дидактична гра «Вігадай і розкажи».*

— Відгадайте загадки про шкільне приладдя й розкажіть, для чого воно призначене.

Книжечки маленькі, аркуші біленькі. В них вчимося ми писати, і складати, й віднімати. (Зошит)	Пензлик, аркуш та вода... Де ж малюнок? От біда! Що іще забув я взяти, щоб пейзаж намалювати? (Фарби)
Порахує сантиметри, а як треба — міліметри! Рівно лінії проводить, з олівцем за ручку ходить. (Лінійка)	Настрибаюсь вволю по чистому полю. Правда трішки ніс стешу, як малюю чи пишу. (Олівець)

2. *Робота в зошиті з друкованою основою.*

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 6.

— Що пропонується зробити? (Поміркувати й розказати, для чого призначені шкільні приміщення, зображені на малюнках.)

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 6.

— Що пропонується зробити? (Розфарбувати зображення приміщень, які є у школі.)

Виконаємо завдання 3 в зошиті на с. 7.

— Що пропонується зробити? (Пронумерувати, у яких приміщеннях школи є зображені предмети.)

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Перевірте, чи немає у вашому ранці зайвих речей.

Тема уроку. Навчання — це твій обов'язок.

Мета: формувати уявлення про навчання як основний обов'язок учнів, правила поведінки під час уроку та на перерві; розвивати увагу та пам'ять, вміння спостерігати, висловлювати судження; виховувати бажання навчатися, дисциплінованість, ввічливість, охайність, шанобливе ставлення до старших та однокласників, повагу до праці вчителів.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Перевірка знань, умінь і навичок учнів.

На попередньому уроці ви ознайомлювалися зі своєю школою.

1. Фронтальна бесіда.

- Які приміщення є в школі? Які речі там розміщені?
- Люди яких професій працюють у школі? Яку роботу вони виконують?
- Як потрібно ставитися до праці людей, які працюють у школі?

2. Вправа «Складіть ранець».

Я називатиму предмети. Якщо предмет є шкільним приладдям, ви піднімаєте зелену сигнальну картку (або зелену цеглинка «Лего»). Якщо предмет зайвий на уроці — то червону.

Зошит, лінійка, цукерка, простий олівець, телефон, фарби, пензлик, лялька, підручник, альбом для малювання, іграшковий автомобіль, гумка, ручка, яблуко, подушка, підстругачка, кольорові олівці, жувальна гумка.

- Як потрібно ставитися до шкільного приладдя?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

- Поміркуйте, чому в народі кажуть «Школа вчить, як на світі жити».

Переступивши 1 вересня поріг школи, ви стали учнями. Ви перегорнули нову сторінку вашого життя. Школа дасть вам знання, уміння й навички, можливість здобути в майбутньому обрану вами професію, підготує до дорослого життя.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, що навчання — це ваш основний обов'язок. Ви також довідаєтесь, як потрібно поводитися у школі під час уроків і на перерві, щоб бути дисциплінованими і ввічливими учнями.

Тема сьогоднішнього уроку: «Навчання — це твій обов'язок».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та робота з ілюстраціями з метою формування уявлення про навчання як основний обов'язок учнів.

Розгляньте малюнки на с. 12 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Чого навчають у школі? Які предмети ви вивчаєте? (*Відповіді учнів.*)

На уроках з української мови та літературного читання, англійської мови, математики, «Я досліджую світ», мистецтва, дизайну і технологій, фізкультури ви будете щодня пізнавати щось нове. Ви навчитеся:

- писати й читати рідною мовою;
- писати й читати іноземною мовою;
- рахувати, розв'язувати математичні вирази й задачі;
- малювати та співати;
- грати в спортивні ігри;
- досліджувати навколишній світ;
- своїми руками втілювати в життя різноманітні творчі задуми.

- Чого ще можна навчитися у школі? (*Відповіді учнів.*)

Школа — це заклад, у якому ви не тільки навчаєтесь. Ви вчитеся спілкуватися, ввічливо поводитися, бути акуратними, працюючими, любити і шанувати батьків, свою Батьківщину тощо.

У школі ви знайдете нових друзів — ваших однокласників, з якими вам буде цікаво та весело проводити дозвілля, влаштовувати шкільні свята.

У кожної людини є певні обов'язки, тобто те, що вона має безвідмовно виконувати.

- Які обов'язки є у вас вдома? (*Відповіді учнів.*)

Ви зобов'язані поважати й любити своїх батьків, допомагати їм, виконувати посильну домашню роботу, стежити за чистотою свого тіла, застеляти своє ліжко, прибирати за собою посуд тощо. Коли ви стали учнями, у вас з'явився ще один важливий обов'язок — навчання в школі. Навчання — це ваша праця.

Людині потрібно багато вчитися і працювати, щоб чогось досягти в житті. Розумну й обізнану людину, яка багато чого вміє і знає, поважають, хочуть з нею спілкуватися. Недарма в народі кажуть: «За одного вченого десять невчених дають».

- Чого ви хочете навчитися в школі? (*Відповіді учнів.*)

2. Бесіда з елементами розповіді на основі роботи з ілюстраціями з метою формування уявлення про правила поведінки у школі.

Щоб у школі ніщо не заважало успішному навчанню, потрібно дотримуватися певних правил поведінки.

Розгляньте малюнки на с. 13 у підручнику і складіть за малюнками правила поведінки в школі.

Ось основні правила, які повинні знати й дотримуватися всі школярі:

- приходьте до школи завчасно, не запізнюйтеся;
 - будьте чистими й охайними, знімайте верхній одяг і залишайте його на вішалці чи ховайте в шафу;
 - готуйте все необхідне для уроку навчальне приладдя, підручник і зошит;
 - коли прозвенів дзвінок на урок, займіть своє місце за партою;
 - на уроках відповідайте голосно та виразно;
 - якщо знаєте відповідь на запитання вчителя або щось не зрозуміли, не вигукуйте, а підніміть руку;
 - під час перерви в коридорі не штовхайтеся, не бігайте, підтримуйте чистоту й порядок;
 - у їдальні перед їдою мийте руки, поведіться культурно, не турбуйте інших.
- Які ще правила поведінки у школі ви можете назвати? *(Відповіді учнів.)*
- Бережіть шкільне майно, підтримуйте чистоту і порядок у школі.
 - Будьте ввічливими, вітайтеся з учителями та однокласниками.
 - На уроках будьте уважними, не відволікайтеся самі та не відволікайте інших сторонніми справами.
 - Якщо під час занять необхідно вийти з класу, то попросіть дозволу у вчителя.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Дидактична гра «Доповни правила».

— Я читатиму правило для учнів, а ви — доповнюватимете. Коли я зупинюся, ви маєте доповнити правило і виконати те, що воно вимагає.

- Заходить вчитель — ... (треба встати). *(Діти встають.)*
- Коли дозволить, ... (тихо сядь). *(Діти сідають.)*
- Спитати хочеш — не гукай, а тільки ... (руку піднімай). *(Діти піднімають руку.)*
- У школі парту бережи і на парті не лежи.

Щоб урок минув не марно, треба сісти ... (рівно й гарно). *(Діти сідають рівно й кладуть руки на парту.)*

2. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 8–9.

— Що пропонується зробити? *(Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зеленій колір, а якщо неправильно — у червоний. Пояснити свій вибір.)*

— Чого навчають у школі, а чого — ні?

— Що зображено на першому (і т. д.) малюнку? Чи вчать цього в школі? *(Діти коментують цю та наступні ситуації і зафарбовують кружечки у відповідні кольори.)*

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 9.

— Що пропонується зробити? *(Поміркувати й розказати.)*

— Які правила поведінки в школі порушили діти? *(Не підтримують чистоту і порядок; бігають і штовхуються в коридорі під час перерви; відволікають увагу інших учнів сторонніми справами на уроці.)*

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Твій розпорядок дня.

Мета: формувати уявлення про розпорядок дня учня в будні дні та необхідність його дотримання; виробляти вміння складати свій розпорядок дня на будні та вихідні дні, висловлювати судження; розвивати вміння спостерігати, увагу та пам'ять; виховувати дисциплінованість, охайність.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Перевірка знань, умінь і навичок учнів.

На попередньому уроці ви дізналися, що навчання в школі — це ваш основний обов'язок. Ви також довідалися, як поводитися в школі, щоб навчання було успішним.

1. Фронтальна бесіда.

— Для чого потрібно навчатися у школі?

— Чого навчають у школі?

2. Вправа «Доповніть правила поведінки у школі».

- До школи потрібно приходити ... (вчасно).
- Учителя потрібно слухати ... (уважно).
- На перерві не можна ... (галасувати, надміру бігати).
- Шкільне майно потрібно ... (берегти).
- У школі потрібно підтримувати ... (чистоту і порядок).
- Усе необхідне до наступного уроку потрібно ... (готувати на перерві).
- Коли прозвенів дзвінок на урок, ... (займи своє місце за партою).
- Коли заходить учитель / учителька, потрібно ... (встати).
- На уроках відповідай ... (голосно і виразно).
- Якщо знаєш відповідь на запитання вчителя / вчительки, ... (не вигукуй з місця, а підними руку).
- Зустрів учителя / учительку чи однокласника / однокласницю — ... (привітайся).

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

Коли ви стали учнями, у вас з'явилися нові обов'язки. Ви вже менше граєтеся, а більше навчаєтесь. Потрібно добре виспатися, вчасно встати зранку, щоб не запізнитися до школи. Після занять у школі відвідати гурток чи спортивну секцію тощо.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, як правильно розподілити свій час, щоб встигати все зробити, навчитися складати свій розпорядок дня.

Тема сьогоднішнього уроку: «Твій розпорядок дня».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді на основі роботи з ілюстраціями з метою формування уявлення про розпорядок дня першокласників у будні дні.

Щодня на вас чекає чимало справ. Щоб усе встигнути зробити, потрібно діяти за розпорядком дня.

Розпорядок дня — це чіткий план дій на день. Завдання розпорядку дня — так розподілити час і сили, щоб встигнути все зробити.

Розгляньте малюнки на с. 14–15 у підручнику та розкажіть.

— Яким має бути розпорядок дня першокласників? (Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і після кожного пункту розпорядку дня робить узагальнюючу розповідь з елементами бесіди.)

- 7.00–7.15 — пробудження, підйом, ранкова гімнастика, застилання ліжка. Ранок часто буває напруженим, особливо коли дорослі поспішають на роботу, підганяють вас, а вам хочеться ще спати. Щоб зранку вставати, потрібно вчасно лягати спати. Піднімайтеся одразу, як пробудилися, та привітайтеся з рідними. Обов'язково зробіть ранкову гімнастику та застеліть ліжко. Перед проведенням ранкової гімнастики бажано провітрити приміщення, можна увімкнути музику. Гімнастика вас збадьорить, надасть наснаги на новий день.
- 7.15–7.30 — водні процедури, ранковий туалет. Ретельно мийтеся та правильно чистіть зуби, не забувайте чистити вуха.

- 7.30–8.00 — *сніданок*. Снідати потрібно обов’язково, адже попереду на вас чекає навчання.
 - 8.00–8.15 — *дорога до школи*. З дому виходьте вчасно, щоб не запізнитися.
 - 8.30–12.00 — *заняття в школі*. Від того, як минув ваш ранок, залежить успішність навчання.
 - 12.00–13.00 — *повернення зі школи*. Якщо є можливість, намагайтеся йти додому пішки.
 - 13.00–14.00 — *обід*. Перед обідом не забувайте перевдягнутися та помити руки. Після обіду обов’язково приберіть за собою посуд і наведіть порядок.
 - 14.00–19.00 — *післяобідній відпочинок, перебування на свіжому повітрі, заняття в гуртках, читання, розваги*. Щоб бути здоровими, обов’язково гуляйте на свіжому повітрі, грайте в рухливі ігри, відпочивайте активно. Не забувайте скласти в ранець усе необхідне для занять у школі.
- Як ви проводите свій вільний час?
- 19.00–19.30 — *вечеря*.
 - 19.30–20.30 — *заняття улюбленими справами*. Цей час можна використати для спілкування з батьками та іншими членами сім’ї, щоб погратися, подивитися по телевізору дитячі передачі.
- Якими улюбленими справами ви любите займатися ввечері?
- 20.30–21.00 — *підготовка до сну*. Перед сном прийміть душ, або хоча б помийте ноги.
 - 21.00–7.00 — *сон*. Не забувайте перед сном побажати всім доброї ночі.

Першокласникам потрібно спати 10–11 годин на добу. Якщо ви лягатимете спати за розпорядком дня, то будете швидше засинати, а отже й висипатися. Зранку вставатимете бадьорими, сповненими сил.

Отже, розпорядок дня — це правильний розподіл часу. Щоб все встигати зробити, дотримуйтеся розпорядку дня.

2. *Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про розпорядок дня першокласників у вихідні дні.*

— Чи відрізняється ваш розпорядок дня в будні дні від розпорядку у вихідні дні? Чому?

— Яким є ваш розпорядок дня у вихідні?

У вихідні дні можна більше часу приділити заняттям улюбленою справою, іграм з друзями на свіжому повітрі, прогулянкам із батьками, походам у гості, театр тощо. Можна допомогти батькам по господарству.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 10–11.

— Що пропонується зробити? (*Установити послідовність, що за чим потрібно робити, щоб дотримуватися розпорядку дня.*)

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 11.

— Що вам пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати.*)

— Чи завжди ви ретельно дотримуетесь розпорядку дня? Що вам інколи не вдається виконувати? Чому?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці? Складіть разом із дорослими свій розпорядок дня на будні дні та дотримуйтеся його.

Тема уроку. Твоя постава.

Мета: формувати уявлення про значення правильної постави для здоров'я людини, вміння правильно ходити, сидіти, стояти; розвивати вміння висловлювати судження, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати висновки; виховувати відповідальність за своє здоров'я, охайність.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Перевірка знань, умінь і навичок учнів.

На попередньому уроці ви дізналися, що таке розпорядок дня.

Фронтальна бесіда.

- Що таке розпорядок дня?
 - Для чого потрібно діяти за розпорядком дня?
 - Розкажіть про свій розпорядок дня в будні дні.
 - Розкажіть про свій розпорядок дня у вихідні дні.
-
-
-

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

Для вашого здоров'я важливо, як ви ходите, сидите чи стоїте. Від цього залежить ваша постава.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, що таке постава та що потрібно робити, щоб мати правильну поставу.

Ви навчитеся перевіряти, чи правильна у вас постава.

Тема сьогоднішнього уроку: «Твоя постава».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь з елементами бесіди на основі роботи з ілюстраціями з метою формування уявлення про правильну поставу.

Постава — це положення тіла людини, коли вона сидить, ходить або стоїть.

Розглянемо, якою має бути правильна постава, коли людина стоїть або йде.

За правильної постави, коли людина стоїть або йде, у неї спина випрямлена, плечі розправлені, живіт підібраний, голова піднята, погляд спрямований уперед.

За правильної постави людина красива та струнка, вона може здійснювати різноманітні рухи, всі її органи розвиваються і працюють нормально. Лікарі кажуть: «Здорова спина — здоровий організм».

Людина з неправильною поставою сутулиться, у неї зігнута спина, плечі й голова нахилені вперед, а погляд спрямований вниз. У людей з неправильною поставою може боліти голова, вона швидко втомлюється.

Значну частину часу ви проводите сидячи за партою чи столом. Якщо ви неправильно сидите, то у вас буде псуватися постава.

Розгляньте на малюнку (с. 16 у підручнику), яким має бути положення тіла учнів, коли вони сидять за партою чи столом, щоб у них не псувалася постава, і дайте відповіді на запитання.

- Де мають лежати руки?
- Де мають стояти ступні?
- Як потрібно тримати голову?
- У якому положенні має перебувати спина? (*За підсумками бесіди вчитель / учителька робить узагальнюючу розповідь.*)

Правильно сидить той, у кого руки лежать на парті чи столі, а ступні стоять на підлозі. Голову потрібно тримати прямо, а спина має спиратися на спинку крісла.

2. Практична робота з метою формування вміння правильно сидіти за партою.

Перевірте, чи правильно ви сидите за партою.

Якщо ви сидите неправильно, змініть положення свого тіла, щоб виправити його. Завжди стежте за тим, щоб ваша постава, коли ви сидите, була правильною.

3. Робота в парі (групі) та узагальнююча розповідь з метою формування уявлення про поради щодо збереження правильної постави.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 16 у підручнику. Складіть за малюнками поради, як зберегти правильну поставу. (*Учитель / учителька вислуховує по черзі відповіді пари (групи) учнів і після кожного повідомлення робить узагальнюючу розповідь з елементами бесіди.*)

- Для підручників і шкільного приладдя використовуйте ранець. Ранець не має бути важким і носити його потрібно на спині, а не на одному плечі, як це іноді роблять учні.
- Сидіти за столом чи партою потрібно рівно, щоб руки лежали на столі, ступні стояли на підлозі, голова трималася прямо, а спина спиралася на спинку крісла. Коли пишете, лікті мають повністю лежати на столі.
- Під час ходьби не сутультеся, стежте, щоб спина була випрямлена, плечі розправлені, живіт підібраний, голова піднята, а погляд спрямований уперед.
- Займайтеся спортом, відпочивайте активно, грайте в рухливі ігри на свіжому повітрі. Корисним для формування та збереження правильної постави є заняття плаванням.
- Зранку робіть гімнастику.

4. Практична робота з метою формування вміння перевіряти правильність своєї постави.

Перевірте, чи правильна у вас постава.

Щоб перевірити, чи правильна постава, потрібно стати спиною до стіни. Якщо потилиця, лопатки, сидниці, литки та п'ятки торкаються стіни, то постава правильна.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Фронтальна бесіда.

- Як виглядає людина з правильною поставою?
- Як виглядає людина з неправильною поставою?
- Як потрібно сидіти за партою чи столом, щоб не зіпсувалася постава?
- Яких порад потрібно дотримуватися, щоб мати правильну поставу?
- Як можна перевірити, чи правильна постава?

2. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 12.

- Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зеленій колір, якщо неправильно — у червоний.*)

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 12.

- Що пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати.*)
 - Що ви порадите дітям, які не стежать за своєю поставою?
-
-
-

3. Робота в парі (групі).

Продемонструйте, як потрібно:

1-ша група — сидіти, щоб зберегти правильну поставу;

2-га група — ходити, щоб зберегти правильну поставу;

3-тя група — стояти, щоб зберегти правильну поставу.

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
- Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
- Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Твоє робоче місце.

Мета: формувати уявлення про робоче місце школяра та його облаштування, вміння правильно облаштовувати своє робоче місце; розвивати вміння висловлювати судження, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати висновки; виховувати відповідальність за своє здоров'я, охайність.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Перевірка знань, умінь і навичок учнів.

На попередньому уроці ви дізналися, яких порад потрібно дотримуватися, щоб мати правильну поставу.

Фронтальна бесіда.

- Як виглядає людина з правильною поставою? Як виглядає людина з неправильною поставою?
- Як потрібно сидіти за партою чи столом, щоб не зіпсувалася постава?
- Яких порад потрібно дотримуватися, щоб мати правильну поставу?
- Як можна перевірити, чи правильна постава?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Де вдома у вас розташоване робоче місце? (*Відповіді учнів.*)

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, як має бути облаштоване ваше робоче місце, щоб воно було зручним, сприяло успішному навчанню і не шкодило здоров'ю. Ви навчитеся облаштовувати своє робоче місце вдома.

Тема сьогоднішнього уроку: «Твоє робоче місце».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь з елементами бесіди на основі роботи з ілюстраціями з метою формування уявлення про правильну поставу на робочому місці.

Ваше робоче місце має бути зручним. Стіл і стілець мають відповідати зросту. Коли працюєте на робочому місці, стежте за своєю поставою.

Розгляньте малюнок на с. 18 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Як правильно сидіти за партою чи столом? (*Відповіді учнів.*)

Правильно сидить за партою чи столом той, у кого руки лежать на парті чи столі, а ступні стоять на підлозі. Голову потрібно тримати прямо, а спина має спиратися на спинку крісла.

2. Бесіда з використанням ілюстрацій та робота в парі (групі) з метою формування уявлення про поради щодо правильного облаштування робочого місця.

— Що має бути на робочому місці в школі? (*Відповіді учнів.*)

На робочому місці в школі має бути все необхідне для уроку. Якщо це уроки математики, української мови та літературного читання, іноземної мови, «Я досліджую світ», на робочому місці має бути підручник, зошит, пенал із письмовим приладдям. Для уроків мистецтва потрібні альбом, фарби, фломастери чи кольорові олівці. На уроках дизайну і технологій знадобляться матеріали й інструменти, необхідні для творчої праці.

— Що має бути на робочому місці вдома? (*Відповіді учнів.*)

На робочому місці вдома мають бути: настільна лампа, підставка для олівців і ручок, підставка для книжок, годинник і навчальне приладдя, потрібне для виконання завдання на даний час.

Робоче місце має бути добре освітленим. Тінь від руки не повинна заважати. Якщо ви пишете правою рукою, світло має падати з лівого боку; якщо ви пишете лівою рукою, світло має падати з правого боку.

Отже, правильно облаштоване та зручне робоче місце — це запорука успішного навчання та здоров'я.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1–2 в зошиті на с. 13.

— Що пропонується зробити? (*З'єднати лініями, що має бути на робочому місця у школі, а що — вдома. Поміркувати й розказати.*)

— Що є зайвим? Чому ви так вважаєте?

2. Робота в парі (групі).

Опишіть своє робоче місце.

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Твій відпочинок.

Мета: формувати уявлення про важливість відпочинку та його види, вміння обирати корисний відпочинок після навчання; розвивати вміння висловлювати судження, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати висновки; виховувати відповідальність за своє здоров'я.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Перевірка знань, умінь і навичок учнів.

На попередньому уроці ви дізналися, як має бути облаштоване ваше робоче місце в школі та вдома.

Фронтальна бесіда.

- Як правильно сидіти за партою чи столом, щоб зберегти правильну поставу?
- Що має бути на робочому місці в школі? Що має бути на робочому місці вдома?
- З якого боку має падати світло, якщо ви лівша, а як — коли ви правша?
- Опишіть своє робоче місце вдома.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

- Для чого людині потрібно відпочивати? (*Відповіді учнів.*)
- Як ви зазвичай відпочиваєте після навчання в школі?

Ваша основна праця — це навчання. У вільний від навчання час потрібно відпочивати. Під час відпочинку відновлюються сили.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, яким має бути відпочинок учнів після навчання, щоб найкраще відновити свої сили. Ви навчитеся вибирати корисний для себе відпочинок після навчання.

Тема сьогоднішнього уроку: «Твій відпочинок».

IV. Вивчення нового матеріалу.

Розповідь з елементами бесіди на основі роботи з ілюстраціями з метою формування уявлення про види відпочинку.

Після будь-якої праці людина втомлюється, тому їй потрібно відпочивати. Відпочинок — це не неробство. Це проведення часу з метою відновлення сил вашого організму.

Якщо під час відпочинку ви мало рухаєтесь, то це — пасивний відпочинок.

Розгляньте малюнки на с. 20 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

- Яким може бути пасивний відпочинок? (*Відповіді учнів.*)

Якщо під час відпочинку ви багато рухаєтесь, то це — активний відпочинок.

Розгляньте малюнки на с. 21 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Яким може бути активний відпочинок? (*Відповіді учнів.*)

- Який відпочинок є найкращим після навчання у школі? Чому ви так вважаєте? (*Відповіді учнів.*)

За час навчання в школі ваше тіло втомлюється від сидіння, хоче рухатися і зміцнюватися. Відпочиваючи активно, ви розвантажуете свій мозок та очі, які напружено працювали під час навчання.

Отже, найкраще відновить ваші сили після навчання в школі активний відпочинок.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 14.

- Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.*)
- Чому ви так вважаєте?

2. Робота в парі (групі).

- Як ви відпочиваєте після занять у школі? Визначте, корисний чи шкідливий для здоров'я ваш відпочинок. Поясніть, чому ви так вважаєте.

3. Фронтальна бесіда.

- Для чого на уроках влаштовують фізкультхвилинки? (*Відповіді учнів.*)

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Спілкуйся ввічливо.

Мета: формувати уявлення про культуру спілкування з дорослими і ровесниками, вміння вживати під час спілкування слова ввічливості; виховувати ввічливість, доброзичливість, чемність, шанобливе ставлення до старших, повагу до ровесників, манери культурної поведінки.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, які є види відпочинку та яким має бути відпочинок після навчання.

Фронтальна бесіда.

- Для чого потрібно відпочивати?
- Який відпочинок називають пасивним? Наведіть приклади пасивного відпочинку.
- Який відпочинок називають активним? Наведіть приклади активного відпочинку.
- Який відпочинок є найкращим після навчання? Чому?
- Для чого на уроках влаштовують фізкультхвилинки?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

- Послухайте вірш і дайте відповідь на запитання.
- Про які важливі слова йдеться у вірші? (*Відповіді учнів.*)

«Добрідень», «До побачення» — і усмішка сія. Велике мають значення ось ці прості слова!	Як каже син чи донечка: «Спасибі вам», «Будь ласка», — ясніше сяє сонечко і світ стає, як казка!
--	---

Надія Красоткіна

Кожному приємно чути слова «добрий день», «до побачення», «спасибі», «будь ласка». Їх називають словами ввічливості, чемними чи чарівними словами.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, які є слова ввічливості, як потрібно звертатися до старших та однолітків, щоб їм було приємно з вами розмовляти, як слід поводитися, коли спілкуєшся з людьми. Ви навчитесь вживати під час спілкування слова ввічливості.

Тема сьогоднішнього уроку: «Спілкуйся ввічливо».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про правила ввічливого спілкування.

Людина не може жити без спілкування з іншими людьми. Спілкуватися потрібно ввічливо. Ввічлива людина вживає в розмові слова, які називають «чарівними», або «чемними словами».

Послухайте пригоду, яка сталася з хлопчиком у лісі, та придумайте її закінчення.

В одного хлопчика було багато різних звичок. Однієї лише не вистачало — казати «добрий день», «до побачення», «вибачайте», «будь ласка», «дякую».

Одного разу наснилось йому, що прийшов він до лісу. Йде, ні на що уваги не звертає. Ні «добрий день», ні «до побачення», ні «дякую». А щоб вибачитися, то цього взагалі немає. Ледве мурашку не роздушив. Метелика з квітки зігнав. У пташку палкою жбурнув. Ведмедеві на лапу наступив. Розгнівався ведмідь, схопив хлопчика і ... з'їв!

Прокинувся хлопчик і... (*вирішив взяти за звичку казати «добрий день», «до побачення», «вибачте», «будь ласка», «дякую».*)

Шанобливу, привітну, доброзичливу людину, яка прагне не завдавати неприємностей іншим, готова прийти на допомогу, називають ввічливою.

Розгляньте малюнки на с. 22–23 у підручнику й прочитайте, що кажуть у різних випадках ввічливі діти.

Ввічлива людина в розмові вживає слова ввічливості. Перед такою людиною відкривається багато можливостей. Слова ввічливості є на різні випадки життя: для подяки, звертання, вітання, прощання, побажання, вибачення.

- Які ви знаєте слова вибачення? (*Вибачте, я не навмисне; пробачте.*)
- Які ви знаєте слова подяки? (*Дякую, спасибі, щиро дякую.*)

- Які ви знаєте слова звертання? (*Будь ласка, перепрошую, дозвольте потурбувати.*)
- Які ви знаєте слова побажання? (*Щасливої дороги, будьте здорові.*)
- Які ви знаєте слова вітання з дорослими? (*Добрий день, добрий вечір, доброго ранку.*)
- Які ви знаєте слова вітання з однолітками? (*Привіт, здоров.*)

- Які ви знаєте слова прощання з дорослими? (*До побачення, прощайте.*)
- Які ви знаєте слова прощання з однолітками? (*Бувай, до зустрічі, будь здоров.*)

Розгляньте малюнки на с. 23 у підручнику й дайте відповідь на запитання.

- З яким виразом обличчя потрібно промовляти слова вітання, прохання, подяки?

Слова ввічливості слід промовляти з привітним виразом обличчя, тоді вони будуть по-справжньому чарівними. Ввічливими потрібно бути не лише у словах, а й у вчинках, у поведінці. Наприклад, неввічливо привітатися з другом і вдарити його боляче по плечі.

- Коли потрібно говорити тихо, а коли — голосно? (*Відповіді учнів.*)

Тихо потрібно говорити, коли відпочиває хвора людина. Голосно можна відповідати біля дошки, бавитися на подвір'ї.

- Як ви розумієте народну мудрість: «Добре слово краще за цукор і мед»?

2. Дидактична гра «Додай чарівне слово» з метою формування уміння вживати у розмові слова ввічливості.

- Пограємо в гру «Додай чарівне слово». Учитель / учителька читає початок речення, а учні мають додати слова ввічливості, яких не вистачає у кожному випадку.

- Тобі допомогли повісити одяг на вішалку. Ти скажеш ... (*щиро дякую*).
- Ти йшов по коридору і когось ненароком штовхнув. Ти скажеш ... (*вибачте, я не ненавмисно*).
- Тобі побажали смачного в їдальні. Ти скажеш... (*дякую*).
- Тобі потрібно звернутися до сусіда по парті, щоб попросити лінійку, ти скажеш ... (*дай мені, будь ласка*).
- Ти проводиш бабусю, яка від'їжджає додому. Ти скажеш ... (*щасливої дороги*).
- Ти прийшов до школи, зайшов у клас і скажеш однокласникам ... (*доброго ранку чи привіт*).
- Ти прийшов до школи, зустрів вчителя і скажеш ... (*добрий день чи доброго ранку*).
- Тобі потрібно звернутися до вчителя. Ти скажеш ... (*перепрошую, дозвольте потурбувати*).

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 15.

- Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*)
- Що кажуть у таких випадках ввічливі діти? (*Діти самостійно виконують завдання. Потім під керівництвом учителя обговорюють випадки, зображені на малюнках, та називають слова, які кажуть у кожному випадку.*)

2. Завдання на застосування знань і умінь.

- Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 23 в підручнику.

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
- Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
- Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Поводься доброзичливо.

Мета: формувати уявлення про важливість відпочинку та його види, вміння вибирати корисний відпочинок після навчання; розвивати вміння висловлювати судження, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати висновки; виховувати відповідальність за свою поведінку.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Перевірка знань, умінь і навичок учнів.

На попередньому уроці ви дізналися про те, як потрібно ввічливо спілкуватися.

Дидактична гра «Ввічливо — неввічливо».

— Пограймо у гру «Ввічливо — неввічливо». Я читатиму твердження. Ви уважно слухаєте і, якщо так поводитися ввічливо, показуєте зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (*За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо поведінка ввічлива. Кожне твердження діти коментують і пояснюють, чому така поведінка неввічлива.*)

- Привітатися з похмурим виразом обличчя.
- Сказати: «Вибачте, я ненавмисно», коли когось ненароком скривдив.
- Не вітатися зі знайомими, поки вони не привітаються з тобою.
- Сказати: «Будь ласка», коли до когось звертаєшся із проханням.
- Говорити тихо, коли хтось відпочиває.
- Поступитися у транспорті місцем людям похилого віку та маленьким дітям.
- Розмовляти голосно у транспорті.
- Привітатися при зустрічі.
- Подякувати за послугу.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— З ким ви спілкуєтесь вдома? (*Відповіді учнів.*)

— З ким ви спілкуєтесь в школі?

— З ким ви спілкуєтесь на вулиці?

Кожен, напевно, хоче, щоб люди, які оточують, нас поважали та любили, не кривдили, були ввічливими, допомагали, не були байдужими.

— Що ви маєте робити, аби до вас так ставилися? (*Відповіді учнів.*)

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, що означає бути доброзичливими. Ви також довідаєтесь, як має поводитися доброзичлива людина, що потрібно робити, щоб до вас ставилися доброзичливо. Ви навчитеся робити висновки про те, чи вас можна назвати доброзичливими людьми.

Тема сьогоднішнього уроку: «Поводься доброзичливо».

IV. Вивчення нового матеріалу.

Розповідь з елементами бесіди на основі роботи з ілюстраціями з метою формування уявлення про доброзичливу поведінку.

— Яку людину, на вашу думку, називають доброзичливою? (*Відповіді учнів.*)

Слово «доброзичливий» утворилося із двох слів — «добро» і «зичити».

Людину, яка бажає усім добра, співчутливо ставиться до інших, дбає, піклується про них, називають доброзичливою. Доброзичлива людина завжди має бажання принести користь, зробити комусь добро.

Отже, якщо хочете бути доброзичливими, робіть добрі справи, допомагайте іншим, піклуйтеся про них.

Розгляньте малюнки на с. 24–25 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Як поведяться і спілкуються доброзичливі діти? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.*)

Доброзичливі люди:

- співчувають, підтримують у скрутній ситуації (*див. малюнок, на якому зображено, як дівчинка провідує хвору подругу*);
- уникають сварок і конфліктів, які згубно впливають на здоров'я та навчання, уміють працювати колективно (*див. малюнок, на якому зображено, як учні дружно працюють у групі, виконуючи колективну роботу*);
- поведяться дружнелюбно й привітливо, нікого не ображають, ні над ким не насміхаються (*див. малюнок, на якому зображено, як хлопчик катає дівчинку на гойдалці*);
- вітають друзів та однокласників з днем народження чи з іншими святами (*див. малюнок, на якому хлопчик вітає дівчинку*);
- допомагають тим, хто потребує допомоги (*див. малюнок, на якому зображено, як хлопчик допомагає дівчинці підвестися*);
- поведяться ввічливо, вживають під час спілкування слова ввічливості (*див. малюнок, на якому зображено, як хлопчик пропускає вперед дівчинку у дверях*);
- проявляють щедрість (*див. малюнок, на якому зображено, як хлопчик пригощає дівчаток яблуками*);
- підтримують гарні стосунки (*див. малюнок, на якому зображено, як хлопчик і дівчинка разом розглядають малюнки в книжці та читають*).

Отже, бути доброзичливим означає бажати добра людям, допомагати їм, піклуватися про них.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 16.

— Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.*)

— Хто поводить себе доброзичливо, а хто — ні?

— Чому ви так вважаєте?

2. Фронтальна бесіда.

— Чи можна вас назвати доброзичливою людиною? Розкажіть про свою доброзичливу поведінку.

— Чи доброзичливо поведяться ваші однокласники на уроках?

— Чи доброзичливо поведяться ваші однокласники на перервах? Розкажіть про їхню поведінку.

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Громадські місця.

Мета: формувати уявлення про громадські місця та загальні правила культурної поведінки в них, навички поводитися в громадських місцях; розвивати вміння висловлювати судження, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати висновки; виховувати відповідальність за свою поведінку в громадських місцях.

Обладнання: підручник, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Перевірка знань, умінь і навичок учнів.

На попередньому уроці ви дізналися про те, що означає бути доброзичливою людиною та як поводитися і спілкується доброзичлива людина.

Дидактична гра «Доброзичливо — недоброзичливо».

— Пограймо у гру «Доброзичливо — недоброзичливо». Я читатиму твердження. Ви уважно слухаєте і, якщо так поводитьься доброзичлива людина, показуєте зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо поведінка ввічлива. Кожне твердження діти коментують і пояснюють, чому така поведінка недоброзичлива.)

- Не привітати друга чи подругу з днем народження.
- Провідати друга чи подругу, які захворіли.
- Бігати коридорами в школі й штовхати однокласників.
- Придумувати прізвиська однокласникам.
- Пригощати друзів цукерками.
- Заступитися за друга, якого ображають.
- Звертатися до друзів та однокласників на ім'я.
- Допомогти, якщо хтось потребує допомоги.
- Позичити однокласнику / однокласниці ручку.
- Вирішувати конфлікт сваркою та бійкою.
- Заздрити успіхам друзів та однокласників.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Послухайте вірш і дайте відповідь на запитання.

— Яких дітей всі люблять і поважають, яким завжди і всюди раді?

Я дитинонька маленька,
слухаюсь татуса й неньку.
В дідуса та у бабусі
бути чемною учуся,
бо слухняним діткам всюди
щиро раді добрі люди.
Друзі, незнайомці, рідні —
всі люб'язні та привітні.
Гречна, лагідна дитина —
гордість кожної родини.
Між людьми завжди в пошані
ті, хто чемні та слухняні.

Леся Вознюк

Усі люблять й поважають чемних і слухняних дітей. Їх завжди і всюди раді бачити. З такими дітьми приємно спілкуватися, вони вміють ввічливо розмовляти та культурно поводитися. Ви вже знаєте, як потрібно поводитися у школі, ввічливо розмовляти, доброзичливо ставитися до інших.

Крім школи ви буваєте в місцях, які відвідує багато людей. Такі місця називають громадськими.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, як потрібно поводитися у громадських місцях. Ви навчитеся загальних правил поведінки в місцях, які відвідують багато людей.

Тема сьогоднішнього уроку: «Громадські місця».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь з елементами бесіди на основі роботи з ілюстраціями з метою формування уявлення про громадські місця.

Розгляньте малюнки на с. 26 у підручнику, назвіть громадські місця, зображені на малюнках, і дайте відповідь на запитання.

— Які з громадських місць вам доводилося відвідувати? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.*)

Школа, магазин, кінотеатр, театр, цирк, пошта, поліклініка, музей, бібліотека, ресторан, кафе, дитячий майданчик, стадіон — це громадські місця, які відвідує багато людей, тобто громада.

2. Розповідь з елементами бесіди та роботи в парі (групі) з метою формування уявлення про загальні правила поведінки в громадських місцях.

У громадських місцях є свої правила поведінки:

- намагайтеся не привертати уваги своїм виглядом;
- не смітіть;
- не бешкетуйте;
- не розмовляйте голосно;
- коли поруч з вами люди, пам'ятайте про них, не заважайте їм.

— Виконайте завдання для роботи в парі, запропоноване на с. 27 у підручнику. Разом із сусідом чи сусідкою по парті оцініть поведінку дітей у громадських місцях: у магазині, у скверіку, у музеї, на вулиці.

Отже, ставтеся з повагою до людей, які вас оточують у громадських місцях. Пам'ятайте, що громадські місця призначені для багатьох людей, тому не заважайте іншим.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Фронтальна бесіда.

— Які громадські місця є там, де ви живете?

— Які правила поведінки в громадських місцях ви знаєте?

— Яких правил поведінки в громадських місцях ви дотримуетесь?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. У музеї.

Мета: формувати уявлення про правила культурної поведінки в музеї, вміння поводитися; розвивати вміння висловлювати судження, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати висновки; виховувати відповідальність за свою поведінку в громадських місцях.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Перевірка знань, умінь і навичок учнів.

На попередньому уроці ви дізналися, які бувають громадські місця та як там поводитися, щоб не завдавати нікому незручностей.

Фронтальна бесіда.

- Які ви знаєте громадські місця?
 - Чому ці місця називають громадськими?
 - Яких правил поведінки потрібно дотримуватися в громадських місцях?
 - Чому потрібно дотримуватися правил поведінки в громадських місцях?
-
-
-
-

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Здогадайтеся, про яке громадське місце я вам розкажу.

У цьому місці зберігають цінні пам'ятки історії, природи та культури, які називають експонатами. У цей заклад можна прийти і подивитися на виставлені експонати. Розповідає про них екскурсовод.

Місце, де зберігаються цінні пам'ятки історії, природи та культури — це музей.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, які бувають музеї. Ви також довідаєтесь, як потрібно там поводитися, навчитеся складати за малюнками правила поведінки в музеї.

Тема сьогоднішнього уроку: «У музеї».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь з елементами бесіди на основі роботи з ілюстраціями з метою формування уявлення про музей та види музеїв.

Музей — це місце, де зберігають цінні пам'ятки історії, природи та культури. У музеях виставлені для огляду предмети, які називають експонатами. Екскурсії залами музею проводить екскурсовод.

Музеї бувають різні.

Є *краєзнавчі музеї*, у яких збирають, вивчають і показують матеріали, що розповідають про природу, історію, культуру рідного краю.

Розгляньте на с. 28 у підручнику світліну, на якій зображено зал Полтавського краєзнавчого музею. Зверніть увагу на вітрини і стенди, де виставлені для огляду експонати музею.

Є *художні музеї*, у яких збирають і демонструють для огляду твори образотворчого мистецтва (картини, скульптури).

Розгляньте на с. 28 у підручнику світліну, на якій зображено приміщення Миколаївського обласного художнього музею. Зверніть увагу на просторі світлі зали, стіни яких завішані картинами так, щоб їх було зручно розглядати.

Є *історичні музеї*, у яких збирають, вивчають і демонструють історію країни, видатної особистості чи певної події.

Розгляньте на с. 28 у підручнику світліну, на якій зображено краєвид Національного музею народної архітектури та побуту України в м. Києві. Зверніть увагу, що музей розташований просто неба.

— Які музеї вам доводилося відвідувати? Що вам там запам'яталося? (Відповіді учнів.)

2. Розповідь з елементами бесіди та роботи в парі (групі) з метою формування уявлення про правила поведінки в музеї.

У музеї ви — відвідувачі. Для відвідувачів музею існують певні правила поведінки.

— Виконайте завдання для роботи в групі, запропоноване на с. 29 у підручнику. Складіть за малюнком правила поведінки в музеї.

1-ша група складає правила поведінки за першим малюнком; 2-га група — за другим малюнком. (Учитель /учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про правила поведінки в музеї.)

У музеї потрібно:

- залишити верхній одяг та громіздкі предмети в гардеробі;
- вимкнути мобільний телефон;
- уважно слухати екскурсовода, не перебивати;
- не загороджувати іншим відвідувачам огляд експонатів;
- слідувати за екскурсоводом, не відволікатися і не відволікати інших;
- ставити екскурсоводу запитання після того, як розповідь закінчено, або під час паузи;
- ходити залами спокійно й тихо;
- розмовляти й обмінюватися враженнями тихо;
- розглядати експонати і читати підписи під ними;
- триматися від експонатів на відстані;
- подякувати екскурсоводу за розповідь.

У музеї заборонено:

- користуватися мобільним телефоном;
 - торкатися експонатів руками та притулятися до скляних вітрин;
 - вживати їжу та напої;
 - бешкетувати та сміятися;
 - бігати та штовхатися;
 - голосно розмовляти та сміятися.
-
-
-

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 17.

- Що пропонується зробити? (Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зеленій колір, якщо неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.)
- Хто дотримується правил поведінки в музеї, а хто — ні?
- Які правила поведінки порушили діти?

2. Завдання на застосування знань.

- Чому потрібно дотримуватися правил поведінки в музеї?
-
-
-

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
- Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
- Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. У театрі та кінотеатрі.

Мета: формувати уявлення про правила культурної поведінки в театрі та кінотеатрі, вміння поводитися там; розвивати вміння висловлювати судження, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати висновки; виховувати відповідальність за свою поведінку в громадських місцях.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Перевірка знань, умінь і навичок учнів.

На попередньому уроці ви дізналися про те, які бувають музеї та як потрібно в них поводитися.

Дидактична гра «Можна — не можна».

— Пограймо у гру «Можна — не можна». Я читатиму твердження. Ви уважно слухаєте і, якщо так потрібно поводитися в музеї, показуєте зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо так поводитися можна. Кожне твердження діти коментують і пояснюють, чому так поводитися можна, а по-іншому — ні.)

- Залишати верхній одяг і громіздкі предмети в гардеробі;
- користуватися мобільним телефоном;
- ставити екскурсоводу запитання після того, як розповідь закінчено, або під час паузи;
- бешкетувати та сміятися;
- вимикати мобільний телефон;
- уважно слухати екскурсовода, не перебивати;
- торкатися експонатів руками та притулятися до скляних вітрин;
- загороджувати іншим відвідувачам огляд експонатів;
- слідувати за екскурсоводом, не відволікатися і не відволікати інших;
- вживати їжу та напої;
- ходити залами спокійно й тихо;
- розмовляти й обмінюватися враженнями тихо;
- розглядати експонати і читати підписи під ними;
- бігати та штовхатися;
- триматися від експонатів на відстані;
- голосно розмовляти та сміятися;
- подякувати екскурсоводу за розповідь.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Щоб дізнатися про те, де ще потрібно бути чемними і культурно поводитися, вам потрібно відгадати загадки.

Сидимо в цьому залі,
доки там темно.
Як засвітиться світло,
встаємо та йдемо. (Кінотеатр)

Сцена, завіса,
зал і артисти.
Де все це є?
Здогадайтеся, діти. (У театрі)

Театр — це громадське місце, де глядачам показують вистави.

Кінотеатр — це громадське місце, у якому глядачам демонструють для перегляду кінофільми.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, які бувають театри. Ви також довідаєтесь, як потрібно поводитися в театрі та кінотеатрі. Ви навчитеся складати за малюнками правила поведінки під час перегляду вистави в театрі.

Тема сьогоднішнього уроку: «У театрі та кінотеатрі».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь з елементами бесіди на основі роботи з ілюстраціями з метою формування уявлення про театри для дітей.

Театр — це приміщення, де на сцені перед глядачами виступають актори.

Театри бувають для дорослих і дітей. Для дітей призначені театри ляльок і театри юного глядача.

Театр ляльок — це особливий театр, де задіяні ляльки. Керують ляльками та озвучують їх актори, які можуть бути заховані від глядачів, або глядачі можуть бачити акторів.

Розгляньте на с. 30 у підручнику світлину, на якій зображено сцену Київського академічного театру ляльок. Зверніть увагу на те, що глядачі в цьому театрі можуть спостерігати за акторами й бачити, як відбувається процес керування ляльками.

Театр юного глядача — це театр, у якому актори грають вистави для дітей і підлітків.

Розгляньте на с. 30 у підручнику світлину, на якій зображено сцену із вистави у Першому українському театрі для дітей та юнацтва в м. Львові. Зверніть увагу, що на сцені, імовірно, показують казку.

— У яких театрах вам доводилося бувати? Які вистави доводилося переглядати? (*Відповіді учнів.*)

2. Розповідь з елементами бесіди та роботи в парі (групі) з метою формування уявлення про правила поведінки в театрі та кінотеатрі.

У музеї ви — глядачі. Відвідування театру чи кінотеатру — це радісна подія. Щоб не затьмарювати її ні собі, ні іншим людям, дотримуйтеся певних правил поведінки.

— Виконайте завдання для роботи в групі, запропоноване на с. 31 у підручнику. Складіть за малюнком правила поведінки під час вистави в театрі.

1-ша група складає правила поведінки за першим малюнком;

2-га група складає правила поведінки за другим малюнком;

3-тя група складає правила поведінки за третім малюнком;

4-та група складає правила поведінки за четвертим малюнком. (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про правила поведінки в театрі.*)

У театрі потрібно:

- прийти за кілька хвилин до початку вистави;
- пред'явити квиток;
- роздягнутися в гардеробі;
- зайняти місце, вказане у квитку;
- до свого місця проходити, повернувшись обличчям до тих, хто вже сидить;
- вимкнути мобільний телефон;
- сидіти на своєму місці, поки не закінчиться вистава;
- аплодувати по закінченні вистави.

У театрі не можна:

- заважати артистам;
- загороджувати іншим глядачам вид на сцену;
- розмовляти, перешіптуватися із сусідом;
- їсти;
- смітити.

— Чим відрізняються правила поведінки глядача в кінотеатрі від правил поведінки в театрі? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про відмінності у правилах поведінки в театрі й кінотеатрі.*)

Майже всі правила поведінки в кінотеатрі є такими ж, як і в театрі. Відмінності полягають лише в тому, що в кінотеатрі глядачі не аплодують після закінчення перегляду фільму і можуть споживати певну їжу.

Ви повинні пам'ятати, що потрібно з повагою ставитися до присутніх на виставі в театрі чи на сеансі кіно в кінотеатрі.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 18.

— Що пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати.*)

— Як потрібно поводитися в театрі?

— Що ще пропонується зробити? (*Пронумерувати.*)

— Що за чим потрібно робити, коли відвідуєш театр?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. У бібліотеці.

Мета: формувати уявлення про правила культурної поведінки в бібліотеці, вміння поводитися там; розвивати вміння висловлювати судження, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати висновки; виховувати відповідальність за свою поведінку в громадських місцях.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Перевірка знань, умінь і навичок учнів.

На попередньому уроці ви дізналися, про те, які бувають театри та як потрібно поводитися в театрі та кінотеатрі.

Дидактична гра «Можна — не можна».

— Пограймо у гру «Можна — не можна». Я читатиму твердження. Ви уважно слухаєте і, якщо так потрібно поводитися в театрі чи кінотеатрі, показуєте зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо так поводитися можна. Кожне твердження діти коментують і пояснюють, чому так поводитися можна, а по-іншому — ні.)

- Прийти за кілька хвилин до початку вистави;
- пред'явити квиток;
- роздягнутися в гардеробі;
- розмовляти, перешіптуватися із сусідом;
- зайняти місце, вказане у квитку;
- до свого місця проходити, повернувшись обличчям до тих, хто вже сидить;
- вимкнути мобільний телефон;
- заважати артистам;
- сидіти на своєму місці, поки не закінчиться вистава;
- їсти;
- аплодувати по закінченні вистави;
- загороджувати іншим глядачам вид на сцену;
- смітити.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Щоб дізнатися, де ще потрібно бути чемними та культурно поводитися, вам потрібно відгадати загадку.

Зовні це — звичайний дім,
та жителів немає в нім.
Там книжки довгими рядами
своїх чекають читачів. (Бібліотека)

У кожному місті чи селі, у кожній школі є бібліотека.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, як потрібно поводитися в бібліотеці. Ви навчитеся складати за малюнками правила поведінки в бібліотеці.

Тема сьогоднішнього уроку: «У бібліотеці».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь з елементами бесіди на основі роботи з ілюстраціями з метою формування уявлення про призначення бібліотек.

Бібліотека — це громадське місце, де зібрані й зберігаються різноманітні друковані видання (книжки, підручники, журнали, газети тощо). Є бібліотеки для дорослих і дітей.

Кожен може приходити в бібліотеку, брати там книжки додому. Також можна читати книжки чи журнали в читальному залі.

Отже, бібліотека — місце, де читають, навчаються, пізнають нове.

Розгляньте на с. 32 в підручнику світліни, на яких зображено стелажі з книгами в бібліотеці та читальний зал. Зверніть увагу, що книги акуратно розставлені на полицях.

2. Розповідь з елементами бесіди та роботи в парі (групі) з метою формування уявлення про правила поведінки в бібліотеці.

У бібліотеці ви — читачі. Читати книжки дуже корисно. Читання розвиває мовлення, вчить висловлювати думки. Із книжок ви можете дізнатися багато нового й цікавого про навколишній світ.

Книжки — це джерело знань. З них ми дізнаємося про минуле людства, досягнення науки і культури, особливості звичаїв інших народів, захоплюючі подорожі та пригоди, талановитих людей.

Бібліотечними книжками користуються багато учнів. Щоб і після вас книжку могли читати інші, поведіться з нею дбайливо: не виривайте і не загинайте сторінок, не робіть у них підкреслень, поміток.

Книжку в бібліотеку необхідно повертати вчасно, її видають на 10–15 днів.

Бібліотека завжди наповнена особливою атмосферою. Щоб відвідувачі могли зосередитися, існують правила поведінки в бібліотеці.

— Виконайте завдання для роботи в групі, запропоноване на с. 33 в підручнику. Складіть за малюнком правила поведінки в бібліотеці.

1-ша група складає правила поведінки за першим малюнком;

2-га група складає правила поведінки за другим малюнком;

3-тя група складає правила поведінки за третім малюнком;

4-та група складає правила поведінки за четвертим малюнком. (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про правила поведінки в бібліотеці.*)

У бібліотеці потрібно:

- залишити верхній одяг у гардеробі;
- вимкнути мобільний телефон;
- привітатися з бібліотекарем;
- якщо треба зателефонувати, вийти з приміщення;
- у читальному залі зайняти вільний стіл, поводитися тихо, не читати вголос;
- якщо не вдається відшукати чи дістати книжку з верхньої полиці, звернутися до бібліотекаря і тихо, але виразно, пояснити свою проблему;
- потрібну книжку пред'явити бібліотекарю для запису її в читацький формуляр і не забути подякувати.

У бібліотеці не можна:

- заважати іншим читачам;
- бігати між стелажми із книжками;
- розкидати книжки чи переставляти їх з місця на місце;
- розмовляти, перешіптуватися із сусідом;
- їсти;
- смітити.

Ви повинні пам'ятати, що потрібно з повагою ставитися до присутніх у бібліотеці.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 19.

— Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний.*)

— Хто дотримується правил поведінки в бібліотеці, а хто — ні?

— Що ще пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати.*)

— Які правила поведінки в бібліотеці порушили діти?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. У гостях. Правила гостинності.

Мета: формувати уявлення про правила культурної поведінки в гостях і правила гостинності, вміння поводитися в гостях і приймати гостей; розвивати вміння висловлювати судження, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати висновки; виховувати відповідальність за свою поведінку в гостях і під час прийому гостей.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Перевірка знань, умінь і навичок учнів.

На попередньому уроці ви дізналися, як потрібно поводитися в бібліотеці.

Дидактична гра «Можна — не можна».

— Пограймо у гру «Можна — не можна». Я читатиму твердження. Ви уважно слухаєте і, якщо так потрібно поводитися в театрі чи кінотеатрі, показуєте зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо так поводитися можна. Кожне твердження діти коментують і пояснюють, чому так поводитися можна, а по-іншому — ні.)

- Бігати між стелажми із книжками;
- залишати верхній одяг у гардеробі;
- вимикати мобільний телефон;
- вітатися з бібліотекарем;
- розкидати книжки чи переставляти їх з місця на місце;
- заважати іншим читачам;
- якщо треба зателефонувати, виходити з приміщення;
- у читальному залі займати вільний стіл, поводитися тихо, не читати вголос;
- їсти;
- якщо не вдається відшукати чи дістати книжку з верхньої полиці, звертатися до бібліотекаря і тихо, але виразно, пояснювати свою проблему;
- потрібну книжку пред'являти бібліотекарю для запису її в читацький формуляр і не забувати подякувати.
- розмовляти, перешіптуватися із сусідом;
- смітити.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— До кого вам доводилося ходити в гості?

— З якої нагоди вам доводилося приймати гостей?

Вам доводилося бути в гостях у родичів, друзів, однокласників з нагоди певних свят. Мабуть, кожному із вас доводилося приймати в себе гостей.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, як потрібно поводитися в гостях. Ви також довідаєтесь, яким має бути гостинний господар. Ви навчитеся складати за малюнками правила поведінки в гостях і правила гостинності.

Тема сьогоднішнього уроку: «У гостях. Правила гостинності».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь з елементами бесіди та роботи в парі (групі) з метою формування уявлення про правила поведінки в гостях.

Гість — це людина, яка приходить до когось за запрошенням. Отже, похід у гості починається із запрошення. Приходити в гості, коли вас не запрошували, некультурно, тому що ви можете відволікати товариша від якихось важливих справ. Якщо у вас поганий настрій або ви захворіли, краще залишитися вдома.

Коли вас запросили в гості, потрібно дотримуватися відповідних правил поведінки.

— Виконайте завдання для роботи в групі, запропоноване на с. 34 в підручнику. Складіть за малюнком правила поведінки в гостях. Доповніть їх своїми правилами.

1-ша група складає правила поведінки за першим малюнком;

2-га група складає правила поведінки за другим малюнком;

3-тя група складає правила поведінки за третім малюнком;

4-та група складає правила поведінки за четвертим малюнком. (Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про правила поведінки в гостях.)

Щоб гостина була приємною для господарів і гостей, потрібно дотримуватися певних правил поведінки, вироблених упродовж років. А саме:

- завжди приходьте в гості за запрошенням;
- не запізнюйтеся, не гарно змушувати чекати;
- одягніться красиво й охайно;

- зніміть верхній одяг і акуратно повішайте його на вішалку чи в шафу;
- привітайте господаря, даруючи подарунок, скажіть слова побажання;
- привітайтеся з іншими гостями;
- будьте ввічливими з усіма, підтримуйте розмову та ігри, які вам пропонують;
- поведіться спокійно та стримано, не привертайте до себе небажаної уваги;
- без запрошення за стіл не сідайте, поведіться за столом культурно;
- не засиджуйтеся в гостях занадто довго;
- не забувайте подякувати господареві за його гостинність і запрошення.

Своєю поведінкою в гостях ви показуєте свою вихованість і повагу до господарів. Якщо будете поводитися ввічливо й культурно, вас будуть запрошувати в гості знову.

2. Розповідь з елементами бесіди та роботи в парі (групі) з метою формування уявлення про правила гостинності.

Гості можуть прийти до тебе на день народження чи з іншої нагоди. Щоб їм у тебе сподобалося, дотримуйся правил гостинності.

Гостинність — народна традиція з любов'ю та повагою приймати й пригощати гостей, а також готовність і бажання це робити.

— Виконайте завдання для роботи в групі, запропоноване на с. 35 у підручнику. Складіть за малюнком правила гостинності.

1-ша група складає правила поведінки за першим малюнком;

2-га група складає правила поведінки за другим малюнком;

3-тя група складає правила поведінки за третім малюнком;

4-та група складає правила поведінки за четвертим малюнком. (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про правила гостинності.*)

Щоб бути гостинним господарем чи гостинною господинею, потрібно:

- одягнутися святково та чекати гостей у призначений час;
- привітатися з гостем, допомогти зняти верхній одяг;
- провести гостя в кімнату;
- подякувати за подарунок;
- розважати гостей, показати їм свої іграшки, книжки, альбоми тощо;
- запропонувати пограти в цікаві ігри, у які можна грати в приміщенні;
- приділяти увагу всім гостям;
- запросити до столу, щоб пригоститися;
- подякувати за приємно проведений час.

Ви повинні пам'ятати, що гостинний господар ставиться уважно та ввічливо до гостей.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 20.

- Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зеленій колір, якщо неправильно — у червоний.*)
- Хто дотримується правил поведінки в гостях і правил гостинності, а хто — ні?
- Що ще вам пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати.*)
- Чому ви так вважаєте?

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Правила поведінки за столом.

Мета: формувати уявлення про правила сервірування столу та культурної поведінки за столом; розвивати вміння і навички сервірувати стіл і користуватися столовими приборами, висловлювати судження, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; виховувати ввічливість, чемність, працьовитість, манери гарної поведінки, повагу до себе та інших людей.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», пластиковий посуд і столові прибори, паперові серветки.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, як потрібно поводитися у гостях та бути гостинним господарем чи гостинною господинею.

Дидактична гра «Культурно — не культурно».

— Пограємо в гру «Культурно — некультурно». Я читатиму твердження. Ви уважно слухаєте і, якщо так поводитися культурно, показуєте зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо поведінка культурна. Кожне твердження, яке сигналізується червоною картою, діти коментують і пояснюють, чому така поведінка некультурна.)

- Одягнутися святково та чекати гостей у призначений час;
- привітатися з гостем, допомогти зняти верхній одяг;
- провести гостя в кімнату;
- не подякувати гостеві за подарунок;
- не давати гостям свої іграшки, книжки, альбоми тощо;
- запропонувати пограти в цікаві ігри, у які можна грати в приміщенні;
- приділяти увагу тільки тим гостям, які подобаються;
- запросити гостей до столу, щоб пригоститися;
- приходити в гості завжди за запрошенням;
- запізнюватися в гості та змушувати гостей чекати;
- одягнутися в гості красиво й охайно;
- зняти верхній одяг і кинути його будь-де;
- подарувати подарунок і не сказати слів побажання;
- не привітатися з іншими гостями;
- бути ввічливими з усіма, підтримувати розмову та ігри, які вам пропонують;
- привертати до себе увагу;
- сідати за стіл без запрошення;
- засиджуватися в гостях занадто довго;
- подякувати господареві за його гостинність і запрошення.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Відгадайте загадки і скажіть, як одним словом можна назвати відгадки. (*Столові прибори.*)

Їсти нам допомагає.

Сама не їм, а людей годую.

Їжу легко розрізає. (*Ніж*)

Ніколи повз рота не пройду я. (*Ложка*)

— Відгадайте загадки і скажіть, як одним словом можна назвати відгадки. (*Посуд.*)

Носить воду нам в догоду,
доти живе, поки не впаде. (*Чашка*)

Вона буває глибокою та мілкою,
але це не річка. (*Тарілка*)

— Відгадайте загадки і ви дізнаєтеся, куди ставлять посуд та столові прибори.

У кожного в домі така дивина:
братів аж чотири, а шапка одна. (*Стіл*)

Без неї стіл буденний,
а з нею — святковий. (*Скатертина*)

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, як поводитися за столом, правильно його сервірувати і користуватися столовими приборами. Ви навчитеся сервірувати стіл і дотримуватися правил поведінки за столом.

Тема сьогоднішнього уроку: «Правила поведінки за столом».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про правила поведінки за столом.

У гостях, удома чи в шкільній їдальні вам часто доводиться сідати за стіл зі своїми рідними, однокласниками, друзями. Щоб почуватися зручно і невимушено, поводитись пристойно, необхідно знати правила поведінки за столом.

Розгляньте малюнки на с. 36 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

- Як потрібно поводитися за столом? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про правила культурної поведінки за столом.*)
 - За стіл сідають лише з чистими руками.
 - Сидять за столом прямо, на краю стільця, не спираючись на нього ліктями.
 - Сидячи за столом, не гойдаються на стільці, не штовхаються, не смикають скатертину, не розмовляють з повним ротом і не займаються сторонніми справами.
 - Ложку тримають пальцями у правій руці. Набирають у неї стільки супу, щоб він не виливався. Ніколи не сьорбають із ложки. Ложкою ніколи не їдять те, що можна їсти виделкою.
 - Коли користуються ножом і виделкою, то ніж весь час тримають у правій руці, а виделку — у лівій. Ножом відрізають маленький шматок їжі і одразу кладуть його за допомогою виделки в рот.
 - Якщо їжа не потребує використання ножа, то виделку тримають у правій руці. Без ножа можна їсти деякі страви, які легко ламаються на шматки виделкою.
 - Їжу із загальної тарілки беруть окремою ложкою. Із загальної тарілки беруть те, що лежить найближче. Перед тим як покласти собі із загальної тарілки, пропонують сусідові.
 - Цукор із цукернички беруть окремою маленькою ложечкою.
 - Хліб беруть руками із хлібниці та відламують маленькими кусками від скибки.
 - Десерт їдять десертною ложкою чи виделкою.
 - Руки за столом витирають серветкою.
 - Коли закінчили їсти, столові прибори кладуть на тарілку.
 - Коли закінчили їсти, дякують тому, хто приготував їжу.

2. Бесіда з елементами розповіді та роботи в парі (групі) з метою формування уявлення про правила сервірування стола.

- Чи доводилося вам накривати на стіл? Пригадайте, як ви це робили.
Накривати на стіл, тобто сервірувати стіл, означає прикрасити стіл скатертиною та розкласти на ній посуд, столові прибори, серветки. На перший погляд здається, що в цьому немає нічого складного. Проте стіл потрібно сервірувати, дотримуючись певних правил.
- Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 37 у підручнику. Користуючись схемою, засервіруйте правильно стіл.
- З якого боку від тарілки кладуть виделку? З якого боку від тарілки кладуть ніж і ложку? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді та робить узагальнюючу розповідь про правила сервірування столу, демонструючи, як це робити.*)
 - Праворуч від тарілки кладуть ніж, лезом до неї, і ложку — випуклою частиною вниз.
 - Ліворуч від тарілки кладуть виделку, зубцями догори.
 - Перед тарілкою праворуч ставлять склянку.
 - Серветку кладуть збоку від тарілки або на тарілку.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

- Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 21.
- Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.*)
- Хто правильно поводить за столом, а хто — ні? Які правила поведінки порушили діти?

2. Завдання на застосування знань.

- Виконайте завдання для роботи в парі, запропоноване на с. 37 у підручнику. Покажіть, як потрібно правильно сидіти за столом під час прийому їжі.

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
- Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
- Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Правила поведінки в громадському транспорті.

Мета: формувати уявлення про правила культурної поведінки в громадському транспорті; розвивати вміння висловлювати судження, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; виховувати ввічливість, чемність, працьовитість, манери гарної поведінки, повагу до себе та інших людей.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, як потрібно поводитися за столом і правильно його сервірувати.

Дидактична гра «Культурно — некультурно».

— Пограємо в гру «Культурно — некультурно». Я читатиму твердження. Ви уважно слухаєте і, якщо так поводитися культурно, показуєте зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо поведінка культурна. Кожне твердження, яке сигналізується червоною картою, діти коментують і пояснюють, чому така поведінка некультурна.)

- За стіл сідають лише з чистими руками.
- Сидять за столом прямо, на краю стільця, не спираючись на нього ліктями.
- Сидячи за столом, можна гойдатися на стільці та займатися сторонніми справами.
- Ложку тримають пальцями у правій руці. Набирають у неї стільки супу, щоб він не виливався.
- Коли користуються ножом і виделкою, то ніж весь час тримають у лівій руці, а виделку — у правій.
- Якщо їжа не потребує використання ножа, то виделку тримають у правій руці.
- Із загальної тарілки беруть те, що найбільше подобається.
- Хліб беруть руками із хлібниці і відламують маленькими кусками від скибки.
- Цукор із цукернички беруть ложечкою, якою розмішували чай.
- Десерт їдять десертною ложкою чи виделкою.
- Руки за столом витирають скатертиною.
- Коли закінчили їсти, столові прибори кладуть на стіл.
- Коли закінчили їсти, дякують тому, хто приготував їжу.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Відгадайте загадки і скажіть, як одним словом можна назвати відгадки. (Відповіді учнів.)

Від села і до села, де дорога пролягла, перевозить дім людей — і дорослих, і дітей. (Автобус)	Замість рейок дві дротини визначають рух машини, щоби взуті в гуму ноги не збивалися з дороги. (Тролейбус)
В червонім будиночку повно людей. Ти теж, певно, бачив будиночок цей. По рейках сталевих будиночок мчить. — Увага! Я їду! — дзвінок дзеленчить. (Трамвай)	Під землею — дивне місто: все в вогнях, як у намисті. В нім будинки не стоять, по залізних рейках мчать. (Метро)

Автобус, тролейбус, трамвай, метро — це громадський транспорт. Громадський транспорт перевозить багатьох людей, на противагу приватному.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, як поводитися в громадському транспорті. Ви навчитеся складати за малюнками правила поведінки в громадському транспорті.

Тема сьогоднішнього уроку: «Правила поведінки в громадському транспорті».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та роботи в парі (групі) з метою формування уявлення про правила поведінки на зупинці громадського транспорту.

Людей перевозять автобуси, тролейбуси, трамваї, метро. Цей транспорт називають громадським. Якщо ви користуєтеся таким транспортом, то ви — пасажир.

— Яким громадським транспортом ви користуєтеся?

Громадський транспорт зупиняється у певних визначених для цього місцях, які називають зупинками громадського транспорту. Місця зупинки громадського транспорту позначають дорожніми знаками.

— Розгляньте на с. 38 у підручнику дорожні знаки, якими позначають зупинки громадського транспорту, і прочитайте їх назви.

— Виконайте завдання для роботи в групі, запропоноване на с. 38 у підручнику. Складіть за малюнком правила поведінки пасажирів на зупинці громадського транспорту.

1-ша група складає правила поведінки за першим малюнком;

2-га група складає правила поведінки за другим малюнком. (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про правила поведінки на зупинці громадського транспорту.*)

На зупинці громадського транспорту потрібно:

- очікувати транспорт на зупинці, не виходячи на проїзну частину;
- коли транспорт наближається до зупинки, не ставати на край тротуару;
- заходити у транспорт тільки після його повної зупинки;
- не стояти перед дверима, пропустити пасажирів, які виходять.

2. *Бесіда з елементами розповіді та роботи в парі (групі) з метою формування уявлення про правила поведінки в громадському транспорті.*

Ми з вами щодня користуємось громадським транспортом: автобусом, маршрутним таксі, тролейбусом чи трамваєм. І мало хто замислювався над тим, що скупчення людей у замкнутому просторі, який пересувається з великою швидкістю, означає певну небезпеку. Досвід користування громадським транспортом сприяв створенню правил, які допомагають людині почуватися безпечно.

— Виконайте завдання для роботи в групі, запропоноване на с. 39 у підручнику. Складіть за малюнком правила поведінки пасажирів у громадському транспорті.

1-ша група складає правила поведінки за першим малюнком;

2-га група складає правила поведінки за другим малюнком;

3-тя група складає правила поведінки за третім малюнком;

4-та група складає правила поведінки за четвертим малюнком. (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про правила поведінки в громадському транспорті.*)

У громадському транспорті потрібно:

- оплатити проїзд;
- заходити у транспорт, додержуючи черги, пропускати вперед пасажирів похилого віку та з дітьми;
- у транспорті не штовхатися і не розмовляти голосно;
- поступатися місцем пасажирам похилого віку та з дітьми;
- у транспорті сидіти або стояти, тримаючись за поручень;
- не стояти біля дверей і не спиратися на них;
- не смітити, не бешкетувати, бути ввічливим / ввічливою.

Запам'ятайте, якщо ви будете дотримуватися правил поведінки в громадському транспорті, тоді ваша поїздка в ньому буде безпечною.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 22.

— Що пропонується зробити? (*Розфарбувати.*)

— Якими знаками позначають місця зупинки громадського транспорту?

Виконаємо завдання 2 і 3 в зошиті на с. 22.

— Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний.*)

— Хто дотримується правил поведінки на зупинці громадського транспорту, а хто — ні?

— Що ще вам пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати.*)

— Які правила порушили діти?

Виконаємо завдання 4 в зошиті на с. 23.

— Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.*)

— Хто з дітей дотримується правил поведінки пасажирів, а хто — ні? Чому ви так вважаєте?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Твоя сім'я.

Мета: формувати уявлення про склад родини, рідні, роду, про належність до них кожної людини, значення для людини родини; розвивати вміння висловлювати самостійно сформульовані судження, узагальнювати й робити висновки; виховувати родинні почуття, любов і повагу до кожного члена родини та рідні, шанобливе ставлення до свого роду.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, як потрібно поводитися за столом та правильно його сервірувати.

Дидактична гра « Можна — не можна ».

— Пограємо в гру «Можна — не можна». Я читатиму твердження. Ви уважно слухаєте і, якщо так поводитися можна, показуєте зелену сигнальну картку, якщо ні — червону.

- Очікувати громадський транспорт на зупинці;
- виходити на проїзну частину, очікуючи транспорт;
- коли транспорт наближається до зупинки, ставати на край тротуару;
- заходити у транспорт тільки після його повної зупинки;
- стояти перед дверима, намагатися зайти першим у транспорт;
- оплатити проїзд;
- заходити у транспорт, додержуючи черги;
- пропускати вперед пасажирів похилого віку та з дітьми;
- голосно розмовляти;
- поступатися місцем пасажирам похилого віку та з дітьми;
- у транспорті сидіти або стояти, тримаючись за поручень;
- стояти біля дверей, спираючись на них;
- не смітити, не бешкетувати, бути ввічливим.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Відгадайте загадки.

Пестить, ніжить і голубить,
розуміє, дуже любить.
Я до неї пригорнуся,
бо вона моя ... (*матуся*).

Сильний, добрий, справедливий,
біля нього ми щасливі.
Знає, вміє він багато.
Гордимось, бо це наш ... (*тато*).

Хитрі очі, дві косички,
у веснянках ніс та щічки.
Непосида невеличка
називається ... (*сестричка*).

З ним ніколи не сварюся,
іграшками поділюся.
Буду з ним дружити, грати.
Познайомтесь, це мій ... (*братик*).

Він чимало літ прожив,
на повагу заслужив.
Для матусі він — татусь,
а для мене він — ... (*дідуся*).

Ніжна, лагідна, рідненька,
як голубонька, сивенька.
Нам би небо прихилила.
Це ... (*бабуся*) наша мила.

— Ким для вас є мама, тато, братики і сестрички, бабусі й дідуся? (*Відповіді учнів.*)

Мата, тато, братики і сестрички, бабусі й дідуся — це найрідніші для кожного люди.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, з яких людей складається сім'я, яке значення вона має в житті кожної людини, що вона дає кожній людині. Ви навчитесь визначати, хто належить до вашої сім'ї.

Тема сьогоднішнього уроку: «Твоя сім'я».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. *Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про склад родини та її значення в житті дитини.*

Найближчими для вас людьми є члени вашої сім'ї: батьки, брати, сестри та інші близькі родичі, які живуть разом. Ваша сім'я — це найрідніші для вас люди.

Розгляньте малюнок у підручнику на с. 40 і дайте відповіді на запитання.

— Кого з членів сім'ї зображено на малюнку? Чим вони займаються?

— Чи можна цю сім'ю назвати дружною? Чому ви так вважаєте? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про дружню сім'ю.*)

На малюнку зображено сім'ю, яка складається з чотирьох членів: мами, тата та їхніх дітей (брата й сестри). Усі члени сім'ї займаються приготуванням обіду: мама варить борщ, тато нарізає салат, хлопчик розкладає тарілки, а дівчинка ставить на стіл хліб.

Це дружна сім'я. У дружній сім'ї поважають одне одного, допомагають, дбають одне про одного. Головний обов'язок батьків — любити і виховувати своїх дітей, а дітей — любити і шанувати своїх батьків.

- З яких членів складається ваша сім'я? Як їх звати?
- З ким із вас живуть бабусі та дідусі? Як звати бабусь та дідусів, які живуть із вами?
Родина або сім'я — це мама, тато, брати і сестри. Якщо разом із вами живуть дідусі й бабусі, вони теж є членами родини. Кожен із вас є членом своєї сім'ї.
- Хто вас найбільше любить, піклується про вас, виховує?
- До кого ви звертаєтеся по допомогу?
- Хто завжди вас підтримує у важкі хвилини та розділяє вашу радість?
- З ким вам затишно й надійно, хто ніколи не відмовиться від вас?
- Кому ви зробите боляче, коли вчините погано?

Люблять вас, піклуються про вас, виховують, завжди допомагають і підтримують найрідніші для вас люди — члени вашої родини. Родина займає важливе місце в житті людини.

Мама і тато — ваші батьки. Вони віддають вам усе найкраще, бажають вам добра і хочуть, щоб ви вирости хорошими людьми.

Щасливою є та родина, у якій не лише батьки люблять дітей, піклуються про них. Діти теж мають любити батьків. У родині всі мають поважати одне одного, піклуватися, не робити поганих вчинків, щоб не ганьбити родину. Діти мають бути помічниками і радістю для всіх членів родини.

— Як ви звертаєтеся до своєї мами?

— Що дає вам ваша мама, чого вона вас навчає?

Мамо, матусю, матінко, мамусю, ненько — це слова, якими ви звертаєтеся до найріднішої для вас людини. Вона вас народила, дала вам життя. Вона вас любить і пестить, ростить, виховує, вчить добра.

— Як ви звертаєтеся до свого тата?

— Чого навчає вас тато?

Тату, татусю, таточку, татку, батьку — це слова, якими ви звертаєтеся ще до однієї найріднішої для вас людини. Він разом із мамою вас любить і пестить, ростить, виховує, вчить добра.

2. *Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про шанобливе ставлення до членів родини.*

Піклуйтеся про своїх рідних, не робіть поганих учинків, приносьте їм тільки радість.

Розгляньте малюнки на с. 41 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Які вчинки дітей порадують членів сім'ї?

— Як ви ставитеся до членів своєї сім'ї? Наведіть приклади вчинків, які свідчать, що ви піклуєтеся про членів своєї сім'ї, допомагаєте їм, шануєте та поважаєте їх.

— Як піклуються одні про одних у вашій сім'ї?

— Хто знає, коли дні народження членів вашої сім'ї?

— Як ви вітаєте з днем народження членів вашої сім'ї?

Любіть і поважайте членів своєї сім'ї, допомагайте їм.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. *Робота в зошиті з друкованою основою.*

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 24.

— Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.*)

— Хто з дітей дбайливо ставиться до своїх рідних, а хто — ні? Чому ви так вважаєте?

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 25.

— Що пропонується зробити? (*З'єднати лініями.*)

— Як у вашій сім'ї піклуються про дітей?

2. *Завдання на застосування знань.*

— Як ви розумієте прислів'я: «Шануй батька й неньку, буде тобі скрізь гладенько»?

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 41 у підручнику. Розкажіть, чи відомі вам випадки, коли в дитини немає сім'ї.

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Професії твоїх батьків.

Мета: формувати уявлення про зміст і значення професій; розширити й узагальнити уявлення про професії батьків і про користь їхньої праці для людей; формувати вміння висловлювати судження, розпізнавати значення праці людей різних професій; розвивати спостережливість, увагу; виховувати працьовитість, повагу до людей різних професій і бережне ставлення до результатів їхньої праці.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, хто належить до членів сім'ї та як мають ставитися одне до одного в сім'ї.

Фронтальна бесіда.

- Хто є членами сім'ї? З яких членів складається ваша сім'я? Як їх звати?
- Яку сім'ю можна назвати дружною?
- Як члени сім'ї мають ставитися одне до одного?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

- Відгадайте загадки.

Разом стіл я і стілець.

Хто вгадає, молодець. (*Парта*)

Мовчить, а багато людей навчить. (*Книжка*)

Захищають наші ноги,
не поранять їх дороги. (*Черевики*)

Дерев'яний та довгенький, маю носик я гостренький.
На папері слід лишаяю, усіх діток потішаю. (*Олівець*)

Білий зайчик по чорному полю стрибає. (*Крейда й дошка*)

Їх на ручки одягнемо,
в сніжки гратися підемо. (*Рукавиці*)

- Чи можете ви уявити себе без цих речей? Чому? (*Відповіді учнів.*)
- Звідки беруться речі, необхідні для життя?

Парта, дошка, олівці, книжки потрібні для навчання у школі. Одяг призначений для того, щоб захистити тіло від пошкоджень і холоду. Речі, необхідні для життя, виготовляють люди різних професій.

- Хто вас навчає і лікує? (*Відповіді учнів.*)

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, яке значення має праця людей різних професій та як потрібно ставитися до результатів праці дорослих. Ви розкажете про професії своїх батьків та про користь їхньої праці для людей. На уроці ви навчитеся розпізнавати знаряддя праці людей різних професій.

Тема сьогоднішнього уроку: «Професії твоїх батьків».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про професії, їх зміст і значення.

Усе необхідне для вашого життя забезпечують люди різних професій. Усі професії потрібні й корисні.

Розгляньте малюнки на с. 42 в підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Люди яких професій зображені на малюнках? Чим вони займаються?

Праця будівельника, столяра, інженера, слюсаря, тракториста, комбайнера, швачки забезпечує людей будинками, меблями, машинами, продуктами харчування, одягом.

Розгляньте малюнки на с. 43 в підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Люди яких професій зображені на малюнках? Чим вони займаються?

- Які ще професії вам відомі? Чим вони займаються, яке значення має їхня праця для людей?

Пожежник, перукар, лікар, продавець надають різні послуги, дбають про ваше здоров'я та безпеку.

Усі професії потрібні й важливі: поліціант стежить за громадським порядком, захищає людей і забезпечує їхній спокій; учитель навчає і виховує дітей; слюсар ремонтує машини та різне обладнання; лікар лікує людей, стежить за їхнім здоров'ям; інженер проектує та будує обладнання для заводів, машини, дороги.

Крім цих, є ще багато інших професій, без результатів праці яких ми не зможемо жити: кухар готує їжу; швачка шиє одяг; пекар пече хліб; столяр виготовляє меблі, двері й вікна; перукар стриже й робить зачіски; водій керує транспортними засобами; продавець продає товари в магазині; будівельник будує будинки; тракторист і комбайнер орють землю, сіють, збирають урожай; доярка доїть корів і доглядає за ними тощо.

2. *Бесіда з метою формування уявлення про професії батьків.*

- Хто за професією ваші батьки? (*Відповіді учнів.*)
- Що вони роблять? Хто з вас був на роботі в батьків? Що ви там бачили?
- Яка професія вам цікава? Чи є у вас знайомі люди, які мають таку професію?
- Яку професію ви мрієте обрати в майбутньому? Що для цього потрібно робити?
Щоб у майбутньому здобути омріяну професію, недостатньо лише старанно вчитися, потрібно змалку привчатися до роботи, бути працьовитим, не лінуватися.

3. *Дидактична гра «Упізнай професію» з використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про професії людей, які дбають про дітей у школі.*

- Упізнайте за описом результатів праці професії людей, які дбають про вас у школі.
 - Готують смачну їжу ... (*кухарі*).
 - Навчають і виховують ... (*учителі*).
 - Прибирають, стежать за чистотою ... (*прибиральники*).
 - Допмагають, коли щось заболить, ... (*лікарі, медсестри*).
 - Ремонтують водопровідні крани ... (*слюсарі*).
 - Будують спортивні зали ... (*будівельники*).
 - Малюють картини, прикрашають школи ... (*художники*).

4. *Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про ставлення до результатів праці людей різних професій.*

Над забезпеченням вашого добробуту трудяться люди багатьох професій. Робота, яку вони виконують, потребує значних затрат часу та сили, тому працю людей усіх професій потрібно поважати, бережно ставитися до речей, які вони виробляють.

- У чому, на вашу думку, проявляється ваша повага до праці вчителів? (*Поважає працю вчителів той / та, хто уважно слухає їх на уроці, не порушує дисципліну, сумлінно виконує усі завдання.*)
- У чому проявляється ваша повага до праці прибиральників? (*Поважає працю прибиральників той / та, хто не смітить, витирає взуття, коли заходить у приміщення школи, прибирає за собою посуд у їдальні.*)
- У чому проявляється ваша повага до праці слюсарів? (*Поважає працю слюсарів той / та, хто не псує шкільного обладнання.*)
- У чому проявляється ваша повага до праці будівельників? (*Поважає працю будівельників той / та, хто не малює по стінах, не ламає вікон і дверей.*)
- У чому проявляється ваша повага до праці кухарів? (*Поважає працю кухарів той / та, хто з'їдає усе, що приготували у школі на сніданок чи обід.*)

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. *Робота в зошиті з друкованою основою.*

- Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 26.
- Що пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати. З'єднати лініями.*)
- Люди яких професій зображені на малюнках? Хто з них збудував дім?
Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 27.
- Що пропонується зробити? (*Поміркувати і розказати.*)
- Люди яких професій зображені на малюнках?
Виконаємо завдання 3 в зошиті на с. 27.
- Що пропонується зробити? (*Розфарбувати.*)
- Люди яких професій із зображених на малюнках піклуються про вас у школі?

2. *Завдання на застосування знань.*

- Виконайте завдання для роботи в парі, запропоноване на с. 43 в підручнику. Розкажіть, які інструменти та прилади використовують люди різних професій.
Зразок: швачка у своїй роботі використовує ножиці, голку, нитки, швейну машинку.

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
- Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
- Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Обов'язки в сім'ї.

Мета: розширити й узагальнити уявлення про обов'язки батьків і дітей у сім'ї, необхідність розподілу обов'язків між членами родини відповідно до їхніх можливостей, про побутові прилади, які полегшують домашню роботу; формувати вміння висловлювати судження, формулювати висновки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; розвивати спостережливість, увагу; виховувати любов і повагу до членів родини, працьовитість, відповідальність, бережне ставлення до їхньої праці.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, які є професії та яке вони мають значення.

1. Доповніть речення.

- Роблять меблі ... (столярі).
- Продають товари ... (продавці).
- Навчають дітей ... (учителі).
- Лікують людей ... (лікарі).
- Стежать за громадським порядком ... (поліціанти).
- Ремонтують машини ... (слюсарі).
- Готують їжу ... (кухарі).
- Доглядають за коровами, доять їх ... (доярі).
- Збирають урожай ... (комбайнери).
- Печуть хліб ... (пекарі).
- Проектують машини, мости і дороги ... (інженери).
- Стрижуть і роблять зачіски... (перукарі).

2. Фронтальна бесіда.

- Хто за професією ваші батьки?
- Що вони роблять, чим корисна їхня праця для людей?
- Як потрібно ставитися до праці людей різних професій?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

Ваші батьки працюють на роботі. Це їхній обов'язок. Вони заробляють гроші на їжу, одяг, іграшки, навчання, відпочинок для себе і непрацездатних членів родини. Проте в них є ще багато інших обов'язків у родині, які вони мають виконувати.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, які обов'язки мають батьки і діти в родині. Розкажете, як ви допомагаєте батькам. Ви навчитеся розпізнавати побутові прилади, які полегшують домашню працю.

Тема сьогоднішнього уроку: «Обов'язки в сім'ї».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про розподіл обов'язків у родині.

Щоб удома було затишно, щоб усі були здорові й щасливі, кожен член сім'ї має виконувати свої сімейні обов'язки.

Розгляньте малюнки на с. 44 в підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Які обов'язки в дорослих членів сім'ї?

У ваших родинах домашня робота між членами родини розподілена по-різному. У декого більшість домашніх справ виконує мама, у декого — бабуся, у декого домашню роботу виконують усі члени родини: мама чи бабуся варять їсти, тато чи дідусь ремонтують різні речі, старші сестрички чи братики миють посуд, а ви поливаєте квіти.

— Хто у вас вдома варить їсти, миє посуд, ремонтує різні речі, поливає кімнатні рослини?

Послухайте вірш і дайте відповіді на запитання.

— Що вмє робити дівчинка? Чого дівчинка ще не може робити? Чому?

Є у мами доня,
гарна, білолиця.
Є у мами доня —
Леся-помічниця.

Устає раненько,
підмете чистенько.
Ще й до мами каже:
— Відпочиньте, ненько!
Посуд я помию,
гарно стіл накрию,
тільки борщ зварити
я іще не вмію.

Ольга Стрілець

Домашня робота займає багато часу, тому в родині обов'язки повинні бути розподілені відповідно до можливостей кожного її члена.

2. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про обов'язки в родині батьків і дітей.

— Які обов'язки є у ваших батьків: у мами, у тата?

Усі батьки зобов'язані, у першу чергу, піклуватися про своїх дітей, виховувати та навчати, дбати, щоб вони мали все необхідне для життя, навчання та відпочинку. Тому в батьків дуже багато обов'язків у родині. Мама варить їсти, стежить, щоб усі були охайними, чисто одягнутими, піклується про дітей, коли вони хворіють тощо. Тато допомагає мамі в домашніх справах, виконує важку домашню роботу, ремонтує речі.

Прочитайте вірш «Таня-помічниця» і дайте відповідь на запитання.

— Як Таня допомогла мамі?

Вранці мама борщ зварила,
Таня моркву принесла.
Мама вдень спідничку шила,
Таня хату замела.
Мама в кухні посуд мила,
Таня витерла стола.
Швидко мама все зробила,
бо їй Таня допомогла.

Григорій Биченюк

Як ви почули із віршів, діти можуть виконувати різноманітну, посильну для них роботу. Проте в кожній дитині є певні обов'язки як члена родини.

— Які обов'язки є у вас?

— Які обов'язки є у ваших старших братів і сестер?

— Як ставляться до вас дорослі члени сім'ї, коли ви їм допомагаєте виконувати посильну домашню роботу?

Усі діти зобов'язані ходити до школи і старанно вчитися, виконувати завдання, які задає вчитель. Вдома для дітей обов'язковою є посильна домашня робота: помити посуд, застелити своє ліжко, допомогти прибрати в домі, позамітати, піти в магазин за покупками, скласти свої речі на місце, погратися з молодшими братиками чи сестричками, тримати в чистоті свій одяг і взуття, доглядати за кімнатними рослинами, за домашніми тваринами, допомогати зібрати урожай у саду чи на городі тощо.

За вашу допомогу батьки та інші дорослі члени сім'ї вам будуть дуже вдячні, тому виконуйте свої домашні обов'язки.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 28–29.

— Що пропонується зробити? (З'єднати лініями.)

— Які обов'язки мають члени вашої сім'ї?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Навчись робити самостійно.

Мета: розширити й узагальнити уявлення про те, що можна навчитися робити самостійно; формувати вміння бути охайним і самостійним, висловлювати судження, формулювати висновки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; розвивати спостережливість, увагу; виховувати працьовитість, відповідальність, самостійність, охайність.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», аркуш паперу кожному учневі / кожній учениці.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про обов'язки батьків і дітей у сім'ї.

Фронтальна бесіда.

- Які обов'язки в родині має мама?
- Які обов'язки в родині має тато?
- Які обов'язки в родині мають діти?
- Які обов'язки в родині маєте ви?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

Послухайте розповідь про двох дівчаток-однокласниць і дайте відповіді на запитання.

— Хто з дівчаток заслуговує на повагу та на кого ви хотіли би бути схожими? Чому ви так вважаєте?

Валя та Оля приходять до школи завжди охайними, у чистому одязі та взутті, гарно зачесаними. У їхніх портфелях лежать обгорнуті підручники та зошити, завжди є все необхідне шкільне приладдя.

На початку навчального року Оля обгорнула всі підручники та зошити. Щовечора Оля готує собі одяг на наступний день, чистить взуття, складає все необхідне в портфель. Зранку Оля швиденько встає, застеляє своє ліжко, миється, одягається, зачісується.

Валі на початку навчального року всі підручники та зошити обгорнула старша сестра. Щовечора мама готує Валі одяг на наступний день, чистить взуття, складає все необхідне у портфель. Зранку Валя довго не хоче вставати, тому ліжко за нею застеляє мама, а зачісує її сестра.

На повагу заслуговує Оля, яка все робить самостійно. Більшість із вас не хоче бути схожим на Валю, яка не вміє нічого робити.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, що ви можете навчитися робити самостійно, які переваги отримує самостійна людина. Ви навчитесь робити те, що допоможе вам стати охайними та самостійними.

Тема сьогоднішнього уроку: «Навчись робити самостійно».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про те, що можна навчитися робити самостійно.

У вашому житті відбулися зміни. Ви навчаєтесь у школі й уже багато чого вмієте робити самостійно. Удома, у школі, у різноманітних гуртках, студіях, спортивних секціях, із книжок і телебачення ви ще багато чого дізнаєтесь та навчитесь робити.

Розгляньте малюнки на с. 46–47 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Що вміють робити діти?
- Хто з вас уміє це робити?
- Що ще можна навчитися робити самому? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і перелічує справи, які можна навчитися робити самостійно.*)
 - Мити посуд.
 - Витирати пил із меблів.
 - Пілососити чи підмітати підлогу.
 - Мити підлогу.
 - Чистити взуття.
 - Застеляти ліжко.
 - Складати і вішати одяг у шафу.
 - Обгортати підручники та зошити.
 - Доглядати за домашніми тваринами.
 - Прибирати своє робоче місце.
 - Складати портфель у школу.
 - Поливати кімнатні рослини.
 - Класти речі на свої місця.

Усього цього потрібно не лише навчитися, а й постійно це робити.

- Поміркуйте, які переваги ви отримаєте, якщо будете виконувати те, що навчилися робити самостійно. (За підсумками бесіди вчитель перелічує переваги, які отримує людина, яка вміє робити щось само-стійно.)
- Ви будете завжди охайними та привабливими.
 - У вашій квартирі буде чисто й затишно.
 - Ваші батьки будуть вам вдячні, хвалитимуть вас і гордитимуться вами.

2. Дидактична гра «Доповни правило» з метою формування уявлення про те, що слід робити, щоб бути охайним і самостійним.

- Я буду зачитувати початок правил, виконання яких допоможуть вам бути охайними і самостійними. Вам потрібно доповнити правило за зразком, який я наведу.
- Отримав підручники — *обгорни*.
 - Порозкидав іграшки — ... (*позбирай*).
 - Зняв одяг — ... (*поскладай чи повісь*).
 - Насмітив на підлогу — ... (*підмети, пропилососи*).
 - Використав посуд — ... (*вимий*).
 - Розлив — ... (*повитирай*).
 - Узяв річ — ... (*поклади на місце*).
 - Забруднив взуття — ... (*почисти*).
 - Встав із ліжка — ... (*застели*).
 - Повикладав речі з портфеля — ... (*поскладай*).

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 30.

- Що пропонується зробити? (*З'єднати лініями*.)
— Що ви вже вмієте робити самостійно?

2. Дидактична гра «Перевір, чи ти самостійна людина».

— У кожного на парті є аркуш паперу. Поділіть його лінією на два стовпчики. Я буду перелічувати справи, які можна навчитися робити самостійно. Якщо ви робите те, що я буду називати, ставите на аркуші знак «+» в одному стовпчику, а якщо не робите — знак «-» в іншому стовпчику. (*Пояснення правил гри вчитель ілюструє на дошці*.)

- Мию посуд.
- Витираю пил із меблів.
- Пилосошу чи підмітаю підлогу.
- Мию підлогу.
- Чищу взуття.
- Застеляю ліжко.
- Складаю і вішаю одяг у шафу.
- Обгортаю підручники та зошити.
- Доглядаю за домашніми тваринами.
- Прибираю своє робоче місце.
- Складаю портфель у школу.
- Поливаю кімнатні рослини.
- Кладу речі на свої місця.

Полічіть і запишіть у кінці кожного стовпчика, скільки у вас вийшло «+», а скільки «-». У кого знаків «+» вийшло більше, ніж знаків «-»? Вас можна назвати самостійними. Тим, у кого «-» більше, ніж «+», потрібно розпочати робити те, що можна навчитися робити самостійно.

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Дозвілля в сім'ї.

Мета: розширити й узагальнити уявлення про дозвілля родини; формувати вміння активно відпочивати, робити свята веселими й цікавими, висловлювати судження, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; розвивати творчу активність, кмітливість; виховувати любов до рідного краю, любов і повагу до членів родини.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, що можна навчитися робити самостійно. Ви мали розпочати робити те, чого ще не робили, щоб стати самостійними.

1. Фронтальна бесіда.

— Що можна навчитися робити самому?

— Що ви робите самостійно?

— Що ви навчилися робити самостійно з того, про що дізналися на попередньому уроці?

2. Доповніть речення за зразком.

- Мама щаслива, коли я кладу речі на свої місця.
- Мама тішиться, коли я...
- Тато радий, коли я...
- Бабуся вдячна, коли я...
- Дідусь хвалить мене, коли я...

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Що означають слова «вихідний день»?

Вихідні дні — це час, коли вся родина може зібратися разом і провести дозвілля.

Сьогодні на уроці ми говоритимемо про дозвілля в сім'ї. Ви дізнаєтеся, що слід робити, щоб дозвілля було веселим, цікавим та корисним.

Тема сьогоднішнього уроку: «Дозвілля в сім'ї».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про дозвілля родини та свята, які відзначають у сім'ї.

Є багато цікавих і корисних занять, яким можна присвятити своє сімейне дозвілля.

Розгляньте малюнки на с. 48 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Як сім'ї проводять вихідні дні?

Відпочинок на природі, екскурсії до музею, зоопарку, на виставку, відвідування цирку, кінотеатру чи театру, катання на велосипедах, лижах чи ковзанах, заняття улюбленими справами — ось перелік того, чому може присвятити своє дозвілля родина.

— Як проводить вихідні дні ваша сім'я? Розкажіть про один із вихідних днів, який провела ваша сім'я, і про те, чим він вам запам'ятався.

— Які свята відзначає ваша сім'я? Розкажіть про святкування одного зі свят у вашій сім'ї.

У сім'ях відзначають багато різних свят: день народження членів сім'ї, День святого Миколая, Новий рік, Великдень, Різдво Христове тощо.

День народження — це одне зі свят, на яке очікують усі діти. Цього дня вас вітають, дарують подарунки, родина та друзі збираються за святковим столом. Щоб свято запам'яталося, потрібно допомогти дорослим прибрати квартиру, разом із мамою спекти святковий торт, прикрасити кімнату та стіл, де будете приймати гостей, продумати ігри та розваги для друзів, щоб свято пройшло весело і цікаво.

Новий рік, який відзначають 1 січня, також одне з найулюбленіших свят дітей. До цієї події вдома прикрашають ялинку, готують смачні наїдки, подарунки. У школах, театрах і будинках культури проводять святкові ранки та карнавали.

2. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про улюблені заняття дітей.

Відповідно до розпорядку дня у вас є вільний час, коли можна займатися своїми улюбленими справами. Якомога більше вільного часу проводьте на свіжому повітрі, грайте в рухливі ігри.

Розгляньте малюнки на с. 49 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Чим займаються діти у вільний час?

— Чим ви любите займатися у вільний час?

— Яке ваше улюблене заняття?

Ви всі по-різному використовуєте свій вільний час. Та найкраще його проводити цікаво та з користю для себе і свого здоров'я.

3. Дидактична гра «Хто правий, а хто — ні?» з метою формування вміння вибирати корисний для здоров'я відпочинок.

— Пограємо в гру «Хто правий, а хто — ні?». Я читатиму висловлювання різних дітей про те, як вони проводять свій вільний час. Ви уважно слухаєте і, якщо діти проводять свій вільний час із користю для себе та свого здоров'я, покажете зелену сигнальну картку, а якщо таке заняття не приносить користі — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо заняття корисне. Кожне висловлювання діти коментують і пояснюють, чому таке проведення вільного часу не корисне.)

- Увесь вільний час я присвячую комп'ютерним іграм.
- У вільний час я граю у футбол.
- У вільний час я читаю книжки.
- У вільний час я люблю майструвати.
- У вільний час я граюся на дитячому майданчику з друзями.
- У вільний час я нічого не роблю.
- У вільний час я вишиваю.
- У вільний час я вигулюю свою собаку.
- У вільний час я граю у хокей або катаюся на ковзанах чи санчатах.
- У вільний час я малюю.
- Увесь вільний час я присвячую перегляду телевізійних передач.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 31.

— Що пропонується зробити? (З'єднати лініями.)

— Яке ваше улюблене заняття у вільний від шкільних занять час?

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 32.

— Що пропонується зробити? (Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зеленій колір, якщо неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.)

— У якій родині піклуються про здоров'я, а у якій — ні? Чому ви так вважаєте?

2. Дидактична гра «Упізнай свято».

— Упізнайте за описом, про яке свято йдеться.

- До цього свята прикрашають ялинку.
- Коли приходять це свято, чемні діти отримують під подушки подарунки.
- Напередодні цього свята розписують писанки, фарбують крашанки та печуть паски.
- Коли настає це свято, на святковому торті запалюють свічки.
- Коли приходять це свято, колядники з «козою» ходять від оселі до оселі, показують виставу та вітають господарів, а вони їх обдаровують яблуками, цукерками, печивом.

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

РОЗДІЛ 2. ЛЮДИНА І ПРИРОДА

НЕЖИВА ПРИРОДА

Тема уроку. Навколишній світ.

Мета: розширити й узагальнити уявлення про навколишній світ; формувати уявлення про складові навколишнього світу, вміння зіставляти, групувати предмети за певними ознаками, висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до того, що належить до природи та речей, зроблених людиною.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображенням краєвидів природи, виготовлених людиною речей.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Щоб дізнатися, про що йтиметься на сьогоднішньому уроці, вам потрібно відгадати загадки.

Всі його люблять, всі його чекають, а хто подивиться — кожен скривиться. (<i>Сонце</i>)	Летить орлиця по синьому небу, крила розкрила, сонце затулила. (<i>Хмара</i>)
--	--

— Де можна побачити Сонце і хмари? Що ще ви бачили на небі?

Є шапка, та немає голови. Є нога, та немає черевика. (<i>Гриб</i>)	Влітку сіренький, а взимку біленький, довгі вуха має, добре він стрибає. (<i>Засць</i>)
---	--

— Де можна побачити гриби і зайця? Що ще ви бачили в лісі?

Дім по вулиці повзе, на роботу всіх везе. (<i>Автобус</i>)	Я не їм вівса і сіна, дайте випити бензину — всіх коней я обжену, куди хочеш доведу. (<i>Автомобіль</i>)
---	---

— Де можна побачити автобус і автомобіль? Що ще вас оточує на вулиці?

Без рук, а з ногами, без ребер, а з боками. Спинка є, а голови немає. (<i>Стілець</i>)	Довгий носик, ручку має, всіх нас чаєм пригощає. (<i>Чайник</i>)
--	---

— Де можна побачити стілець і чайник? Що ще вас оточує вдома?

Будинок, школа, подвір'я, вулиця, парк, ліс, сад — це світ, у якому ви живете.
Сьогодні розпочинається ваша мандрівка у світ, у якому ви живете. На уроці ви дізнаєтеся, як називається світ, у якому ви живете, з чого він складається. Ви навчитеся відрізняти предмети природи від речей, виготовлених людиною.

Тема сьогоднішнього уроку: «Навколишній світ».

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про навколишній світ.

Усе, що вас оточує, називають навколишнім світом.

Розгляньте малюнок на с. 52 в підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Що зображено на малюнку? (*Відповіді учнів.*)

Сонце, хмари, автомобіль, міст, річка, вода, повітря, будинок, ґрунт, каміння, рослини, тварини, люди — це навколишній світ.

Усе, що вас оточує в навколишньому світі, називають тілами.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 53 в підручнику.

1-ша група називає тіла, зображені в першому рядку, та дає назву цій групі тіл.

2-га група називає тіла, зображені в другому рядку, та дає назву цій групі тіл.

Підсніжник, пісок, лід, синиця — це тіла природи.

Взуття, книжки, телевізор, посуд — це рукотворні тіла. Їх створила людина.

Де б ви не перебували, вас оточують тіла природи (Сонце, вода, хмари, рослини, тварини, люди) та речі, виготовлені людиною, тобто рукотворні тіла (меблі, посуд, книжки, одяг).

Усе, що вас оточує, — це навколишній світ. Він складається з тіл природи та рукотворних тіл.

2. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про природу та предмети, створені людиною.

Розгляньте малюнки та дайте відповіді на запитання. (*Учитель / учителька виставляє на дошці ілюстрації із зображенням краєвидів природи: лісу, саду, водойми тощо.*)

— Що зображено на малюнках?

— Як можна назвати одним словом усе, що зображено? (*Відповіді учнів.*)

Усе зображене на малюнках — це природа.

Розгляньте малюнки та дайте відповіді на запитання. (*Учитель / учителька виставляє на дошці ілюстрації із зображенням предметів побуту, будівель, транспортних засобів тощо.*)

— Що зображено на малюнках?

— Назвіть предмети, які є у ваших помешканнях.

— Хто створив ці предмети?

Предмети, які є у помешканнях, будівлі, транспортні засоби тощо створила людина своїми руками.

— Чи можете ви уявити своє існування без рукотворних тіл? Наведіть приклади предметів, створених людиною, та розкажіть про їх призначення.

Парта, дошка, олівці, книжки потрібні для навчання у школі. Одяг потрібний для того, щоб захистити тіло від пошкоджень і холоду тощо.

— Звідки беруться речі, необхідні для життя?

Речі, необхідні для життя, виготовляють люди різних професій.

— Люди яких професій виготовляють різні необхідні речі? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.*)

Усі професії потрібні й важливі: космонавти вивчають все, що відбувається в навколоремному просторі, досліджують погоду, проводять наукові експерименти; поліціанти стежать за громадським порядком, захищають людей і забезпечують їхній спокій; учителі навчають і виховують дітей.

Є багато професій, без результатів праці яких ми не зможемо жити: кухарі готують їжу; пекарі печуть хліб; столярі виготовляють меблі, двері й вікна; перукарі стрижуть і роблять зачіски; будівельники будують будинки; трактористи та комбайнери орють землю, сіють, збирають урожай; інженери проєктують обладнання для фабрик і заводів, машини, мости, дороги; слюсарі та токарі будують обладнання і машини; доярі доять корів і доглядають за ними.

Щоб ви були гарно одягнуті, мали смачну їжу, навчалися в добре обладнаних приміщеннях школи, мали шкільне приладдя та підручники, трудяться люди багатьох професій. Робота, яку вони виконують, по-требує значних затрат часу та сили, тому працю людей усіх професій потрібно поважати, бережно ставитися до речей, які вони виробляють.

3. Дидактична гра з метою формування вміння розрізняти предмети, створені людиною.

— Пограємо в гру «Що виготовила людина». Ви будете по черзі називати виготовлені людиною предмети.

Хто не зможе у черговий раз назвати предмет, виготовлений людиною, вибуває з гри. Виграє той, хто останнім назве виготовлений людиною предмет.

IV. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Фронтальна бесіда.

— Як називається світ, який вас оточує?

— З чого складається навколишній світ?

— Що в навколишньому світі належить до природи?

— Що в навколишньому світі зроблено руками людини?

2. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 33.

— Що пропонується зробити? (*Зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, неправильно — у червоний.*)

— Що належить до природи, а що — ні?

3. Завдання на застосування знань.

Розкажіть про світ, у якому ви живете, або намалюйте його. (*Учні складають колективну розповідь під керівництвом учителя або малюють свій навколишній світ.*)

V. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Із чого людина виготовляє рукотворні тіла.

Мета: формувати уявлення про те, що рукотворні тіла людина виготовляє з природних тіл; виробляти вміння висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до того, що належить до природи та речей, зроблених людиною.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображенням рукотворних тіл.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, що таке навколишній світ, із чого він складається.

1. Фронтальна бесіда з використанням ілюстрацій.

— Що таке навколишній світ?

— З чого складається навколишній світ?

— Що в навколишньому світі належить до природи? Назвіть і покажіть тіла природи.

— Що в навколишньому світі зроблено руками людини? Назвіть і покажіть рукотворні тіла.

2. Дидактична гра «Де природа, а де предмети, створені людиною?».

— Пограємо в гру «Де природа, а де предмети, створені людиною?». Я буду називати тіла. Ви уважно слухаєте і, якщо те, що я назвала, тіло природи, покажете зелену сигнальну картку, якщо рукотворне — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо предмет належить до природи.)

Сонце, телевізор, вода, повітря, собака, береза, книжка, картопля, озеро, хмара, качка, будинок, Місяць, олівець, підсніжник, їжак, каміння, телефон, пальто.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Щоб дізнатися, про що йтиметься на сьогоднішньому уроці, вам потрібно відгадати загадки.

Не бджола, а гуде; не птах, а летить. (Літак)

У лісі зростав, у столяра побував,
у кімнаті оселився, скатертиною укрится. (Стіл)

Ніг не маю, а ходжу, рота не маю, а скажу,
коли обідати, коли спати, коли роботу починати. (Годинник)

Над глибокою рікою вигнув спину він дугою.
Всі по ньому їдуть, всі по ньому йдуть, а з собою не беруть. (Міст)

Хто умивається, з ним привітається. (Рушник)

Ходить полем з краю в край, ріже чорний коровай. (Трактор)

Дуже я потрібна всім: і великим, і малим.
Всіх я розуму учу, а сама завжди мовчу. (Книжка)

Стрибаю я вволю по чистому полю.

Правда, трішки ніс стешу, як малою чи пишу. (Олівець)

— Як одним словом можна назвати відгадані тіла? (Відповіді учнів.)

Літак, стіл, рушник, парасоля, трактор, книжка, міст, олівець — це рукотворні тіла, бо усе це зроблено руками людини.

— Які ще виготовлені людиною речі ви знаєте? Для чого людина виготовляє різноманітні речі?

Різнманітні речі людина виготовляє для того, щоб пересуватися, обробляти землю, навчатися, готувати їжу, мати житло.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, що для виготовлення рукотворних тіл людина використовує природні тіла: деревину, глину, вовну, метал та інші. Ви навчитесь досліджувати, з чого люди виготовляють речі, розуміти значення праці людей, чому необхідно бережно ставитися до результатів їхньої праці.

Тема сьогоднішнього уроку: «Із чого людина виготовляє рукотворні тіла».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про те, що для виготовлення рукотворних тіл люди використовують природні тіла.

— Назвіть рукотворні тіла, які оточують вас удома, у класі, на вулиці. З чого виготовлені рукотворні тіла?

Для виробництва продуктів харчування, одягу, посуду, меблів, автомобілів людина використовує різноманітні матеріали: рослини, молоко, м'ясо і вовну тварин, деревину, метал, пісок, глину.

Матеріал — це те, з чого виготовляють рукотворні тіла.

2. Робота в парі (групі) з елементами бесіди та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про те, що для виготовлення рукотворних тіл люди використовують природні тіла.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 54 в підручнику.

1-ша група називає тіла, зображені в першому рядку, та дає назву цій групі тіл.

2-га група називає тіла, зображені в другому рядку, та дає назву цій групі тіл.

Склянка, стіл, глечик, светр — це рукотворні тіла.

Пісок, деревина, глина, вовна — це матеріали, з яких людина виготовила рукотворні тіла.

— З яких матеріалів виготовлені склянка, стіл, глечик, светр?

Склянка виготовлена з піску, стіл — із деревини, глечик — із глини, а светр — з вовни.

— До яких тіл належать матеріали, з яких людина виготовила рукотворні тіла?

Дерево, глина, пісок, вовна — це природні тіла. Отже, для виготовлення рукотворних тіл людина використовує тіла природи.

3. Робота в парі (групі) з метою формування вміння визначати, з чого виготовлені рукотворні тіла.

— Виконайте завдання для роботи в групі, запропоноване на с. 55 у підручнику.

1-ша група добирає матеріал, з якого виготовлена каструля.

2-га група добирає матеріал, з якого виготовлена олія.

3-тя група добирає матеріал, з якого виготовлений хліб.

4-та група добирає матеріал, з якого виготовлена книжка.

Каструля виготовлена з металу, олія — із соняшника, хліб — із пшениці, папір, з якого зроблена книжка, — з деревини. Отже, все необхідне для свого життя: житло, одяг, взуття, інструменти, посуд, продукти харчування та багато іншого, людина виготовляє з природних матеріалів.

4. Дидактична гра «Ланцюжок» з метою формування вміння називати тіла природи та предмети, виготовлені людиною.

— Пограємо в гру «Ланцюжок». Учнів об'єднують у команди. Учасники команд мають по чергово називати тіла природи та предмети, виготовлені людиною. Хто не зможе в черговий раз назвати тіло природи чи річ, виготовлену людиною, — вибуває з гри. Виграє команда, у якій залишиться більше учасників.

5. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про працю людей, що виробляють речі, та виховання бережного ставлення до речей.

— Послухайте прислів'я і поміркуйте, чому так кажуть: «Роботящі руки гори перевертають».

— Чи можете ви уявити своє існування без речей, які створила людина? Чому ви так вважаєте?

Неможливо уявити життя людини без речей, які вона створює: автомобілів, холодильників, комп'ютерів, книжок, одягу, будинків, меблів, різноманітної їжі. Усе це виробляють люди різних професій, щоб ви були гарно одягнуті, мали смачну їжу, навчалися в добре обладнаних приміщеннях школи, мали шкільне приладдя та підручники. Робота, яку вони виконують, потребує значних затрат часу та сили, тому працю людей потрібно поважати, бережно ставитися до речей, які вони виробляють.

— Послухайте прислів'я і поміркуйте, чому так кажуть: «Земля — наша мати, всіх годує й одягає».

Усі рукотворні тіла людина виготовляє з природних тіл. Якщо ви будете берегти рукотворні тіла, ви збережете природу. Наприклад, щоб виробити 100 підручників, потрібно зрубати одне велике дерево, вік якого не менше 40–60 років. Для виготовлення паперу годяться такі породи дерев: сосна, ялина, клен, дуб, осика, тополя, береза. З 1 кг деревини реально отримати лише 300 г паперу, з якого можна виготовити лише кілька зошитів. Якщо ви бережно ставитесь до речей, виготовлених людиною, ви шануєте працю людей і збережете природу.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 34.

— Що пропонується зробити? (Підкреслити. Поміркувати й розказати.)

— Що «зайве» в кожному рядку? Чому ви так вважаєте?

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 34.

— Що пропонується зробити? (Пронумерувати.)

— З яких природних матеріалів виготовлені рукотворні тіла?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Як ти пізнаєш навколишній світ.

Мета: формувати уявлення про органи чуття та їх роль у пізнанні навколишнього світу; виробляти вміння користуватися органами чуття для ознайомлення з навколишнім світом, пізнавати навколишній світ; виховувати бережне ставлення до органів чуття.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», різнокольорові кубики та кульки різних розмірів (або їх зображення на папері), непрозора торбинка, яблуко, олівець, м'ячик, кубик, цукерка, м'яка іграшка тощо.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, із чого людина виготовляє рукотворні тіла.

Дидактична гра «Що правильно, а що — ні?».

— Я читатиму речення. Ви уважно слухаєте і, якщо твердження правильне, показуєте зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо твердження правильне. Кожне неправильне твердження діти коментують і виправляють.)

- З вовни виготовляють одяг.
- Вовну отримують від гуски.
- Цвяхи виготовляють з дерева.
- Папір виготовляють з дерева.
- Цеглу виготовляють з глини.
- Черевики виготовляють з вовни.
- Шкіру отримують від свині.
- Скло виготовляють з піску.
- Цукор отримують із соняшника.
- Олію отримують із соняшника.
- Глечик виготовляють із глини.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

Те, що є довкола, ви можете побачити, почути, понюхати, відчутти на смак або дотик.

Розгляньте малюнок на с. 56 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Що допомагає вам пізнавати світ? (Відповіді учнів.)

Пізнавати навколишній світ людині допомагають очі, вуха, ніс, язик, шкіра. Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, як людина пізнає навколишній світ, для чого їй потрібні очі, вуха, ніс, язик, шкіра.

Тема сьогоднішнього уроку: «Як ти пізнаєш навколишній світ».

IV. Вивчення нового матеріалу.

Бесіда з елементами розповіді і проведенням дослідів з метою формування уявлення про органи чуття та їх значення у пізнанні навколишнього світу.

— Відгадайте загадку.

Двоє братів через дорогу живуть, а один одного не бачать. (Очі)

— Заплющте очі. Чи можете ви сказати, не розплющуючи очей, що діється навколо?

— Розплющте очі. Коли ви краще відчуваєтеся: коли очі заплющені чи розплющені?

— Для чого людині потрібні очі?

За допомогою очей людина бачить.

— Що ви бачите? (Учитель / учителька показує кілька однакових за розмірами кубиків (кульок) різних кольорів.)

— Про що вам повідомили очі? Назвіть, якого кольору предмети.

Очі повідомили вам, який колір мають предмети.

— Що ви бачите? (Учитель / учителька показує кілька однакових за кольором кубиків (кульок) різних розмірів.)

Очі повідомили вам, які розміри мають предмети.

— Що ви бачите? Про що вам повідомили очі? Назвіть, якої форми предмети. (Учитель / учителька бере в одну руку кубик, а в іншу — кульку одного кольору.)

Очі повідомили вам, яку форму мають предмети.

— Що відбувається з предметами, які я тримаю в руках? Про що вам повідомили очі? (Учитель / учителька починає рухати однією рукою, залишаючи іншу нерухомою.)

Очі повідомили вам, що один предмет рухається, а інший — нерухомий.

— Які зміни відбулися з предметами, що в мене в руках? Про що вам повідомили очі? (Учитель / учителька виставляє одну руку з предметом вперед, а другу — назад.)

Очі повідомили вам, що предмети розміщуються на різній віддалі.

Отже, за допомогою очей людина розрізняє колір предметів, їхні розміри, форму, рухаються вони чи ні, далеко розташовані чи близько.

— Відгадайте загадку.

Ці два півкруги в нас на голові
ловлять звуки різні — тихі та гучні. (*Вуха*)

— Закрийте вуха руками. Що змінилося? (*Запанувала тиша.*)

— Відкрийте вуха. Що змінилося? (*Чути різноманітні звуки.*)
Звуки, що лунають навколо нас, дуже різноманітні.

— Які звуки ви чули на вулицях міста (села), у лісі чи парку? Відтворіть їх.

Отже, за допомогою вух людина чує та розпізнає різноманітні звуки — від дуже тихих до гучних.

— Відгадайте загадку.

Між двох світил я посередині один. (*Ніс*)

Коло носа в'ється, а в руки не дається. (*Запах*)

— Чим ми відчуваємо запах?

Запахи людина відчуває носом, куди потрапляє повітря, й розпізнаємо їх.

— Назвіть приємні для вас запахи. (*Запах свіжого хліба, яблук, апельсинів, троянди, фіалки, парфумів.*)

— Назвіть неприємні для вас запахи. (*Неприємно пахнуть зіпсовані продукти, відпрацьовані гази автомобіля, тютюновий дим, сміття, фарба, повітря у приміщенні, де довгий час перебуває багато людей.*)

— Наведіть приклади, коли ніс може попередити людину про небезпеку. (*Ніс може відчутти запах газу в приміщенні; повідомити про те, що продукти, які не мають зовнішніх ознак псування, зіпсовані; попередити, що приміщення потрібно провітрити тощо.*)

— Відгадайте загадку.

Можуть створювати звуки
плескотом в долоні ... (*руки*).

Є в людини і у звіра.

Захищає тіло ... (*шкіра*).

— У мішечку заховані предмети. Чи можна, не заглядаючи в мішечок, дізнатися, що в ньому? (*Можна, якщо обстежити предмети руками: помацати, погладити.*)

— Що нам допоможе обстежити предмети, заховані в мішечку? (*Шкіра, якою вкриті руки.*)

— Про що може повідомити шкіра на руках? Дізнатися про це нам допоможуть досліди. (*Учитель / учителька пропонує учневі підійти та, засунувши руку в мішечок, вибрати один із предметів. Не виймаючи предмет із мішечка та не заглядаючи в нього, учень / учениця має впізнати його на дотик і назвати.*)

— Опишіть, за якими ознаками ви впізнали предмет. Про що вам повідомила шкіра на руках?

За допомогою шкіри можна відчутти предмети на дотик. Шкірою можна відчутти, яка поверхня у предмета: гладка чи шорстка, м'яка чи тверда, розпізнати, якої форми предмет.

— Що ви відчували, коли брали в руки чашку з гарячим чаєм і сніг? (*Тепло та холод.*)

— Що ви відчували, коли вкололися голкою? (*Біль.*)

Отже, дотиком до шкіри можна відчутти тепло, холод і біль.

— Відгадайте загадку.

Завжди в роті, а не проковтнеш. (*Язик*)

— Навіщо людині язик?

Язик допомагає відчувати та розрізняти смаки.

— Які смаки вам відомі? (*Кислий, солодкий, гіркий і солоний.*)

Очі, вуха, ніс, шкіра та язик — це органи чуття, вони допомагають людині пізнавати навколишній світ.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 і 2 в зошиті на с. 35.

— Що пропонується зробити в завданнях? (*З'єднати стрілками. Поміркувати й розказати.*)

— За допомогою яких органів чуття хлопчик може дізнатися про зображені тіла? Що саме про них дізнається хлопчик?

2. Завдання на застосування знань.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 57 у підручнику. Розкажіть, які органи чуття можуть допомогти вам дослідити зображені тіла. Про що вони можуть вам повідомити?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці?

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Спостереження та досліди.

Мета: формувати уявлення про основні методи вивчення природи (спостереження і досліди) та їх роль у пізнанні навколишнього світу, про прилади, які використовують для вивчення природи; виробляти вміння проводити досліди; пізнавати навколишній світ; виховувати бажання пізнавати навколишній світ, бережне ставлення до природи.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», прилади для вивчення природи або ілюстрації з їх зображенням, лупи, пір'їни, яблуко.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, як людина пізнає світ.

Вправа «Доповніть речення».

- Розпізнати смак їжі нам допомагає ... (язик).
- Запах ми відчуваємо ... (носом).
- Звуки ми розрізняємо за допомогою ... (вух).
- Навколишній світ ми бачимо за допомогою ... (очей).
- Розпізнавати предмети на дотик ми можемо за допомогою ... (шкіри).
- Навколишній світ людина пізнає за допомогою ... (зору, слуху, нюху, смаку та дотику).

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— За якими тілами природи вам доводилося спостерігати? (Відповіді учнів.)

— Що вам запам'яталось?

Природу людина не тільки пізнає, вона її вивчає, щоб більше дізнатися про те, що її оточує. Світ навколо вас сповнений таємниць і загадок. Щоб їх розгадати, люди з давніх-давен вивчають природу. Ці знання полегшують людині життя. Людина змусила працювати на себе Сонце, вітер, воду, навчилася використовувати корисні копалини. Люди вивчають природу, щоб краще її розуміти та дбайливо до неї ставитися, щоб не завдати шкоди.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, як люди вивчають природу, що їм у цьому допомагає крім органів чуття. Ви навчитеся виконувати прості досліди.

Тема сьогоднішнього уроку: «Спостереження та досліди».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про спостереження як метод вивчення природи.

Першим кроком до пізнання навколишнього світу є *спостереження*. Спостерігаючи, ви дізнаєтеся багато цікавого, не втручаючись у те, що відбувається в навколишньому світі. Під час спостереження потрібно бути уважними.

— Що допомагає вам пізнавати навколишній світ? (Відповіді учнів.)

Пізнавати навколишній світ тобі допомагають органи чуття: зір, слух, нюх, смак і дотик. Там, де вони безсилі, допомагають спеціальні прилади. Спостерігаючи за природою, ми її вивчаємо.

Уміння спостерігати — важливе для кожного природодослідника. Щоб спостерігати за природою, потрібно бути уважним, допитливим, цікавитися тим, що відбувається у навколишньому світі. Коли ви перебуваєте серед природи, спостерігайте за рослинами та тваринами, і ви дізнаєтеся багато цікавого, наприклад: як змінюється життя рослин і тварин у різні пори року, якими різноманітними є рослини і тварини тощо.

Отже, першим кроком до вивчення природи є спостереження.

Розгляньте малюнки на с. 58 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Які зміни відбуваються з каштаном протягом року?

— Хто з вас бачив каштан? Де ви його бачили? Опишіть каштан. (Каштан — це рослина. Росте у парках, скверах, на вулицях. Дорослі каштани — це великі дерева з густою кроною та великими листками.)

— Якого кольору квітки каштана? (Квітки каштана білого кольору з червоною плямкою всередині.)

— Якого кольору листя каштана, коли він цвіте? (Коли цвіте каштан, його листя зеленого кольору.)

— Якого кольору плоди каштана? (Плоди каштана зеленого кольору.)

— Що міститься у плоді каштана? (Всередині плоду каштана міститься велика насінина.)

— У яку пору року тріскаються плоди каштана і з нього випадає насіння? Якого кольору насіння каштана? (Плоди каштана досягають і тріскаються восени. З них випадає насіння коричневого кольору.)

2. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про дослід як метод вивчення природи.

— Чи можна, спостерігаючи за ґрунтом, дізнатися, з чого він складається?

Щоб визначити склад ґрунту, потрібно провести *досліди*. Досліди можна проводити безпосередньо серед природи, або в лабораторіях. Наприклад, експериментувати в полі з метою дізнатися, що потрібно,

щоб виростити хороший урожай. Щоб вивчити, наприклад, властивості води, потрібно провести досліди в лабораторії. Для цього використовують різноманітне лабораторне обладнання.

Отже, наступним кроком до вивчення природи є досліди. За допомогою дослідів можна впливати на природні та рукотворні тіла, щоб більше про них дізнатися.

На уроках з предмета «Я досліджую світ» ви виконуватимете практичні роботи, під час яких будете спостерігати за природою та виконувати досліди.

3. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про прилади, які допомагають людині вивчати природу.

— Чи зможете ви розгледіти птаха, що літає високо в небі? Побачити, хто живе у краплині води з озера? Визначити температуру повітря шкірою рук?

Не все людина може побачити, почути та визначити лише за допомогою органів чуття. Вивчати навколишній світ допомагають різноманітні прилади.

Розгляньте малюнки на с. 59 у підручнику, назвіть зображені прилади та дайте відповіді на запитання.

— Яке призначення цих приладів, для чого їх використовують?

— Які із зображених приладів вам відомі? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про прилади, призначені для вивчення природи.*)

Для вивчення природи людина використовує різноманітні прилади. Сьогодні ви ознайомитеся із призначенням деяких із них.

Компас допомагає орієнтуватися на місцевості.

Лінійкою вимірюють довжину тіл.

Лупа допомагає розглянути дрібні деталі тіл.

У бінокль розглядають розміщені далеко тіла.

Термометр — це прилад для вимірювання температури повітря.

Є ще дуже багато приладів для вивчення природи, з якими ви будете ознайомлюватися на уроках з предмета «Я досліджую світ».

4. Практична робота з метою формування вміння вивчати дрібні деталі предметів за допомогою лупи.

Щоб розглянути дрібні, невидимі оку, деталі предметів, використовують лупу. У кожного з вас на парті є лупа. Вона складається зі збільшувача скла в оправі та ручки.

— Виконайте практичну роботу, описану на с. 59 у підручнику.

За допомогою лупи розгляньте шкіру на руці, поверхню паперу, пір'їну чи розрізане яблуко. Розкажіть, що ви побачили.

— Закінчіть речення: Для того, щоб побачити дрібні предмети, потрібна ... (*лупа*).

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 36–37.

— Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*)

— Як діти вивчають навколишній світ? Поставте цифру 1 біля малюнків із зображенням дітей, які спостерігають за навколишнім світом. Поставте цифру 2 біля малюнків із зображенням дітей, які проводять досліди.

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Природа.

Мета: розширити й узагальнити уявлення про природу, формувати уявлення про неживу і живу природу; виробляти вміння зіставляти, групувати предмети за певними ознаками, висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов і бережне ставлення до природи.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображенням тіл неживої та живої природи, зроблених руками людини речей.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, як людина вивчає навколишній світ.

Вправа «Доповніть речення».

- Для вивчення навколишнього світу проводять ... (*спостереження та досліди*).
- Пізнавати навколишній світ людині допомагають органи ... (*чуття*).
- Для проведення спостережень і дослідів знадобляться спеціальні ... (*прилади*).
- Віддалені природні об'єкти можна розглянути за допомогою ... (*бінокля*).
- Про температуру повітря чи води можна дізнатися за допомогою ... (*термометра*).
- Орієнтуватися на місцевості допомагає ... (*компас*).
- Розглянути дрібні деталі тіл можна за допомогою ... (*лупи*).
- Відстані вимірюють за допомогою ... (*лінійки*).

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Відгадайте загадки та дайте відповідь на запитання. (*Діти відгадують загадки, а вчитель виставляє на дошці ілюстрації із зображенням відгадок.*)

Хоч годинника не має, та вранці всіх нас піднімає.

Кожен прокидається — з сонечком вітається. (*Півень*)

Летить орлиця по синьому небу,
крила розкрила, сонце затулила. (*Хмара*)

Сидить Марушка в семи колушках,
хто її роздягає, той сльози проливає. (*Цибуля*)

Високо стоїть, одне око має, всюди заглядає. (*Сонце*)

Скатертина біла увесь світ накрила. (*Сніг*)

Золоте решето, а в ньому чорних хатинок повно. (*Соняшник*)

У зеленому жакеті галасує в очереті.

Хоч і плавати мастак, а не риба і не рак. (*Жаба*)

— Як можна назвати все те, що зображено на малюнках? (*Тіла природи.*)

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, що таке природа, що існує нежива і жива природа, навчитесь групувати тіла природи.

Тема сьогоднішнього уроку: «Природа».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про природу.

Ви вже знаєте, що в навколишньому світі вас оточують тіла природи та рукотворні тіла.

Розгляньте малюнок на с. 60 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Що зображено на малюнку?

— Як можна назвати перелічені тіла?

Діти, собака, хмари, Сонце, дерева, метелик, їжак, річка, кущі, трава, ґрунт — це тіла природи. Усе, що існує навколо нас, крім того, що зроблено руками людини, належить до природи.

— Назвіть, що ще належить до природи. (*Місяць, зорі, повітря, вода, озеро, море, пісок, ґрунт, рослини, тварини, люди тощо.*)

2. Бесіда з елементами розповіді та роботи в парі (групі) з метою формування уявлення про неживу та живу природу.

Розгляньте малюнки та дайте відповідь на запитання. (*Учитель / учителька виставляє з одного боку дошки ілюстрації тіл неживої природи: Сонця, річки, хмари, Місяця, зірок тощо, а з іншого — зображення тіл живої природи: кількох рослин (наприклад: підсніжник, ялина, соняшник), тварин (наприклад: вовк, щука, лелека) і людини.*)

— Чому, на вашу думку, ці предмети об'єднано у дві групи? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про поділ природи на неживу та живу.*)

Сонце, Місяць, зорі, річка, хмари, повітря, вода, ґрунт належать до неживої природа, а вовк, щука, ялина, підсніжник, соняшник, лелека, людина — до живої.

Розгляньте малюнки та дайте відповідь на запитання. (*Учитель / учителька забирає тіла неживої природи. А тіла живої природи об'єднує у три групи: рослини, тварини та люди.*)

— Чому, на вашу думку, те, що належить до живої природи, об'єднано у три групи? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про поділ живої природи на рослини, тварин і людей.*)

Ялина, підсніжник, соняшник — це рослини. Вовк, щука, лелека — це тварини. Людина — теж частина живої природи.

— Назвіть відомі вам рослини.

— Назвіть відомих вам тварин.

— Виконайте завдання для роботи в групі, запропоноване на с. 61 у підручнику.

1-ша група називає тіла, зображені в першому рядку, та дає назву цій групі тіл.

2-га група називає тіла, зображені в другому рядку, та дає назву цій групі тіл.

Сонце, хмари, Місяць, зорі, повітря, вода, сніг, лід, ґрунт, пісок, каміння — це тіла неживої природи.

Рослини, тварини, люди, гриби — це тіла живої природи.

Отже, природу поділяють на неживу і живу.

— Порівняйте камінь і kota. Що в них спільного та чим вони відрізняються? (*Спільним для каменя і kota є те, що вони належать до природи. Відрізняються вони тим, що кіт належить до живої природи, а камінь — до неживої.*)

— Порівняйте kota і дерево. Що в них спільного та чим вони відрізняються? (*Спільним для kota і дерева є те, що вони належать до живої природи. Відрізняються вони тим, що кіт — це тварина, а дерево — рослина.*)

3. Дидактичні ігри з метою формування вміння групувати предмети.

— Пограємо в гру «Що належить до природи». Ви будете відгадувати загадки. Якщо те, що ви відгадали, належить до природи, то ви покажете зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (*За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо тіло належить до природи.*)

Серед ночі на небі біліє,
тьмяно світить, та зовсім не гріє. (*Місяць*)

Квітучими садами я літаю,
солодкий нектар збираю. (*Бджола*)

Дім по вулиці повзе,
на роботу всіх везе. (*Автобус*)

Між берегів текла, текла,
мороз зміцнів, під скло лягла. (*Річка*)

І великі і маленькі, влітку, взимку, навесні
завжди вдягнені гарненько у зелені сукні ми. (*Ялини*)

Диво-скринька, в ній — вікно.
У вікні щодня кіно. (*Телевізор*)

— Пограємо в гру «Живе — неживе». Ви будете відгадувати загадки. Якщо те, що ви відгадали, належить до живої природи, то ви покажете зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (*За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо тіло належить до живої природи.*)

Високо стоїть, одне око має,
всюди заглядає. (*Сонце*)

Біла кора, тоненькі віти,
хто я така, відгадайте, діти. (*Береза*)

Уночі гуляє, вдень спочиває,
має круглі очі, бачить серед ночі. (*Сова*)

Коли немає — чекають,
коли прийду — тікають. (*Доц*)

Голодна — мукає, сита — жує,
всім дітям молоко дає. (*Корова*)

Сидить баба на грядках,
вся закутана в хустках. (*Капустя*)

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 38.

— Що пропонується зробити? (*Підкреслити. Поміркувати й розказати.*)

— Що «зайве» в кожному ряду? Чому ви так вважаєте?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

— Що ви навчилися робити на уроці?

— Дослідіть, які природні тіла оточують вас вдома та на подвір'ї.

Тема уроку. Нежива природа.

Мета: розширити й узагальнити уявлення про неживу природу; формувати уявлення про небесні тіла як тіла неживої природи; виробляти вміння зіставляти, групувати предмети, висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов і бережне ставлення до неживої природи.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображенням тіл неживої природи, небесних тіл.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися що таке природа, якою вона буває.

Дидактична гра «Що правильно, а що — ні?».

— Я читатиму речення. Ви уважно слухаєте і, якщо твердження правильне, показуєте зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо твердження правильне. Кожне неправильне твердження діти коментують і виправляють.)

- Природа — це все, що існує навколо нас.
- Природа — це все, що існує навколо нас, крім створеного людиною.
- Природа буває неживою і живою.
- Природа буває тільки живою.
- Сонце належить до неживої природи.
- Сонце належить до живої природи.
- Рослини належать до живої природи.
- Тварини належать до неживої природи.
- Люди належать до живої природи.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

Послухайте уривок з вірша «Завірюха» і дайте відповідь на запитання.

— Які тіла природи згадуються у вірші? До якої природи вони належать?

Звечоріло; ніч заходить,
місяць з хмари не виходить;
ані зіроньки не мріє,
тільки сніг кругом біліє.

Яків Щоголів

Місяць, хмари, зорі, сніг належать до неживої природи. Сьогодні на уроці ви більше дізнаєтеся про те, що належить до неживої природи, навчитеся розпізнавати небесні тіла.

Тема сьогоднішнього уроку: «Нежива природа».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою розширення уявлення про те, що належить до неживої природи.

Нежива природа оточує вас всюди. Людина не зможе існувати без повітря, води, їжі. Без глини, піску, каміння не збудує дорогу й житло. Розгляньте малюнки на с. 62 в підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Які тіла зображені на малюнках? Де вони містяться? До якої природи вони належать?

Вода, лід, сніг, хмари, повітря, пісок, глина, каміння, ґрунт — це тіла Землі. Вони належать до неживої природи.

— Що вам відомо про хмари?

Хмари утворюються високо на земною поверхнею. Вони бувають різного кольору, розмірів і форми. З хмар випадають дощ, сніг, град.

— Що вам відомо про повітря?

Повітря перебуває довкола нас, воно невидиме. Без повітря неможливе життя. Ми постійно вдихаємо його і видихаємо. Повітря легке. Наповнені повітрям тіла плавають на воді. Повітрям накачують колеса велосипедів та автомобілів.

— Що вам відомо про воду?

Вода є в озерах, річках, морях. Рідку воду неможливо втримати у руках. Без води неможливе життя. Вода потрібна рослинам, тваринам, людям.

— Що вам відомо про ґрунт?

Ґрунт можна побачити на городі, у полі, у лісі, у саду. Він темного кольору, у ґрунті ростуть рослини, живуть тварини.

— Що вам відомо про пісок і каміння?

Пісок і каміння — тверді тіла. Вони містяться на земній поверхні та під землею. Пісок і каміння використовують у будівництві.

— Чи зможе людина існувати без води, повітря, ґрунту? Чому ви так вважаєте?

Вода, повітря, ґрунт, каміння, пісок — це багатства неживої природи, без яких людина не зможе існувати. Тіла неживої природи потрібно берегти, економно витрачати, дбати про їх чистоту.

2. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про небесні тіла як тіла неживої природи.

Розгляньте малюнки на с. 63 в підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Які тіла зображені на малюнках?

— Де вони розташовані? До якої природи вони належать?

Сонце, Місяць, зорі, планети — це небесні тіла. Вони розташовані дуже далеко від Землі. Усі небесні тіла належать до неживої природи.

— Де можна побачити Сонце і Місяць? Коли можна спостерігати на небі Сонце, а коли — Місяць і зорі?

Сонце, Місяць і зорі можна побачити на небі. Вони дуже високо над земною поверхнею. Сонце можна спостерігати на небі вдень, а Місяць і зорі — вночі. Якби ми з вами опинилися на Місяці, то побачили б небесне тіло блакитного кольору. Це — планета Земля, на якій ми живемо. (*Учитель / учителька демонструє ілюстрації із зображенням вигляду Землі з космосу.*)

— Відгадайте загадку.

Буває кругленький, з ріжками буває,
вночі його видно, а вдень він зникає. (*Місяць*)

— Що вам відомо про Місяць?

Місяць — це супутник Землі. Він обертається навколо Землі. Місяць менший за Землю. (*Учитель / учителька демонструє ілюстрації із зображенням орбіти Місяця.*)

Земля обертається навколо Сонця. (*Учитель / учителька демонструє ілюстрації із зображенням орбіти Землі.*) Земля не єдина планета. Навколо Сонця рухається ще сім планет. Деякі з них, які ближче до Землі, можна спостерігати вночі на небі. (*Учитель / учителька демонструє ілюстрації із зображенням Марса чи Венери.*)

— Відгадайте загадку.

Із заходом сонця запалюються,
світять ніч всю безперервно,
а зранку вимикаються. (*Зорі*)

— Що вам відомо про зорі?

Зорі — це дуже великі небесні тіла. Вони дуже далеко від Землі, тому видаються маленькими крапочками, які виблискують на нічному небі.

— Відгадайте загадку.

Із-зі моря випливає, промінці ласкаві має,
заглядає у віконце — це яскраве, кругле ... (*Сонце*).

— Що вам відомо про Сонце?

Сонце — це зоря. З усіх зірок Сонце найближче до нашої планети, тому ми бачимо його у вигляді великої жовтої кулі. Сонце за розмірами набагато більше за Землю.

Сонце, Місяць, зорі, планети — це небесні тіла. Вони розташовані дуже далеко від Землі. Усі небесні тіла належать до неживої природи.

Отже, вода, повітря, ґрунт, каміння, сніг, лід, хмари, пісок, глина, Сонце, Місяць, зорі, планети — це тіла неживої природи.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 39.

— Що пропонується зробити? (*Відгадати загадки та намалювати відгадки.*)

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 39.

— Що пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати.*)

— Про яку природу йдеться у загадках? (*Про неживу природу.*)

2. Завдання на застосування знань.

— Позмагайтеся, хто знає більше загадок про тіла неживої природи.

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Жива природа.

Мета: розширити й узагальнити уявлення про живу природу, приналежність людини до живої природи; виробляти вміння зіставляти, групувати предмети, висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов і бережне ставлення до живої природи.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображенням тіл живої природи.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, що належить до неживої природи.

Фронтальна бесіда з використанням ілюстрацій.

- Як по-науковому називають предмети?
- Що належить до неживої природи? Назвіть їх і покажіть.
- Як потрібно ставитися до тіл неживої природи? Чому?
- Які тіла неживої природи є небесними тілами?
- Що ви знаєте про планету Земля?
- Що вам відомо про Місяць?
- Що ви знаєте про зорі?
- Що ви дізналися про Сонце?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

- Якою буває природа? (Відповіді учнів.)
- Які тіла належать до живої природи?
Послухайте уривок з вірша «Жива планета» і дайте відповідь на запитання.
- Чому авторка назвала нашу планету живою?

Дитино, підніми голівку вгору.
Ти бачиш, скільки зір там мерехтить?
Серед цього безмежного простору
ми маєм щастя на Землі прожити.
Земля — планета і найбільше диво.
Не знаємо, чи є десь світ такий.
А на Землі так гарно, так красиво.
Наш світ чарівний, дивний і живий...

Надія Красоткіна

Планета Земля — це небесне тіло, на якому існує життя. Сьогодні на уроці ви більше дізнаєтеся про те, що належить до живої природи, навчитеся розпізнавати та розподіляти живу природу.

Тема сьогоднішнього уроку: «Жива природа».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та роботи в парі (групі) з метою розширення уявлення про тіла живої природи.

- Виконайте завдання для роботи в групі, запропоноване на с. 64 в підручнику.
1-ша група називає тіла, зображені в першому рядку, та дає назву цій групі тіл;
2-га група називає тіла, зображені в другому рядку, та дає назву цій групі тіл;
3-тя група називає тіла, зображені у третьому рядку, та дає назву цій групі тіл.
Калина, ялина, мак — це рослини.
- Назвіть відомі вам рослини. Опишіть їхній зовнішній вигляд, розкажіть, де вони ростуть.
Дятел, короп, собака — це тварини.
- Назвіть відомих вам тварин. Опишіть їхній зовнішній вигляд, розкажіть, де вони живуть.
- Чим схожі між собою рослини і тварини?
Спільним для рослин і тварин є те, що вони належать до живої природи.
- До якої природи належать люди?
Люди, як і рослини та тварини, належать до живої природи.
- Чи зможе людина існувати без рослин і тварин? Чому ви так вважаєте?
Рослини і тварини — це багатства живої природи, без яких людина не зможе існувати. Від рослин і тварин люди отримують їжу, одяг, житло. Рослини і тварин потрібно берегти, дбати про їх примноження.
Рослини, тварини та люди — це тіла живої природи. Тіла живої природи називають *організмами*.

2. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про ознаки, властиві організмам.

- Організми мають ознаки, якими вони відрізняються від тіл неживої природи.
- Розгляньте малюнки на с. 65 у підручнику і назвіть ознаки, властиві організмам. Усім організмам властиві такі ознаки: вони дихають, живляться, ростуть і розвиваються, розмножуються.
 - Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 65 у підручнику.
1-ша група розповідає, чим відрізняються тіла живої та неживої природи.
2-га група розповідає, що об'єднує тіла живої та неживої природи.

3. Дидактичні ігри з метою формування вміння називати тіла живої природи та групувати їх.

- Пограємо в гру «Ланцюжок». Учні об'єднують у команди. Учасники команд мають почергово називати тіла, що належать до живої природи. Хто не зможе в черговий раз назвати тіла живої природи — вибуває з гри. Виграє команда, у якій залишиться більше учасників.

- Пограємо в гру «Рослина чи тварина?». Ви відгадуватимете загадки. Якщо те, що ви відгадали, належить до рослин, то ви покажете зелену сигнальну картку, якщо до тварин — червону.

Хоч сама мала на зріст,
та великий має хвіст.

Пухова руденька шуба
із сосни стриба на дуба. (*Білка*)

Золоте решето,
а в ньому чорних хатинок повно. (*Соняшник*)

На «я» починається, на «я» закінчується,
у саду росте, плоди дає. (*Яблуня*)

Сидить баба на грядках,
вся закутана в хустках. (*Капуста*)

Я найперша зацвітаю
синім цвітом серед гаю.
Відгадайте, що за квітка,
бо мене не стане влітку. (*Пролісок*)

Навесні барвіста квітка
на галявині розквітла.

Лиш поглянути хотіли,
враз знялась і полетіла. (*Метелик*)

Вірно людям я служу,
ім дерева стережу,
дзьоб міцний і гострий маю,
шкідників ним добуваю. (*Дятел*)

Хто гнізда свого не має, яйця іншим підкладає
та у лісі в холодку все кує: ку-ку, ку-ку. (*Зозуля*)

Влітку сіренький, взимку біленький.
Довгі вуха має, швидко в ліс стрибає. (*Засць*)

Біла кора, тоненькі віти.
Що це таке, відгадайте, діти. (*Береза*)

Сонечко в траві зійшло,
усміхнулось, розцвіло,
потім стало біле-біле
і за вітром полетіло. (*Кульбаба*)

У лісі проживає,
довгий хвіст пухнастий має,
а як вийде полювати —
бережись, мишва хвостата. (*Лисиця*)

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

- Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 40.
- Що пропонується зробити? (*Відгадати загадки та намалювати відгадки.*)
- Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 40.
- Що пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати.*)
 - Про яку природу йдеться у загадках? (*Про живу природу.*)
- Виконаємо завдання 3 в зошиті на с. 41.
- Що пропонується зробити? (*Підкреслити. Поміркувати й розказати.*)
 - Що «зайве» в кожному ряду? Чому ви так вважаєте?

2. Завдання на застосування знань.

- Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 65 у підручнику.
- Чим відрізняються тіла живої та неживої природи?
- Що в них спільного?

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
- Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
- Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Умови, необхідні організмам для життя.

Мета: розширити й узагальнити знання про живу природу; формувати уявлення про умови, необхідні організмам для життя, взаємозв'язки між живою та неживою природою; виробляти вміння робити висновки, висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов і бережне ставлення до живої природи.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, хто такі організми та які вони мають ознаки.

Фронтальна бесіда з використанням ілюстрацій.

- Як по-іншому називають тіла живої природи?
 - Наведіть приклади організмів.
 - Назвіть ознаки, властиві організмам.
 - Чим відрізняються тіла живої та неживої природи?
 - Що в них спільного?
 - Назвіть організми, які є у вас вдома.
 - Розкажіть про одного з організмів, які є у вас вдома. Доведіть, що це — організм.
-

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

- Послухайте уривок з вірша «Сонце» і дайте відповідь на запитання: Чому все живе радіє Сонцю?

З'явилось сонечко, і все живе радіє
і ніжитья в приємному теплі.
А Сонце промінці гарячі сіє.
І стало весело і радісно Землі.
Земля співає, і радіють люди,
рослини, звірі і пташки малі.
Як Сонце є, тепло і світло буде.
Життя цвістиме на усій Землі.

Надія Красоткіна

- Без чого не можуть жити рослини, тварини, люди?
Усе живе радіє Сонцю, тому що воно дає світло й тепло. Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, які умови необхідні організмам для життя, навчитеся робити висновки, доводити свою думку.
Тема сьогоднішнього уроку: «Умови, необхідні організмам для життя».
-

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про умови, необхідні організмам для життя.

- Для життя організмам потрібні певні умови. За відсутності цих умов організми загинуть. Розгляньте верхні малюнки на с. 66 у підручнику та дайте відповіді на запитання.
- Що потрібне рослинам для життя, тобто які умови потрібні рослинам для життя?
Світло, тепло, вода, повітря та поживні речовини, які вони отримують із ґрунту, — це умови, необхідні для життя рослин.
 - Що дає рослинам Сонце?
Сонце дає рослинам світло й тепло.
 - Що дає рослинам ґрунт?
Ґрунт дає рослинам поживні речовини.
 - Отже, можна зробити висновок, що рослинам для життя потрібні світло, тепло, вода, повітря та поживні речовини.
 - Розгляньте наступні малюнки на с. 66 у підручнику та дайте відповідь на запитання.
 - Що потрібне тваринам для життя, тобто які умови потрібні тваринам для життя?
Тваринам для життя потрібні Сонце, вода, повітря, їжа.

- Розгляньте малюнки на с. 67 у підручнику та дайте відповіді на запитання.
- Що потрібне людям для життя, тобто які умови потрібні людям для життя?
Світло, тепло, вода, повітря, поживні речовини, які вони отримують з їжею, — це умови, необхідні для життя не тільки тварин, а й людей.
 - Що дає тваринам і людям Сонце?
Сонце дає тваринам і людям світло й тепло.
 - Що дає тваринам їжа?
Їжа дає тваринам і людям поживні речовини.
 - Усім організмам — рослинам, тваринам і людям — для життя необхідні такі умови: світло, тепло, повітря, вода та поживні речовини. Без цього вони не зможуть існувати.

Що таке: пливе і летиться,
як немає — все всихає,
звір і птаха помирає? (*Вода*)

- Доведіть, що організми не зможуть прожити без води.
У воді живе багато різноманітних тварин і рослин. Воду рослини вбирають із ґрунту. Без води рослини зів'януть і загинуть. Воду п'ють тварини і люди. Люди використовують її у промисловості, побуті, для приготування їжі.
- Відгадайте наступну загадку.
Куди не ступиш — всюди маєш,
хоч не бачиш, а вживаєш. (*Повітря*)
- Доведіть, що організми не зможуть прожити без повітря.
Повітря потрібне для дихання. Без повітря організми не можуть прожити навіть кілька хвилин.
- Відгадайте наступну загадку.
Всі його люблять, всі його чекають,
а хто подивиться — кожен скривиться. (*Сонце*)
- Доведіть, що організми не зможуть прожити без Сонця.
Сонце посилає на земну поверхню світло й тепло, без яких неможливе життя. Рослини живляться тільки тоді, коли на них потрапляє світло.

2. *Бесіда з елементами розповіді та роботи в парі (групі) з метою формування уявлення про взаємозв'язки в природі.*

- До якої природи належить Сонце?
- До якої природи належить вода?
- До якої природи належить повітря?
Організми не можуть жити без неживої природи.
Отже, жива і нежива природа тісно пов'язані між собою.
- Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 67 у підручнику.
1-ша група розповідає, що ми отримуємо для життя від неживої природи.
2-га група розповідає, що ми отримуємо для життя від живої природи.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

- Виконаємо завдання 1 на с. 42.
- Що пропонується зробити? (*З'єднати лініями.*)
- Де живуть і ростуть зображені організми?
- Які рослини і тварини живуть у лісі? (*Дуб, білка, козуля, підсніжник.*)
- Які рослини і тварини живуть у полі? (*Пшениця, горох, кріт.*)
- Які рослини і тварини живуть у водоймі? (*Латаття біле, окунь, лебідь.*)
- Виконаємо завдання 2 на с. 42.
- Що пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати.*)
- Які необхідні умови є там, де вони живуть?

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
- Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
- Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Значення природи для людини.

Мета: розширити й узагальнити уявлення про значення природи для життя людини; формувати вміння пояснювати прислів'я, складати розповіді за малюнками, робити висновки, висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов і бережне ставлення до природи.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, які умови потрібні для життя рослинам, тваринам і людям.

Дидактична гра «Що правильно, а що — ні?».

— Я читатиму речення. Ви уважно слухаєте і, якщо твердження правильне, показуєте зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо твердження правильне. Кожне неправильне твердження діти коментують і виправляють.)

- Місяць посилає на Землю світло і тепло.
- Джерелом світла і тепла на Землі є Сонце.
- Рослини можуть прожити без води.
- Вода є середовищем проживання багатьох рослин і тварин.
- Люди можуть жити без повітря.
- Повітря потрібне для дихання усім живим істотам.
- Тваринам для життя не потрібні світло і тепло.
- Рослини можуть прожити без поживних речовин.
- Рослини не можуть прожити без світла.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Що належить до неживої природи? (Вода, Сонце, повітря, ґрунт.)

— Що належить до живої природи? (Рослини, тварини, люди, гриби.)

— Що не належить до природи? (Рукотворні тіла.)

— З чого людина виробляє рукотворні тіла? (З природних матеріалів.)

— Які умови необхідні для життя людини? (Світло, тепло, вода, повітря, поживні речовини, предмети вжитку.)

— Звідки людина отримує все необхідне для життя?

У навколишньому світі людину оточують природні тіла та предмети, зроблені руками. Неможливо уявити життя людини без природи. Від природи вона отримує все необхідне для життя.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, що життя людини цілком залежить від природи. Ви навчитеся пояснювати значення прислів'їв, складати розповіді за малюнками, висловлювати свою думку.

Тема сьогоднішнього уроку: «Значення природи для людини».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Практична робота з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про значення природи в житті людини.

Людина — частина природи, її життя залежить від природи. Від природи людина отримує всі необхідні для життя умови.

Розгляньте малюнки на с. 68 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Які умови, необхідні для життя, людина отримує від неживої природи, а які — від живої? (Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про значення природи для життя людини.)

Нежива природа дає людині світло, тепло, воду, повітря. Від живої природи людина отримує їжу.

Природа, яка оточує людину, має велике значення в її житті.

- Сонце дає людині світло й тепло.
- Повітря потрібне для дихання.
- Вода необхідна для того, щоб пити, готувати їжу, прати, митися.
- З каміння, глини, піску роблять посуд, будують будинки та дороги.
- У ґрунті люди вирощують рослини.
- З рослин люди виготовляють меблі, продукти харчування, папір, одяг, ліки, будують житло.
- Тварини дають людям продукти харчування, одяг.

Усі рукотворні тіла — будинки, одяг, продукти харчування, посуд, машини, меблі, іграшки, ліки — людина виробляє з природних матеріалів.

Розгляньте малюнки на с. 69 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

- Які рукотворні тіла людина виготовляє з тіл неживої природи, а які — з тіл живої?
- Що ще дає людині природа?

Природа дарує нам красу, якою милуємося. Серед природи ми навчаємося і відпочиваємо. Природа вчить нас бути добрими та милосердними.

Отже, від природи людина отримує все необхідне для свого життя.

2. *Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про рукотворні об'єкти, зроблені за зразками природи.*

Розгляньте малюнки та дайте відповіді на запитання. (*Учитель / учителька виставляє з одного боку дошки ілюстрації тіл природи: птаха, крота, акули, летючої миші, плодів клена, а з іншого — зображення речей, виготовлених людиною: літак, екскаватор, локатор, підводний човен, вертоліт.*)

- Що, на вашу думку, людина зробила, пригляdivшись до польоту птаха? (*Літак.*)
- Що, на вашу думку, людина винайшла, розгледівши, як кріт вправно риє ходи під землею? (*Землерийну машину.*)
- Що, на вашу думку, людина створила, придивившись до форми тіла акули і до того, як швидко та легко вона плаває? (*Підводний човен.*)
- Що, на вашу думку, людина зробила, коли дізналася, що великі вуха летючої миші вловлюють звуки та допомагають їй орієнтуватися у повній темряві? (*Локатор.*)
- Що, на вашу думку, людина сконструювала, спостерігаючи, як крутяться, падаючи з дерева, плоди клена? (*Гелікоптер.*)

Вивчаючи природу, людина використовує її багатства для своїх потреб. За зразками природи змайстровано багато необхідних людині речей.

3. *Робота в парі (групі) та бесіда з елементами розповіді, використанням ілюстрацій та складанням колективної розповіді з метою формування уявлення про природу як джерело краси в житті людини.*

Природа планети Земля, на якій ми живемо, не тільки дає нам усе необхідне для життя. Природа — це неповторна краса, якою ми милуємося і захоплюємося. Її велич робить людину добрішою, мудрішою, вчить любити. У природі людина черпає натхнення. Краса природи надихає поетів, письменників, художників і композиторів на створення чудових творів мистецтва.

- Чому кажуть, що природа є джерелом краси?
- Послухайте, як описує красу природи поетеса Надія Красоткіна.

Краса природи є у всьому:
в листочку, в квіточці живій,
в хмаринці, в небі голубому.
Лиш придивитися умій!

Вона в сосні, берізці й клені,
в метеликові, просто скрізь —
у джерельці, в траві зеленій...
Лише прислухайсь, придивись!

- Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 69 у підручнику. Опишіть своє улюблене місце відпочинку в природі.

4. *Робота над прислів'ям з метою формування умінь пояснювати вислови народної мудрості.*

- Поясніть, як ви розумієте прислів'я: « Хто полю годить, тому жито родить».

Щоб отримати від природи продукти харчування, потрібно працювати, обробляти ґрунт, дбати про рослини.

V. *Закріплення знань, умінь і навичок учнів.*

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 43.

- Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*)
- Що дає людині природа?

VI. *Підсумок уроку.*

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Бережливе ставлення до природи.

Мета: формувати уявлення про те, чому і як потрібно берегти природу, вміння поводитися серед природи так, що не завдавати їй шкоди; розвивати вміння складати розповідь, робити висновки, висловлювати судження, доводити твердження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов і бережне ставлення до природи.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», репродукції картин відомих пейзажистів, ілюстрації із зображенням негативного впливу людини на природу.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, яке значення має природа для людини.

Вправа «Доповніть речення».

- Нежива природа дає людині ... (*світло, тепло, воду, повітря, ґрунт, каміння, пісок*).
- Жива природа дає людині ... (*рослини і тварин*).
- З каміння і піску люди виготовляють ... (*житло, дороги, посуд*).
- З рослин люди виготовляють... (*меблі, їжу, одяг, папір, ліки*).
- З тварин люди виготовляють... (*їжу, одяг, взуття, ліки*).
- За зразками природи людина створила ... (*підводний човен, літак, гелікоптер, екскаватор, локатор*).
- Природа нашої планети дарує людям ... (*життя*).

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Доведіть, що життя людини неможливе без природи. (*Відповіді учнів.*)

Неможливо уявити життя людини без природи. Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, що шкодить природі, чому і як потрібно її берегти. Ви навчитеся розповідати про красу природи, складати правила поведінки серед природи.

Тема сьогоднішнього уроку: «Бережливе ставлення до природи».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. *Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій і складання колективної розповіді з метою формування уявлення про природу як джерело краси у житті людини.*

Розгляньте картини видатних художників, на яких зображена природа, і опишіть, що ви на них бачите.

- Які враження викликають у вас картини про природу?
- Що вам подобається в природі? Чим ви милувалися і захоплювалися, перебуваючи серед природи?
- Що з того, що ви бачили в природі, справило на вас велике враження і добре запам'яталось?
- Чому кажуть, що природа є джерелом краси?

Природа планети Земля, на якій ми живемо, не тільки дає нам усе необхідне для життя. Природа — це неповторна краса, якою ми милуємося і захоплюємося. Її велич робить людину добрішою, мудрішою, вчить любити.

2. *Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про негативний вплив людини на природу.*

Сучасна людина збудувала фабрики, заводи, виготовила автомобілі, сучасне житло. Своєю діяльністю людина створює не лише добробут для людей, а й завдає шкоди природі.

Розгляньте світлину на с. 70 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Чому природа втрачає свою красу і багатства? (*Відповіді учнів.*)
- Як це впливає на життя людини? Яку шкоду природі завдають люди? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.*)

Природа втрачає красу, тому що люди її забруднюють і знищують. Колись давно, коли в людей не було фабрик, заводів, автомобілів, сучасного житла, вони менше впливали на природу. Але поступово з'явилися поля і ферми, заводи і машини та багато іншого. Людям здалося, що вони вже не залежать від природи, що вони сильніші за неї й можуть робити з нею все, що завгодно. Озброївшись могутньою технікою, люди вирішили приборкати природу.

— До чого призвело приборкання природи?

Це призвело до забруднення повітря і води, руйнування ґрунтів, загибелі лісів, зникнення рослин і тварин. Тоді люди зрозуміли: вони тисячами ниток пов'язані з природою і так само залежать від неї, як дерево від коренів. Якщо вони доведуть природу до знищення, то й самі перестануть існувати.

Ви повинні це знати і пам'ятати. Адже через якийсь десяток років ви станете дорослими, і вже від вас залежатиме, чи буде здоровою наша планета та люди на ній.

— Як впливає на рослини, тварин і людей забруднення повітря, води, ґрунту?

Рослини і тварини дуже болісно реагують на забруднення середовища. Кількість їх зменшується, а деякі й зовсім гинуть, зникаючи з лиця Землі. Люди, які живуть у забруднених місцях, часто хворіють.

— Отже, наша планета серйозно «захворіла». Хто в цьому винен?

Сталось це з вини людей. І тепер «хвороба» природи загрожує життю людей на Землі.

— Що потрібно робити, щоб оздоровити Землю?

Потрібно охороняти від забруднення повітря, воду і ґрунт, берегти рослинний і тваринний світ.

Природа — дім, у якому ми живемо і частинкою якого ми є. Забруднюючи воду, повітря, ґрунт, знищуючи рослини і тварин, ми руйнуємо свій дім.

3. Практична робота з використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про правила поведінки серед природи.

Намагайтеся жити так, щоб природа не бідніла, а залишалася красивою і багатогою.

Розгляньте малюнки на с. 71 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Як діти сприяють охороні природи?

Піклуються про природу діти, які садять дерева, підгодовують пташок, розвішують шпаківні, прибирають сміття тощо.

— Які добрі справи для збереження і збагачення природи робите ви? (Відповіді учнів.)

4. Робота в парі (групі) з метою формування уявлення про правила поведінки серед природи.

— Який внесок у справу охорони природи можуть зробити молодші школярі?

Діти можуть разом із дорослими виготовляти і розвішувати шпаківні, годівнички для птахів, заготовляти для тварин корм на зиму, брати участь в озелененні свого міста (села), виявляти й загороджувати мурашники, стежити за чистотою водойм тощо.

Діти мають стати друзями природі, любити й берегти її. Для цього потрібно знати і дотримуватись правил поведінки в природі.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 71 у підручнику, й складіть правила про те, як потрібно поводитися серед природи, щоб не завдавати їй шкоди. (Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.)

Правила поведінки в природі:

- не ламайте гілок дерев і кущів, не зривайте квітів;
- у лісі ходіть стежками, не витоптуйте траву;
- не галасуйте, не лякайте тварин;
- не руйнуйте мурашників, пташиних гнізд, не вбивайте тварин;
- не залишайте після себе сміття;
- не розпалюйте у лісі вогнище;
- не забирайте додому диких тварин.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 с. 44–45.

— Що пропонується зробити? (Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зеленій колір, якщо неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.)

— Хто з дітей піклуються про природу, а хто — ні? Чому ви так вважаєте?

Виконаємо завдання 2 на с. 45.

— Що пропонується зробити? (Поміркувати й розказати.)

— Як ви сприяєте збереженню і примноженню природних багатств?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Значення Сонця для Землі.

Мета: формувати уявлення про Сонце — джерело світла і тепла на Землі, про вплив Сонця на природу; формувати вміння спостерігати за явищами природи, формулювати висновки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», пластилін, ілюстрації із зображенням кульбаби та соняшника.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, що шкодить природі, чому і як потрібно її берегти. Ви навчилися розповідати про красу природи, дізналися, як потрібно поводитися серед природи.

Розв'язування ситуативних завдань.

Послухайте оповідання і дайте відповідь на запитання.

На лісову галявину прийшла Галинка. Побачила багато гарних квітів і вирішила принести додому великий букет. Зірвала вона одну квітку, потім другу, третю... Раптом дівчинка зупинилася, задумалася і їй стало дуже соромно.

— Про що подумала дівчинка? Чому їй стало соромно?

Послухайте наступне оповідання і дайте відповідь на запитання.

Прийшли на прогулянку до лісу учні першого класу. Коли всі зголодніли, сіли на галявині поїсти. У лісі співали пташки, шуміли листям дерева, навкруги було дуже гарно. Перекусивши канапками та випивши соку, діти почали збиратися додому. Одні зібрали те, що залишилося, і поклали їх у свої рюкзаки. Інші покидали залишки їжі, пакети та пляшки в куці.

— Хто з дітей вчинив правильно? Чому ви так вважаєте?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Щоб дізнатися, про що йтиметься на сьогоднішньому уроці, вам потрібно відгадати загадку.

І світить нам, і гріє,

і всяк йому радіє.

Радіють поле, луки, гай.

Що це за диво? Відгадай. (*Сонце*)

— До якої природи належить Сонце?

— Коли можна побачити Сонце на небі?

Сьогодні розпочинається наша мандрівка у світ неживої природи. Сонце — одне із тіл неживої природи, яке можна бачити на небі вдень. На уроці ви дізнаєтеся, як Сонце впливає на природу, що отримує природа від Сонця. Ви продовжуватимете спостерігати за змінами у природі, які відбуваються під впливом Сонця.

Тема сьогоднішнього уроку: «Значення Сонця для Землі».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та практичної роботи з використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про природу Сонця.

Розгляньте малюнки на с. 72 в підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Коли на небі видно Сонце? (*Відповіді учнів.*)

Тільки вдень на безхмарному небі видно Сонце. Коли небо вкрите хмарами, вони закривають Сонце. Але й крізь хмари частково проходить сонячне світло.

Розгляньте наступні малюнки на с. 72 в підручнику та дайте відповіді на запитання.

— На що схоже Сонце? Якого воно кольору й форми?

Плід апельсина та повітряна кулька нагадують Сонце не лише кольором, а й формою. Вони, як і Сонце, — помаранчеві кулі. Квітка кульбаби і соняшника теж своїм кольором нагадують Сонце. Ці рослини дуже люблять його. Кульбаба відкриває свої квіти лише за сонячної погоди. Якщо вдень ви побачите, що квіти кульбаби закриті, то незабаром буде дощ. Соняшники завжди повертають за Сонцем голівки своїх квітів. Соняшник навіть отримав свою назву за схожість із цим небесним тілом.

— Виліпіть із пластиліну модель Сонця.

Сонце — це зоря. Від усіх зірок, які є на небі, Сонце найближче до Землі, тому зорі видаються набагато меншими за нього. Сонце істотно більше за розмірами від Землі — планети, на якій ми з вами живемо. Розміри Сонця і Землі можна порівняти з розмірами кавуна та його насінини. Кавун — це Сонце, а насінини — Земля.

2. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про Сонце як джерело світла і тепла.

Як і всі зорі, Сонце — це величезна розпечена куля.

- Що випромінюють розпечені тіла?
- Відгадайте загадку і дайте відповіді на запитання.
Бродить одиноко вогняне око,
на всіх поглядає, теплом зігриває. (*Сонце*)
- Які підказки в тексті дозволили вам відгадати загадку?
- Чи можна дивитися на Сонце незахищеними очима? Чому?
Сонце — це величезна розпечена куля. Як усі розпечені тіла, наприклад, вогнище чи електрична лампочка, Сонце випромінює світло і тепло.

3. *Бесіда з елементами розповіді та роботи в парі (групі) з метою формування уявлення про значення Сонця для живих організмів.*

- Послухайте вірш і дайте відповідь на запитання: Чому все живе в природі радіє сонечку?
Ось сонечко з'явилося над світом.
І стало видно, тепло — скрізь краса!
Все завітчалось зеленню та цвітом,
на травах срібно виграє роса.
З'явилося сонечко, і все живе радіє
і ніжиться в приємному теплі.
А сонце промінці гарячі сіє.
І стало весело і радісно землі.
Земля співає, і радіють люди,
рослини, звірі і пташки малі.
Як сонце є, тепло і світло буде,
життя цвістиме на усій землі.

Надія Красоткіна

- Що сталося б, якби Сонце перестало світити та гріти?
- Що сталося би з живими організмами, якби зникло Сонце? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про значення сонячного світла й тепла для рослин, тварин і людей.*)
Сонце, як величезна розпечена куля, випромінює дуже багато світла і тепла. Частина сонячного світла й тепла потрапляє на Землю. Сонце освітлює Землю, а тепло її зігриває. Без сонячного світла на Землі була б повна темрява, а без сонячного тепла не змогли б жити рослини, тварини, люди. Без Сонця на Землі загинуло б усе живе.
- Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 73 в підручнику. Розгляньте кімнатні рослини на вікні у класі. Визначте, куди повернуті їх листки. Чому?
- Коли тепліше: удень чи вночі? Чому?

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

- Виконаємо завдання 1 на с. 46.
- Що пропонується зробити? (*Поміркувати та намалювати.*)
- Відгадайте загадку. Намалюйте відповідь.
Виконаємо завдання 2 на с. 46.
- Що пропонується зробити? (*Поміркувати та написати.*)
- Що дає Сонце? (*Світло, тепло.*)
Виконаємо завдання 3 в зошиті на с. 47.
- Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.*)
- Яким тілам природи потрібне сонячне світло і тепло, а яким — ні? Чому ви так вважаєте?

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. День і ніч.

Мета: формувати уявлення про зміну дня і ночі та її вплив на діяльність людини; виробляти вміння пояснювати, чому впродовж доби Сонце світить і гріє по-різному, працювати з підручником, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов і бережне ставлення до природи.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Перевірка засвоєних знань, умінь і навичок учнів.

На попередньому уроці ви дізналися про те, яке значення для життя на Землі має Сонце.

Дидактична гра «Що правильно, а що — ні?».

— Я читатиму речення. Ви уважно слухаєте і, якщо твердження правильне, показуєте зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо твердження правильне. Кожне неправильне твердження коментують і виправляють.)

- Сонце — це зоря, величезна розпечена куля.
- Сонце набагато менше за Землю.
- Сонце випромінює світло і тепло.
- Без сонячного світла і тепла неможливе життя.
- Тварини можуть жити без сонячного світла і тепла.
- Рослини не можуть жити без сонячного світла і тепла.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

— Відгадайте загадки.

Наче вимкнули враз світло,
заховали в скриньку день,
небо зорями розквітло,
місяць заспівав пісень. (Ніч)

У цій порі на небі Сонце,
радо скаче промінець.
Видно все через віконце,
бавить листя вітерець. (День)

— Чи можливо, щоб на зміну ночі не прийшов день, а на зміну дня не прийшла ніч?

Ми з вами живемо на планеті, яка називається Земля. День на Землі завжди змінюється на ніч і навпаки. Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, що таке доба та як упродовж доби світить і гріє Сонце. Ви також дізнаєтеся, як зміна дня і ночі впливає на діяльність людини.

Сьогодні на уроці ми будемо вивчати тему: «День і ніч».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про добу, упродовж якої змінюється день і ніч.

— Коли на небі можна побачити Сонце?

Сонце видно на небі лише вдень. Він триває від сходу до заходу Сонця. На зміну дню приходить ніч. Вона триває від заходу до сходу Сонця.

День і ніч разом — це доба.

Упродовж доби Сонце світить і гріє по-різному.

— Розгляньте малюнок на с. 74 у підручнику, на якому зображено ранок, і зверніть увагу на розташування Сонця над землею поверхнею.

Зранку Сонце сходить. Воно перебуває низько над землею поверхнею. Тому земна поверхня освітлюється та зігрівається слабо.

— Розгляньте наступний малюнок на с. 74 у підручнику, на якому зображено полудень, і зверніть увагу на розташування Сонця над землею поверхнею.

Зранку до полудня Сонце піднімається над землею поверхнею, і в полудень воно перебуває високо над землею поверхнею. Тому земна поверхня освітлюється та зігрівається найдужче.

— Розгляньте наступний малюнок на с. 74 в підручнику, на якому зображено вечір, і зверніть увагу на розташування Сонця над землею поверхнею.

З полудня до вечора Сонце опускається все нижче над землею поверхнею, а ввечері воно заходить. Сонце ввечері низько над землею поверхнею, і тому вона освітлюється та зігрівається слабо.

Ранок, полудень, вечір — частини дня. Упродовж дня Сонце світить і гріє по-різному. Найменше світла й тепла отримує земля поверхня зранку та ввечері, а найбільше — у полудень.

— Розгляньте наступний малюнок на с. 74 в підручнику, на якому зображено ніч, і зверніть увагу на відсутність Сонця над землею поверхнею.

Уночі Сонце зайшло. Його не видно над землею поверхнею. Сонце не освітлює та не зігріває земну поверхню.

— Які небесні тіла перебувають над землею поверхнею вночі?

На зміну Сонцю на небі з'являються Місяць і зорі, яких не було видно вдень.

Отже, упродовж доби відбувається зміна дня і ночі.

2. **Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про вплив зміни дня і ночі на діяльність організмів.**

Зміна дня і ночі впливає на життя людини. Її діяльність упродовж доби змінюється.

— Розгляньте малюнки на с. 75 у підручнику та складіть за ними розповідь про те, як змінюється ваша діяльність упродовж доби. Поміркуйте, від чого вона залежить. (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.*)

- Зранку наш організм починає прокидатися, готуючись до майбутнього дня.
- Ми активно починаємо новий день із ранкової гімнастики, гігієнічних процедур, сніданку.
- Упродовж дня ми навчаємося, працюємо, займаємося улюбленими справами, обідаємо, вечеряємо.
- Увечері наш організм починає готуватися до сну, час лягати спати до наступного ранку.

Отже, упродовж доби внаслідок зміни дня і ночі, діяльність людини змінюється.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. **Робота в зошиті з друкованою основою.**

Виконаємо завдання 1 на с. 48–49.

— Що пропонується зробити? (*Намалювати.*)

— На якій висоті над землею поверхнею перебуває Сонце впродовж доби?

Виконаємо завдання 2 на с. 49.

— Що пропонується зробити? (*Намалювати.*)

— Які небесні тіла перебувають над землею поверхнею вночі?

2. **Фронтальна бесіда.**

— З яких частин складається доба?

— Чому в полудень земля поверхня освітлюється та зігрівається найдужче, а зранку і ввечері — слабо?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці? Проведіть дослідження. Визначте, коли ваша тінь довшіа: зранку чи в полудень? Поміркуйте чому.

Тема уроку. Спостереження за змінами в природі восени (урок-екскурсія).

Мета: розширити й узагальнити уявлення про неживу та живу природу і те, що до неї належить; виявити зміни, які відбулися в природі з приходом осені; формувати вміння спостерігати за об'єктами природи, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки в природі, формулювати висновки, висловлювати судження; розвивати спостережливість, увагу, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи та бережне ставлення до неї.

Місце проведення: парк, сквер, шкільне подвір'я.

Орієнтовний час проведення: жовтень – початок листопада.

Хід екскурсії

I. Організація класу до проведення екскурсії.

II. Мотивація діяльності учнів. Повідомлення теми і завдань екскурсії.

Сьогодні ми вирушаємо на екскурсію в природу. Перебуваючи на екскурсії, ми згадаємо, що вивчали на уроках про природу. Під час екскурсії ми будемо спостерігати за неживою та живою природою, визначимо, які зміни відбулися в природі з настанням осені.

III. Ознайомлення з правилами поведінки під час екскурсії.

Під час екскурсії потрібно:

- бути уважними, слухати вчителя;
- спостерігати за об'єктами, які пропонує вчитель, виконувати вказівки та завдання вчителя;
- не рвати і не ламати рослини;
- не нищити і не лякати тварин;
- не смітити, ходити тільки стежками, щоб не втоптувати рослини;
- не відставати від групи, не відлучатися без дозволу вчителя та допомагати одне одному;
- дотримуватися Правил дорожнього руху.

IV. Проведення екскурсії.

1. Спостереження за об'єктами неживої природи та підведення підсумків спостережень із метою розширення й узагальнення уявлень про зміни, що відбулися в неживій природі з настанням осені.

— Послухайте загадку та скажіть, про яку пору року в ній ідеться.

У садах, гаях блукає,
жовті шати одягає.
Золотисту стелить постіль —
жде сестрицю білу в гості. (*Осінь*)

- Назвіть осінні місяці. Який місяць осені триває?
- Як гріє і світить Сонце восени? Тепліше чи холодніше стало восени порівняно з літом?
- Якого кольору небо? Як змінився колір неба з настанням осені?
- Чи є на небі хмари? Якого кольору хмари, який вони мають вигляд?
- Як змінився колір хмар із настанням осені?
- Чи є вітер? Які дмуть вітри? Які зміни відбулися з вітрами з настанням осені?
- Які бувають опади восени? Якими бувають осінні дощі?
- Якими словами можна описати сьогоднішній осінній день?
- Які ознаки осені ви побачили в неживій природі?

Узагальнюючи свої спостереження, діти називають ознаки осені в неживій природі:

- Сонце не так яскраво світить, ніж улітку, та менше гріє, стало холодно;
- дмуть холодні поривчасті вітри;
- ночі стали довшими й холоднішими;
- зранку можна спостерігати туман;
- іноді після холодної ночі іній укриває траву та дахи будинків;
- небо сірого кольору, часто вкрите сірими хмарами, з яких падають затяжні дощі.

2. Спостереження за об'єктами живої природи та підведення підсумків спостережень із метою розширення й узагальнення уявлень про зміни, що відбулися в живій природі з настанням осені.

- Які рослини ви бачите довкола?
- Якого кольору листя на деревах і кущах восени?
- Які рослини не змінили кольору листя восени?
- Чи є серед рослин такі, що цвітуть?
- На яких рослинах достигли плоди?
- Якою стала трава восени?
- Яких тварин ви бачите довкола? Які зміни відбулися з тваринами?
- Які змінилася поведінка тварин?

- Куди поділися комахи?
- Прислухайтеся довкола. Чи чути спів пташок?
- Яких птахів ви бачите довкола?

Узагальнюючи свої спостереження, діти називають ознаки осені в живій природі:

- на деревах і кущах жовкне листя;
- жовкне та відмирає трава;
- відцвіли осінні квіти;
- достигли плоди;
- зникли комахи, одні з них поховалися в затишні місця (метелики, бджоли, мухи, мурашки, джмелі), інші загинули;
- відлетіли в теплі краї ластівки, шпаки, лелеки, зяблики, зозулі, жайворонки, залишилися зимувати граки, омелюхи, сороки, горобці, синиці, дятли, сойки;
- змінилася поведінка птахів, які залишаються зимувати, не чути пташиного щебетання;
- готуються до зими звірі (білочки запасають корми на зиму, їжаки нагулюють жир перед зимовою сплячкою, змінюють хутро на більш густе і пухнасте вовки, білки, лисиці, зайці).

- Чому відбулися зміни в житті рослин і тварин з настанням осені?

Зміни в житті рослин і тварин відбулися тому, що стало холодно. З приходом холодів рослини й тварини готуються до зими.

Отже, з часу нашої попередньої екскурсії в природі відбулися зміни. Осінь вступила у свої права.

3. Підведення підсумків спостережень з метою розширення й узагальнення уявлень про зміни, що відбулися в праці людей з настанням осені.

- Як одягаються люди з приходом осені?

- Чому осінь називають щедрою?

Коли вона загляне в сад —
наллється соком виноград,
і різні яблука ренет
солодкі стануть, наче мед.

Коли огляне башгани —
надмуться гордо кавуни,
і запишається в хустках
товста капуста на грядках.

Як помандрує по гаях
з чарівним пензлем у руках —
все розмалює на путі,
берези стануть золоті!

І ми їй уклінно просим —
заходь у гості, щедра осінь!

Інна Кульська

- Які роботи виконують люди восени в місті (селі)?
- Урожай яких рослин збирають восени? (*Картопля, морква, буряк, капуста, яблука, груші.*)

4. Дидактична гра з метою формування вміння порівнювати та розпізнавати рослини.

- Пограємо в гру «Знайди дерево або кущ». Учнів об'єднують у команди. Учитель / учителька роздає кожній команді по листку та плоду з дерев чи кущів, які є на місці проведення екскурсії (горобина, калина, клен, ясен, каштан, липа, тополя, дуб, шипшина тощо). За командою вчителя учасники мають знайти, з якого дерева чи куща плід чи листок, підійти до рослини і сказати, як вона називається. Виграє та команда, яка швидше знайде рослини і правильно скаже їх назву.

5. Практична робота з метою формування вміння збирати насіння для підгодівлі птахів узимку.

Незабаром зима. Це важкий час у житті птахів. Для птахів узимку страшний не холод, а голод. У наших силах врятувати птахів від голодної смерті: розвісити годівнички та всю зиму підгодовувати. Про корм потрібно потурбуватися заздалегідь.

V. Підсумок екскурсії.

- Де ви побували сьогодні на екскурсії?
- За чим ви спостерігали сьогодні на екскурсії?
- Що вам найбільше запам'яталося?
Вдома розкажіть про екскурсію.

Тема уроку. Пори року.

Мета: формувати уявлення про зміну пір року на Землі, вміння пояснювати, чому впродовж року Сонце світить і гріє по-різному, працювати з підручником, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов і бережне ставлення до природи.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Перевірка засвоєних знань, умінь і навичок учнів.

На попередньому уроці ви дізналися, що впродовж доби відбувається зміна дня і ночі.

Дидактична гра «Що правильно, а що — ні?».

— Я читатиму речення. Ви уважно слухаєте і, якщо твердження правильне, показуєте зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо твердження правильне. Кожне неправильне твердження коментують і виправляють.)

- Сонце видно на небі і вдень, і вночі.
- Сонце впродовж доби світить і гріє по-різному.
- День і ніч разом — це доба.
- Увечері Сонце заходить і перебуває високо над землею поверхнею.
- Зранку Сонце сходить і перебуває низько над землею поверхнею.
- День триває від сходу до заходу Сонця.
- У полудень Сонце піднімається високо над землею поверхнею, і вона освітлюється й нагрівається слабо.
- Впродовж доби відбувається зміна дня і ночі.
- Впродовж доби Сонце перебуває на однаковій висоті над землею поверхнею.
- Зміна дня і ночі не впливає на життя людини й інших організмів.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

Щоб дізнатися, про що йтиметься на сьогоднішньому уроці, вам потрібно відгадати загадку.

Перша сестра від квітів рябіє,
друга сестра палить, як вогнище,
третья сестра від дощів мокра,
а четверта сестра сувора, жаж! (Пори року)

- Які є пори року? (Відповіді учнів.)
- Яка зараз пора року?
- Яка пора року найтепліша, а яка — найхолодніша?

На Землі впродовж року відбувається зміна пір року. Теплі пори року (весна, літо) змінюються холодними (осінь, зима). Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, як впродовж року світить і гріє Сонце.

Сьогодні на уроці ми будемо вивчати тему: «Пори року».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлень про те, чому Сонце впродовж року світить і гріє по-різному.

У різні пори року Сонце світить і гріє по-різному, тому що перебуває на різній висоті над землею поверхнею.

— Розгляньте малюнок на с. 76 у підручнику, на якому зображено зиму, та зверніть увагу на розташування Сонця над землею поверхнею.

Узимку Сонце перебуває найнижче над землею поверхнею. Вона освітлюється та зігрівається слабо. Тому взимку холодно.

— Розгляньте наступний малюнок на с. 76 у підручнику, на якому зображено весну, та зверніть увагу на розташування Сонця над землею поверхнею.

Навесні Сонце піднімається вище, ніж узимку. Земна поверхня освітлюється та зігрівається більше. Тому навесні стає тепліше, ніж було взимку.

— Розгляньте малюнок на с. 77 у підручнику, на якому зображено літо, та зверніть увагу на розташування Сонця над землею поверхнею.

Улітку Сонце піднімається найвище над землею поверхнею. Вона освітлюється та зігрівається найдужче. Тому влітку спекотно.

— Розгляньте наступний малюнок на с. 77 у підручнику, на якому зображено осінь, і зверніть увагу на розташування Сонця над землею поверхнею.

Восени Сонце опускається нижче, ніж улітку. Земна поверхня освітлюється та зігрівається менше. Тому восени стає холодніше, ніж улітку.

Отже, упродовж року Сонце піднімається на різну висоту над землею поверхнею, тому гріє і світить по-різному.

- Узимку Сонце піднімається найнижче над землею поверхнею, воно світить і гріє слабо. Тому зима — найхолодніша пора року.
- Навесні стає тепліше, ніж узимку, тому що Сонце піднімається вище.
- Улітку Сонце піднімається найвище над землею поверхнею, воно світить і гріє найдужче. Тому літо — найтепліша пора року.
- Восени стає холодніше, ніж улітку, тому що Сонце піднімається нижче над землею поверхнею.

2. Робота в групі з метою формування уявлень про зміни, які відбуваються у природі в різні пори року.

— Виконайте завдання для роботи в групі, запропоноване на с. 77 у підручнику.

1-ша група розповідає про зміни, які відбуваються у природі взимку.

2-га група розповідає про зміни, які відбуваються у природі навесні.

3-тя група розповідає про зміни, які відбуваються у природі влітку.

4-та група розповідає про зміни, які відбуваються у природі восени.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 50–51.

— Що пропонується зробити? (Намалювати.)

— На якій висоті над землею поверхнею перебуває Сонце впродовж року?

2. Завдання на застосування знань.

— Чому влітку найтепліше, а взимку — найхолодніше? Чому весна й осінь — прохолодні? (Упродовж року Сонце піднімається на різну висоту над землею поверхнею, тому гріє і світить по-різному. Саме тому літо — найтепліша пора року, а зима — найхолодніша. Навесні тепліше, ніж узимку, а восени — холодніше, ніж улітку.)

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Вода в природі.

Мета: формувати уявлення про поширення води в природі, про те, якою вона буває (три стани води); виробляти вміння спостерігати, формулювати висновки, висловлювати судження, застосовувати здобуті знання; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до води.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», посудина з льодом, посудина з водою, ілюстрації.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, що упродовж року відбувається зміна пір року.

Дидактична гра «Що правильно, а що — ні?».

— Я читатиму речення. Ви уважно слухаєте і, якщо твердження правильне, показуєте зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо твердження правильне. Кожне неправильне твердження коментують і виправляють.)

- У різні пори року Сонце перебуває на однаковій висоті над землею поверхнею.
- У різні пори року Сонце світить і гріє по-різному.
- Упродовж року змінюється чотири пори.
- Узимку Сонце перебуває найвище над землею поверхнею, тому взимку холодно.
- Улітку найтепліше, тому що Сонце перебуває високо над землею поверхнею.
- Восени Сонце піднімається вище над землею поверхнею, ніж улітку, тому стає холодніше.
- Навесні теплішає, розпускаються бруньки на деревах і кущах, зеленіє трава, прилітають перелітні птахи, у звірів народжуються малята.
- Узимку бувають зливи, досягають плоди на деревах і кущах, співають птахи.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Щоб дізнатися, про що йтиметься на сьогоднішньому уроці, вам потрібно відгадати загадку.

Щоб полився дощик з неба,
щоб росли весь час дерева,
щоб пливли всі кораблі,
щоб варилися борщі,
щоб не було в нас біди,
жити не можна без ... (води).

— До якої природи належить вода? (Відповіді учнів.)

— Що вам відомо про воду?

Вода належить до неживої природи. Вода — це найпоширеніша на Землі рідина.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, де можна побачити воду та якою вона буває. Ви продовжуватимете вчитися складати розповіді за малюнками.

Тема сьогоднішнього уроку: «Вода в природі».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про те, якою буває вода.

— Що міститься у склянці? (Учитель / учителька демонструє склянку з водою.)

— Що ви спостерігаєте? (Учитель / учителька переливає воду в порожню склянку.)

Вода ллється, бо вона рідка.

— Де в природі можна побачити воду в рідкому стані? (Учитель / учителька демонструє ілюстрації із зображенням річки, дощу.)

— Щоб дізнатися, якою ще може бути вода, вам потрібно відгадати загадки.

Що тут сталося за нічку?
Де була раніше річка,
від санчаток видно слід.
Все скував довкола ... (лід).

У небі хмара пролігала,
білий пух порозкидала.
Він на землю міцно ліг.
Називають його ... (сніг).

- Де в природі можна побачити воду у твердому стані? (*Учитель / учителька демонструє ілюстрації із зображенням інію, бурюльок.*)
- Що міститься у посудині? (*Учитель / учителька демонструє посудину з льодом.*)
- Що ви спостерігаєте? (*Учитель / учителька перекиляє посудину з льодом.*)
Вода може бути твердою. Тверда вода — це сніг і лід.
- Коли вода перетворюється на сніг і лід?
На сніг і лід вода перетворюється, коли дуже холодно, сильний мороз.
- Що станеться зі снігом і льодом, якщо їх нагріти?
Коли лід і сніг нагріти, вони перетворюються на воду в рідкому стані.
- Що виходить з носика чайника, коли в ньому кипить вода? (*Водяна пара.*)
Водяна пара — це газоподібна вода.
- Коли вода перетворюється на водяну пару?
Вода перетворюється на водяну пару, коли її нагрівати.
Коли тепло, вода випаровується, стає газоподібною і потрапляє в повітря. Газоподібна вода — це водяна пара. Вона прозора і безбарвна, тому її погано видно.
- Розгляньте малюнки на с. 78 у підручнику та дайте відповіді на запитання.
- Якою може бути вода?
Отже, вода буває: рідкою, твердою (сніг і лід), газоподібною (водяна пара).
- Яка вода падає з хмар на землю влітку? (*Іде дощ — рідка вода.*)
- Яка вода падає з хмар на землю взимку? (*Іде сніг — тверда вода.*)

2. Практична робота з використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про поширення води в природі.

- Розгляньте малюнки на с. 79 у підручнику та дайте відповідь на запитання.
- Де в природі міститься вода?
Вода в природі є всюди: у струмках, в океанах, морях, річках, озерах, болотах, під землею, у хмарах. Вода входить до складу всіх живих організмів: рослин, тварин, людей. Особливо багато її в рослинах. У цьому можна переконатися, якщо витиснути сік із натертого на тертці яблука. Проведіть вдома такий дослід і подивіться, чого залишиться більше — соку чи решток яблука.
 - Де в природі ви бачили воду?

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

- Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 52.
- Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*)
 - Яка вода зображена на малюнках?
Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 52.
 - Що пропонується зробити? (*Відгадати й намалювати.*)
 - Відгадайте загадки й намалюйте відгадки.
Виконаємо завдання 3 в зошиті на с. 53.
 - Що пропонується зробити? (*Відгадати й намалювати.*)
 - Відгадайте загадки й намалюйте відгадки.
Виконаємо завдання 4 в зошиті на с. 53.
 - Що пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати.*)
 - Що входить до складу всіх відгаданих тіл?

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
- Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
- Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?
- Проведіть вдома дослідження. Визначте, коли швидше висихають калюжі — коли тепло чи коли холодно. Поміркуйте чому.

Тема уроку. Властивості води-рідини.

Мета: формувати уявлення про властивості води-рідини; виробляти вміння проводити досліди, спостерігати, формулювати висновки, висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до води.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», посудина з льодом; на кожній парті порожня склянка, пластикова пляшка з чистою питною водою, цукор, ложка, блюдечко.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, якою буває вода та де вона міститься у природі.

Фронтальна бесіда.

- До якої природи належить вода? — Наведіть приклади твердої води.
- Де в природі міститься вода? — Коли сніг і лід перетворюються на рідину?
- Якою буває вода? — Коли вода стає газоподібною?
- Коли вода стає твердою? — Наведіть приклади газоподібною води.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

Вода — це найпоширеніша на Землі рідина. Вона має свої властивості.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, які властивості має рідина, без якої ми не обходимося жодного дня. Ви навчитеся проводити досліди та робити висновки про властивості води.

Тема сьогоднішнього уроку: «Властивості води-рідини».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Практична робота з метою формування уявлення про властивості води.

Щоб дізнатися, які властивості має вода, виконаємо досліди, запропоновані на с. 80 у підручнику.

Виконаємо дослід 1. Налийте з пляшки в прозору склянку чистої питної води.

- Що ви спостерігаєте? Чому воду можна переливати? Про яку властивість води ви дізналися, провівши цей дослід?

Вода-рідина текуча.

Виконаємо дослід 2. Визначте, чи має вода запах, смак і колір.

Вода не має запаху та смаку, вона безбарвна.

Виконаємо дослід 3. Опустіть в склянку з водою ложку.

- Чому видно ложку? Про яку властивість води ви дізналися, провівши цей дослід?

Вода прозора.

Виконаємо дослід 4. Насипте у склянку з водою пів чайної ложки цукру. Добре перемішайте.

- Що відбулося із цукром? Про яку властивість води ви дізналися, провівши цей дослід?

Вода може розчиняти деякі речовини.

- Які ще речовини з тих, які ми використовуємо в побуті, розчиняються у воді?

Крім цукру, у воді розчиняється кухонна сіль, харчова сода, фруктові соки тощо.

Виконаємо дослід 5. Перелийте воду зі склянки в блюдечко.

- Чи зберегла вода свою форму? Про яку властивість води ви дізналися, провівши цей дослід?

Вода не має власної форми, вона набуває форму посудини, у яку її наливають.

2. Робота над «асоціативним куццем» з метою підведення підсумків практичної роботи з визначення властивостей води-рідини.

- Розгляньте схему на с. 81 у підручнику та назвіть властивості води-рідини, про які ви дізналися із проведених дослідів.

Отже, вода рідина має такі властивості: вона текуча, набуває форми посудини, безбарвна, прозора, не має запаху й смаку, може розчиняти деякі речовини.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Завдання на застосування знань.

Поміркуйте і дайте відповіді на запитання.

- Яким буде смак води, якщо у неї покласти цукор?
- Яким буде смак води, якщо у неї покласти сіль?
- Де в природі можна натрапити на солону воду?
- Які властивості води ви використовуєте в повсякденному житті?

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці. Проведіть вдома дослідження. Визначте, чи розчиняються у воді пісок і сіль. Зробіть висновок про здатність води розчиняти ці речовини.

Тема уроку. Значення води в природі та житті людини.

Мета: формувати уявлення про значення води в природі та житті людини, необхідність бережного ставлення до води; виробляти вміння спостерігати, формулювати висновки, висловлювати судження, застосовувати здобуті знання; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до води.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображенням рослин і тварин водою.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, які властивості має вода.

Дидактична гра «Що правильно, а що — ні?».

— Я читатиму речення. Ви уважно слухаєте і, якщо твердження правильне, показуєте зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (*За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо твердження правильне. Кожне неправильне твердження коментують і виправляють.*)

- Вода-рідина має форму.
- Вода — прозора рідина.
- Вода безбарвна.
- Вода має смак.
- Вода не має запаху.
- Вода може розчиняти деякі речовини.
- Вода набуває форми посудини.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Де в природі міститься вода?

— Поміркуйте, чому так кажуть: «Без води і не туди, і не сюди»?

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, яке значення має вода в природі та житті людини. Ви навчитеся пояснювати прислів'я та складати поради щодо економного використання води вдома.

Тема сьогоднішнього уроку: «Значення води в природі та житті людини».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про значення води для живих організмів.

Послухайте вірш і дайте відповіді на запитання.

— Чому все живе радіє воді? Навіщо потрібна вода? (*Відповіді учнів.*)

А вода — це справжнє диво!

Як прожити без води?

З нею ми завжди щасливі,
з нею в нас нема біди.

Є вода — ростуть рослини:

ліс, сади, рясні поля.

Це чудово для людини,

і радіє вся земля.

Надія Красоткіна

Без води наша планета перетворилася б на пустелю. Там, де є вода, є життя.

Розгляньте малюнки на с. 82 в підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Для чого рослинам і тваринам потрібна вода?

— Що сталося б із живими організмами, якби зникла вода?

Вода є домішкою для багатьох тварин і рослин. Тварини п'ють воду, а рослини вбирають її з ґрунту за допомогою кореня.

— Які тварини живуть у воді?

Карась, щука, окунь, дельфін, кит, рак, краб, жаба — це тварини, які живуть у воді постійно, або певний період свого існування.

— Які рослини живуть у воді?

У воді живуть водорості, латаття біле, глечики жовті, очерет, комиш, рогіз.

2. Практична робота з використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про значення води для людини.

Розгляньте малюнки на с. 83 в підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Для чого людям потрібна вода?

Людина використовує воду для того, щоб:

- пити;
- готувати їжу;
- мити посуд;
- прати;
- митися;
- гасити пожежу;
- поливати рослини;
- напувати свійських тварин.

Отже, вода потрібна для життя рослинам, тваринам, людям.

3. *Бесіда з елементами розповіді та роботи в парі (групі) з метою виховання бережного ставлення до води.*

Без води людина не зможе жити. Воду людина не лише вживає, а й використовує на різні потреби.

— Що відбувається з водою після її використання людьми?

У побуті, на фабриках і заводах люди використовують чисту воду, а випускають у водойми забруднену різними отруйними речовинами. Великої шкоди воді завдають аварії танкерів і теплоходів, під час яких у моря й океани потрапляє нафта. Нафта легша за воду, тому вона розливається, утворюючи на поверхні отруйну плівку, забруднює воду й убиває все живе.

— Яку загрозу становить для живих організмів забруднена вода? Чому?

У забрудненій воді гинуть рослини і тварини. Вживання забрудненої води може стати причиною захворювань людей.

— Поміркуйте, що потрібно робити, щоб вода не забруднювалася.

Потрібно очищати воду після використання її в побуті, на фабриках і заводах. Не викидати у водойми сміття. Воду слід берегти, не витрачати даремно, бо вона дорожча за золото.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 83 в підручнику, й складіть поради щодо економного використання води вдома.

- Коли чистите зуби, для полоскання рота набирайте воду в склянку і закривайте кран.
- Коли миєтеся, не вмикайте воду на повну силу.
- Після користування водою міцно закривайте кран, щоб вона не витікала.
- Коли набираєте воду в посудину, стежте, щоб вона не перетікала через край.

Виконання цих порад не тільки дозволить зберегти воду, а й зекономити гроші ваших батьків.

Бережіть воду, не витрачайте її даремно.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 54.

— Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний.*)

— Для яких організмів вода є середовищем життя, а для яких — ні?

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 55.

— Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний.*)

— Хто бережно ставиться до води, а хто — ні?

Виконаємо завдання 3 в зошиті на с. 55.

— Що пропонується зробити? (*Поміркувати.*)

— Складіть за малюнками розповідь «Як берегти воду».

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Повітря та його властивості.

Мета: формувати уявлення про повітря та його властивості, про використання властивостей повітря людиною; виробляти вміння проводити досліди, спостерігати, формулювати висновки, висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», грудочки ґрунту, шматки цегли або крейди, пластмасові трубочки, склянки з водою, порожня пластикова пляшка.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, яке значення має вода, чому її потрібно берегти.

Фронтальна бесіда.

- До якої природи належить вода?
 - Де в природі міститься вода?
 - Для чого потрібна вода?
 - Які рослини і тварини живуть у воді?
 - Для чого людина використовує воду?
 - Яку небезпеку становить для рослин, тварин і людей забруднена вода?
 - Чим забруднюється вода?
 - Що потрібно робити, щоб вода була чистою?
 - Яких порад слід дотримуватися, щоб економно витратити воду?
-
-
-
-
-

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

- Щоб дізнатися, про що йтиметься на сьогоднішньому уроці, вам потрібно відгадати загадку.

Таке велике, що займає увесь світ,
таке маленьке, що в щілину зайде. (*Повітря*)

- До якої природи належить повітря? (*Відповіді учнів.*)

Повітря належить до неживої природи.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, де міститься повітря, як його можна побачити та відчутти, які властивості має повітря. Ви навчитеся виявляти повітря, робити висновки про його властивості.

Тема сьогоднішнього уроку: «Повітря та його властивості».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Практична робота з метою формування уявлення про наявність повітря в навколишньому просторі.

Повітря ми не помічаємо. Проте воно є всюди. Повітря огортає Землю.

- Чому повітря не видно? Чому кризь повітря видно все довкола?

Повітря прозоре, безбарвне й без запаху, тому його не видно.

Хоча повітря й невидиме, у вітряну погоду ви його добре відчуваєте. Повітря можна побачити і відчутти.

- Щоб переконатись у тому, що повітря можна побачити та відчутти, виконаємо досліди, запропоновані на с. 84 в підручнику.

Виконаємо дослід 1. Дмухніть через соломинку в склянку з водою.

- Що ви побачили?

Ви побачили бульбашки. Це — повітря. Отже, ви переконалися в тому, що повітря можна побачити.

- Виконаємо дослід 2.* Помахайте зошитом перед обличчям.
- Що ви відчували?
Ви відчували рух повітря.

Виконаємо дослід 3. Дмухніть на свою руку.

 - Що ви відчували?
Ви відчували рух повітря. Отже, ви переконалися в тому, що повітря можна відчутти.
-
-
-
-

2. Практична робота з метою формування уявлення про поширення повітря в навколишньому просторі.

- Повітря є скрізь навколо нас.
- Щоб переконалися в тому, що повітря є повсюди, виконаємо дослід, запропоновані на с. 85 у підручнику.

Виконаємо дослід 1. Опустимо порожню пластикову пляшку в посудину з водою. Стиснемо пляшку.

 - Що ви побачили?
З пляшки виходять бульбашки. Отже, пляшка тільки видається порожньою, насправді в ній є повітря.

Виконаємо дослід 2. У склянку з водою вкиньте шматок цегли (крейди чи грудочку ґрунту).

 - Що ви побачили?
З'являються бульбашки — це повітря. Отже, у шпаринках ґрунту (цеглини чи крейди) міститься повітря.

Виконаємо дослід 3. Ми заздалегідь поставили склянку з водою в тепле місце.

 - Що ви бачите?
У склянці з водою з'явилися бульбашки. Отже, у воді міститься повітря.
З дослідів ви переконалися, що повітря є всюди, воно нас оточує, заповнює всі порожнини.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

- Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 56.
- Що пропонується зробити? (*Намалювати.*)
 - Що побачите, коли у воду занурите порожню пляшку або кинете грудочку ґрунту?
- Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 56.
- Що пропонується зробити? (*Намалювати.*)
 - Які предмети можна використовувати лише тоді, коли вони наповнені повітрям?

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
 - За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
 - Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
 - Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
 - Що ви навчилися робити на уроці?
-
-
-
-

Тема уроку. Вітер.

Мета: формувати уявлення про вітер, його використання людиною та шкоду, якої він завдає; виробляти вміння проводити спостереження, формулювати висновки, висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, які властивості має повітря, та як його можна побачити й відчути.

1. Фронтальна бесіда.

- До якої природи належить повітря?
- Де міститься повітря?
- Які досліди потрібно провести, щоб відчути повітря? Продемонструйте один із них.
- Які досліди потрібно провести, щоб побачити повітря?
- Що є в порожній пляшці?

2. Дидактична гра «Що правильно, а що — ні?».

— Я читатиму речення. Ви уважно слухаєте і, якщо твердження правильне, показуєте зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо твердження правильне. Кожне неправильне твердження коментують і виправляють.)

- Повітря є скрізь.
- У грудочці ґрунту міститься повітря.
- Повітря прозоре.
- Повітря має смак.
- Повітря безбарвне.
- Повітря має запах.
- Запаху повітря надають домішки, які в ньому присутні.
- Повітря без домішок не має запаху.
- М'ячем можна гратися лише тоді, коли він наповнений повітрям.
- На надувному матраці можна плавати тоді, коли він не наповнений повітрям.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Коли можна відчути повітря, якщо перебуваєте на подвір'ї?

Отримати відповідь на це запитання ви зможете, якщо відгадаєте загадки.

Рукавом махнув, дерево зігнув. (Вітер)

Хоч без крил, але літаю,

вербі коси розплітаю.

Погойдаю в лісі гілку,

заколишу в квітці бджілку.

Якщо добре розлютити,

можу шкоди наробити. (Вітер)

Повітря можна відчути, коли дме вітер.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, що таке вітер, яким він буває. Ви також довідаєтеся, що вітер може бути корисним, а може й завдавати людині шкоди. Ви навчитеся визначати силу вітру, спостерігаючи за навколишнім світом.

Тема сьогоднішнього уроку: «Вітер».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про вітер і його силу.

Ви вже знаєте, що повітря є скрізь. Його не видно, але можна відчути, коли дме вітер. Коли повітря рухається над землею поверхнею, виникає вітер.

Вітер — це рух повітря.

- Розгляньте малюнки на с. 86 у підручнику та дайте відповідь на запитання.
- Яким може бути вітер?
- Вітри бувають різні. Одні приносять приємну прохолоду, інші — задушливу спеку. Одні вітри легенькі, ледь погойдують листям на деревах, інші — зривають дахи з будинків.
- Коли повітря рухається повільно, ми кажемо «дме вітерець». Тоді шелестить листя і хитаються лише дрібні гілки дерев.
- Вітер може бути сильним, тоді ми кажемо, що це вітрище. Він розгойдує великі гілки та стовбури дерев.
- Дуже сильний вітер називають буревієм. Він може ламати дерева та руйнувати будівлі.
- Отже, вітер може бути різним.
- Визначте, спостерігаючи за деревами, слабкий чи сильний вітер дме сьогодні.
 - Як його можна назвати?

2. Практична робота з метою формування уявлення про значення вітру в житті людини.

- Розгляньте малюнки на с. 87 у підручнику та дайте відповідь на запитання.
- Якої шкоди завдає людині буревій?
 - Руйнує будівлі, зриває дахи з будинків;
 - спричинює шторм на морі, великі хвилі топлять кораблі;
 - приносить піщані бурі, які засипають піском міста;
 - вириває з корінням дерева, ламає гілки.
- Розгляньте наступні малюнки на с. 87 у підручнику та дайте відповідь на запитання.
- Як користь приносить вітер людині?
 - Рухає по воді вітрильники;
 - крутить лопаті вітряних млинів;
 - крутить лопаті вітряних електростанцій.
 - Яку користь приносить вітер природі?
 - Поширює плоди з насінням.
-
-
-

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

- Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 57.
- Що пропонується зробити? (*Написати.*)
 - Відгадайте загадку й напишіть відгадку.
- Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 57.
- Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний.*)
 - Де робота вітру корисна, а де — ні?
-
-
-

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
 - Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
 - Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
 - Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Значення повітря в природі та житті людини.

Мета: формувати уявлення про значення повітря, використання його людиною, джерела забруднення повітря та шляхи їх усунення, шкідливий вплив забрудненого повітря на усе живе; виробляти вміння спостерігати, формулювати висновки, висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати бажання дбати про чистоту повітря, любов до природи.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображенням краєвидів природи, промислових підприємств і вулиць великого міста.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, що таке вітер, якої шкоди він завдає людині та як людина використовує його.

Фронтальна бесіда.

- Що таке вітер?
- Який вітер називають вітерцем?
- Який вітер називають вітрищем?
- Який вітер називають буревієм?
- Якої шкоди людині завдає буревій?
- Визначте, спостерігаючи за деревами, слабкий чи сильний вітер дме сьогодні.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Поміркуйте, чому так кажуть: «Потрібний як повітря».

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, яке значення має повітря для всього живого на Землі, чим забруднюється повітря та чим небезпечно забруднене повітря для рослин, тварин і людей. Ви навчитеся визначати, які види транспорту найбільше забруднюють повітря, а які — зберігають його чистим.

Тема сьогоднішнього уроку: «Значення повітря в природі та житті людини».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про значення повітря для існування живих організмів і його використання людиною.

Послухайте вірш і дайте відповідь на запитання.

— Для чого потрібне повітря?

Повітря і не видно, і не чути,
але без нього нам не обійтись.
Не можна ні хвилиночки пробути,
ось ти навколо себе подивись.
Все дихає: листочок і травичка,
метелик, що над квіткою летить,
і дише рибка й рак, і дише качка...
Повітря треба кожному, щоб жить.

Надія Красоткіна

Повітря потрібне для життя рослин, тварин, людей. Без повітря вони не можуть прожити навіть кілька хвилин, тому що ним дихають. Повітря має бути чистим, тільки тоді воно корисне для всіх живих організмів.

— Що потрібно робити, щоб повітря у квартирі та класній кімнаті було чистим?

Потрібно відчиняти кватирку, щоб провітрювати приміщення.

Розгляньте малюнки на с. 88 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Як людина використовує повітря?

Рухаючись, повітря крутить вітряки, приводить у рух кораблі. Людина використовує повітря в побутових приладах (фен, пилосос), користується предметами, наповненими повітрям. Повітрям наповнюють плавальні засоби, колеса, м'ячі, кульки. Завдяки тому, що є повітря, людина може стрибати з парашутом.

2. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про шляхи забруднення повітря та способи їх запобігання.

Розгляньте світлини на с. 89 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Яке повітря корисне для дихання? Де воно міститься?
- Яке повітря потрапляє в організм людей, які дихають у лісі чи парку, біля заводу чи на вулиці міста? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді та робить узагальнюючу розповідь.*)

Коли ми дихаємо в лісі чи парку, у наш організм потрапляє чисте повітря. Біля заводу чи на вулицях міста ми вдихаємо повітря, забруднене димом і шкідливими речовинами.

Повітря забруднюється під час пожеж. Дуже шкідливо дихати повітрям, у яке потрапляє дим під час спалювання опалого листя.

- Як забруднене повітря впливає на живі організми?

Забруднене повітря викликає отруєння людей і тварин, що спричиняє різноманітні захворювання. Більшість рослин у таких умовах погано росте або зовсім гине.

- Які ви знаєте види сучасного транспорту? (*Трамвай, автомобілі, електровоз, метро, велосипед.*)

- Які з видів транспорту найменше забруднюють повітря? Чому?

Найменше забруднюють повітря велосипедний транспорт, трамвай, електровоз і метро, тому що вони не викидають у повітря шкідливих речовин. Автомобілі, двигуни яких працюють на бензині, викидають у повітря велику кількість речовин, які згубно впливають на живі організми.

Отже, повітря забруднюється:

- шкідливими викидами заводів, фабрик, котелень;
- відпрацьованими газами автомобілів, тракторів, тепловозів, літаків.

- Що треба робити, щоб повітря, яким ми дихаємо, було чистим?

У нашій країні повітря охороняється законом, який вимагає, щоб на всіх промислових підприємствах, що викидають у повітря шкідливі речовини, встановлювали спеціальні пристрої, які їх затримують.

Забороняють будувати шкідливі підприємства біля населених пунктів. У містах будують об'їзні дороги, щоб не забруднювати повітря відпрацьованими газами автомобілів. Для перевезення пасажирів використовують тролейбуси, трамвай, метро та електровози, двигуни яких працюють на електричному струмі, унаслідок чого відсутні відпрацьовані гази. Насаджують рослини, які очищають повітря.

- Для чого в містах улітку поливають дороги?

Щоб не піднімався пил і не забруднювалося повітря.

Отже, щоб повітря було чистим:

- на промислових підприємствах встановлюють спеціальні пристрої, які затримують шкідливі речовини;
- шкідливі підприємства будують подалі від населених пунктів;
- використовують транспорт, який не забруднює повітря;
- опале листя збирають і не спалюють;
- насаджують багато дерев і кущів у містах та селах.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 58.

- Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.*)
- Де чисте повітря, а де — ні? Поясніть, чому ви так вважаєте.

2. Завдання на застосування знань.

Пофантазуйте, яким має бути транспорт у майбутньому, щоб зберегти повітря чистим.

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці? Дослідіть, як часто провітрюють вашу оселю та класну кімнату.

Тема уроку. Грунт.

Мета: формувати уявлення про грунт і його складові, вміння проводити досліди, спостерігати, формулювати висновки, висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи.

Обладнання: підручник, робочий зошит, кольорові олівці, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», склянка з водою, склянка з грунтом, скляна паличка.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, яке значення має повітря для організмів і яким повітрям корисно дихати.

Фронтальна бесіда.

- Для чого потрібне повітря?
- Як людина використовує повітря?
- Чому потрібно провітрювати приміщення?
- Чому для дихання потрібне чисте повітря?
- Чим забруднюється повітря?
- Що потрібно робити, щоб повітря було чистим?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

- Щоб дізнатися, про що йтиметься на сьогоднішньому уроці, вам потрібно відгадати загадку.

Мене різали, топтали,
і товкли, й перевертали.
Мужньо я усе стерпів,
врожаями відплатив. (*Грунт*)

- До якої природи належить грунт? (*Учитель / учителька демонструє зразок ґрунту.*)
- Де є грунт? (*Учитель / учителька демонструє ілюстрації із зображенням лісу, поля, луків, саду.*)
- Як ще називають грунт?

У полі, лісі, саду, на городі, під ногами міститься грунт, який часто називають землею.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, що таке грунт і що входить до його складу. Довідаєтеся, чому грунт темного кольору. Ви навчитеся визначати склад ґрунту за допомогою дослідів.

Тема сьогоднішнього уроку: «Грунт».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді, демонстрацією дослідів та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про грунт.

Грунт — це верхній пухкий шар землі, де ростуть рослини і живуть різні організми. У ґрунті є все, що необхідне рослинам для життя.

- Пригадайте, без чого не можуть жити рослини. (*Рослини не можуть жити без води, повітря, світла, тепла і поживних речовин.*)
- Якими з цих умов, на вашу думку, забезпечує рослину грунт? (*Водою, повітрям, теплом, поживними речовинами.*)
- Звідки в ґрунті береться вода? (*Грунт вбирає воду, яка випадає у вигляді дощу та снігу.*)

Щоб переконатися в тому, що грунт здатний поглинати воду, проведемо дослід. У склянку з грунтом будемо потрохи вливати воду.

- Що ви спостерігаєте? (*Вода не стікає на дно склянки, а проникає у грунт і заповнює проміжки між ґрундовочками. Грунт стає темнішим, тому що насичується водою.*)
- Звідки в ґрунті береться повітря? (*Повітря проникає в проміжки, які є в ґрунті.*)
- У який грунт краще проникає вода й повітря: у щільний чи пухкий? Чому? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про необхідність розпушення ґрунту для кращого росту рослин.*)

У пухкий грунт краще проникає вода й повітря, тому що в ньому більше проміжків. Саме проміжки заповнюються повітрям і водою.

— Звідки береться тепло в ґрунті? (*Ґрунт нагрівається сонячними променями.*)

2. Розповідь з елементами бесіди та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про перегній та його значення для рослин.

Розгляньте малюнок на с. 90 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Якого кольору ґрунт?

— Що міститься під шаром ґрунту?

Ґрунт може бути чорним, сірим, коричневим. Під шаром ґрунту містяться пісок, глина, каміння.

Темного кольору ґрунту надає перегній. Що більше в ґрунті перегною, то темніший ґрунт. Утворюється перегній внаслідок гниття відмерлих рослин і тварин. У ньому містяться поживні речовини, необхідні для життя рослин.

Ґрунт, у якому багато перегною, є родючим. У такому ґрунті добре ростуть рослини.

Отже, ґрунт забезпечує рослини поживними речовинами, водою, повітрям і теплом. Корені рослин вбирають із ґрунту воду з розчиненими у ній поживними речовинами та дихають повітрям, яке в ньому міститься. Що тепліший ґрунт, що більше в ньому поживних речовин, води і повітря, то краще ростуть у ньому рослини.

3. Практична робота з метою формування уявлення про склад ґрунту.

— Щоб переконатися, що в ґрунті є перегній, пісок і глина, а також дізнатися, з чого ще складається ґрунт, виконаємо досліди, запропоновані на с. 91 у підручнику.

Виконаємо дослід 1. У склянку з водою опустить суху грудочку ґрунту.

— Що ви побачили?

З'явилися бульбашки. Отже, у ґрунті є повітря.

Виконаємо дослід 2. Ретельно розмішайте ґрунт у склянці та дайте відстоятися.

— Що ви побачили?

На дно склянки осів шар піску, глини й перегною. Отже, у ґрунті є пісок, глина й перегній.

Виконаємо дослід 3. Насипте на блюдечко трохи ґрунту та накрийте склянкою. Поставте в тепле місце на деякий час.

— Що ви бачите?

На стінках склянки згодом з'явилися краплинки води. Отже, у ґрунті є вода.

Висновок: у ґрунті містяться пісок, глина, перегній, вода й повітря.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 59.

— Що пропонується зробити? (*Намалювати.*)

— Якого кольору ґрунт і шари під ним?

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 59.

— Що пропонується зробити? (*Написати.*)

— Що входить до складу ґрунту?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

— Проведіть дослідження: якщо поблизу вашого дому є клумба, город, сад або поле, визначте за кольором, чи родючий там ґрунт.

Тема уроку. Значення ґрунту в природі та житті людини.

Мета: формувати уявлення про значення ґрунту для рослин, тварин, людей; виробляти вміння спостерігати, формулювати висновки, застосовувати здобуті знання, висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до ґрунту.

Обладнання: підручник; робочий зошит; сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего»; ілюстрації з обробітку ґрунту, збирання урожаю, рослин, які вирощує людина для своїх потреб, тварин, які живуть у ґрунті.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, що таке ґрунт, з чого він складається, якими умовами забезпечує ґрунт рослини.

Фронтальна бесіда.

- Що таке ґрунт?
 - Якого кольору ґрунт?
 - Що міститься під шаром ґрунту?
 - Що входить до складу ґрунту?
 - Чим ґрунт забезпечує рослини?
 - Яка складова ґрунту надає йому темного забарвлення?
-
-

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Кому потрібний ґрунт?

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, яке значення має ґрунт для рослин, тварин і людей. Довідаєтесь про те, чому і як потрібно охороняти ґрунт. Ви будете продовжувати вчитися пояснювати прислів'я.

Тема сьогоднішнього уроку: «Значення ґрунту в природі та житті людини».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про здатність ґрунту забезпечувати рослини потрібними для життя умовами.

— Які умови потрібні для життя рослин?

— Яке значення має ґрунт для рослин?

Рослинам, як і всім іншим організмам, для життя потрібні світло, тепло, вода, повітря та поживні речовини. Ґрунт забезпечує рослини поживними речовинами, теплом, повітрям, водою.

Ґрунт — домівка для рослин. За допомогою коренів рослина вбирає з ґрунту воду й поживні речовини. Корені дихають повітрям, яке міститься в ґрунті.

2. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про тварин, які живуть у ґрунті.

— Яке значення ґрунт має для тварин?

Багато тварин живуть у ґрунті.

Розгляньте малюнок на с. 92 в підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Хто живе в ґрунті?

Ґрунт є домівкою для багатьох тварин. Постійно живуть у ґрунті дощові черв'яки, кроги, комахи та їхні личинки. Тут вони будують свої житла (нори), ховаються від ворогів, знаходять корм. У ґрунті риють норы миші, ховрахи, лисиці, борсуки.

3. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про значення ґрунту для людей.

— Поміркуйте, чи зможе людина прожити без ґрунту. Для чого людині ґрунт? (Учитель / учителька демонструє ілюстрації зі збирання людьми врожаю.)

Люди не зможуть прожити без ґрунту. У ґрунті люди вирощують рослини, які використовують:

- як продукти харчування;
 - як сировину для виробництва будівельних матеріалів, меблів;
 - як корми для тварин, яких утримують;
 - як сировину для виробництва ліків.
- Які рослини люди вирощують для виробництва продуктів харчування? (*Пшеницю, картоплю, капусту, кукурудзу, буряки, яблука, полуниці тощо.*)
- Отже, ґрунт потрібний для життя людей. Щоб отримати хороший урожай рослин, недостатньо лише посіяти насіння. Про ґрунт потрібно дбати, доглядати за ним, підвищувати його родючість.
- Що потрібно робити, щоб ґрунт був родючим?

Щоб ґрунт був родючим, його потрібно охороняти, не забруднювати шкідливими речовинами і сміттям.

4. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про дбайливе ставлення до ґрунту.

Люди не зможуть прожити без ґрунту. Вони використовують його для вирощування рослин. Щоб отримати багатий урожай, за ґрунтом потрібно доглядати.

Розгляньте світлини на с. 93 в підручнику та дайте відповідь на запитання.

- Як людина доглядає за ґрунтом?
- Що потрібно робити, щоб отримати щедрий урожай?

Щоб виростити рослини і зібрати щедрий урожай, ґрунт потрібно зорати. Потім вчасно посіяти насіння. Щоб рослини добре росли, ґрунт потрібно розпушувати, вносити добрива, а за потреби — ще й поливати, щоб підвищити його родючість. Лише тоді ґрунт віддячить людям хорошим урожаєм.

5. Робота над прислів'ями з метою формування вміння висловлювати судження про ґрунт як багатство народу.

- Послухайте прислів'я і поясніть, чому так кажуть: «Земля багата — народ багатий».
- Багатою є родюча земля. На ній збирають рясні урожаї, тому народ, який живе на такій землі, багатий.
- Послухайте прислів'я і поясніть, чому так кажуть: «Про землю піклуйся — золотим зерном милуйся».
- Люди, які дбають про землю, збирають урожай зерна, яке має золоте забарвлення.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 60.

- Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*)
- Хто живе в ґрунті?

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 61.

- Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*)
- Що за чим потрібно робити, щоб зібрати врожай?

2. Завдання на застосування знань.

- Відгадайте загадку і дайте відповідь на запитання.

Усіх годує, напуває,
а про нього не всяк дбає. (*Ґрунт*)

- Які підказки в загадці допомогли вам її розгадати?
- Виконайте завдання для роботи в парі (групі) й поясніть прислів'я: «Хто про землю дбає, вона тому повертає».

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
- Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
- Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

ЖИВА ПРИРОДА

Тема уроку. Рослини, їх будова.

Мета: розширити уявлення учнів про рослини, будову рослин; формувати вміння розпізнавати та показувати органи рослин, спостерігати за рослинами найближчого оточення, аналізувати, порівнювати, формулювати висновки; розвивати мислення, увагу, спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до рослин.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображеннями рослин, кімнатні рослини.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

— Щоб дізнатися, про що йтиметься на сьогоднішньому уроці, вам потрібно відгадати загадки.

На сонечко я схожий і сонечко люблю,
за сонцем повертаю голівоньку свою. (*Соняшник*)

Гарне дерево, міцне, листя різьблене, рясне.
А на гілочках крилатих буде жолудів багато. (*Дуб*)

Маю жовтий вусок, запашний колосок.
Буде з мене мука й паляниця м'яка. (*Пшениця*)

Білі горошини на зеленій стеблині. (*Конвалія*)

— Як можна одним словом назвати соняшник, пшеницю, конвалію та дуб? (*Відповіді учнів.*)

— До якої природи належать рослини?

— Які ознаки властиві рослинам як організмам?

— Пригадайте, які умови необхідні рослинам для життя.

Соняшник, пшениця, конвалія та дуб — це рослини. Рослини належать до живої природи. Як усі організми, вони дихають, живляться, ростуть, розвиваються, розмножуються і відмирають. Рослинам для життя потрібні світло, тепло, вода, повітря та поживні речовини.

Сьогодні розпочинається мандрівка у світ живої природи. На уроці ви дізнаєтеся, якими бувають рослини, яку будову мають квіткові рослини. Ви навчитеся розпізнавати рослини рідного краю, порівнювати між собою, називати та показувати частини рослин.

Тема уроку: «Рослини, їх будова».

III. Вивчення нового матеріалу.

1. *Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про різноманітність рослин у природі.*

Рослини — це частина живої природи. Вони оточують нас усюди. Під ногами росте подорожник, угорі шелестить листям клен, око милують яскраві жоржини. Ви їсте борщ, зварений з картоплі, буряка, моркви та капусти, п'єте сік із яблук.

Розгляньте малюнки на с. 4 в підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Чим рослини відрізняються між собою? Чим вони схожі? (*Відповіді учнів.*)

Рослин на Землі багато, і вони дуже різноманітні. Рослини різні за розмірами та зовнішнім виглядом. Поруч із великою яблунею зовсім маленькими здаються подорожник і калюжниця. Ми милуємося квітками шипшини та вживаємо в їжу капусту.

Дивовижні рослини є не лише в заморських краях, вони поряд з нами. Найменша рослина, яка росте в Україні, — це ряска. Ця крихітна рослина живе на поверхні води. Її розміри менші за монету вартістю 1 коп. Найвище дерево України — це модрина, заввишки з двадцятиповерховий будинок (54 м), яка росте в Карпатах.

Отже, рослини дуже різноманітні. Та всі квіткові рослини мають однакову будову.

2. *Бесіда на основі роботи з ілюстраціями з метою формування уявлення про будову рослини.*

Розгляньте на малюнку (с. 5 у підручнику) будову квасолі й шипшини та назвіть частини квіткової рослини.

— Який орган рослини розташований у ґрунті? (*Корінь.*)

— Якого кольору корінь? (*Коричневого.*)

— Який орган рослини є продовженням кореня над земною поверхнею? (*Стебло.*)

— Якого кольору стебло? (*Зеленого.*)

- Які органи рослини розташовані на стеблі? (*Листок, квітка, плід з насінням.*)
- Якого кольору листя? (*Зеленого.*)
- Якого кольору квітки? (*Білого та рожевого.*)
- Якого кольору плоди? (*Зеленого і червоного.*)

Рослини складаються з частин, які називаються органами. Частинами рослини є корінь, стебло, листок, квітка, плід і насіння.

Корінь — це підземна частина рослини, а стебло, листок, квітка, плід і насіння — надземні частини. Починати розглядати та називати органи рослини потрібно з кореня.

— Порівняйте між собою квасолю та шипшину.

3. Робота в парі (групі) з метою формування умінь впізнавати органи рослин і визначати, яким рослинам вони належать.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 5 у підручнику.

— Назвіть, які частини рослин зображені на малюнках. Яким рослинам вони належать? (*Відповіді учнів.*)

4. Практична робота з метою формування умінь називати та показувати органи рослин.

— Розгляньте кімнатні рослини (будь-яку кімнатну рослину, у якої чітко виражені органи), знайдіть і покажіть її органи. (*Цю роботу можна провести в групах. Кожна група отримує кімнатну рослину або ілюстрацію із зображенням рослини.*)

— Чим відрізняються ці рослини? (*Розмірами кореня, формою і розмірами листків, кольором і розмірами квіток та плодів.*)

— Що спільного в цих рослин? (*У цих рослин є корінь, стебло, листок, квітка, плід.*)

5. Дидактична гра «Назви відому тобі рослину».

Групи (пари) учнів мають по черзі називати відому їм рослину. Перемагає та група, яка останньою називає рослину.

IV. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 4².

- Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*)
- Яка рослина зображена на малюнку? (*Квасоля.*)
- З яких органів складається ця рослина?
- Поставте цифру 1 у клітинці біля зображення кореня.
- Поставте цифру 2 у клітинці біля зображення стебла.
- Поставте цифру 3 у клітинці біля зображення листка.
- Поставте цифру 4 у клітинці біля зображення квітки.
- Поставте цифру 5 у клітинці біля зображення плоду.
- Поставте цифру 6 у клітинці біля зображення насіння.

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 4.

- Що пропонується зробити? (*Поміркувати та з'єднати лініями.*)
- Які частини рослини зображені на малюнках? (*Плоди з насінням і листки.*)
- Яким рослинам належать плоди та листки? (*Зліва на малюнку зображені плоди дуба, клена, каштана, горобини. Справа — листки каштана, дуба, клена, горобини.*)

Виконаємо завдання 3 в зошиті на с. 5.

- Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*)
- Де ростуть рослини?
 1. Ліс: підсніжник, ялина, дуб.
 2. Поле і город: пшениця, морква, соняшник, буряк.
 3. Сад: смородина, абрикос, вишня.
 4. Парк і сквер: чорнобривці, каштан, троянда.

V. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
 - Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
 - Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
 - Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

² Я досліджую світ. Робочий зошит інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти. У 2 ч. Ч. 2 / І. Жаркова, Л. Мечник. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2022. — 64 с.

Тема уроку. ДЕРЕВА, КУЩІ, ТРАВ'ЯНИСТІ РОСЛИНИ.

Мета: розширити уявлення учнів про рослини; формувати вміння розпізнавати дерева, кущі й трав'яністі рослини, визначати їх ознаки; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, формулювати висновки; розвивати мислення, увагу, спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до рослин.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображеннями дерев, кущів, трав'янистих рослин.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, яку будову мають квіткові рослини.

Фронтальна бесіда з використанням ілюстрацій.

- З яких частин складаються рослини?
- Покажіть на малюнку та назвіть частини рослини.
- Назвіть відомі вам рослини. Де вони ростуть?
- Розкажіть, яка у вас улюблена рослина. Назвіть усі її частини.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

Розгляньте малюнки на с. 6 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Чим відрізняються між собою зображені рослини? (*Відповіді учнів.*)
- Чим вони схожі?

Рослини відрізняються між собою зовнішнім виглядом, розмірами, будовою. Спільним є те, що вони складаються з частин — органів.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, у які групи об'єднують рослини за будовою, які рослини належать до цих груп. Ви навчитеся розпізнавати та порівнювати рослини різних груп.

Тема сьогоднішнього уроку: «Дерева, кущі, трав'яністі рослини».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про дерева, кущі й трав'яністі рослини.

Повернемося до рослин, які ми з вами розглядали.

- Яку будову мають зображені рослини? Назвіть їхні органи.

Усі зображені рослини мають корінь, стебло, листки, квітки, плоди з насінням. Цим вони подібні між собою.

- Поміркуйте, чим відрізняються ці рослини.

У берези одне міцне дерев'янисте стебло — стовбур. У калини кілька міцних, але тонших, ніж у берези, дерев'янистих стебел. У кропиви стебла м'які й соковиті.

- Поміркуйте, у які три групи можна об'єднати ці рослини.

Береза — це дерево, калина — кущ, а кропива — трав'яниста рослина.

Отже, за будовою рослини об'єднують у:

- дерева, у яких є одне міцне дерев'янисте стебло — стовбур;
- кущі, у яких є декілька дерев'янистих стебел, тонших, ніж у дерева;
- трав'яністі рослини, або трави, у яких м'які й соковиті стебла.

2. Робота в парі (групі) з метою формування умінь розпізнавати дерева, кущі й трав'яністі рослини.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 7 у підручнику.

- Порівняйте конюшину, бузок і дуб. Чим вони подібні? Чим відрізняються?

— Об'єднайте ці рослини в три групи. Поясніть, чому ви так вважаєте.

Дуб — дерево, тому що має одне міцне дерев'янисте стебло — стовбур. Бузок — кущ, тому що має декілька дерев'янистих стебел. Конюшина — трав'яниста рослина, тому що має м'які, соковиті стебла.

3. Бесіда та дидактична гра з метою формування уявлення про різноманітність дерев, кущів і трав'янистих рослин.

- Назвіть дерева, які ви знаєте.

- Назвіть відомі вам кущі.

- Назвіть відомі вам трав'яністі рослини. (*Учитель / учителька вислуховує відповіді та робить узагальнюючу розповідь.*)

Дерев, кущів і трав'янистих рослин дуже багато. До дерев належать тополя, дуб, береза, вишня, каштан, яблуня. Кущі — це смородина, шипшина, малина, калина, ліщина, бузок. До трав'янистих рослин належать айстра, сон, конвалія, тюльпан, проліска, подорожник, кульбаба. (*Учитель / учителька демонструє зображення дерев, кущів і трав'янистих рослин, які він називає.*)

- Пограємо в гру «До якої групи належить рослина?». Ви будете відгадувати загадки про рослини. Той, хто відгадає загадку, має сказати, до якої групи належить ця рослина: дерев, кущів чи трав.

Стоїть над водою з розплетеною косою. (*Верба*)

Чорно-біла одежина, зверху — листяна хустина.

Як весна — дарує сік, п'ємо радо цілий рік. (*Береза*)

Сидить дівчина в коморі, а коса її надворі. (*Морква*)

Сонечко в траві зійшло, усміхнулось, розцвіло.

Потім стало біле-біле і за вітром полетіло. (*Кульбаба*)

І красива, і пахуча квітка ця, на жаль, колюча. (*Троянда*)

У вінку зеленолистім, у червоному намисті
видивляється у воду на свою хорошу вроду. (*Калина*)

Всі її минають, бо зачеплять — вжалить. (*Кропива*)

У зеленім кожушку, в кістяній сорочечці
я росту собі в ліску, всім зірвати хочеться. (*Ліщина*)

За хатиною в садочку у зеленому віночку
та в червоних намистинах стоїть дівка молода.

І збігаються всі діти, щоб не неї поглядіти:
за намисто кожен смик, та й укине на язик. (*Вишня*)

Виріс весняної днини із малої цибулини,
до нарциса привітався та на клумбі запишався. (*Тюльпан*)

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Дидактична гра «Що зайве?».

Розгляньте рослини (на дошці вчитель виставляє зображення 2–3 дерев та однієї трав'янистої рослини).

- Яка рослина, на вашу думку, «зайва»? Чому ви так вважаєте?

- Як відрізнити дерево від інших рослин?

Розгляньте рослини (на дошці вчитель виставляє зображення 2–3 кущів та одного дерева).

- Яка рослина, на вашу думку, «зайва»? Чому ви так вважаєте?

- Як відрізнити кущ від інших рослин?

Розгляньте наступні рослини (на дошці вчитель виставляє зображення 2–3 трав'янистих рослин та одного куща).

- Яка рослина, на вашу думку, «зайва»? Чому ви так вважаєте?

- Як відрізнити трав'янисту рослину від інших рослин?

2. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 6.

- Що пропонується зробити? Потрібно з'єднати лініями: де дерева, де кущі, а де — трав'янисті рослини. (Діти самостійно виконують завдання, після чого вчитель / учителька проводить фронтальну бесіду, у ході якої перевіряє правильність виконання завдання.)

- Які рослини є деревами? Чому ви так вважаєте? (*Береза і дуб — дерева, тому що в них одне міцне дерев'янисте стебло.*)

- Які рослини є кущами? Чому ви так вважаєте? (*Бузок і шипшина — кущі, тому що в них кілька дерев'янистих стебел.*)

- Які рослини є травами? Чому ви так вважаєте? (*Полуниця й подорожник — трав'янисті рослини, тому що в них м'які й соковиті стебла.*)

3. Дидактична гра «Назви відому тобі рослину».

Групи (пари) учнів мають по черзі називати спочатку відомі їм дерева, потім — кущі, а потім — трав'янисті рослини. Перемагають ті групи, які останніми назвуть рослину.

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

- Що ви навчилися робити на уроці? Дослідіть, які дерева, кущі й трав'янисті рослини ростуть поблизу школи чи дому.

Тема уроку. Листяні та хвойні рослини.

Мета: розширити уявлення учнів про рослини; формувати уявлення про листяні та хвойні рослини, вміння розпізнавати хвойні та листяні рослини, визначати їх ознаки, розпізнавати рослини найближчого оточення, аналізувати, порівнювати, формулювати висновки; розвивати мислення, увагу, спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до рослин.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображеннями дерев, кущів, трав'янистих рослин, хвойних та листяних дерев; гілки сосни та ялини; гербарні зразки або малюнки із зображенням листків дерев і кущів.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, що за будовою рослини об'єднують у дерева, кущі й трав'яністі рослини.

1. Дидактична гра «Що правильно, а що — ні?».

Учитель / учителька читає речення. Учні уважно слухають і, якщо твердження правильне, показують зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. Хто помилиться, вибуває з гри.

- У дерева є одне міцне стебло — стовбур.
- Кущ — це рослина з м'яким соковитим стеблом.
- Кущ — це рослина, у якої є декілька дерев'янистих стебел.
- Липа — це кущ.
- Конюшина — це трава.
- Шипшина — це кущ.
- Береза — це дерево.
- Конвалія — це кущ.
- Айстра — це трав'яниста рослина.
- Калина — це кущ.
- У трав'янистої рослини м'яке та соковите стебло.

2. Фронтальна бесіда.

- Які дерева ростуть поблизу школи чи дому?
- Які кущі ростуть поблизу школи чи дому?
- Які трав'яністі рослини ростуть поблизу школи чи дому?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Щоб дізнатися, про що йтиметься на сьогоднішньому уроці, вам потрібно відгадати загадки.

В сукні зеленій стою цілий рік:
сонечко світить, чи падає сніг.
Голок багато при собі маю,
тільки не шию і не вишиваю. (*Ялина*)

Стовбур жовтий, мов янтар,
досягає стеля хмар,
і колючі, й довгі, й тонкі
на гілках зелені голки.
Шишок безліч, та маленькі,
і не довгі, а кругленькі. (*Сосна*)

Гарне дерево, міцне,
листя різьблене, рясне.
А на гілочках крислатих
буде жолудів багато. (*Дуб*)

Стоїть чудо-дерево,
на дереві — м'ячики:
влітку зелені,
восени рум'яні. (*Яблуня*)

- До якої групи належать ялина, сосна, дуб, яблуня?
- За якою ознакою ви віднесли ці рослини до дерев?
Ялина, сосна, дуб, яблуня — це дерева. Вони мають одне міцне дерев'янисте стебло — стовбур. Проте дерева й кущі можна об'єднати в групи залежно від вигляду їх листків.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, у які групи об'єднують дерева й кущі за формою листків. Ви також довідаєтесь, які рослини належать до цих груп. Ви навчитеся порівнювати дерева різних груп.

Тема сьогоднішнього уроку: «Листяні та хвойні рослини».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Практична робота з елементами розповіді та використанням ілюстративного матеріалу з метою формування уявлення про листяні та хвойні рослини.

Ви вже знаєте, що за будовою рослини об'єднують у дерева, кущі й трав'янисті рослини. Дерева й кущі можна об'єднати в групи залежно від форми їхніх листків.

Розгляньте ілюстрації на с. 8 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Чим відрізняються листки дерев і кущів, зображених на малюнках?

У клена й ліщини листки мають вигляд пластинок різних розмірів. Такі дерева й кущі називають листяними.

У сосни та ялівцю листки мають вигляд голок — хвоїнок. Такі дерева й кущі називають хвойними.

Тому за формою листків дерева й кущі об'єднують у:

- листяні, у яких листки широкі, схожі на пластинки різних розмірів;
- хвойні, у яких листки вузькі, у вигляді голок (хвоїнок).

— Які листяні рослини ростуть у лісах нашого краю?

— Які хвойні рослини ростуть у лісах нашого краю? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про листяні та хвойні рослини рідного краю.*)

2. Бесіда та робота з ілюстраціями з метою формування уявлення про вічнозелені дерева.

Розгляньте ілюстрації на с. 9 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Чим відрізняється взимку хвойний ліс від листяного?

Ялина, сосна та більшість хвойних дерев, на відміну від листяних, восени не скидають листя. Хвоїнки на хвойних деревах тримаються по 2–3 роки й опадають неодноразово. Хвойні дерева цілий рік зелені, тому їх називають вічнозеленими. Лише у такого хвойного дерева, як модрина, восени опадає вся хвоя.

Дерева, з яких листки опадають восени з настанням холодів, називають листопадними.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 7.

— Що пропонується зробити? Потрібно з'єднати: де листяні дерева, а де — хвойні. (*Діти самостійно виконують завдання, після чого вчитель / учителька проводить фронтальну бесіду, у ході якої перевіряє правильність виконання завдання.*)

— Які дерева належать до листяних? Чому ви так вважаєте? (*Яблуня, ясен, береза, дуб, клен — листяні дерева, тому що в них широкі листки.*)

— Які дерева належать до хвойних? Чому ви так вважаєте? (*Модрина, сосна, ялина — хвойні дерева, тому що в них вузькі листки у вигляді голок.*)

2. Завдання на застосування знань.

— Знайдіть три відмінності та три подібності між листяними і хвойними деревами.

Відмінності:

- у листяних дерев листки широкі, а у хвойних — вузькі у вигляді голок;
- у листяних дерев є квітки та плоди, а у хвойних — шишки;
- у листяних дерев листки восени опадають, а у хвойних — ні.

Подібності:

- у листяних і хвойних дерев є органи;
- листяні та хвойні дерева — багаторічні рослини;
- листяні та хвойні дерева утворюють ліси.

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці? Дослідіть, які листяні й хвойні дерева та кущі ростуть поблизу школи чи дому.

Тема уроку. Дикорослі й культурні рослини.

Мета: формувати уявлення про культурні та дикорослі рослини, вміння спостерігати за рослинами, розпізнавати рослини найближчого оточення, порівнювати, формулювати висновки; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до рослин.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці, ілюстрації із зображеннями культурних і дикорослих рослин.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, що дерева й кущі можуть бути листяними та хвойними.

Дидактична гра «Що правильно, а що — ні?».

Учитель / учителька читає речення. Учні уважно слухають і, якщо твердження правильне, показують зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. Хто помилиться, вибуває з гри.

- У листяних дерев листки схожі на пластинки.
- У листяних дерев листки називають хвоєю.
- Липа — це хвойна рослина.
- Шипшина — це листяний кущ.
- Береза — це листяне дерево.
- Сосна — це хвойне дерево.
- Калина — це хвойний кущ.
- Сосна, ялина — вічнозелені дерева.
- У вічнозелених дерев ніколи не опадають листки.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

— Розгляньте рослини, зображені на малюнках, і назвіть їх. (На дошці на вибір учителя / учительки розміщені зображення двох дерев, двох кущів і двох трав'янистих рослин, із яких по одній культурній рослині, а по одній — дикорослій, наприклад: яблуня і дуб, смородина і ліщина, суніці й огірок).

— У які відомі вам групи можна об'єднати ці рослини? (Рослини можна об'єднати у дерева, кущі й трав'янисті рослини.)

— Які рослини належать до дерев, які — до кущів, а які — до трав'янистих рослин? (Яблуня і дуб — це дерева, смородина й ліщина — це кущі, а суніці й огірок — трав'янисті рослини.)

— Чим відрізняються між собою дерева, кущі й трав'янисті рослини? (У дерев є одне міцне тверде стебло, у кущів декілька міцних твердих стебел, а у трав'янистих рослин стебла м'які й соковиті.)

Отже, рослини об'єднують у групи залежно від їхньої будови. Рослини ще можна також об'єднати в групи залежно від того, доглядають за ними люди чи вони ростуть самі собою.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, у які групи об'єднують рослини залежно від того, доглядають за ними люди чи вони ростуть самі собою. Також довідаєтеся, які рослини належать до цих груп. Ви навчитеся порівнювати рослини різних груп.

Тема сьогоднішнього уроку: «Дикорослі й культурні рослини».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про культурні рослини.

Розгляньте рослини, зображені на малюнку (с. 10 у підручнику) і дайте відповіді на запитання.

— Де ростуть зображені на малюнку рослини? Хто їх вирощує? (Відповіді учнів.)

Соняшник, кукурудзу, буряк та огірок люди вирощують у полі. Смородину та сливу — у саду.

Рослини, які люди висівають, висаджують і за якими доглядають, називають *культурними*.

Розгляньте наступний малюнок на с. 10 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Що люди отримують із культурних рослин?

Із культурних рослин люди отримують різноманітні продукти харчування. Рослини є також сировиною для промисловості. З льону та бавовнику виробляють тканини.

— Які культурні рослини ви знаєте? (Учитель / учителька може демонструвати ілюстрації із зображенням культурних рослин, щоб учні їх називали.)

2. Бесіда з використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про дикорослі рослини.

Розгляньте рослини, зображені на малюнку (с. 11 у підручнику), і дайте відповіді на запитання.

— Де ростуть зображені на малюнку рослини? Хто їх вирощує? (Відповіді учнів.)

Дуб, ялина, ліщина, підсніжник ростуть у лісі. Кульбаба, деревій, грицики, ромашка — на луці.

Рослини, які людина не висіває, не висаджує і за якими не доглядає, називають *дикорослими*.

— Які дикорослі рослини ви знаєте? (Учитель / учителька може демонструвати ілюстрації із зображенням дикорослих рослин, щоб учні їх називали.)

Отже, залежно від того, саджають і доглядають їх люди чи ні, рослини можна об'єднати у дві групи:

- дикорослі рослини — які ніхто не саджає і не доглядає;
- культурні рослини — які люди саджають і доглядають, вирощують для своїх потреб.

3. Практична робота з метою формування умінь розпізнавати й називати культурні та дикорослі рослини.

Розгляньте ілюстрації (на дошці на вибір учителя / учительки розмішені дикорослі та культурні рослини).

— Які рослини належать до дикорослих? Чому ви так вважаєте?

— Які рослини належать до культурних? Чому ви так вважаєте?

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 8.

— Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*) Потрібно визначити, які рослини є дикорослими, а які — культурними.

— Назвіть культурні рослини. (*Соняшник, яблуня, пшениця, буряк.*) Поставте цифру 1 у клітинках біля зображення соняшника, яблуні, пшениці й буряка.

— Чому ці рослини є культурними?

— Де ростуть культурні рослини?

— Назвіть дикорослі рослини. (*Кропива, береза, горобина, ліщина, кульбаба.*) Поставте цифру 2 в клітинках біля зображення кропиви, берези, горобини, ліщини й кульбаби.

— Чому ці рослини є дикорослими?

— Де ростуть дикорослі рослини?

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 8.

— Що пропонується зробити? (*Розмалювати.*) Потрібно розмалювати зображення рослин, які вирощують у нашому краї.

Виконаємо завдання 3 в зошиті на с. 9.

— Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*) Що люди отримують від культурних рослин?

— Яка рослина зображена під цифрою 1? (*Льон.*)

— Що виробляють з льону? (*Тканину.*) Знайдіть відповідний малюнок і поставте в клітинці цифру 1.

— Яка рослина зображена під цифрою 2? (*Соняшник.*)

— Що виробляють із соняшника? (*Олію.*) Знайдіть відповідний малюнок і поставте в клітинці цифру 2.

— Яка рослина зображена під цифрою 3? (*Пшениця.*)

— Що виробляють із пшениці? (*Хліб.*) Знайдіть відповідний малюнок і поставте в клітинці цифру 3.

— Яка рослина зображена під цифрою 4? (*Цукровий буряк.*)

— Що виробляють із цукрового буряка? (*Цукор, цукерки.*) Знайдіть відповідний малюнок і поставте в клітинці цифру 4.

— Які рослини зображено під цифрою 5? (*Огірок, помідор.*)

— Що виробляють з огірків і помідорів? (*Овочеві консерви.*) Знайдіть відповідний малюнок і поставте в клітинці цифру 5.

— Які рослини зображено під цифрою 6? (*Яблуко, вишні.*)

— Що виробляють із яблук і вишень? (*Варення, компот.*) Знайдіть відповідний малюнок і поставте в клітинці цифру 6.

2. Дидактична гра «Назви відому тобі рослину».

Групи (пари) учнів мають по черзі називати спочатку відомі їм культурні рослини, а потім — дикорослі. Перемагають групи, які останніми назвуть рослину.

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Рослини лісу.

Мета: формувати уявлення про рослини лісу, вміння спостерігати за рослинами, розпізнавати рослини лісу, об'єднувати їх у групи, порівнювати, формулювати висновки; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до рослин.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображеннями рослин лісу.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, що рослини є дикорослі й культурні.

Вправа «Доповніть речення».

- Рослини, які люди висівають, висаджують і за якими доглядають, називають...
- Культурні рослини люди вирощують у...
- Рослини, які люди не висівають, не висаджують і за якими не доглядають, називають...
- Дикорослі рослини ростуть у...
- Від культурних рослин люди отримують...
- До культурних рослин належать...
- До дикорослих рослин належать...

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

— Відгадайте загадки і дайте відповідь на запитання.

Що ж це за дівчина:
і не швачка, і не майстриня,
нічого сама не шие,
а в голках цілий рік? (*Ялина*)

Із зеленої сорочки,
що зіткнув весною гай,
білі дивляться дзвіночки.
Як зовуть їх? Відгадай! (*Конвалії*)

Маю плаття зелененьке,
гнучкі, ніжні віти,
білу кору, стан тоненький...
Як я звуся, діти? (*Береза*)

Перша квіточка весняна
тихо під сніжком куняла.
Дмухнув вітерець тепленький,
і з'явився цвіт біленький. (*Підсніжник*)

— Де ростуть рослини, назви яких ви відгадали? (*Відповіді учнів.*)

Ялина, береза, конвалія, підсніжник та ще багато інших рослин ростуть у лісі.

— За якою ознакою можна впізнати ліс? (*Відповіді учнів.*)

Ліс — це місце, де росте багато різних рослин, серед яких обов'язково мають бути дерева.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, які рослини ростуть у лісі. Ви навчитеся розпізнавати рослини лісу та об'єднувати їх у групи.

Тема сьогоднішнього уроку: «Рослини лісу».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про рослини лісу та їх різноманітність.

Розгляньте рослини, зображені в підручнику на с. 12–13, і дайте відповіді на запитання.

— Які рослини ростуть у лісі? (*Відповіді учнів.*)

— До культурних чи дикорослих рослин вони належать? Поясніть, чому ви так вважаєте.

У лісі ростуть різноманітні дикорослі рослини, які ніхто не висіває, не висаджує і за ними не доглядає.

Основні рослини лісу — це дерева, без яких не було б лісу: дуб, граб, ясен, клен, липа, береза, горобина, вільха, сосна, ялина. Ліс нагадує багатоповерховий будинок. Деревя — найвищі рослини лісу, вони займають найвищий «поверх». Деревя потребують багато світла, тому вони тягнуться догори.

Середній «поверх» — це кущі: ліщина, шипшина, калина, малина, ожина, чорниця.

На нижньому «поверсі» ростуть трав'янисті рослини: підсніжник, медунка, конвалія, проліска, ряст, суниця, звіробій, квасениця.

— Як люди використовують рослини лісу? (*Відповіді учнів.*)

Ліс — це безцінний дар природи, який потрібно берегти.

Рослини лісу — це:

- деревина, яку використовують для виробництва будівельних матеріалів, паперу, меблів;
- ягоди, які людина використовує в їжу;
- лікарські рослини, з яких виготовляють ліки;
- свіже повітря, яким так корисно дихати.

2. Робота в парі (групі) з метою формування умінь об'єднувати рослини лісу в групи за будовою.

- Об'єднайте рослини лісу в групи: дерева, кущі, трав'янисті рослини.
- Які рослини належать до дерев? Чому ви так вважаєте?
- Які рослини належать до кущів? Чому ви так вважаєте?
- Які рослини належать до трав'янистих рослин? Чому ви так вважаєте?

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 10–11.

Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*) Потрібно визначити, яким рослинам лісу належать зображені частини.

- Частини якої рослини на малюнку позначено цифрою 1? (*Ліщина.*) Поставте цифру 1 у клітинці біля зображення ліщини.
- Частини якої рослини на малюнку позначено цифрою 2? (*Суниця.*) Поставте цифру 2 в клітинці біля зображення суниці.
- Частини якої рослини на малюнку позначено цифрою 3? (*Дуба.*) Поставте цифру 3 в клітинці біля зображення дуба.
- Частини якої рослини на малюнку позначено цифрою 4? (*Ялина.*) Поставте цифру 4 в клітинці біля зображення ялини.
- Частини якої рослини на малюнку позначено цифрою 5? (*Чорниця.*) Поставте цифру 5 у клітинці біля зображення чорниці.
- Частини якої рослини на малюнку позначено цифрою 6? (*Шипшина.*) Поставте цифру 6 у клітинці біля зображення шипшини.
- Частини якої рослини на малюнку позначено цифрою 7? (*Берези.*) Поставте цифру 7 у клітинці біля зображення берези.
- Частини якої рослини на малюнку позначено цифрою 8? (*Медунки.*) Поставте цифру 8 у клітинці біля зображення медунки.
- Частини якої рослини на малюнку позначено цифрою 9? (*Липи.*) Поставте цифру 9 у клітинці біля зображення липи.

2. Дидактична гра «Упізнай рослину лісу за описом».

Учитель / учителька зачитує опис рослини лісу.

- Вічнозелене дерево з довгою хвоєю, зібраною в пучки, та округлими шишками. (*Сосна.*)
- Високий розгалужений кущ, на якому восени дозрівають плоди, що їх називають лісовими горіхами. (*Ліщина.*)
- Невисока трав'яниста рослина з трійчастими листками. Цвіте дрібними білими квітками, після відцвітання яких дозрівають червоні соковиті плоди. (*Суниця.*)
- Могутнє листопадне дерево з товстим стовбуром. Листки видовжені лопатеві. Плоди гладенькі з шапочкою. (*Дуб.*)
- Розлогий кущ, який навесні пишно цвіте білим цвітом. Восени дозрівають кетяги круглих червоних ягід, якими люблять ласувати птахи. (*Калина.*)
- Невисока трав'яниста рослина зі стеблом, укритим невеликими листками. Квітки фіолетові або сині у вигляді маленьких дзвіночків. (*Медунка.*)

Групи (пари) учнів мають упізнати рослину за описом. Перемагають групи, які впізнають більше рослин.

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
- Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
- Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Рослини луків.

Мета: формувати уявлення про рослини луків, вміння спостерігати за рослинами, розпізнавати рослини луків, порівнювати, формулювати висновки; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до рослин.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці, ілюстрації із зображеннями рослин луки.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, які рослини ростуть у лісі.

Фронтальна бесіда.

- Які дерева ростуть у лісі?
- Які кущі ростуть у лісі?
- Які трав'янисті рослини ростуть у лісі?
- Як люди використовують рослини лісу?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

— Де ростуть дикорослі рослини? (*Відповіді учнів.*)

У лісі, на луках ростуть дикорослі рослини. Ви вже знаєте, які дикорослі рослини ростуть у лісі.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, які рослини ростуть на луках. Ви навчитеся розпізнавати та описувати рослини луків.

Тема сьогоднішнього уроку: «Рослини луків».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про рослини луки.

Розгляньте світлинку на с. 14 у підручнику, на якій зображено луку.

— До якої групи за будовою належать рослини, що ростуть на луках? (*Відповіді учнів.*)

Лука — це місце, де ростуть дикорослі трав'янисті рослини. Вони утворюють на луках суцільний покрив. Їхні корені тісно переплітаються, утворюючи дернину. Луки — це відкриті простори, на яких ростуть здебільшого низькорослі рослини.

— Чи доводилося вам бувати на луках? Де вони розташовані? (*Відповіді учнів.*)

Луки розташовані на берегах водойм, на лісових галявинах, на схилах горбів і гір.

2. Бесіда з використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про рослини луків та їх різноманітність.

Розгляньте рослини, зображені в підручнику на с. 14–15, і дайте відповідь на запитання.

— Які рослини ростуть на луці? (*Відповіді учнів.*)

Рослини луків дуже різноманітні:

- одні з них, такі як тонконіг і тимофіївка, мають довгі й вузькі листки. Квіти в цих рослин непоказні, дрібні, зеленуваті й зібрані на верхівках стебел у волоть чи колос;
- інші називають різнотрав'ям. Це конюшина, королиця, волошка, жовтець, деревій, мишачий горошок, кульбаба, грицики, подорожник, мак.

— Поміркуйте, чому ці рослини луків назвали різнотрав'ям. (*Відповіді учнів.*)

На відміну від тонконога та тимофіївки, конюшина, королиця, волошка та жовтець дуже різноманітні за формою листків, кольором і формою квіток.

На луках де-не-де можуть траплятися зарості кущів або окремі дерева.

3. Бесіда з використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про рослини луків, розташованих на берегах водойм, і їх різноманітність.

Розгляньте рослини, зображені в підручнику на с. 15, і дайте відповідь на запитання.

— Які рослини ростуть на луках біля водойм? (*Відповіді учнів.*)

На луках, розташованих на берегах водойм, достатньо вологи. Там ростуть очерет, рогіз, комиш. Це досить високі рослини, які утворюють на берегах водойм густі зарості. У цих рослин листки довгі, мечо-подібні.

4. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про використання людиною рослин луків.

— Як людина використовує рослини луків? (Відповіді учнів.)

Рослини луків — це:

- пасовища для свійських тварин;
- сіножаті, на яких заготовляють сіно;
- медоноси, з яких бджоли збирають корисний мед;
- лікарські рослини, з яких виготовляють ліки (валеріана, деревій, цикорій).

5. Практична робота з використанням ілюстрацій з метою формування вміння описувати рослини луків.

— Опишіть рослини луків.

- *Конюшина* має дрібні рожеві квітки, зібрані в пишні голівки. Листки трійчасті.
- *У тонконога* вузькі загострені листки. На верхівці прямостоячого стебла розташовані дрібні квітки у вигляді волоті.
- *Королиця* має подовгасті листки. На верхівці стебла — квітка з білими пелюстками.
- *У волошки* вузькі листки, які вкривають стебло. Квітки з синіми пелюстками.
- *Жовтець* має розгалужене стебло, на якому розміщені розсічені листки та золотисто-жовті квітки.
- *У тимофіївки* прямі стебла. Листки вузькі й довгі. На верхівці стебла дрібні зеленуваті квітки, зібрані в циліндричну волоть.
- *Очерет* має товсте прямостояче стебло, укрите довгими вузькими листками. Квітки дрібні, непоказні, зібрані в пухнасту волоть на верхівці стебла.
- *Рогіз* має стебло та довгі мечоподібні листки. Квітки зібрані на верхівці стебла в циліндричні качани коричневого кольору.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 12.

— Що пропонується зробити? (Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зеленій колір, якщо неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.) Потрібно визначити, які рослини ростуть на луках, а які — ні. Пояснити, чому ви так вважаєте.

На луках ростуть: деревій, тонконіг, кульбаба, грицики, королиця, подорожник.

На луках не ростуть: сосна, малина, береза.

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 13.

— Що пропонується зробити? (Написати і розфарбувати.) Потрібно підписати, які це рослини луків, і розфарбувати їх.

Мак, волошка, жовтець, конюшина.

2. Завдання на застосування знань.

Порівняйте ліс і луку.

— Чим вони відрізняються?

— Чим вони подібні?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Кімнатні рослини.

Мета: розширити уявлення учнів про рослини, різноманітність кімнатних рослин і правила догляду за ними; формувати вміння розпізнавати кімнатні рослини та доглядати за ними; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, формулювати висновки; розвивати мислення, увагу, спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до рослин.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці, кімнатні рослини.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, які рослини ростуть на луках.

1. Фронтальна бесіда.

- Що таке лука? Де розташовані луки?
- Як людина використовує луки?
- Опишіть луку, на якій вам доводилося бувати.

2. Вправа «Що росте на луках, а що — у лісі?».

Учитель / учителька демонструє ілюстрацію із зображенням рослин лісу та луків. Учні мають назвати рослину. Якщо ця рослина росте на луках, показують зелену сигнальну картку, якщо це рослина лісу — червону.

Дуб, очерет, волошка, підсніжник, подорожник, жовтець, сосна, береза, королиця, горобина, тимофіївка, шипшина, конюшина, комиш, ліщина, тонконіг, рогіз.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

- Де ростуть дикорослі рослини?
- Де ростуть культурні рослини? (Відповіді учнів.)
Розгляньте ілюстрації на с. 16 у підручнику та дайте відповідь на запитання.
- Де ростуть зображені рослини?
Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, які рослини людина вирощує у помешканнях, чому і як потрібно доглядати за кімнатними рослинами. Ви навчитеся доглядати за кімнатними рослинами та розпізнавати їх.
Тема сьогоднішнього уроку: «Кімнатні рослини».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про різноманітність кімнатних рослин та їх значення.

Рослини, які люди вирощують у помешканнях, — це кімнатні рослини.
— Для чого люди вирощують кімнатні рослини? (Відповіді учнів.)
Кімнатні рослини — чудова окраса приміщень. Вони роблять їх затишними. Яскраві кольори квітів і свіжої зелені кімнатних рослин завжди тішать своїм виглядом. Надворі холодно, а в кімнаті тепло. У час, коли в природі рослини перебувають у спокої, нас радують кімнатні рослини.

Кімнатні рослини заспокійливо впливають на людину, покращують настрій.
— До культурних чи дикорослих належать кімнатні рослини? Чому ви так вважаєте?
Кімнатні рослини належать до культурних рослин. Їх висаджують люди, вони за ними доглядають.
— Які умови потрібні для життя рослин?

Для життя всім рослинам, як і кімнатним, потрібні світло, тепло, повітря, вода і поживні речовини.
Розгляньте кімнатні рослини, які є в приміщенні класу.

— Чим відрізняються між собою кімнатні рослини?
Кімнатні рослини дуже різноманітні: в одних гарні великі листки, в інших — квітки; одні високі, інші — низенькі. Своєю химерною формою вражають колючі кактуси.

2. Практична робота з метою формування умінь описувати та розпізнавати кімнатні рослини.

Розгляньте й опишіть кімнатні рослини. (Учні розглядають та описують 4–5 кімнатних рослин і запам'ятовують їх назви.)

3. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про правила догляду за кімнатними рослинами.

Щоб кімнатні рослини мали гарний вигляд, їх потрібно дбайливо й уважно доглядати, тобто забезпечити світлом, теплом, водою, повітрям і родючим ґрунтом.

Розгляньте ілюстрації на с. 17 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

- Як потрібно доглядати за кімнатними рослинами? (Відповіді учнів.)
- Кімнатним рослинам потрібне світло, тому їх бажано тримати на підвіконні або поблизу вікна. Різні кімнатні рослини потребують різну кількість світла. Багато світла потрібно кімнатним рослинам з тонкими та світло-зеленими листками (клен кімнатний, аспарагус), менше світла — рослинам із товстими й темно-зеленими листками (сансев'єра, фікус). (Учитель / учителька демонструє розташування кімнатних рослин відносно освітлення в приміщенні класу.)
 - Щоб пил не перешкоджав проникненню світла, кімнатні рослини з гладкими листками треба регулярно мити. Це слід робити обережно, щоб не пошкодити листки, за допомогою м'якої вологої губки. (Учитель / учителька демонструє прийом очищення від пилу листків кімнатних рослин.)
 - Рослинам потрібна вода. Вона має бути і в ґрунті, і в повітрі. Для цього рослини поливають та обприскують. Поливати потрібно відстояною водою кімнатної температури. Щоб отримати відстояну воду, наберіть її з водопровідного крана в поливальницю та потримайте 2–3 дні. Поливати треба так, щоб увесь ґрунт у горщику був вологим. Для цього найкраще підходить лійка з довгим носиком. Носик слід покласти на край горщика і, злегка нахиливши лійку, лити воду, міняючи місце по колу горщика. Деякі рослини краще поливати не зверху, а в піддон, наприклад, глоксинії, фіалки, цикламени. Узимку кімнатні рослини поливають рідше, ніж улітку, бо в цей час вони ростуть повільніше. У сухих і теплих кімнатах з центральним опаленням рослини потрібно обприскувати частіше. Не можна обприскувати рослини з опушеними листками, вони можуть пожовкнути і зів'янути. (Учитель / учителька демонструє прийом поливу й обприскування кімнатних рослин.)
 - Поверхня ґрунту в горщику, у якому росте кімнатна рослина, поступово ущільнюється, і тоді до коренів погано надходить повітря. Щоб забезпечити доступ повітря, час від часу потрібно розпушувати верхній шар ґрунту в горщику. (Учитель / учителька демонструє прийом розпушення ґрунту.)

4. Практична робота з метою формування вміння доглядати за кімнатними рослинами.

Учитель / учителька об'єднує дітей у групи, роздає кожній групі посудину з водою, вологу губку, лопатку та пропонує дітям доглядати кімнатні рослини.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

- Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 14.
- Що пропонується зробити? (Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.) Потрібно визначити, які рослини кімнатні, а які — ні.
- Які із зображених рослин належать до кімнатних? (До кімнатних рослин належать традесканція, кактус, пеларгонія і бегонія. Діти зафарбовують кружечки біля цих рослин у зелений колір.)
- Які із зображених рослин не належать до кімнатних? Чому ви так вважаєте? (До кімнатних рослин не належать тюльпан, чорнобривці, тому що їх не вирощують у приміщеннях. Діти зафарбовують кружечки біля цих рослин у червоний колір.)
- Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 14.
- Що пропонується зробити? (Розфарбувати.) Назвіть зображені рослини. Розфарбуйте ті з них, які ростуть у класі чи вдома.
- Виконаємо завдання 3 в зошиті на с. 15.
- Що пропонується зробити? (Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.) Потрібно визначити, хто правильно доглядає за кімнатними рослинами, а хто — ні. Пояснити, чому ви так вважаєте.
- Виконаємо завдання 4 в зошиті на с. 15.
- Що пропонується зробити? (Розфарбувати.) Розфарбуйте малюнки із зображенням того, як ви доглядаєте за кімнатними рослинами.

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Охорона рослин.

Мета: формувати уявлення про рослини, які шанують в Україні, їх поширення, про необхідність берегти і при-множувати рослинний світ; виробляти вміння розпізнавати рослини, які шанують в Україні, їх описувати; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бере-жне ставлення до рослин.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці, ілюстрації із зображенням рослин різних місць проживання.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, що в приміщеннях люди вирощують кімнатні рослини.

Дидактична гра «Упізнай за описом».

Учень / учениця, що виходить до дошки, отримує ілюстрацію із зображенням кімнатної рослини. Не по-казуючи класу, що зображено на малюнку, він / вона має описати її так, щоб можна було упізнати. Коли діти впізнають рослину та назвуть її, учень / учениця демонструє ілюстрацію.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Яке значення мають рослини в житті людини? (*Відповіді учнів.*)

Без рослин неможливе життя людини, адже вони дають людям:

- продукти харчування (хліб, цукор, олію, крупи, макарони, овочі, фрукти тощо);
- одяг (з льону та бавовнику виробляють тканини);
- ліки (валеріана, ромашка, звіробій, шипшина, калина, подорожник, мати-й-мачуха тощо);
- папір, будівельні матеріали й меблі (виробляють з деревини);
- затишок у домі (кімнатні рослини);
- святковий настрій (тройнди, тюльпани, гладіолуси).

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, як потрібно ставитися до рослин, щоб бути для них другом. Ви навчитеся розпізнавати й описувати рідкісні рослини, які потребують охорони, щоб не завдати шкоди, коли зустрінете їх серед природи.

Тема сьогоднішнього уроку: «Охорона рослин».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. *Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою виховання бережного став-лення до рослин.*

Пам'ятаючи про те, яке значення мають рослини у вашому житті, ви ніколи не завдасте їм шкоди. Людина не зможе існувати без рослин, тому потрібно берегти й охороняти їх.

Розгляньте малюнок на с. 18 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Де перебувають діти? Що вони роблять? (*Відповіді учнів.*)

— Як поведуться діти? Чи завдає шкоди рослинам їхня поведінка? Чому ви так вважаєте?

Діти відпочивають у лісі. Вони грають у рухливі ігри на галявині, збирають суниці. Своєю поведінкою діти не завдають шкоди рослинами. Вони не ламають гілки дерев і кущів, не висмикують з коренем кущики суниці, не зривають квітучі трав'янисті рослини, щоб зробити букети тощо.

Рослини — багатство природи, їх потрібно берегти й охороняти.

— Чому рослини називають природним багатством? (*Відповіді учнів.*)

Рослини — частина природи. Без рослин не було б ні тварин, ні людей. Рослини дають людям і тваринам їжу, очищають повітря, яким дихають усі живі організми, забезпечують притулок тваринам. Людині без ро-слин теж не прожити.

2. *Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про причини зникнення дикорослих рослин і Червону книгу України.*

Значної шкоди рослинам завдає господарська діяльність людини.

— Як господарська діяльність людей впливає на дикорослі рослини?

Унаслідок господарської діяльності людини міліють ріки, виснажується ґрунт, рідіють ліси, розорюються степи та луки, забруднюються вода і повітря. Усе це призводить до зменшення кількості або навіть до пов-ного знищення дикорослих рослин. Значної шкоди природі завдає надмірне зривання дикорослих рослин із красивими квітками, лікарських рослин. Особливо багато знищують підсніжників, конвалій, пролісків, дзво-ників.

— Чи можна уявити наш рідний край без дикорослих рослин? (*Відповіді учнів.*)

— Що станеться, якщо зникнуть дикорослі рослини?

Без дикорослих рослин природа нашого краю дуже збідніє. Зникнуть дикорослі рослини, не стане диких тварин, які живуть у лісі, на луках, поблизу водойм.

До рослин треба ставитись шанобливо, збільшувати їх кількість, дбати, щоб вони не зникли. У нашій країні під загрозою зникнення перебуває багато дикорослих рослин. Деякі вже втрачені назавжди та ніколи не відновляться. Щоб зберегти рослини і тварин, які зникають, було створено Червону книгу України. До неї занесено рідкісні рослини і тварини. Всі вони охороняються законом: їх не можна знищувати, використовувати для будь яких потреб.

— Як ви вважаєте, чому книгу, у яку записують назви рідкісних та зникаючих тварин і рослин, назвали «Червоною»? Про що свідчить червоний колір?

«Червона книга» названа так тому, що червоний колір — це сигнал, який попереджає про небезпеку, що нависла над багатством природи — рослинами і тваринами. Ця книга звертається до людей зі словами: «Зупиніться! Подумайте, що ви робите і чим це загрожує!».

3. Практична робота з метою формування вміння описувати рослини, занесені до Червоної книги України.

— Розгляньте на с. 19 у підручнику рослини, занесені до Червоної книги України. Прочитайте їх назви й опишіть.

- *Лілія лісова* — трав'яниста рослина з видовженими листками й повислими квітками світло-рожевого кольору, зібраними у велику китицю.
- *Цибуля ведмежа* — невисока трав'яниста рослина, яка має два видовжені листки. На верхівці стебла міститься зонтик з дрібних білих квітів.
- *Тюльпан Шренка* — трав'яниста рослина з двома листками, хвилястими по краю. Стебло безлисте. Квітки великі, поодинокі, червоного кольору.
- *Ковила пірчаста* — трав'яниста рослина з вузькими листками. Верхівки стебел укріті пухнастими волосками.
- *Півонія вузьколиста* — трав'яниста рослина з листками, розсіченими на вузькі смужки. Квітки великі, поодинокі, яскраво-червоні.
- *Білотка альпійська* — невелика трав'яниста рослина з видовженими листками та квітками з білими пелюстками.

4. Практична робота з метою формування вміння описувати рослини, занесені до Червоної книги України, які ростуть у рідному краї.

Рослини, занесені до Червоної книги України, є і в нашому краї.

— Розгляньте й опишіть рослини, занесені до Червоної книги України, які ростуть у нашому краї. (*Учитель / учителька демонструє 3–4 рідкісні рослини рідного краю, а учні їх описують.*)

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 16.

— Що пропонується зробити? (*З'єднати лініями та розфарбувати.*) Потрібно визначити, де яка рослина, а потім їх розфарбувати.

2. Завдання на застосування знань.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 19 у підручнику.

Складіть правила поведінки в природі, щоб не завдавати шкоди рослинам.

- Не зривайте квітучі рослини.
- Не витоптуйте траву, ходіть стежками.
- Не ламайте гілок дерев і кущів, не обдирайте з них кору.
- Не залишайте після себе сміття.
- Не розпалюйте в лісі вогнище.

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Тварини.

Мета: формувати уявлення про різноманітність тварин і способи їх пересування, середовище існування та поширення тварин; виробляти вміння спостерігати за тваринами, розпізнавати тварин найближчого оточення, порівнювати, формулювати висновки; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до тварин.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці, ілюстрації із зображенням тварин різних місць проживання.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, як потрібно ставитися до рослин, щоб бути для них другом.

1. Фронтальна бесіда.

- Яке значення мають рослини для людини?
- Якої шкоди рослинам завдає господарська діяльність людини?
- Для чого створено Червону книгу України?
- Як потрібно поводитися в природі, щоб не завдавати шкоди рослинам?

2. Дидактична гра «Упізнай за описом».

Учень / учениця, що виходить до дошки, отримує ілюстрацію із зображенням рослини, занесеної до Червоної книги України. Не показуючи класу, що зображено на малюнку, він / вона має описати її так, щоб можна було упізнати. Коли діти впізнають рослину і назвуть її, учень / учениця демонструє ілюстрацію.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

- Що належить до природи? (Відповіді учнів.)
- Як поділяють природу?
- Що належить до неживої природи?
- Що належить до живої природи?

Ви вже знаєте, хто такі рослини, яку вони мають будову, де ростуть та в які групи їх об'єднують.

Сьогодні ви розпочинаєте вивчати тварин. На уроці ви дізнаєтеся, якими бувають тварини, де вони живуть, як пересуваються. Ви навчитеся розпізнавати тварин, які вас оточують.

Тема сьогоднішнього уроку: «Тварини».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про різноманітність тварин і способи їх пересування.

Тварини — це частина живої природи. Дятел, сова, жаба, хрущ, миша, окунь, лисиця — усе це тварини. Ми радіємо співу соловейка та милуємося яскравими метеликами. Постійно зустрічаємося із граками та горобцями. Граємося вдома зі своїми тваринами-улюбленцями.

— Назвіть відомих вам тварин. (Учитель / учителька може демонструвати ілюстрації із зображенням тварин, щоб діти їх називали.)

Розгляньте малюнок на с. 20 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Чи відрізняються між собою зображені тварини?
- Чи схожі між собою зображені тварини? (Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.)

Тварин на Землі багато, і вони дуже різноманітні. Тварини відрізняються розмірами. Поряд з великими ведмедем чи слоном зовсім маленькими здаються миша та бджола.

Дуже різноманітне забарвлення тварин: жаба — зелена, грак — чорний, вовк — сірий, кит — сірий, бджола — жовта.

Тварини відрізняються також способом пересування. Одні тварини ходять, інші — плавають, стрибають, літають чи плазують.

- Хто із зображених на малюнку тварин літає? (Грак.)
- Які ще з відомих вам тварин літають? (Синиця, горобець, ластівка, дятел, оса, орел, летюча миша, муха, бджола.)
- Хто з них плаває? (Кит, жаба.)
- Які ще з відомих вам тварин плавають? (Щука, дельфін, карась, окунь.)
- Хто з них стрибає? (Жаба.)

- Які ще з відомих вам тварин стрибають? (*Коник, ропуха, заєць, кенгуру.*)
 - Хто з них ходить і бігає? (*Вовк.*)
 - Які ще з відомих вам тварин ходять і бігають? (*Лось, їжак, лисиця, олень, собака, ведмідь.*)
 - Які з відомих вам тварин повзають? (*Вуж, гадюка.*)
- Якими б різноманітними не були тварини, спільним для всіх є те, що вони народжуються, ростуть і розвиваються, живляться, дихають, розмножуються.

2. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про поширення тварин.

- Розгляньте малюнок на с. 21 у підручнику. Прочитайте назви тварин і дайте відповідь на запитання.
- Де живуть ці тварини? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.*)
- Тварини живуть у воді, на земній поверхні, у ґрунті, літають у повітрі. Форма тіла тварин залежить від того, у якому середовищі вони живуть.

Тварини живуть там, де вони можуть знайти собі корм, сховатися від ворогів і збудувати житло:

- у лісі (ведмідь, білка, олень, дятел, їжак);
- на луках і берегах водойм (метелик, миша, комар, лелека, джміль, оса, кріт);
- в озерах і річках (сом, жаба, рак, карась);
- поруч з людиною (собака, корова, індик, бджола, курка, вівця, кінь).

3. Дидактична гра «Упізнай за описом» із використанням ілюстрацій з метою формування вміння описувати та розпізнавати тварин.

Учень / учениця, що виходить до дошки, отримує ілюстрацію із зображенням тварини. Не показуючи класу, що зображено на малюнку, він / вона має вказати, де живе ця тварина, як вона пересувається, і описати її так, щоб можна було упізнати. Коли діти впізнають тварину і назвуть її, учень / учениця демонструє ілюстрацію.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання в зошиті на с. 17.

- Що пропонується зробити? (*Розказати й пронумерувати.*) Назвіть зображених тварин і пронумеруйте, де чие житло.
- Яка тварина зображена під цифрою 1? (*Білка.*)
- Де живе білка? (*У дуплі на дереві.*) Знайдіть відповідний малюнок і поставте у квадратику цифру 1.
- Яка тварина зображена під цифрою 2? (*Щука.*)
- Де живе щука? (*У воді.*) Знайдіть відповідний малюнок і поставте у квадратику цифру 2.
- Яка тварина зображена під цифрою 3? (*Птах вивільга.*)
- Де живуть птахи? (*У гніздах.*) Знайдіть відповідний малюнок і поставте у квадратику цифру 3.
- Яка тварина зображена під цифрою 4? (*Борсук.*)
- Де живе борсук? (*У норі.*) Знайдіть відповідний малюнок і поставте у квадратику цифру 4.
- Яка тварина зображена під цифрою 5? (*Кріт.*)
- Де живе кріт? (*У ґрунті.*) Знайдіть відповідний малюнок і поставте у квадратику цифру 5.
- Яка тварина зображена під цифрою 6? (*Заєць.*)
- Де живе заєць? (*Під кущем.*) Знайдіть відповідний малюнок і поставте у квадратику цифру 6.

2. Вправа «Доповніть речення».

- У воді живуть кит, ...
- На земній поверхні живуть козуля, ...
- Повітряним простором заволоділи горобець, ...
- У ґрунті живуть дощовий черв'як, ...
- Поруч із людиною живуть кіт, ...

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
- Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
- Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Дикі та свійські тварини.

Мета: формувати уявлення про різноманітність тварин, їх поширення; розширити уявлення про диких і свійських тварин; виробляти вміння спостерігати за тваринами, розпізнавати тварин найближчого оточення, аналізувати, порівнювати, класифікувати, формулювати висновки; розвивати мислення, увагу, спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до тварин.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображеннями диких і свійських тварин.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, якими бувають тварини, як вони пересуваються, де живуть.

Фронтальна бесіда.

- До якої природи належать тварини?
- Чим відрізняються тварини?
- Чим схожі всі тварини?
- Як пересуваються тварини? Наведіть приклади.
- Де живуть тварини? Наведіть приклади.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

- Щоб дізнатися, про що йтиметься на сьогоднішньому уроці, вам потрібно відгадати загадки.

І ввечері, і зранку вартую я на ганку.
І кусаю, і гарчу, у дім чужих я не пушу. (*Собака*)

Хоч мала сама на зріст,
та великий маю хвіст.
Пухова руденька шуба,
із сосни стрибну на дуба. (*Білка*)

Їсть траву, жує, мовчить,
а потім мукає-кричить:
— Вже доїть мене пора —
дам парного молока! (*Корова*)

Вірно людям я служу,
їм дерева стережу,
дзьоб міцний і гострий маю,
шкідників ним здобуваю. (*Дятел*)

- Як можна одним словом назвати собаку, корову, білку і дятла? (*Відповіді учнів.*)

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, у які групи об'єднують тварин. Ви навчитеся розпізнавати тварин рідного краю, об'єднувати їх у групи, порівнювати між собою.

Тема сьогоднішнього уроку: «Дикі та свійські тварини».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Постановка та вирішення проблемного завдання з метою формування уявлення про диких тварин.

- Пригадайте, які умови необхідні тваринам для життя.

Тваринам для життя потрібні світло, тепло, вода, повітря та їжа. Вони живуть там, де є всі необхідні умови. Одні тварини живуть у лісі чи в річці, а інші — поряд з людиною.

Розгляньте малюнки на с. 22 в підручнику. Прочитайте назви зображених тварин і дайте відповіді на запитання.

- Де живуть ці тварини? Чи беруть люди участь у житті цих тварин: будують їм житло, годують їх та захищають від ворогів? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.*)

Жук-сонечко живе на луках, карась, жаба, лебідь — у водоймах, гадюка, олень — у лісі. Вони самі добувають їжу, захищаються від ворогів, облаштовують собі житло (риють нори, будують гнізда тощо). Це — дикі тварини.

- Яких диких тварин ви знаєте? (*Учитель / учителька може демонструвати ілюстрації із зображенням диких тварин, щоб діти їх називали.*)

2. Постановка та вирішення проблемного завдання з метою формування уявлення про свійських тварин.

Розгляньте малюнки на с. 23 в підручнику. Прочитайте назви зображених тварин і дайте відповіді на запитання.

— Де живуть ці тварини? Чи беруть люди участь у житті цих тварин: будують їм житло, годують їх та захищають від ворогів? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.*)

Собака живе в буді, бджола — у вулику, курка — в курнику, вівця — у кошарі, кінь — у конюшні, коза — у стайні. Для цих тварин людина буде для життя спеціальні приміщення, годує їх, доглядає за ними, захищає від ворогів. Це — свійські тварини.

— Яких свійських тварин ви знаєте? (*Учитель / учителька може демонструвати ілюстрації із зображенням свійських тварин, щоб діти їх називали.*)

3. Узагальнююча розповідь з метою формування уявлення про диких та свійських тварин.

Отже, залежно від того, чи доглядають за ними люди, тварин можна об'єднати у дві групи:

- дикі тварини — які живуть у природі і самі собі шукають їжу, будують житло, яких ніхто не доглядає;
- свійські тварини — яких люди утримують, доглядають, годують, будують для них житло та використовують для своїх потреб.

4. Робота в парі (групі) з метою формування уявлення про користь, яку дають людині свійські тварини.

— Виконайте роботу в парі (групі), запропоновану на с. 23 в підручнику, й розкажіть, використовуючи ілюстрації, що дають свійські тварини людям.

- Молоко, сир, масло людина отримує від корови;
- мед виробляють бджоли;
- яйця несуть кури;
- шкіру для виготовлення взуття отримують від корови й свині;
- хутро для пошиття одягу дають вівці.

Тварини ще дають такий цінний продукт харчування, як м'ясо. Тварини — помічники людини у важкій роботі (коні, віслюки), це вірні друзі, домашні улюбленці (коти, собаки).

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 18.

— Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*) Потрібно визначити, які тварини є дикими, а які — свійськими.

— Назвіть диких тварин. (*Метелик, окунь, козуля, лисиця, вовк, вивільга.*) Поставте цифру 1 у квадратах біля зображення цих тварин.

— Назвіть свійських тварин. (*Кінь, кріль, качка, курка, свиня, вівця.*) Поставте цифру 2 у квадратах біля зображення цих тварин.

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 19.

— Що пропонується зробити? (*З'єднати лініями.*) Потрібно визначити, що дають тварини людям.

— Яка тварина зображена першою зверху? (*Вівця.*) Що отримують люди від вівці? (*Хутро, з якого шують шуби й шапки, та вовну, з якої виготовляють одяг.*) Знайдіть відповідні малюнки і з'єднайте лініями.

— Яка тварина зображена другою зверху? (*Бджола.*) Що отримують люди від бджоли? (*Мед.*) Знайдіть відповідний малюнок і з'єднайте лінією.

— Яка тварина зображена третьою зверху? (*Курка.*) Що отримують люди від курки? (*Яйця.*) Знайдіть відповідний малюнок і з'єднайте лінією.

— Яка тварина зображена першою знизу? (*Свиня.*) Що дає людині свиня? (*М'ясо, шкіру.*) Знайдіть відповідні малюнки і з'єднайте лініями.

— Яка тварина зображена другою знизу? (*Корова.*) Що отримують люди від корови? (*Молоко, сметану.*) Знайдіть відповідний малюнок і з'єднайте лінією.

2. Завдання на застосування знань.

— Чим свійські тварини відрізняються від диких? Наведіть приклади свійських тварин.

— Позмагайтеся, хто назве більше диких тварин.

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Комахи.

Мета: розширити уявлення учнів про різноманітність тварин; формувати уявлення про комах як найчисленніших тварин на Землі; виробляти вміння розпізнавати комах найближчого оточення, визначати ознаки тварин, аналізувати, порівнювати, формулювати висновки; розвивати мислення, увагу, спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до тварин.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображенням комах.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, що тварини бувають дикими та свійськими.

1. Фронтальна бесіда.

— У які групи об'єднують тварин залежно від того, чи доглядають їх люди?

— Яких тварин називають дикими?

— Яких тварин називають свійськими?

2. Дидактична гра «Дика чи свійська тварина?».

Учитель / учителька демонструє ілюстрацію із зображенням тварини. Учні мають назвати її. Якщо це дика тварина, потрібно показати зелену сигнальну картку, якщо свійська — червону. Хто помилився, вибуває з гри. (*Коза, вовк, дятел, свиня, лось, гадюка, корова, бджола, муха, жаба, кінь, собака, лисиця, ведмідь, заєць, сороза, окунь, віця, жук сонечко, кішка, борсук, лелека.*)

3. Вправа «Хто що дає?».

Учитель / учителька демонструє зображення тварин (корови, свині, курки, вівці, бджоли), учні називають тварину та повідомлять, для чого її утримують, що одержують від цієї тварини.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

— Ви вже знаєте, що тварини дуже різноманітні. Пригадайте, у які групи об'єднують тварин.

Тварини відрізняються не лише розмірами, формою тіла, способами пересування та середовищем, у якому існують, а й будовою тіла.

— Щоб дізнатися, про яких тварин ітиметься на сьогоднішньому уроці, вам потрібно відгадати загадки.

На квітку квітка сіла, знялась і полетіла. (*Метелик*)

У лісі біля пня біготня, метушня.

Народ робочий весь день клопоче. (*Мурашки*)

Хто його вб'є, свою кров пролле. (*Комар*)

Я труд поважаю, все літо літаю, у поле, до саду,

збираю медок із різних квіток. (*Бджола*)

— Як одним словом можна назвати цих тварин? (*Комахи.*)

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, які тварини найчисельніші у світі, хто такі комахи та де вони живуть. Ви навчитеся розпізнавати комах, дізнаєтеся, як називаються комахи найближчого оточення.

Тема сьогоднішнього уроку: «Комахи».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Практична робота з елементами розповіді з метою формування уявлення про різноманітність комах та їх істотні ознаки.

На Землі живе багато різноманітних тварин. Хоча всі вони різні, багато з них мають подібні ознаки. Тварин із подібними ознаками об'єднали в групи: комахи, риби, птахи, звірі.

Розгляньте ілюстрації на с. 24 в підручнику, прочитайте назви зображених комах і дайте відповіді на запитання.

— Чим відрізняються тварини, зображені на малюнку? (*Відповіді учнів.*)

— Що в них спільного?

Зовні комахи дуже різні. Метелик відрізняється від джмеля, хрущ — від мурашки. Але спільним для усіх комах є наявність у них шести ніг.

На голові в комах є вусики, очі й рот. За допомогою вусиків вони відчувають запахи. Нюх у комах дуже добрий, це допомагає їм у пошуках їжі. У більшості комах до грудей прикріплені дві пари крил і ноги.

— Яких комах вам доводилося бачити? Де ви зустрічали комах, де вони живуть?

Комахи — це невеликі за розмірами тварини. Найбільшими серед них є жук-геркулес і паличник, довжина тіла яких сягає 26 см. Комахи — найчисельніші тварини на Землі. Скільки комах живе на Землі, неможливо полічити, як неможливо полічити листя на деревах у лісі.

Немає куточка на Землі, де не було б цих тварин. Комах можна зустріти в лісі, у водоймах і поблизу них, на луках, у полі, у саду та на городі, у приміщеннях. Комахи живуть всюди: у траві й на деревах (коники, хрущі, мурашки, метелики, жуки, мухи); у воді (водомірка, жук-плавунець); поблизу водойм (комарі, бабки); у ґрунті (вовчок звичайний або ведмедка).

Розгляньте ілюстрації на с. 25 у підручнику, прочитайте назви зображених комах і дайте відповідь на запитання.

— Як пересуваються комахи, зображені на малюнках?

Більшість комах добре літає, плаває у воді, стрибає або бігає по суші.

Комахи живляться різноманітною їжею. Метелик і бджола ласують солодким нектаром квітів. Бабка та жук-сонечко поїдають інших комах. Сарана та колорадський жук поїдають рослини.

2. Практична робота з метою формування умінь описувати та розпізнавати комах.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 25 у підручнику. Знайдіть «зайву» тварину. Поясніть свій вибір.

— Скористайтесь ілюстраціями в підручнику на с. 24–25 та опишіть зображених на них комах.

— Поміркуйте, чому коник зелений, джміль смугастий, а метелики різнобарвні. (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.*)

Завдяки своєму забарвленню конику легко заховатися в зеленій траві, а джмелю й метелику бути малопомітними на квітках, нектаром яких вони живляться.

3. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про значення комах у природі та житті людини.

— Яке значення мають комахи в природі?

Уявімо, що на Землі зникли комахи. Що б змінилося? Насамперед, збіднів би рослинний світ. Адже багато комах запилюють квіткові рослини, після чого утворюється плід із насінням. З рослинами щезло б багато рослиноїдних тварин. Услід за ними почали б зникати хижі тварини, бо їм не стало б чим жититися.

— Яке значення мають комахи в житті людини?

Комахи приносять велику користь людині. Серед свійських тварин є дві комахи: бджола та тутовий шовкопряд, від яких люди отримують мед і шовк. Серед комах є такі, що шкодять людині. Мухи, комарі, блохи є переносниками хвороб. Буряковий довгоносик, яблунова плодожерка, колорадський жук — шкідники поля, саду, городу.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 20.

— Що пропонується зробити? (*Поміркувати.*)

— Чим різняться зображені тварини? (*Формою тіла, розміром крил, вусиків.*)

— Що в них спільного? (*В усіх комах є шість ніг.*)

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 20.

— Що пропонується зробити? (*Написати.*)

У всіх комах є 6 ніг.

Виконаємо завдання 3 в зошиті на с. 20.

— Що пропонується зробити? (*Закреслити «зайве» в кожному рядку та пояснити свій вибір.*)

— Що із зображеного є «зайвим» у першому рядку? Чому? (*«Зайвим» є павук, тому що в нього 8 ніг і він не належить до комах, а сонечко та коник — це комахи, у них 6 ніг.*)

— Що із зображеного є «зайвим» у другому рядку? Чому? (*«Зайвою» є ластівка, тому що комар і хрущ — це комахи, у них 6 ніг.*)

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Риби.

Мета: розширити уявлення учнів про різноманітність тварин, про рибу як тварин, що пристосувалися до життя у воді; формувати вміння розпізнавати прісноводних і морських риб, визначати ознаки тварин, аналізувати, порівнювати, класифікувати, формулювати висновки; розвивати мислення, увагу, спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до тварин.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці, ілюстрації із зображеннями комах, прісноводних і морських риб, акваріумних рибок.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, хто такі комахи.

1. Фронтальна бесіда.

- У які групи об'єднують тварин із подібними ознаками?
- За якою ознакою подібні комахи?
- Назвіть відомих вам комах.
- Де живуть комахи?
- Як пересуваються комахи? Наведіть приклади.

2. Дидактична гра «Упізнай комаху за описом».

Учень / учениця, що виходить до дошки, отримує ілюстрацію із зображенням комаху. Не показуючи класу, що зображено на малюнку, він / вона має вказати, де живе ця комаху, як вона пересувається, і описати її так, щоб можна було упізнати. Коли діти впізнають комаху та назвуть її, учень / учениця демонструє ілюстрацію. Хто першим упізнав комаху, займає місце ведучого.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

— Ви вже знаєте, що тварини відрізняються будовою тіла. Щоб дізнатися, про яких тварин ітиметься на сьогоднішньому уроці, вам потрібно відгадати загадки.

Не дримають карасі,
знають добре геть усі:
стерегтись потрібно злюки,
хижої, страшної ... (щуки).

Гострі зуби в два ряди,
ось плавець стирчить з води.
Краще б в морі потонула
ця страшна, бридка ... (акула).

— Як можна одним словом назвати цих тварин? (Відповіді учнів.)

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, хто такі риби, де вони живуть. Ви навчитеся розпізнавати риб серед інших тварин, дізнаєтеся, як називаються прісноводні та морські риби.

Тема сьогоднішнього уроку: «Риби».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Практична робота з елементами розповіді з метою формування уявлення про різноманітність риб та їх істотні ознаки.

Риби — це тварини, які живуть у воді.

Розгляньте риб, зображених на с. 26 у підручнику, прочитайте їх назви та дайте відповіді на запитання.

— Чим відрізняються зображені риби? (Відповіді учнів.)

— Чим подібні зображені риби? (Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.)

Світ риб дуже різноманітний. Риби — тварини, різні за розмірами, формою тіла, забарвленням. Якщо акваріумні рибки мають лише кілька сантиметрів завдовжки, то акули — до 10 м. У камбали тіло сплюснуте, з малою головою, у сома, навпаки, — видовжене, з великою головою. Забарвлення риб теж дуже різноманітне, особливо в тих, що живуть у теплих морях.

Проте, якими різними не були б риби, усі вони мають спільні ознаки:

- тіло вкрите слизькою лускою;
- замість кінцівок у них — плавці, за допомогою яких вони пересуваються.

Луска в риб зверху вкрита слизом. Це допомагає робити швидкі рухи. Луска і слиз також захищають тіло риби.

Плавців у риб є декілька: по два розміщені на грудях і на черевці, один хвостовий та один спинний. Плавають риби за допомогою хвостового плавця, якому допомагають інші плавці.

— Як пересуваються риби? (*Риби пересуваються плаваючи.*)

— Розгляньте малюнки із зображенням риб. Яку форми має тіло риб?

— Чому, на вашу думку, у них така форма тіла?

У більшості риб тіло видовжене та сплюснуте з боків. Голова поступово переходить у тулуб. Завдяки такій будові, риби швидко рухаються у воді. Тіло риби складається з голови, тулуба і хвоста.

— Яких риб вам доводилося бачити?

— Де ви їх бачили?

2. *Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про морських і прісноводних риб та їх різноманітність.*

Риби — це тварини, які живуть у солоній воді морів та океанів та у прісній воді озер, річок, ставків.

Розгляньте риб, зображених на с. 27 у підручнику, прочитайте їх назви і дайте відповіді на запитання.

— Які риби живуть у морській воді, а які — у прісній? (*Відповіді учнів.*)

У річках, озерах і ставках України живуть щуки, окуні, соми, карасі, коропи, лящі. У морях — ставрида, скумбрія, сардини, оселедець, акула, камбала, скат, бички.

3. *Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про значення риб у природі та житті людини.*

— Яке значення мають риби в природі?

Риби є кормом для багатьох тварин. Ними живляться жаби, вужі, качки, гуси, видри, ведмеді.

— Яке значення мають риби в житті людини?

М'ясо та ікра риб — це корисні продукти харчування для людини.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. *Завдання на застосування знань.*

— Відгадайте загадку.

Пір'ям махає, хвостом управляє, а на повітрі помирає. (*Риба*)

— Що допомогло вам відгадати загадку?

— За якими ознаками ви впізнаєте рибу?

— Назвіть морських риб.

— Назвіть прісноводних риб.

2. *Робота в зошиті з друкованою основою.*

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 21.

— Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*) Потрібно визначити, де живуть риби.

— Які із зображених риб живуть у річках та озерах? (*Сом, щука, короп.*) Поставте цифру 1 у квадратах біля зображення сома, щуки і коропа.

— Які із зображених риб живуть в океанах і морях? (*Камбала, акула, скат.*) Поставте цифру 2 у квадратах біля зображення камбали, акули і ската.

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 21.

— Що пропонується зробити? (*Намалювати.*)

— Домалюйте, чого не вистачає у зображеній риби. (*Плавців і луски.*)

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Птахи.

Мета: розширити уявлення учнів про різноманітність тварин, про птахів як тварин, що пристосувалися до польоту, про осілих і перелітних птахів; формувати вміння розпізнавати та групувати птахів; розвивати вміння визначати ознаки тварин, аналізувати, порівнювати, класифікувати; розвивати мислення, увагу, спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до тварин.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці, ілюстрації із зображеннями птахів.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, хто такі риби.

Фронтальна бесіда.

- Де живуть риби?
- Які риби живуть у прісній воді, а які — у солоній?
- Якими ознаками риби відрізняються від інших тварин?
- Що допомагає рибам вільно плавати у воді?
- Доведіть, що карась належить до риб.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

- Ви вже знаєте, що серед тварин є комахи та риби. Щоб дізнатися, про яких тварин ітиметься на сьогоднішньому уроці, вам потрібно відгадати загадки.

Які ноги, такий ніс,
по болоту ходить скрізь,
хату на хаті має,
жабам рахунок знає. (Лелека)

Плавала, купалася,
сухою зосталася. (Качка)

Швидко скрізь цей птах літає,
безліч мошок поїдає,
за вікном гніздо будує,
тільки в нас він не зимує. (Ластівка)

Бідовий хлопчина в сірій сорочині,
по дворах стрибає, крихти підбирає. (Горобець)

- Як можна одним словом назвати цих тварин? (Відповіді учнів.)

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, хто такі птахи, де вони живуть, навчитеся розпізнавати птахів серед інших тварин, довідаєтеся, що пташині «руки» — це крила.

Тема сьогоднішнього уроку: «Птахи».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Практична робота з елементами розповіді з метою формування уявлення про різноманітність птахів і їх істотні ознаки.

Розгляньте птахів, зображених на с. 28 у підручнику, та дайте відповіді на запитання.

- Чим відрізняються тварини, зображені на малюнку? (Відповіді учнів.)

— Що в них спільного? (Учитель /учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.)

Птахи надзвичайно різноманітні. Проте, якими б не були вони за розмірами чи забарвленням тіла, де б не жили, у всіх пернатих тіло вкрите пір'ям. Це ознака, за якою птахів можна відрізнити від інших тварин.

Пір'я добре захищає птахів від холоду, передні кінцівки, які перетворилися на крила, дозволяють їм літати, на голові є міцний дзьоб, який допомагає захоплювати й подрібнювати їжу.

- Як пересуваються птахи?

Більшість птахів може літати за допомогою крил. По землі птахи пересуваються за допомогою двох ніг.

- Яку форму має тіло птахів?

Тіло птахів округле, з невеликою головою і довгою гнучкою шиєю. Така форма тіла допомагає птахам літати.

2. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про середовище існування та живлення птахів.

- Яких птахів вам доводилося бачити?

- Де ви зустрічали птахів, де вони живуть?

Розгляньте птахів, зображених на с. 29 у підручнику, та дайте відповідь на запитання.

- Де живуть птахи, зображені на малюнках? (Відповіді учнів.)

- Лелека живе на болоті.

- Дятел живе в лісі.
- Куріпка живе на полі й луці.
- Лебідь живе на озері чи річці. (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.*)

Немає такого куточка на Землі, де б не було птахів. Вони є в сухих пустелях і у вічних снігах, високо в горах і на рівнинах. Живуть птахи в лісах і садах (сова, припутень, дятел, синиця, сорока), на полях і луках (жайворонок, лелека, перепілка), на болотах і водоймах (чапля, качка, лебідь).

Усі птахи будують гнізда, у які відкладають яйця, а потім висиджують і вигодовують пташенят. Сорока будує гніздо на верхівках дерев з гілок, листя і глини. У природі шпаки влаштовують гнізда в дуплах дерев або скельних щілинах, у містах вибирають отвори в будинках, наприклад, під дахами, охоче поселяються у шпаківнях, які виготовляють і розвішують для них люди. Ластівки свої гнізда роблять із глини, змішаної зі слиною, прикріплюючи їх до стін під дахами, балконами.

— Розгляньте птахів, зображених на с. 29 у підручнику, та назвіть їх.

— Що вам відомо про цих птахів?

Страус — це птах, який не літає. Крила в нього недорозвинуті, пересувається він за допомогою двох сильних ніг. У разі небезпеки може дуже швидко бігати. До нелітаючих птахів належить пінгвін. Він добре плаває, крила в нього перетворилися на ласті.

— Чим живляться птахи? (*Відповіді учнів.*)

Живляться птахи різноманітною їжею. Плоди та насіння любляють циглики, шишкарі, чижі. Комахами та їхніми личинками, рибою, жабами, мишами живляться ластівки, сови, чайки, лелеки, чаплі. Граки, горобці, сороки поїдають і насіння, і комах. Птахам, особливо дрібним, щоб вижити, потрібно багато їсти. Без їжі вони не можуть прожити й добу.

3. *Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про значення птахів у природі та житті людини.*

— Яке значення птахів у природі?

Птахи — корисні тварини. Більшість із них живиться комахами та їхніми личинками, гризунами, знищуючи тим самим шкідників. Наприклад, синиця з'їдає за день стільки комах, скільки важить сама. Шпак тільки за сніданок споживає 50–60 комах. Будь-яке пташеня з'їдає за день їжі більше, ніж важить саме. Птахи розносять насіння рослин. Без пташиного щибету природа стала б сумною і непривітною.

— Чим корисні птахи для людини?

М'ясо і яйця птахів — цінні продукти харчування. З птахів отримують пір'я, пух, жир.

V. **Закріплення знань, умінь і навичок учнів.**

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 22.

— Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*) Потрібно визначити, де живуть птахи.

— Які із зображених птахів живуть у лісах? (*Дятел, синиця, сорока.*) Поставте цифру 1 у квадратиках біля зображення дятла, синиці та сороки.

— Які із зображених птахів живуть на луках? (*Шпак, жайворонок, ластівка.*) Поставте цифру 2 у квадратиках біля зображення жайворонка, шпака, ластівки.

— Які із зображених птахів живуть на водоймах? (*Качка, лелека.*) Поставте цифру 3 у квадратиках біля зображення качки й лелеки.

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 22.

— Що пропонується зробити? (*Розфарбувати.*) Розфарбуйте тих птахів, яких вам доводилося бачити.

Виконаємо завдання 3 в зошиті на с. 23.

— Що пропонується зробити? (*Закреслити «зайве» і пояснити, чому зробили такий вибір.*)

— Що із зображеного є «зайвим»? Чому? (*«Зайвим» є пінгвін, тому що він, на відміну від шпака, ластівки та голуба, не може літати, а тільки бігає.*)

Виконаємо завдання 4 в зошиті на с. 23.

— Що пропонується зробити? (*Намалювати.*) Домалюйте те, чого не вистачає зображеній курці. (*Дзьоб, крила та ноги.*)

VI. **Підсумок уроку.**

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Звірі.

Мета: розширити уявлення учнів про різноманітність тварин, про звірів як тварин, які живуть у різних середовищах; формувати вміння розпізнавати звірів, визначати ознаки тварин, аналізувати, порівнювати, формулювати висновки; розвивати мислення, увагу, спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до тварин.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці, ілюстрації із зображеннями звірів різних середовищ проживання.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, хто такі птахи.

Фронтальна бесіда.

- Якими ознаками птахи відрізняються від інших тварин?
- Як пересуваються птахи? Наведіть приклади.
- Де живуть птахи? Наведіть приклади.
- Які птахи живуть у лісі?
- Які птахи живуть на водоймах?
- Які птахи живуть на луці?
- Доведіть, що ластівка належить до птахів.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Які групи тварин ви вже знаєте? (Відповіді учнів.)

Ви вже знаєте, що серед тварин є комахи, риби і птахи. Щоб дізнатися, про яких тварин ітиметься сьогодні на уроці, вам потрібно розгадати кросворд. Якщо ми впишемо в кросворд відгадки до загадок, то у виділених клітинках зможемо прочитати назву групи, до якої належать тварини, про яких йдеться у загадках. (Учитель / учителька заздалегідь малює на дошці кросворд.)

				1.	з	а	є	ц	ь
				2.	в	о	в	к	
3.	в	е	д	м	і	д	ь		
				4.	к	р	і	т	
				5.	б	і	л	к	а

1. Куций хвостик, довгі вушка, шерсть м'якенька, як подушка. Скаче вгору, наче м'ячик. Хто це, діти? Сірий...
2. По полю та лісу гасає, овечок хапає та всіх лякає.
3. Влітку гуляє, а взимку спочиває.
4. Хто в землі метро будує та всю зиму там полює?
5. Хоч мала сама на зріст, та пухнастий має хвіст.

— Прочитайте слово, яке утворилося у виділеному стовпчику. (Звірі.)

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, хто такі звірі, де вони живуть. Ви навчитеся розпізнавати звірів серед інших тварин, дізнаєтеся, що звірі дуже різноманітні та живуть скрізь.

Тема сьогоднішнього уроку: «Звірі».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Практична робота з елементами розповіді з метою формування уявлення про різноманітність звірів і їх істотні ознаки.

У різних куточках Землі можна зустріти зовні дуже несхожих тварин, яких об'єднали в групу звірі.

Розгляньте малюнки на с. 30 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Чим відрізняються зображені тварини? (Відповіді учнів.)
- Що в них спільного?

За будовою тіла, розмірами та зовнішнім виглядом звірі дуже різноманітні. Є звірі-гіганти, а є звірі-карлики. Зокрема, у землерийки білозубки довжина тіла 4 см. А синій кит завдовжки 33 м.

Проте, якими б не були звірі за розмірами чи забарвленням тіла, де б не жили, в усіх тіло вкрите шерстю — це ознака, за якою звірі відрізняються від усіх інших тварин.

Шерсть надійно захищає звірів від холоду та пошкоджень. Шерсть у багатьох має маскувальне забарвлення. Наприклад, у звірів, що живуть у лісі, плямисте забарвлення шерсті робить їх непомітними в хащах. Своїх малят звірі вигодовують молоком.

— Яких звірів вам доводилося бачити? Де ви їх зустрічали? (Відповіді учнів.)

2. *Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про способи пересування та місця проживання звірів.*

Розгляньте малюнки на с. 31 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Які звірі зображені на малюнках? Як пересуваються ці звірі?

Звірі літають (кажан), стрибають (засць), плавають (дельфін), бігають (лисиця).

Отже, звірі пересуваються по-різному. Вони стрибають по землі й по деревах (засць, кенгуру, білка, куниця), бігають по землі (козуля, вовк, їжак, лисиця), плавають у воді (видра, дельфін, кит), літають (летючі миші, кажани) і риють ходи під землею (кріт, землерийка).

— Де живуть звірі? (*Відповіді учнів.*)

Звірі живуть усюди: у лісі й на луках, у воді й на болоті, у полі.

— Які звірі живуть у лісі?

У лісі живуть лосі, їжаки, білки, вовки, козулі, олені, куниці, зайці, дикі кабани.

— Які звірі живуть у полі й на луці? До якої групи вони належать? (*Відповіді учнів.*)

У полі й на луці живуть миші, хом'яки, кроли, ховрахи. Вони є дикими тваринами.

— Які звірі належать до свійських? Наведіть приклади.

До свійських належать звірі, які живуть у житлах, що їм збудували люди. За ними люди доглядають, годують, захищають від ворогів. Це: корови, свині, вівці, кози, коні, собаки, коти.

3. *Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про значення звірів у природі та житті людини.*

— Яке значення звірів у природі?

Більшість звірів — корисні тварини. Багато з них живиться комахами та їхніми личинками, гризунами, знищуючи тим самим шкідників. Звірі поїдають багато рослинної їжі, тим самим розріджують рослинний покрив на Землі, сприяючи росту нових рослин, розносять насіння рослин.

— Яке значення мають звірі в житті людини?

Більшість свійських тварин — це звірі (корова, свиня, вівця, кінь, коза, кріль, кішка, осел, верблюд, собака).

Звірі — це цінні продукти харчування (м'ясо, молоко), вовна для виробництва тканин, хутро для пошиття одягу, шкіра для виготовлення взуття. Звірі — це помічники людини у важкій роботі, це наші вірні друзі.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. *Завдання на застосування знань.*

— Відгадайте загадку.

До пухнастого хвоста
личить шубка їй руда.
Як рушає полювати,
не виходить зайчик з хати. (*Лисиця*)

— Що допомогло вам відгадати загадку? За якими ознаками ви впізнаєте звіра?

2. *Робота в зошиті з друкованою основою.*

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 24.

— Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*) Потрібно визначити, як пересуваються звірі.

— Які із зображених звірів бігають? (*Лисиця, козуля, дикий кабан.*) Поставте цифру 1 у квадратах біля зображення лисиці, козулі й дикого кабана.

— Які із зображених звірів плавають? (*Кит, морж, дельфін.*) Поставте цифру 2 у квадратах біля зображення кита, дельфіна і моржа.

— Які із зображених звірів стрибають? (*Білка, засць.*) Поставте цифру 3 у квадратах біля зображення білки і зайця.

— Які із зображених звірів літають? (*Кажан.*) Поставте цифру 4 у квадратах біля зображення кажана.

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 24.

— Що пропонується зробити? (*Розфарбувати.*) Розфарбуйте тих звірів, яких вам доводилося бачити.

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Спостереження за змінами в природі взимку (урок-екскурсія).

Мета: розширити й узагальнити уявлення про неживу і живу природу, значення Сонця для всього живого, зміни, які відбуваються під впливом сонячного світла й тепла; з'ясувати зміни, які відбулися в природі взимку; формувати вміння спостерігати за об'єктами природи, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки в природі, формулювати висновки, висловлювати судження; розвивати спостережливість, увагу, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи та бережне ставлення до неї.

Місце проведення: парк, сквер, шкільне подвір'я, пришкільна ділянка.

Орієнтовний час проведення: січень.

Обладнання: лопатка, годівнички для птахів, корм для птахів.

Хід екскурсії

I. Організація класу до проведення екскурсії.

II. Мотивація діяльності учнів. Повідомлення теми і завдань екскурсії.

Сьогодні ми вирушаємо на екскурсію в природу. Під час екскурсії будемо спостерігати за неживою та живою природою, визначимо, які зміни відбулися в природі взимку.

— Пригадайте правила поведінки під час екскурсії.

III. Проведення екскурсії.

1. Спостереження за об'єктами неживої природи та підведення підсумків спостережень з метою розширення й узагальнення уявлення про зміни, що відбулися в неживій природі з настанням зими.

— Послухайте загадку і скажіть, про яку пору року в ній ідеться.

Прийшла до нас бабуся у білому кожусі,
поля причепурила — пухнастим снігом вкрила.
Відгадайте, хто вона, ця бабуся чепурна. (Зима)

— Назвіть зимові місяці. Який місяць зими триває?

— Як гріє і світить Сонце восени? Тепліше чи холодніше стало взимку порівняно з осінню?

— Якого кольору небо? Як змінився колір неба з настанням зими?

— Чи є на небі хмари? Якого кольору хмари, який вони мають вигляд?

— Як змінився колір хмар із настанням зими?

— Чи є вітер? Які дмуть вітри? Які зміни відбулися з вітрами з настанням зими?

— Які опади падають взимку?

— Якими словами можна описати сьогоднішній зимовий день?

— Які ознаки зими ви побачили в неживій природі?

Узагальнюючи свої спостереження, діти називають ознаки зими в неживій природі:

- Сонце світить, але гріє ще менше, ніж восени, тому дуже холодно, лютують морози;
- небо сірого кольору, часто вкрите темними хмарами, з яких падає сніг;
- дмуть холодні поривчасті вітри, бувають завірюхи;
- водойми вкрилися кригою.

2. Спостереження за об'єктами живої природи та підведення підсумків спостережень з метою розширення й узагальнення уявлення про зміни, що відбулися в живій природі з настанням зими.

— Які рослини ви бачите довкола?

— Який вигляд мають дерева й кущі взимку?

— Що сталося із трав'янистими рослинами з настанням зими?

— Які рослини не змінили кольору листя взимку?

— Яких тварин ви бачите довкола?

— Яких птахів можна побачити взимку? Як змінилася поведінка птахів?

Узагальнюючи свої спостереження, діти називають ознаки зими в живій природі:

- дерева і кущі стоять без листя, лише зеленіють ялини та сосни;
- відмерли трав'янисті рослини;
- можна зустріти зимуючих птахів: граків, омелюхів, сорок, горобців, синиць, дятлів, снігурів, сойок.

У мороз і заметіль птахи ховаються в затишні місця і настовбурчують пір'я, щоб було тепліше.

— Чому відбулися зміни в житті рослин і тварин з настанням осені?

Зміни в житті рослин і тварин відбулися тому, що стало дуже холодно. Рослини і тварини пристосувалися виживати взимку.

Отже, з часу нашої попередньої екскурсії в природі відбулися зміни. Зима вступила у свої права.

Раптовий сніг упав на землю,
завис нечутно на гілках,
і забіліла сосен зелень
у неполоханих гайках.

Вже влаштувавсь ведмідь на зиму
в барлозі темній і зручній,
лежить і згадує ожину —
і усміхається у сні.

А змерзлі клени та берези
ховають ноги в теплий сніг
і затихають обережно
аж до далекої весни.

Анатолій Костецький

3. Бесіда з елементами розповіді на основі спостережень з метою формування уявлення про пристосування рослин і тварин до виживання взимку.

Дерева і кущі взимку видаються неживими, проте вони лише завмерли в очікуванні тепла та перебувають у стані спокою. Розгляньте стовбур та гілки дерев і кущів і дайте відповідь на запитання.

— Чим укриті стовбури дерев і кущів?

— Поміркуйте, яке значення має кора для рослин.

Стовбури і гілки дерев і кущів вкриті корою, яка, мов одяг, захищає рослини взимку від морозів.

Розгляньте гілки дерев і кущів та знайдіть на них бруньки. Бруньки міцно стулені та вкриті лусочками, щоб мороз не дістався до середини, де заховані листочки і стебло.

Дерева та кущі взимку на перший погляд видаються однаковими, проте їх можна розпізнати за залишками листя і плодів, виглядом крони, корою. Березу легко впізнати за білою корою та тоненькими гілочками, які звисають донизу; горобину та калину — за залишками плодів; дуб та граб — за залишками пожевклого листя; тополю — за виглядом пірамідальної крони. (*Учитель / учителька показує учням рослини, про які розповідає.*)

Розгляньте траву під снігом (*учитель / учителька розгортає лопаткою сніг*) і зверніть увагу на зелені листочки. Листочкам не страшні морози, адже вони вкриті пухнастою сніговою ковдрою.

— Чим зайняті птахи взимку? Від чого страждають птахи взимку?

Взимку птахи зайняті пошуками їжі. Їм не так страшний холод, як голод. Часто птахи гинуть від голоду, особливо, коли сніг товстим шаром укриває землю.

— Чи можемо ми допомогти птахам пережити сувору зиму? Як саме?

Зима — це важкий час у житті птахів. У наших силах врятувати птахів від голодної смерті: розвісити годівнички і всю зиму підгодовувати. Про корм ми з вами потурбувалися заздалегідь і заготовили для пташок насіння гарбуза, соняшника, дині, кавуна, лободи, лопуха, кінського щавлю, ясеня, ягоди горобини, бузини, калини.

4. Дидактична гра з метою формування вміння розпізнавати дерева та кущі взимку.

— Пограємо в гру «Що це за дерево чи кущ?». (*Учитель / учителька підходить до дерева чи куща, діти мають назвати, що це за рослина і вказати, за якою ознакою вони її впізнали.*)

5. Практична робота з метою формування вміння турбуватися про птахів взимку.

Ми принесли годівнички, які розвішаємо на деревах і кущах та насиплемо у них корму. (*Діти з допомогою вчителя / вчительки розвішують годівнички та насипають у них корм.*)

Кожного дня ви будете навідуватися до годівничок, щоб підсипати корм. Розмістіть годівнички поблизу свого дому. Спостерігайте за поведінкою птахів, які прилітають до годівниць. Птахи будуть вам вдячні та відплатять навесні веселим щебетанням.

6. Підведення підсумків спостережень з метою розширення й узагальнення уявлення про зміни, що відбулися у праці людей з настанням зими.

— Як потрібно одягатися з приходом зими? (*У теплі куртки чи кофачки, шапки, шарфики, рукавички.*)

— Які є зимові розваги? (*Катання на ковзанах, санчатах, лижах, гра в сніжки, ліплення снігової баби.*)

— Як потрібно одягатися для зимових розваг? (*Тепло, але зручно й легко.*)

— Чому не можна розстібувати одяг чи знімати шапку, зігрівшись під час зимових розваг? (*Щоб не застудитися.*)

— Чому не можна смоктати бурульки та їсти сніг? (*Щоб не захворіти.*)

— Які роботи виконують люди взимку в місті чи селі? (*Розчищають дороги від снігу, у теплицях вирощують овочі та квіти, ремонтують трактори та комбайни, доглядають за свійськими тваринами, у яких наприкінці зими народжуються малюки.*)

IV. Підсумок екскурсії.

— Де ви побували сьогодні на екскурсії?

— За чим спостерігали? Що вам найбільше запам'яталося? Вдома розкажіть про екскурсію.

Тема уроку. Тварини — домашні улюбленці.

Мета: розширити уявлення учнів про тварин, яких утримують удома; формувати вміння розпізнавати тварин, яких утримують удома; розвивати вміння аналізувати, порівнювати; розвивати мислення, увагу, спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи, бережне ставлення до тварин.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці, ілюстрації із зображенням звірів різних місць проживання, тварин, яких утримують удома.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, хто такі звірі.

1. Дидактична гра «Хто звір, а хто — ні?».

Учитель / учителька демонструє ілюстрації із зображенням тварин. Учні мають назвати тварину. Якщо ця тварина належить до звірів, вони показують зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. Хто помилиться, вибуває з гри.

2. Дидактична гра «Хто як пересувається?».

Учитель / учителька викликає чотирьох учнів і дає їм таблички з написами: *плавають, стрибають, ходять, літають*. На столі розкладені ілюстрації із зображенням звірів. Кожен має вибрати звірів, які пересуваються так, як вказано на табличці. Потім учні демонструють вибраних звірів, називають їх і вказують, як вони пересуваються.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

Сьогодні на уроці ви продовжите ознайомлення із тваринами. Щоб дізнатися, про яких тварин ітиметься на уроці, вам потрібно відгадати загадки.

Свинка, але не з хліва,
мишка, та не польова.
Їсти просить і вночі —
булку, хлібчик, калачі. (*Морська свинка*)
Живе, не поспішаючи,
під щитом ховаючись.
Її мудрість не забудеш:
«Тихіше їдеш — далі будеш». (*Черепаха*)
Як маленький — дзявкотить,
як великий — гавкотить.
Може дім охороняти
та чужинців відганяти. (*Собака*)

Народилось їх багато,
є в них мама, є в них тато.
Менші, ніж заморські свинки,
ці пухкі, малі тваринки. (*Хом'яки*)
Як веселка кольоровий,
має здібності до мови.
Слово птахи лиш скажіть,
він його повторить вмить. (*Папуга*)
Ніжно лащить до ніг,
носить ошийника від бліх.
Довгі вуса, хитрий хвіст,
муркотіти має хист! (*Кіт*)

— Що об'єднує морську свинку, хом'яка, собаку, kota, черепаху і папугу? (*Відповіді учнів.*)

Усіх цих тварин можна утримувати вдома.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, як доглядати за домашніми тваринами, як потрібно ставитися до тварин, щоб бути для них другом. Ви навчитеся розпізнавати тварин, яких можна утримувати вдома.

Тема сьогоднішнього уроку: «Тварини — домашні улюбленці».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про тварин, яких можна утримувати вдома.

— Які тварини живуть у вас удома чи у ваших друзів? (*Відповіді учнів.*)

— Що потрібно робити, щоб вашим домашнім тваринам добре жилося?

Домашні улюбленці потребують любові й уваги, доброго ставлення та дбайливого догляду. Якщо ви завели вдома тварину, то відповідаєте за її життя і здоров'я. Тому перед тим як завести kota, собаку, чи іншу тварину, подумайте, чи зможете ви забезпечити належний догляд за нею, чи буде у вас час приділяти їй увагу.

Розгляньте малюнки на с. 32 в підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Яких тварин можна утримувати вдома?

Вдома можна утримувати морську свинку, хом'яка, собаку, kota, черепаху, канарку, акваріумних рибок, папугу, декоративного кролика, шиншилу.

— Як потрібно доглядати за домашніми тваринами? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів та робить узагальнюючу розповідь.*)

Якщо у вас вдома з'явилася тварина, ви повинні про неї дбати: годувати, напувати, підтримувати чистоту, вигулювати. Крім догляду, тварини потребують вашої уваги, ласки, спілкування.

Хом'яка, морську свинку, кролика, шиншилу, канарку та папугу утримують у клітках. Клітку потрібно періодично чистити, міняти підстилку, насипати корм і наливати воду. Звірам потрібно вичісувати хутро.

Для утримання черепахи потрібна скляна посудина — тераріум. Здебільшого вдома утримують сухопутних черепах. Тераріум потрібно чистити, міняти тваринам воду, давати корм, обігрівати.

— Як доглядають за акваріумними рибками?

Щоб рибки в акваріумі добре почувалися, за ними потрібно доглядати: підігрівати воду, насичувати її повітрям, чистити дно акваріума, час від часу доливати воду та годувати рибок.

— Як потрібно доглядати за котом?

Котів потрібно добре і правильно годувати, напувати, прибирати за ними. Якщо кіт довгошерстий, його обов'язково потрібно розчісувати.

— Як потрібно доглядати за собакою?

Собак потрібно добре і правильно годувати, напувати, виводити на прогулянку, розчісувати, купати.

2. Практична робота з елементами розповіді з метою формування уявлення про те, чим слід годувати тварин, яких утримують удома.

Розгляньте малюнки на с. 33 в підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Кого чим слід годувати? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів та робить узагальнюючу розповідь.*)

У зоомагазинах продають спеціальні корми для домашніх тварин. Потрібно знати, чим ще можна годувати тварин, яких утримуєте вдома.

Основним кормом папуги та канарки є зерно, а також зелень, морква. Хом'яка, сухопутну черепаху, шиншилу, кролика, морську свинку годують травою, сіном, морквою, зерном, яблуками, хлібом.

Коти й собаки їдять каші, варене м'ясо, печінку та інші м'ясні продукти.

Акваріумних рибок годують спеціальними кормами, а також черв'ячками.

— Чи можна утримувати вдома диких тварин, яких підібрали в природі? Чому ви так вважаєте?

Вдома не можна утримувати диких тварин, яких підібрали в природі: їжаків, білок, різноманітних птахів. Ці тварини не виживуть у неволі. Крім того, від них можна заразитися небезпечними хворобами.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 25.

— Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зеленій колір, а якщо неправильно — у червоний.*) Потрібно визначити, яких тварин можна утримувати вдома, а яких — ні.

— Яких тварин можна утримувати вдома? (*Морську свинку, папугу, хом'яка, черепаху, акваріумну рибку, кролика. Діти зафарбовують кружечки в зеленій колір.*)

— Яких тварин не можна утримувати вдома? (*Крота, жабу, їжака, синицю. Діти зафарбовують кружечки в червоний колір.*)

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 26.

— Що вам пропонується зробити? (*З'єднати лініями.*) Потрібно визначити, чим можна годувати домашніх улюбленців.

- Папугу — морквою, яблуками, зерном.
- Кролика — морквою, капустою, яблуками, хлібом, зерном, травою.
- Морську свинку — морквою, капустою, яблуками, хлібом, зерном, травою.
- Акваріумну рибку — черв'ячками.
- Кота — молоком, ковбасою.
- Сухопутну черепаху — морквою, капустою, яблуками, травою.

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Тварини лісу.

Мета: формувати уявлення про тварин лісу; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, класифікувати, висловлювати судження, описувати та розпізнавати тварин; розвивати мислення, увагу, спостережливість, бажання пізнавати рідний край; виховувати любов до рідного краю, бережне ставлення до тварин.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображенням тварин, яких утримують удома, та тварин лісу.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, яких тварин можна утримувати вдома, та як потрібно за ними доглядати.

Дидактична гра «Упізнай за описом».

Учень / учениця, що виходить до дошки, отримує ілюстрацію із зображенням тварини, яку можна утримувати вдома. Не показуючи класу, що зображено на малюнку, він / вона має описати зовнішній вигляд тварини, як за нею потрібно доглядати та чим годувати. Коли діти впізнають тварину і назвуть її, учень / учениця демонструє ілюстрацію. Той, хто першим упізнав тварину, займає місце ведучого.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

Сьогодні на уроці ви продовжите ознайомлення з тваринами. Щоб дізнатися, про що йтиметься на уроці, вам потрібно відгадати загадки.

В темнім лісі проживає,
довгий хвіст пухнастий має,
а як вийде полювати —
бережись, мишва хвостата. (*Лисиця*)

Може скрізь вона літати,
бо нема своєї хати.
Яйця іншим підкидає,
скільки кому жити — знає! (*Зозуля*)

Біла латка, чорна латка
по дереву скаче. (*Сорока*)

В мене є великий хист,
я співаю як артист.
Спів мій радісний усюди
дуже люблять слухать люди. (*Соловейко*)

Ця комашка — розумашка,
і працює дуже важко.
В земляну свою хатинку
тягне довгу соломинку. (*Мураха*)

Котиться клубочок
зовсім без ниточок.
Замість ниточок —
триста колючок. (*Їжак*)

— Як одним словом можна назвати відгадки? (*Відповіді учнів.*)

— До якої групи належать усі ці тварини?

— Яких тварин називають дикими?

— Де живуть ці тварини?

Лисиця, соловейко, дятел, мураха, сорока, їжак — це дикі тварини, які живуть у лісі.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, які тварини живуть у лісі. Ви навчитеся описувати та розпізнавати тварин лісу рідного краю.

Тема сьогоднішнього уроку: «Тварини лісу».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. **Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про тварин, які живуть у лісі.**

— Які умови потрібні для життя тварин? (*Відповіді учнів.*)

- Чи є в лісі всі необхідні умови для життя тварин? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.*)
Тварини живуть там, де вони можуть знайти собі їжу, місце для житла та сховок від ворогів.
У лісі росте багато різноманітних рослин: дерев, кущів, трав'янистих рослин. У лісі тваринам легко сховатися серед рослин від ворогів, знайти собі їжу та збудувати житло, тому тваринний світ лісу дуже різноманітний. У лісі живуть як невеликі за розмірами, так і досить великі тварини.
Розгляньте малюнки на с. 34–35 у підручнику та дайте відповіді на запитання.
 - Які тварини живуть у лісі?
 - Які з цих тварин поширені там, де ви живете?
 - Яких тварин вам доводилося бачити в лісах рідного краю?
 - 2. Робота в групі з метою формування умінь об'єднувати тварин лісу в групи за подібними ознаками.**
Виконайте завдання для роботи в групі, запропоноване на с. 35 у підручнику.
 - Об'єднайте відомих вам тварин лісу в групи: комахи, птахи, звірі. Розкажіть, за якими ознаками ви об'єднали відібраних тварин у групу.
1-ша група називає комах;
2-га група називає птахів;
3-тя група називає звірів.
У лісі живуть такі звірі: куниця, козуля, лось, заєць, дикий кабан, білка, вовк, борсук, їжак, лисиця, лось, ведмідь, борсук та ін.
Із птахів у лісі можна зустріти зозулю, дятла, сороку, вивільгу, сову, яструба, шишкарю, соловейка, чижа, тетерука, дрозда, горлицю, синицю, зяблика та ін.
Комахи лісу — це мураха лісова, жук-короїд, жук олень, чорний сосновий вусач, жук жужелиця, жук-листоїд, травневий хрущ та ін.
 - 3. Дидактична гра «Упізнай за описом» з елементами практичної роботи з метою формування вміння описувати та розпізнавати тварин лісу рідного краю.**
Учень / учениця, що виходить до дошки, отримує ілюстрацію із зображенням тварин лісу рідного краю. Не показуючи класу, що зображено на малюнку, він / вона має вказати, до якої групи належить ця тварина й описати її зовнішній вигляд так, щоб можна було впізнати. Коли діти впізнають тварину та назвуть її, учень / учениця демонструє ілюстрацію. Той, хто першим упізнав тварину, займає місце ведучого.
-

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

- Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 27.
- Що пропонується зробити? (*З'єднати лініями.*)
- Де яка тварина зображена? (*Діти з'єднують зображення тварин з їх назвами.*)
Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 27.
- Що пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати.*)
- Які із зображених тварин трапляються в лісах вашого краю?
Виконаємо завдання 3 в зошиті на с. 28.
- Що пропонується зробити? (*Відгадати й написати.*)
- Про яких тварин лісу йдеться в загадках?

2. Завдання на застосування знань.

- Складіть розповідь про життя однієї з тварин лісу рідного краю на вибір. (*Учитель / учителька роздає учням ілюстрації із зображенням вибраних тварин.*)
-

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
- Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
- Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Тварини луків.

Мета: формувати уявлення про тварин луків; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, класифікувати, висловлювати судження, описувати та розпізнавати тварин; розвивати мислення, увагу, спостережливість, бажання пізнавати рідний край; виховувати любов до рідного краю, бережне ставлення до тварин рідного краю.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображенням тварин лісу та луків.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

На попередньому уроці ви дізналися, які тварини живуть у лісі.

II. Повторення вивченого матеріалу.

Дидактична гра «Упізнай за описом».

Учень / учениця, що виходить до дошки, отримує ілюстрацію із зображенням тварини лісу. Не показуючи класу, що зображено на малюнку, він / вона має описати зовнішній вигляд тварини так, щоб її можна було впізнати. Коли діти впізнають тварину та назвуть її, учень / учениця демонструє ілюстрацію. Той, хто першим упізнав тварину, займає місце ведучого.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

Сьогодні на уроці ви продовжите ознайомлення з природою рідного краю. Щоб дізнатися, про що йтиметься на уроці, вам потрібно відгадати загадки (*Учитель / учителька демонструє ілюстрації із зображенням тварин, про які йдеться у загадках*).

Хто пронизливо пищить,
ні на мить не замовчить,
ніс тонкий, як голку, має,
дуже боляче кусає. (*Комар*)

У воді купалась,
сухою осталась. (*Качка*)

У червоного маляти
на спині краплинки-цятки:
чорні вуса, голова,
любить лагідні слова. (*Жук-сонечко*)

Сіреньке, маленьке,
хоч якого kota з місця стягне. (*Миша*)

- Як одним словом можна назвати відгадки? (*Відповіді учнів.*)
- До якої групи належать усі ці тварини?
- Яких тварин називають дикими?
- Де живуть ці тварини?

Комар, жук-сонечко, качка, миша — це дикі тварини, які живуть на луках.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, які тварини живуть на луках, навчитеся описувати та розпізнавати тварин луків рідного краю.

Тема сьогоднішнього уроку: «Тварини луків».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про тварин, які живуть на луці.

- Які умови потрібні для життя тварин? (*Відповіді учнів.*)
- Чи є на луках усі необхідні умови для життя тварин? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.*)

Тварини живуть там, де вони можуть знайти собі їжу, місце для житла та сховок від ворогів.

- Які рослини ростуть на луках?

На луках ростуть переважно трав'янисті рослини. У траві тваринам легко сховатися серед рослин від ворогів, знайти собі їжу та збудувати житло, тому тваринний світ луків дуже різноманітний. Лука — це відкритий простір. Тут живуть тварини, які можуть заховатися від ворогів у густій траві або в норах.

Розгляньте малюнки на с. 36 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Які тварини живуть на луках?
- Які з цих тварин вам відомі?
- За якими ознаками їх легко впізнати? (*Відповіді учнів.*)

Коник зелений, має довгі задні ноги, за допомогою яких стрибає серед трави; павине око має яскраво забарвлені крила; у джмеля тіло волохате, чорне з жовтими смужками; у плиски довгий хвіст, сіре забарвлення верхньої частини тіла та біле — нижньої; у крота коротка чорна шерсть, маленькі, майже непомітні очі та передні лапи з великими кігтями; у лелеки довгі ноги та довгий дзьоб, тіло вкрите пір'ям білого кольору, а на кінцях крил воно чорне.

— Які з цих тварин поширені там, де ви живете?

— Яких тварин вам доводилося бачити на луках рідного краю?

— Чим живляться тварини, які живуть на луках?

Тварини, що живуть на луках, живляться рослинами, нектаром квітів, комахами, червами.

2. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про тварин, які живуть на луках поблизу водойм.

На луках поблизу водойм живуть тварини, що живляться рослинами, комахами, рибою, жабами, яких знаходять на узбережжі або у воді.

Розгляньте малюнки на с. 37 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Які тварини живуть на луках поблизу водойм?

— Які з цих тварин поширені там, де ви живете?

— Яких тварин вам доводилося бачити на луках біля водойм рідного краю?

3. Робота в групі з метою формування умінь об'єднувати тварин луків у групи за подібними ознаками.

— Виконайте завдання для роботи в групі, запропоноване на с. 37 у підручнику.

— Об'єднайте відомих вам тварин луків у групи: комахи, птахи, звірі. Розкажіть, за якими ознаками ви об'єднали відібраних тварин у групу.

1-ша група називає комах;

2-га група називає птахів;

3-тя група називає звірів.

На луках живуть такі звірі: кріт, хом'як, видра, миша, полівка водяна та ін.

Із птахів на луках можна зустріти трясогузку, куріпку, лелеку, чаплю, крижня, деркача та ін.

Комахи луків — це жук-сонечко, джміль, бджола, метелики, бабки, комарі, мухи та ін.

4. Дидактична гра «Упізнай за описом» з елементами практичної роботи з метою формування умінь описувати і розпізнавати тварин луків рідного краю.

Учень / учениця, що виходить до дошки, отримує ілюстрацію із зображенням тварини луків рідного краю.

Не показуючи класу, що зображено на малюнку, він / вона має вказати, до якої групи належить ця тварина й описати її зовнішній вигляд так, щоб можна було впізнати. Коли діти впізнають тварину та назвуть її, учень / учениця демонструє ілюстрацію. Той, хто першим упізнав тварину, займає місце ведучого.

— Складіть розповідь про життя однієї з тварин луків рідного краю на вибір. (Учитель / учителька роздає учням ілюстрації із зображенням вибраних тварин.)

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 29.

— Що пропонується зробити? (З'єднати лініями.)

— Де яка тварина зображена? (Діти з'єднують зображення тварин з їх назвами.)

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 29.

— Що пропонується зробити? (Поміркувати й розказати.)

— Які із зображених тварин трапляються на луках вашого краю?

Виконаємо завдання 3 в зошиті на с. 30.

— Що пропонується зробити? (Відгадати й написати.)

— Про яких тварин луків ідеться в загадках?

2. Завдання на застосування знань.

— Чому на луках живуть невеликі за розміром тварини? (Трав'янисті рослини на луках утворюють густий, але не високий покрив. Тому на луках живуть переважно невеликі за розмірами тварини, які можуть легко заховатися у траві.)

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Охорона тварин.

Мета: розширити уявлення учнів про Червону книгу України, диких тварин рідного краю, які перебувають під охороною; формувати вміння аналізувати, порівнювати, складати розповідь за ілюстраціями; розвивати мислення, увагу, спостережливість, бажання пізнавати рідний край; виховувати любов до рідного краю, бережне ставлення до тварин рідного краю.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображенням тварин рідного краю.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, які тварини живуть на луках.

Дидактична гра «Знайди зайве».

Учитель / учителька виставляє чи прикріплює на дошці зображення: 1) кількох тварин луків, серед яких «зайвою» є тварина лісу; 2) кількох комах луків, серед яких «зайвим» є птах, що живе на луках; 3) кількох птахів луків, серед яких «зайвим» є звір, що живе на луках. Учень / учениця має знайти зайву тварину та пояснити, чому вона «зайва».

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

— Яке значення мають тварини в житті людини? (Відповіді учнів.)

Тварини — це цінні й необхідні продукти харчування (м'ясо, молоко, яйця, мед), вовна та шовк для виробництва тканин, хутро для пошиття одягу, шкіра для взуття. Тварини — це помічники людини у важкій роботі (коні, осли, верблюди), це наші вірні друзі (собаки, кішки, папуги). Тварини — це чудовий настрій, коли ви чуєте спів соловейка чи спостерігаєте в лісі за білкою, яка спритно стрибає з гілки на гілку та з цікавістю дивиться на вас. Тварини — це ліки, якими лікують різні хвороби: зміїна та бджолина отрути, мед, борсучий жир.

Якщо про свійських тварин і домашніх улюбленців люди дбають, то диких тварин вони нерідко знищують або безжалюбно зменшують їхню кількість. Дуже часто діяльність людей завдає шкоди диким тваринам.

— Що станеться, якщо зникнуть дикі тварини? (Відповіді учнів.)

Без диких тварин природа нашого краю дуже збідніє. Не буде чути співу пташок, зникнуть мешканці водойм, ліси та луки стануть пустою. Отож, дикі тварини потребують бережного ставлення, а ті, які опинилися під загрозою зникнення, — охорони.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, як можна дбати про диких тварин, які дикі тварини перебувають у небезпеці й потребують охорони. Ви навчитеся описувати та розпізнавати рідкісних тварин рідного краю, щоб коли зустрінете цих тварин серед природи, не завдати їм шкоди.

Тема уроку: «Охорона тварин».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та практичної роботи з метою формування уявлення про вклад дітей в охорону тварин.

Без тварин природа збідніє. Люди втрачатимуть не лише важливі продукти харчування, а й своїх вірних друзів і радість від спілкування з ними. Життя тварин залежить від вашої поведінки в природі.

Розгляньте малюнки на с. 38 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Як діти можуть дбати про тварин? (Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.)

Діти можуть багато зробити для збереження й охорони тваринного світу:

- виготовляти і розвішувати шпаківні;
- підгодовувати птахів і звірів узимку;
- оберігати гнізда птахів, мурашники й житла інших тварин;
- не ловити метеликів та інших комах;
- не ловити й не приносити додому диких тварин;
- не турбувати своєю поведінкою тварин.

Якщо ви будете так ставитись до тварин, вони вам за це віддячать пташиним співом, смачною їжею, красою лісів, луків, парків і скверів.

2. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про причини зникнення диких тварин та Червону книгу України.

— Як господарська діяльність людей впливає на диких тварин? (Відповіді учнів.)

У результаті вирубування лісів, осушення боліт, розорювання степів, використання отрутохімікатів, зникли місця, де селилися багато диких тварин, їм ніде ховатись, виводити потомство, чим живитись. Кількість диких тварин почала зменшуватись. Надмірне та хижацьке полювання теж стало причиною зменшення кількості диких тварин.

— Пригадайте, що робиться для збереження рідкісних дикорослих рослин. (Відповіді учнів.)

Щоб зберегти рідкісних тварин, їх, як і зникаючі рослини, заносять до Червоної книги України. Усі тварини, занесені до Червоної книги України, охороняють законом: їх не можна знищувати, на них не можна полювати.

— Як люди можуть допомогти диким тваринам?

До тварин треба ставитись шанобливо, збільшувати їх кількість, дбати, щоб вони не зникли. У нашій країні під загрозою зникнення перебуває багато диких тварин. Деякі тварини вже втрачені назавжди.

— Пригадайте, чому книгу, у яку записують рідкісних і зникаючих тварин, назвали «Червоною». (Відповіді учнів.)

«Червона книга» названа так тому, що червоний колір — це сигнал, який попереджає про небезпеку, що нависла над великим багатством природи — рослинами і тваринами. Ця книга звертається до людей зі словами: «Зупиніться! Подумайте, що ви робите і чим це загрожує!».

3. *Бесіда з елементами розповіді та практичної роботи з метою формування вміння розпізнавати тварин, занесених до Червоної книги України.*

— Розгляньте на с. 39 у підручнику тварин, занесених до Червоної книги України. (Учитель / учителька описує тварину, а учні мають упізнати її на малюнку й прочитати її назву.)

- Великий птах з розмахом крил до 2 м. Оперення чорне, лише на грудях і животі біле. Має довгі червоні ноги, довгу шию та довгий червоний дзьоб. (Лелека чорний.)
- Хутро цього невеликого звіра рудувато-жовтого кольору. Лапи й хвіст дещо темнішого забарвлення. (Тхір степовий.)
- Великий птах з довгими ногами. Оперення строкате: спина рудого кольору, груди та живіт — білі, голова — сіра. (Дрохва.)
- Метелик, який має яскраво-жовті крила з темною облямівкою по краях. На задніх крилах є сині та червоні плями. (Махаон.)
- Отруйна змія невеликих розмірів. Вздовж спини тягнеться темна зигзагоподібна смуга. (Гадюка степова.)
- Невелика ропуха. Забарвлення тіла сірувато-бурого кольору. (Ропуха очеретяна.)

Тварини, занесені до Червоної книги України, є і в нашому краї. (Учитель / учителька демонструє і розповідає про 3–4 рідкісних тварин рідного краю.)

— Яких рідкісних тварин рідного краю вам доводилося бачити? Де вони вам зустрічалися?

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. *Розв'язування ситуативних завдань на застосування знань.*

— Що ви скажете людям, які нищитимуть тварин, занесених до Червоної книги України? (Тварин, занесених до Червоної книги України, охороняють законом. Їх заборонено вбивати. Якщо продовжувати губити цих тварин, вони зовсім зникнуть з нашого краю і ніхто їх вже не побачить.)

— Як ви поведетеся, якщо під час прогулянки побачите метелика махаона? (У жодному разі не можна ловити цих комах, а лише милуватися цими дивовижно гарними метеликами, які нагадують квітку.)

2. *Робота в зошиті з друкованою основою.*

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 31.

— Що пропонується зробити? (З'єднати лініями.) З'єднайте зображення тварин з їх назвами.

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

РОЗДІЛ 3. ЛЮДИНА

Тема уроку. Людина — частина природи і суспільства.

Мета: формувати уявлення про людину як частину природи і суспільства, вміння аналізувати, порівнювати, складати розповідь за ілюстраціями; розвивати мислення, увагу, спостережливість, бажання пізнавати себе як особистість; виховувати повагу до оточуючих.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображенням рідкісних тварин рідного краю.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, як потрібно ставитися до тварин, щоб бути для них другом.

1. Фронтальна бесіда.

- Яке значення мають тварини для людини?
- Якої шкоди тваринам завдає господарська діяльність людини?
- Для чого створено Червону книгу України?
- Як діти можуть дбати про тварин?

2. Дидактична гра «Упізнай за описом».

Учень / учениця, що виходить до дошки, отримує ілюстрацію із зображенням тварини, занесеної до Червоної книги України. Не показуючи малюнок класу, він / вона має описати її так, щоб можна було впізнати. Коли діти впізнають тварину та назвуть її, учень / учениця демонструє ілюстрацію.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

- Що таке природа? Якою вона буває? (Відповіді учнів.)
- До якої природи належить людина? Чому ви так вважаєте?

Людина — частина живої природи. Вона не зможе існувати без природи, яка дає їй повітря, їжу, воду, світло, тепло. Проте, на відміну від інших організмів, вона може бути людиною лише в оточенні людей — у сім'ї, школі, тобто в суспільстві.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, що людина є частиною не тільки природи, вона є частиною суспільства. Ви навчитеся визначати ознаки, якими людина відрізняється від інших організмів.

Тема уроку: «Людина — частина природи і суспільства».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та практичної роботи з метою формування уявлення про людину як частину природи та відмінність її від інших організмів.

- Пригадайте, які тіла належать до живої природи. (Відповіді учнів.)
- До живої природи належать рослини, тварини й люди. Їх ще називають організмами.
- Поміркуйте, до яких організмів подібна людина. (Відповіді учнів.)

У людини багато подібного з тваринами.

Розгляньте малюнок на с. 42 в підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Якими ознаками людина подібна до тварин?
- Якими ознаками людина відрізняється від тварин? (Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.)

Люди, як і тварини, мають такі подібні ознаки. Вони:

- живляться;
- дихають;
- ростуть і розвиваються;
- розмножуються.

Людина, на відміну від тварин, — розумна істота. Вона вміє:

- розмовляти;
- мислити;
- працювати.

Людина розуміє, що добре, а що погано, де добро, а де зло, має певні обов'язки, може мріяти й творити.

— Хто вас навчив розмовляти, малювати, читати, одягатися та ще багато чого?

Лише в оточенні інших людей — у суспільстві — дитина може стати справжньою людиною. У родині, дитячому садку, школі дитину виховують і навчають. Людина — частина суспільства.

— Чого вас навчили в родині?

— Що ви навчилися робити в дитячому садку?

— Що ви вже навчилися робити в школі?

Отже, людина є частиною природи та частиною суспільства.

2. Робота в групі з метою формування вміння обговорювати вчинки дітей, які гідні справжньої людини.

Виконайте завдання для роботи в групі, запропоноване на с. 43 в підручнику.

— Обговоріть, чому вчинки дітей гідні справжньої людини.

1-ша група: вчинок дітей на першому малюнку;

2-га група: вчинок хлопчика на другому малюнку;

3-тя група: вчинок дівчинки на третьому малюнку.

— Наведіть приклади власних вчинків, які гідні справжньої людини. (Відповіді учнів.)

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 32.

— Що пропонується зробити? (Пронумерувати.)

— Які ознаки властиві людині? (Ознаки подібності з тваринами: живлення, гра.) Поставте цифру 1 біля відповідних малюнків. (Ознаки відмінності від тварин: мова, письмо, малювання, праця.) Поставте цифру 2 біля відповідних малюнків.

Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 33.

— Що пропонується зробити? (Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, як-що неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.) Потрібно визначити, які вчинки дітей гідні наслідування, а які — ні. Пояснити, чому ви так вважаєте.

— Які вчинки дітей гідні наслідування? (Допомогти бабусі нести сумку, прибирати в кімнаті, підтримати друга, коли його образили. Діти зафарбовують кружечки в зелений колір.)

— Які вчинки дітей не гідні наслідування? (Забрати іграшку в слабшого, не поступитися місцем у громадському транспорті людині похилого віку, розмальовувати будинки. Діти зафарбовують кружечки в червоний колір.)

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Кожна людина неповторна.

Мета: узагальнити й розширити знання учнів про самих себе, ввести дітей у світ власного «Я»; формувати уявлення про неповторність та індивідуальність кожної людини, вміння складати словесний портрет; розвивати вміння спостерігати та зіставляти; виховувати почуття самоповаги та поваги одне до одного.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, що людина є частиною природи та суспільства.

Доповніть речення.

- Природа дає людині повітря,...
- Людина подібна до тварин тим, що вона дихає,...
- Людина — розумна істота, тому, на відміну від тварин, вона вміє...
- Лише в суспільстві людина вчиться розмовляти,...

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Чи зустрічалися вам люди, які в усьому були б подібні одне до одного? (Відповіді учнів.)

— На кого ви подібні?

Людина може бути подібна зовнішністю чи вдачею до своїх рідних — мами, тата, брата чи сестри, бабусі чи дідуса. Та двох однакових людей не існує.

Сьогодні на уроці йтиметься про вас. Ви дізнаєтеся про те, що всі ви різні, та про те, що вас усіх об'єднує. Ви навчитеся описувати зовнішній вигляд людей і складати свій словесний портрет.

Тема сьогоднішнього уроку: «Кожна людина неповторна».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та практичної роботи з метою формування уявлення про неповторність кожної людини.

Озирніться довкола себе. Ви бачите своїх однокласників. Усі вони різні. Кожна людина чимось особлива й неповторна.

Розгляньте малюнок на с. 44 в підручнику, опишіть зовнішній вигляд дітей і дайте відповіді на запитання.

— Чим відрізняються діти? (Відповіді учнів.)

— Чим схожі діти?

Люди схожі між собою будовою тіла. Тіло кожної людини складається з голови, тулуба, рук, ніг.

Проте люди відрізняються між собою зовнішнім виглядом: зростом, кольором шкіри, волосся та очей, формою носа та рота.

Люди несхожі між собою вдачею. Вони можуть бути мовчазні й балакучі, працьовиті й ліниві, приязні та невиховані.

Люди відрізняються між собою своїми звичками та улюбленими заняттями.

— Яке у вас улюблене заняття? (Відповіді учнів.)

Люди відрізняються між собою ще здібностями.

Розгляньте малюнки на с. 45 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Чим займаються діти? (Відповіді учнів.)

— Які в них є здібності?

У кожної людини є певні здібності, тобто здатність щось добре робити. Хтось має хист до малювання, хтось — до занять спортом, а ще хтось — до гри на музичних інструментах.

— Які здібності є у вас? (Відповіді учнів.)

— Як ви розвиваєте свої здібності? Відвідуєте гуртки, спортивні секції, музичну школу чи інші заклади?

Ви переконалися, що всі ви різні. Ви відрізняєтеся одне від одного кольором волосся та очей, формою носа, очей і рота. У вас різні звички, улюблені заняття та здібності.

Кожен із вас неповторний, по-своєму цікавий і привабливий.

- Поміркуйте, що у вас усіх є спільного. Що вас усіх об'єднує?
Ви — люди, ви — українські діти, ви — учні, ви — однокласники.

2. Практична робота в парі (групі) з метою формування умінь скласти словесний портрет.

- Послухайте уривки віршів та скажіть, про що в них ідеться.

У нашого хлоп'ятонька
блакитні оченятонька,
волоссячко м'якесеньке,
а личенько білесеньке.

Олександр Олесь

В мене коса до пояса.
В мене личко, як яблучко.
В мене очки, як терночок.
В мене брівки, як шнурочок.

Народна поезія

У віршах описується зовнішність хлопчика та дівчинки, тобто змальовується їхній словесний портрет. Щоб скласти словесний портрет людини, потрібно її описати: зріст, форму голови та обличчя, колір і форму очей, колір і довжину волосся, пряме чи кучеряве волосся, форму брів, довжину та ширину носа, розмір рота і губ.

- Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 45 у підручнику. Опишіть свій зовнішній вигляд. Чим ви любите займатися? Які у вас здібності? (*Учитель / учителька викликає кількох дітей скласти свій словесний портрет.*)
 - Виконайте практичну роботу, запропоновану на с. 45 у підручнику. Порівняй себе із сусідом чи сусідкою по парті.
 - Чим ви схожі?
 - Чим відрізняєтеся?
-
-

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

- Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 34.
 - Що пропонується зробити? (*Намалювати.*) Намалюйте себе.
 - Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 34.
 - Що пропонується зробити? (*Підкреслити.*)
 - Якими є ваші захоплення?
 - Виконаємо завдання 3 в зошиті на с. 35.
 - Що пропонується зробити? (*З'єднати лініями.*)
 - Які риси вам властиві? З'єднайте риси, властиві вам, із зображенням дівчинки чи хлопчика.
-
-

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
- Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
- Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Край, у якому ти живеш.

Мета: розширити й узагальнити уявлення про рідний край (місто чи село), походження назви рідного міста (села), про головну вулицю, визначні місця, природні багатства, заклади культури й освіти, найбільші підприємства; формувати вміння називати свою адресу, висловлювати судження; складати розповідь за поданим планом; розвивати спостережливість, бажання пізнавати рідний край; виховувати любов до рідного краю, почуття гордості за рідне місто (село), бережне ставлення до багатств рідного краю.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці, ілюстрації із зображенням краєвидів рідного міста (села).

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, що кожна людина неповторна.

Фронтальна бесіда.

- Чому кожна людина неповторна?
- Чим люди відрізняються між собою?
- Чим люди схожі між собою?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

Послухайте вірш «Де найкраще місце на Землі» і дайте відповіді на запитання.

Де зелені хмари яворів
заступили неба синій став,
на стежині Сонце я зустрів,
привітав його і запитав:

— Всі народи бачиш ти з висот,
всі долини і гірські шпилі.
Де найбільший на землі народ?
Де найкраще місце на землі?

Сонце усміхнулося здаля:
— Правда, все я бачу з висоти.
Всі народи рівні, а земля
там найкраща, де вродився ти.
Виростай, дитино, й пам'ятай:
Батьківщина — то найкращий край.

Дмитро Павличко

- Про що поет запитував у Сонця? (Відповіді учнів.)
- Яку відповідь почув поет від Сонця?

Найкраща на світі земля це та, на якій ви народилися і живете. Тут живуть ваші рідні й друзі. На цій землі ви зробили свої перші кроки, пішли до школи. Куди б вас потім не закинула доля, ви ніколи не забудете свій рідний край, будете до нього повертатися.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, чому місто (село), у якому ви живете, отримало таку назву, яка головна вулиця вашого міста (села), які визначні місця, підприємства, заклади культури та освіти є в ньому, на якій вулиці розташована школа, де ви навчаєтеся. Ви навчитеся називати свою домашню адресу.

Тема сьогоднішнього уроку: «Край, у якому ти живеш».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про місто (село), у якому живемо.

- Як називається місто (село), у якому ви живете? (Відповіді учнів.)
- Хто знає, чому так називається ваше місто (село)?
- Як називається вулиця, на якій розташована школа? Звідки походить назва цієї вулиці?
- Як називається вулиця, на якій ви живете? Звідки походить назва цієї вулиці?
- Як називається головна вулиця вашого міста (села)? Звідки походить назва цієї вулиці?

- Яка річка (озеро чи став) є поблизу вашого міста (села)? Чому вона так називається?
Розгляньте малюнки на с. 46 у підручнику та дайте відповіді на запитання.
 - На якому малюнку зображене місце, подібне до того, де ви живете?
Вулиці у великих містах широкі, на них розташовані багатоповерхові будинки. У селі вулиці вузькі, на них розташовані одно- чи двоповерхові будинки. У місті є площі, парки, театри, великі магазини, багато шкіл, університети. Зате поблизу села є річка, гори, ліс.
 - Що можна побачити на вулицях нашого міста (села)?
 - Де працюють люди в нашому місті (селі)? Чим вони займаються? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про рідне місто (село), його визначні місця, природні багатства, заклади культури, освіти, охорони здоров'я, підприємства.*)
-
-
-

2. Бесіда з використанням ілюстрацій і розв'язанням проблемних ситуацій з метою формування вміння учнів називати свою адресу.

- Як називається вулиця, на якій розташований будинок, у якому ви живете? (*Відповіді учнів.*)
- Який номер будинку та квартири, у якій ви живете?
Назва вулиці, номери дому та квартири — це місце проживання, тобто ваша домашня адреса.
- Для чого потрібно знати домашню адресу? (*Відповіді учнів.*)
- Кому можна, а кому не можна повідомляти свою домашню адресу?
- Послухайте одну ситуацію і дайте відповідь на запитання.
Хлопчик-першокласник заблукав, ідучи додому зі школи.
— На якій вулиці ти живеш? — запитав його поліціант.
— Я живу не на вулиці, а в будинку! — ображено відповів хлопчик.
- Як потрібно було хлопчикові відповісти на запитання поліціанта?
Хлопчикові потрібно було назвати свою домашню адресу.
- Послухайте ще одну ситуацію та дайте відповідь на запитання.
Першокласники поверталися додому зі школи.
— Чому поряд із будинком номер 2 стоїть будинок номер 4? Де ж будинок номер 3? Куди він подівся?
- запитав Сергійко.
- Куди подівся будинок?
Будинок нікуди не подівся. Просто він на протилежному боці вулиці. Нумерація будинків іде зліва направо, парні номери — на одному боці вулиці, непарні — на іншому.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

- Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 36.
- Що пропонується зробити? (*Написати.*)
- Напишіть, яка ваша адреса.
Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 36.
- Що пропонується зробити? (*Намалювати.*)
- Намалюйте будинок, у якому ви мешкаєте.
Виконаємо завдання 3 в зошиті на с. 37.
- Що пропонується зробити? (*Розмалювати.*)
- Розмалюйте малюнки, на яких зображено те, що є на околицях вашого міста (села).

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?
- Принесіть світлини рідного міста (села) для створення фотовиставки «Моє місто (село) — найкрасивіше».

Тема уроку. Твій зовнішній вигляд.

Мета: формувати уявлення про привабливий зовнішній вигляд людини, правила особистої гігієни, вміння бути охайними, гігієнічні навички; розвивати вміння спостерігати та зіставляти; виховувати почуття самоповаги та поваги одне до одного.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, чому потрібно любити свій рідний край.

Фронтальна бесіда.

- Як називається місто (село), у якому ви живете?
- Хто знає, чому так називається ваше місто (село)?
- Як називається вулиця, на якій розташована школа? Звідки походить назва цієї вулиці?
- Як називається вулиця, на якій ви живете? Звідки походить назва цієї вулиці?
- Як називається головна вулиця вашого міста (села)? Звідки походить назва цієї вулиці?
- Яка річка (озеро чи став) є поблизу вашого міста (села)? Чому вона так називається?
- Які визначні місця є там, де ви живете?
- Які підприємства є у вашому місті (селі)? Що на них виробляють?
- Для чого потрібно знати домашню адресу?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Що ви робите після того, як прокидаєтесь вранці? Чому ви це робите? (*Відповіді учнів.*)

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, яких правил особистої гігієни потрібно дотримуватися, щоб бути здоровими. Ви також довідаєтесь, що потрібно робити, щоб мати охайний зовнішній вигляд. Ви навчитеся вибирати одяг, який має відповідати заняттям і погоді.

Тема сьогоднішнього уроку: «Твій зовнішній вигляд».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами роботи в парі (групі) з метою формування уявлення про правила особистої гігієни.

Людина має бути чистою та охайною. Для цього потрібно знати й виконувати правила особистої гігієни. Вони вчать доглядати за своїм тілом.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 48 у підручнику, та складіть за малюнками правила особистої гігієни.

- Зранку і ввечері чистьте зуби протягом 3 хвилин.
- Зранку мийте руки, обличчя та шию.
- Ввечері мийтеся під душем, або вимийте ноги з милом.
- Щодня мийте вуха.
- Волосся ретельно розчісуйте, стежте, щоб зачіска була охайною.
- Регулярно підстригайте нігті на руках і ногах, стежте за їх чистотою.

— Поміркуйте, чи достатньо мити руки тільки зранку. (*Відповіді учнів.*)

— У яких випадках потрібно мити руки?

Руки потрібно мити кілька разів на день:

- перед вживанням їжі;
- після праці й відпочинку;
- після відвідування туалету;
- після спілкування з тваринами.

Пам'ятайте, що чистота та охайність — запорука здоров'я.

— Які предмети гігієни ви використовуєте для догляду за тілом? (*Відповіді учнів.*)

— Які з них є предметами особистими, а які — призначені для загального користування?

Предметами особистої гігієни є рушник, зубна щітка, мочалка, гребінець, носовичок, ватні палички. Предметами загального призначення є зубна паста, ножиці, шампунь, мило, крем, щітка для одягу, щітка для взуття, дзеркало.

2. Бесіда з елементами роботи в групі з метою формування уявлення про відповідність одягу погоді та заняттям.

Щоб мати охайний вигляд, стежте за чистотою свого одягу та взуття. Вони мають бути різними для школи та дому, для свят і буднів, для прогулянок і занять спортом, а ще — відповідати погоді.

— Виконайте завдання для роботи в групі, запропоноване на с. 49 у підручнику, та дайте відповіді на запитання.

- Чим займаються діти?
- Чи відповідає одяг і взуття їхнім заняттям і погоді?
 - 1-ша група обговорює одяг і взуття дітей на першому малюнку;
 - 2-га група обговорює одяг і взуття на другому малюнку;
 - 3-тя група обговорює одяг і взуття на третьому малюнку;
 - 4-та група обговорює одяг і взуття на четвертому малюнку.
- Розкажіть, як ви стежите за чистотою свого тіла, одягу, взуття. (*Відповіді учнів.*)
- Що ви одягаєте у свята, а що — у будні?

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Завдання на застосування знань.

- Послухайте вірш і скажіть, які правила особистої гігієни в ньому згадано.

Якщо з песиком погрався
чи поснідати зібрався,
пам'ятай просту науку —
неодмінно вимий руки.

Якщо хочеш добре чути
і завжди охайним бути,
пам'ятай, малюк мій милий,
треба вуха мити з милом.

Душ щоденно ти приймай,
це завжди доречно,
після нього одягай
тільки чисті речі.

Нігті треба підстригати,
за волоссям доглядати
пам'ятай, моя дитино,
не дикун ти, а Людина!

Щоб здорові мати зуби,
треба чистити їх, любий,
після їжі. Знай це чітко!
Є для цього паста й щітка.³

2. Робота в зошиті з друкованою основою.

- Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 38.
- Що пропонується зробити? (*З'єднати лініями.*)
- Які речі кому можуть належати?
 - Виконаємо завдання 2 в зошиті на с. 38.
 - Що пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати.*)
 - Упізнати за зовнішнім виглядом, чим займатимуться діти.
 - Виконаємо завдання 3 в зошиті на с. 39.
 - Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*)
 - Які засоби гігієни є особистими (біля них потрібно поставити цифру 1), а які призначені для загального користування (біля них потрібно поставити цифру 2)?
 1. Зубна щітка, гребінець, рушник, мочалка.
 2. Зубна паста, мило, шампунь, крем, ножиці, пилочка для нігтів.

3. Дидактична гра «Хто правильно вибрав одяг?».

Учитель / учителька зачитує, як одягнулися діти відповідно до різних життєвих ситуацій. Якщо одяг, у який одягнулися діти, підходить для цього випадку, учні показують зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (*За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо вибір правильний.*)

- Для прогулянки в ліс дівчинка вдягнула своє найкраще плаття і босоніжки.
- На святкування дня народження друга хлопчик одягнув спортивний костюм і кросівки.
- У школу хлопчик прийшов у шкільній формі.
- Для їзди на велосипеді дівчинка одягнула шорти, футболку та кросівки.
- Грати в футбол хлопчик вийшов у шкільній формі.
- У театр дівчинка прийшла в спідничці та нарядній блузці.

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
 - Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
 - Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
 - Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

³ https://www.unicef.org/ukraine/media/1951/file/Hygiene_Book.pdf

Тема уроку. Чим ти бачиш.

Мета: розширити й узагальнити уявлення про орган зору — очі — як один із органів чуттів, що пов'язує організм людини з навколишнім світом; формувати уявлення про охорону та гігієну органа зору, вміння користуватися органом зору для ознайомлення з навколишнім світом; розвивати гостроту зору, прищеплювати відповідні гігієнічні навички; виховувати бережне ставлення до органа зору.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглини «Лего», кольорові олівці, різнокольорові кубики та кульки різних розмірів (або їх зображення на папері).

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, яким має бути ваш зовнішній вигляд.

Фронтальна бесіда.

- Які правила особистої гігієни ви знаєте?
- У яких випадках потрібно мити руки?
- Які засоби гігієни є особистими?
- Які засоби гігієни призначені для загального користування?
- Яким має бути зовнішній вигляд людини?
- Що потрібно робити, щоб бути охайними?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

- За допомогою чого можна дізнатися про те, що відбувається навколо вас?

Пізнавати навколишній світ людині допомагають очі, вуха, ніс, язик, руки. Сьогодні та на наступних уроках ви дізнаєтесь, за допомогою чого людина пізнає навколишній світ.

- Щоб дізнатися, про що йтиметься на сьогоднішньому уроці, вам потрібно відгадати загадку.

Два брати через дорогу живуть,
а одне одного не бачать. (Очі)

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, для чого людині потрібні очі, що слід робити, щоб мати здорові очі та хороший зір. Ви навчитеся робити вправи для збереження зору.

Тема сьогоднішнього уроку: «Чим ти бачиш».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та виконанням дослідів з метою формування уявлення про значення очей у житті людини.

- Заплющте очі. Що змінилося? (Відповіді учнів.)
- Чи можете ви сказати, не розплющуючи очей, що діється навколо?
- Розплющте очі. Коли ви краще почуваетесь: коли очі заплющені чи розплющені?
- Для чого людині потрібні очі?

За допомогою очей людина бачить. Очі — це віконця в навколишній світ. Щоб зрозуміти, про що дізнається людина за допомогою очей, проведемо дослід.

Розгляньте малюнок на с. 50 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Що зображено на малюнку? Про що повідомили вам очі?
- Скажіть, що в мене в руках. (Учитель / учителька бере в руки кілька однакових за розмірами кубиків чи кульок різних кольорів.)
- Про що нам повідомили очі? Назвіть, якого кольору предмети.
Очі повідомили нам, який колір мають предмети.
- Скажіть, що в мене в руках. (Учитель / учителька бере в руки кілька однакових за кольором кубиків чи кульок різних розмірів.)
- Про що нам повідомили очі?
- Очі повідомили нам, які розміри мають предмети.
- Скажіть, що в мене в руках. (Учитель / учителька бере в одну руку кубик, а в іншу — кульку одного кольору.)
- Про що нам повідомили очі? Назвіть, якої форми предмети.
Очі повідомили нам, яку форму мають предмети.
- Що відбувається з предметами, які я тримаю в руках? (Учитель / учителька починає рухати однією рукою, залишаючи іншу нерухомою.)
- Про що нам повідомили очі?

Очі повідомили нам, що один предмет рухається, а інший — нерухомий.

Отже, за допомогою очей людина розрізняє колір предметів, їхні розміри, форму, рухаються вони чи ні, далеко розташовані чи близько.

— Яку ще роботу виконують очі?

За допомогою очей людина може читати, писати, переглядати телевізійні передачі, користуватися комп'ютером, милуватися красою природи тощо.

— Перевіримо, як очі допомагають писати. (*Учитель / учителька роздає кожному учневі аркуш паперу.*)

Спочатку надрукуйте своє ім'я із заплющеними очима, а потім — із розплющеними.

— Який висновок можна зробити із проведеного досліду? (*Писати легше, коли бачиш те, що пишеш.*)

2. Робота в зошиті з друкованою основою та бесіда з елементами практичної роботи з метою формування уявлення про гігієнічні вимоги, спрямовані на збереження зору.

Очима людина сприймає велику кількість інформації про те, що діється навколо. Тому очі потрібно берегти. Недарма, коли мають на увазі щось дуже цінне, кажуть: «Бережи як зіницю ока».

Виконаємо завдання 1 на с. 40 у зошиті з друкованою основою.

— Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.*)

— Хто з дітей піклується про очі, а хто — ні? Чому ви так вважаєте?

Після того, як ви зробили вибір, складемо за малюнками поради щодо збереження зору.

- У сонячний день потрібно носити сонцезахисні окуляри або одягати кепку з козирком.
- Не можна читати лежачи.
- Під час письма світло від лампи повинно падати зліва та не сліпити очі.
- Слід бути обережними з гострими предметами, берегти очі від травмування під час ігор.
- Не можна терти очі брудними руками, у разі потреби слід користуватися чистою хустинкою.

— Які ще поради допоможуть зберегти очі здоровими, а зір хорошим?

- Не можна читати чи писати при поганому освітленні.
- Не можна тривалий час (більше 30 хвилин) дивитися телевізор чи займатися за комп'ютером.
- Не можна низько нахилитися над столом під час письма чи читання. Відстань від очей до книжки чи зошита має дорівнювати довжині руки від ліктя, що стоїть на столі, до кінчиків пальців, які торкаються скроні. (*Учитель / учителька пропонує дітям виконати вправу, яка допомагає визначити правильну відстань від очей до книжки, що лежить на парті.*)
- Не можна сидіти близько біля телевізора чи дивитися його в темряві.
- Якщо болять очі чи погіршився зір, слід негайно повідомити про це батьків.
- Якщо лікар прописав носити окуляри, потрібно обов'язково виконувати припис лікаря.
- Слід робити перерви під час читання чи письма, щоб очі могли перепочити.

Для поліпшення зору і зняття втоми з очей потрібно виконувати вправи, що сприяють розвитку м'язів очей. Щоденне виконання таких вправ допоможе зберегти зір. (*Учитель / учителька пропонує дітям виконати кілька простих вправ для розвитку і зміцнення м'язів очей. Вправи виконують по 5–10 разів.*)

- Сядьте рівно, розправте плечі, голову тримайте рівно та дивіться вперед. Робіть колові рухи очима праворуч і ліворуч. Те саме повторіть із заплющеними очима.
- Подивіться праворуч, а потім вдалину. Подивіться ліворуч і знову вдалину.
- Подивіться у правий верхній кут, а потім — у нижній. Подивіться в лівий верхній кут, а потім — у нижній.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Фронтальна бесіда.

— Чим ми бачимо?

— Що розрізняє людина за допомогою очей? Яку роботу виконують очі?

— Чому потрібно берегти очі? Яких порад слід дотримуватися, щоб зберегти зір?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Чим ти чуєш.

Мета: розширити й узагальнити уявлення про орган слуху — вуха — як один із органів чуттів, що пов'язує організм людини з навколишнім світом, про охорону та гігієну органа слуху; формувати вміння користуватися органом слуху для ознайомлення з навколишнім світом; розвивати гостроту слуху, прищеплювати відповідні гігієнічні навички; виховувати бережне ставлення до органа слуху.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці, ілюстрації із зображенням слона, kota.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Перевірка знань, умінь і навичок.

На попередньому уроці ви дізналися про те, чим ми бачимо і що потрібно робити, щоб зберегти зір.

Фронтальна бесіда.

- Чим ми бачимо?
- Що розрізняє людина за допомогою очей?
- Яку роботу виконують очі?
- Чому потрібно берегти зір?
- Яких порад слід дотримуватися, щоб зберегти зір?
- Як можна допомогти очам, якщо вони втомилися?
- Як потрібно перевертати, чи на достатній відстані від очей розміщена книжка?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

- Що ще, крім очей, допомагає нам дізнаватися про те, що відбувається навколо?
Пізнавати навколишній світ людині, крім очей, допомагають вуха, ніс, язик, руки. Сьогодні на уроці ви продовжите дізнаватися, за допомогою чого людина пізнає навколишній світ.
- Щоб дізнатися, про що йтиметься на сьогоднішньому уроці, вам потрібно відгадати загадку.

Ці два півкруги в нас на голові
ловлять звуки різні — тихі і гучні. (Вуха)

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, для чого людині потрібні вуха, що потрібно робити, щоб мати здорові вуха і хороший слух. Ви будете вчитися уважно слухати та відтворювати звуки.

Тема сьогоднішнього уроку: «Чим ти чуєш».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про значення органа слуху в житті людини.

- Закрийте вуха руками. Що змінилося? (Відповіді учнів.)
- Відкрийте вуха. Що змінилося?
Ви закрили вуха, запанувала тиша. Відкрили вуха — чути різноманітні звуки.
Подивіться на вуха свого сусіда / сусідки по парті. Кожне вуха має вушну раковину та отвір, який веде до середини вуха у слуховий прохід. Звуки, які лунають, потрапляють у слуховий прохід, ми їх чуємо та розпізнаємо.
Звуки, що лунають навколо нас, дуже різноманітні: серед них є приємні й неприємні; тихі та гучні.
Розгляньте малюнки на с. 52 в підручнику, відтворіть за малюнками звуки і дайте відповіді на запитання.
- Які із звуків гучні, а які — тихі? Які звуки приємні для ваших вух, а які — ні?
- Які гучні звуки ви чули? (Наприклад: гуркіт грому, гуркіт поїзда, що рухається, гудки автомобілів і тепловозів, музика на концерті тощо.)
- Які тихі звуки ви чули? (Наприклад: шелест листя на деревах, шарудіння опалого листя під ногами, спів пташок, мамина колискова, потріскування дерева, що горить у пічці, скрипіння снігу під ногами, негучна музика, що лунає з телевізора тощо.)
- Які звуки приємніші для слуху — тихі чи гучні?
Отже, за допомогою вух людина чує та розпізнає різноманітні звуки — від дуже тихих до гучних, від приємних до неприємних.
Більшість тварин, які живуть на Землі, теж чують. В одних тварин великі вуха, в інших — невеличкі, а в деяких зовсім їх не видно.

— Щоб дізнатися, у якої тварини на Землі найбільші вуха, відгадайте загадку.

Дуже товсті ноги маю,
тихо їх переставляю.
Височезний я на зріст,
біля рота маю хвіст! (Слон)

Слух у різних тварин теж різний. В одних тварин він слабкий, а в інших — дуже хороший.

— Щоб дізнатися, у якої тварини дуже хороший слух, відгадайте наступну загадку.

Хто з хвостиком і з вушками?
У кого лапки з подушками?
Як ступа, ніхто не чує,
на мишей завжди полює. (Кіт)

2. Дидактична гра, пов'язана зі слуховим сприйняттям, з метою розвитку слухової уваги.

— Повправлятися в розвитку слухової уваги вам допоможе гра «Впізнай за голосом, хто покликав». Заплющте очі й упізнайте за голосом, хто говорить і з якого боку чути голос. Якщо ім'я названо правильно — той, кого назвали, наступним упізнає за голосом.

3. Робота в парі (групі) з метою формування уявлення про гігієнічні вимоги, спрямовані на збереження слуху.

У народній приказці мовиться: «Чоловік має два вуха, щоб багато слухав, а один язик, щоб менше говорив». Вуха — це канали, через які до людини потрапляє значна кількість інформації про те, що діється в навколишньому світі, тому вуха потрібно берегти.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі) на с. 53 в підручнику. Складіть за малюнками поради, яких треба дотримуватися, щоб не нашкодити вухам і мати добрий слух.

- Вуха завжди слід тримати в чистоті. Не рідше як раз на тиждень потрібно паличкою з намотаною на неї ватою чистити слуховий прохід від сірки та бруду.
- Не бажано в холодну пору року ходити без головного убору, тому що можна застудити вуха. Особливо коли вітряно, слід одягати головний убір, який надійно захищатиме вуха.
- Шкідливо слухати гучну музику, особливо в навушниках. Коли слухаєте музику чи дивитесь телевізор, звук має бути не надто гучним та не надто тихим, щоб не псувати і не напружувати слух.
- Якщо заболіли вуха чи погіршився слух, слід негайно звернутися до лікаря.

— Які ще поради допоможуть зберегти вуха здоровими, а слух — хорошим?

- Під час купання, особливо пірнання, слід запобігати потраплянню у вуха води. Для цього потрібно вставляти в слухові проходи спеціальні вушні затички.
- Не можна пхати в слуховий прохід будь-які предмети, особливо гострі та дрібні.
- Якщо в слуховий прохід вуха потрапив сторонній предмет, не намагайтеся самостійного його витягти, а негайно повідомте про це дорослих.
- Не можна голосно розмовляти, кричати, особливо в приміщенні, де перебуває багато людей.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 у зошиті на с. 41.

— Що пропонується зробити? (Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний.)

— Хто з дітей піклується про вуха, а хто — ні? Поясніть свій вибір.

2. Фронтальна бесіда.

— Чим ми чуємо?

— Що розрізняє людина за допомогою слуху?

— Які звуки чує людина?

— Чому потрібно берегти вуха?

— Яких порад слід дотримуватися, що зберегти слух?

— Чому не можна самостійно витягувати зі слухового проходу сторонній предмет?

— Що станеться, якщо не мити вуха та не видаляти зі слухового проходу сірку?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Чим ти відчуваєш запах.

Мета: розширити й узагальнити уявлення про орган нюху — ніс — як один із органів чуттів, що пов'язує організм людини з навколишнім світом; формувати уявлення про охорону та гігієну органа нюху; формувати вміння користуватися органом нюху для ознайомлення з навколишнім світом; розвивати гостроту нюху, прищеплювати відповідні гігієнічні навички; виховувати бережне ставлення до органа нюху.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці, зразки продуктів у непрозорих одноразових склянках, які можна впізнати за запахом.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, чим ми чуємо, а також про те, що потрібно робити, щоб вуха були здоровими.

Фронтальна бесіда.

- Чим ми чуємо?
- Що розрізняє людина за допомогою вух?
- Які звуки чує людина?
- Чому потрібно берегти вуха?
- Яких порад слід дотримуватися, що зберегти слух?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

- Що ще, крім очей і вух, допомагає нам дізнаватися про те, що відбувається навколо?

Пізнавати навколишній світ людині, крім очей і вух, допомагають ніс, язик, руки. Сьогодні на уроці ви продовжите дізнаватися про те, за допомогою чого людина пізнає навколишній світ.

- Щоб довідатися, про що ми говоритимемо на сьогоднішньому уроці, вам потрібно відгадати загадку.

Ось гора, а у гори
дві глибокі нори.
У цих норах повітря бродить,
то заходить, то виходить. (Ніс)

- Про що вам може повідомити ніс? (Відповіді учнів.)

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, для чого людині потрібен ніс, яке значення він має в житті людини, що потрібно робити, щоб не втратити нюх. Ви будете вчитися розпізнавати запахи.

Тема сьогоднішнього уроку: «Чим ти відчуваєш запах».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами практичної роботи з метою формування уявлення про значення органа нюху в житті людини.

- Відгадайте загадку.

Коло носа в'ється,
а в руки не дається. (Запах)

- Чим ми відчуваємо запах? (Відповіді учнів.)

Запахи людина відчуває носом. Подивіться на носики одне одного. У кожного вони різної форми та розмірів, проте в кожного є два отвори, через які потрапляє повітря з певними запахами, і ми їх відчуваємо та розпізнаємо.

Розгляньте малюнки на с. 54 в підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Які запахи приємні для вашого носа, а які — ні?

- Назвіть приємні для вас запахи. (Відповіді учнів.)

Приємним для багатьох є запах свіжого хліба, яблук, апельсинів, троянди, фіалки, парфумів тощо.

- Назвіть неприємні для вас запахи. (Відповіді учнів.)

Неприємно для більшості людей пахнуть зіпсовані продукти, відпрацьовані гази автомобіля, тютюновий дим, сміття, фарба, повітря у приміщенні, де довгий час перебуває багато людей тощо.

- Які почуття та бажання викликають у вас неприємні запахи? Про що попереджають неприємні запахи? (Відповіді учнів.)

Неприємні запахи викликають почуття огиди, бажання їх позбутися. Вони попереджають про небезпеку, яку може становити для людини те, що неприємно пахне.

— Наведіть приклади, коли ніс може попередити людину про небезпеку. (Відповіді учнів.)

Ніс може відчутися запах газу в приміщенні; повідомити про те, що продукти, які не мають зовнішніх ознак псування, зіпсовані; попередити, що приміщення потрібно провітрити тощо.

— Для чого ще служить людині ніс? (Відповіді учнів.)

Ніс потрібен для того, щоб дихати. Через носові проходи повітря, яке ми вдихаємо, потрапляє в наш організм. Проходячи через ніс, повітря очищується від пилинок, які затримуються на волосинках усередині носа. Тому потрібно вдихати повітря носом, а не ротом. Разом із повітрям у наш організм можуть потрапляти небезпечні інфекції, які спричиняють такі хвороби, як грип, ангіна, нежить.

— Як і звідки інфекція може потрапити в наш організм?

Інфекція може потрапити в наш організм від хворої людини, з якою ми спілкуємося. Під час спілкування хвора людина може кашляти, чхати, і разом з краплинками, які потрапляють у повітря при чханні чи кашлі, ми вдихаємо збудників захворювань. Коли ви захворіли на такі хвороби, слід залишатися вдома, щоб не заразити інших.

2. Дидактична гра, пов'язана з нюховим сприйняттям, з метою розвитку нюху.

— Повправлятися в розвитку нюху вам допоможе гра «Впізнай за запахом». (Учитель / учителька пропонує дітям упізнати із заплющеними очима за запахом продукти, які містяться в непрозорих одноразових склянках: яблуко, апельсин, цибуля, часник, огірок, мед тощо.)

3. Бесіда та робота в парі (групі) з метою формування уявлення про гігієнічні вимоги, спрямовані на збереження нюху.

Ніс — це отвір, через який до людини потрапляє не лише інформація про запахи, а й проходить повітря, потрібне для дихання, тому ніс потрібно берегти.

— Поміркуйте, що становить небезпеку для носа.

Небезпеку для носа становить бруд та інфекція, які потрапляють із повітрям, сторонні предмети. У людини може ослабнути нюх, або й зовсім зникнути.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі) на с. 55 у підручнику. Складіть за малюнками поради, яких треба дотримуватися, щоб мати добрий нюх.

Поради для збереження нюху.

- Потрібно тримати ніс у чистоті. Для цього слід постійно мати при собі чисту носову хустинку. Під час нежитю користуватися носовичком.
- Запобігати потраплянню у ніс сторонніх предметів. Якщо у ніс потрапило щось стороннє, слід негайно повідомити батьків, щоб звернулися до лікаря.
- Якщо з'явився нежить, потрібно його лікувати.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 42.

— Що пропонується зробити? (Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний.)

— Які запахи вам подобаються, а які — ні? (Зафарбовуємо кружечки в зелений колір біля яблука, меду, квітки й хліба, які пахнуть приємно, а біля часнику, автомобіля, лакофарбових матеріалів і вогнища — у червоний колір.)

Виконаємо завдання 2 на с. 42.

— Що пропонується зробити? (Написати.)

— Який орган допомагає відчувати запахи? (Ніс.)

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Може пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Чим ти розпізнаєш смак.

Мета: розширити й узагальнити уявлення про орган смаку — язик — як один із органів чуттів, що пов'язує організм людини з навколишнім світом, про охорону та гігієну органа смаку; формувати вміння користуватися органом смаку для ознайомлення з навколишнім світом; розвивати гостроту смаку, прищеплювати відповідні гігієнічні навички; виховувати бережне ставлення до органа смаку.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, чим ми розпізнаємо запах.

Фронтальна бесіда.

- Чим ми розпізнаємо запах?
 - Які запахи приємні для носа?
 - Які запахи неприємні для носа?
 - Про що попереджають неприємні запахи?
 - Для чого ще служить ніс?
 - Яких порад слід дотримуватися, щоб мати добрий нюх?
-
-
-

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

- Що ще, крім очей, вух та носа, допомагає нам дізнаватися про те, що відбувається в навколишньому світі? (Відповіді учнів.)

Пізнавати навколишній світ людині, крім очей, вух і носа, допомагають ще язик і руки. Сьогодні на уроці ви продовжите дізнаватися про те, за допомогою чого людина пізнає навколишній світ.

- Щоб дізнатися, про що ми говоритимемо на сьогоднішньому уроці, вам потрібно відгадати загадку.

Завжди у роті,
а не проковтнеш. (Язик)

Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, для чого людині потрібен язик, яке значення він має в житті людини, що потрібно робити, щоб не пошкодити язик і не втратити смак. Ви будете вчитися розпізнавати смаки.

Тема сьогоднішнього уроку: «Чим ти розпізнаєш смак».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами практичної роботи з метою формування уявлення про значення органа смаку в житті людини.

- Про що вам може повідомити язик? (Відповіді учнів.)

Язик допомагає людині відчувати та розрізняти смак їжі, яку вона споживає, а також пережовувати їжу. Розгляньте малюнки на с. 56 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

- Які на смак зображені продукти?

Солодкі: торт, морозиво, цукерки; *кислі:* лимон, агрус; *гіркі:* перець, гірчиця; *солоні:* сіль.

Отже, за допомогою язика ми можемо розрізняти кислий, солодкий, гіркий і солоний смаки їжі.

Різними частинами язика можна відчувати різні смаки.

Розгляньте малюнок на с. 56 у підручнику, на якому зображено язик і частини, якими людина відчуває різні смаки. Різними частинами язика можна відчувати різні смаки:

- кінчик язика краще відчуває солодкий смак;
- бічні сторони язика — кислий і солоний.
- задня частина язика більш чутлива до гіркого смаку.

- Їжу з якими смаками ви любите, а з якими — ні? (Відповіді учнів.)

- Що ще допомагає робити язик?

Язик — орган, без якого неможливо розмовляти. Він допомагає пережовувати й ковтати їжу. За допомогою язика можна відчутти, що їжа не зіпсована.

2. Бесіда з метою формування уявлення про гігієнічні вимоги, спрямовані на збереження смаку.

Язик — це орган, без якого збіднів би світ навколо нас, адже ми не могли б розмовляти, відчувати смак їжі, добре пережовувати їжу. Тому язик потрібно берегти.

— Поміркуйте, що становить небезпеку для язика.

Небезпеку для язика становить дуже гаряча і дуже холодна їжа, небезпечні речовини (кислота, миючі засоби), гострі та колючі предмети, бруд, інфекція, яка може потрапити з брудною їжею чи з брудними руками.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі) на с. 57 у підручнику. Складіть за малюнками поради, яких треба дотримуватися, щоб не зашкодити язика.

Поради для збереження смаку.

- Мити руки перед вживанням їжі.
 - Мити овочі та фрукти перед вживанням.
 - Щодня чистити зуби і язик, щоб на ньому не збирався наліт.
 - Не вживати дуже гарячу та дуже холодну їжу.
- Які ще поради допоможуть зберегти язик здоровим, щоб відчувати смак?
- Не пробувати на смак невідомі та небезпечні речовини.
 - Не брати до рота брудні пальці.
 - Не брати до рота гострі та колючі предмети.
-
-
-

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 43.

- Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*)
- Назвіть, що із зображеного гірке на смак. Поставте цифру 1 у квадратику біля зображення гірких на смак продуктів. (*Перець, цибуля.*)
- Назвіть, що із зображеного кисле на смак. Поставте цифру 2 у квадратику біля зображення кислих на смак продуктів. (*Квашені огірки, лимон, кефір.*)
- Назвіть, що із зображеного солоне на смак. Поставте цифру 3 у квадратику біля зображення солоних на смак продуктів. (*Сіль.*)
- Назвіть, що із зображеного солодке на смак. Поставте цифру 4 у квадратику біля зображення солодких на смак продуктів. (*Цукерки, торт.*)

Виконаємо завдання 2 на с. 43.

- Що пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати.*)
- Які смаки вам подобаються, а які — ні?
- Виконаємо завдання 3 на с. 43.
- Що пропонується зробити? (*Написати.*)
- Який орган допомагає розпізнавати смак? (*Ніс.*)
-
-
-

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
- Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
- Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
- Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?
-
-
-

Тема уроку. Про що тобі повідомляють руки.

Мета: розширити й узагальнити уявлення про руки як один із органів, що пов'язує організм людини з навколишнім світом, та про роботу, яку вони виконують, про охорону та гігієну рук; формувати вміння користуватися руками для пізнання навколишнього світу; розвивати тактильні відчуття, прищеплювати відповідні гігієнічні навички; виховувати працьовитість.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці, непрозора торбинка, яблуко, олівець, м'ячик, кубик, цукерка, м'яка іграшка тощо.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, чим ми розпізнаємо смак, які є смаки.

Доповніть речення.

- Розпізнати смак їжі нам допомагає ... (язик).
- Запах ми відчуваємо ... (носом).
- Розмовляти нам допомагає ... (язик).
- Неприємні запахи попереджають про ... (небезпеку).
- Пережовувати їжу нам допомагає ... (язик).
- Сіль на смак ... (солоня).
- Мед на смак ... (солодкий).
- Лимон на смак ... (кислий).
- Перець на смак ... (гіркий).

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Що ще, крім очей, вух, носа та язика допомагає нам дізнаватися про те, що відбувається довкола? Щоб довідатися про це, вам потрібно відгадати загадки.

Можуть створювати звуки
плескотом в долоні ... (руки).

Є в людини та у звіра,
захищає тіло ... (шкіра).

Пізнавати навколишній світ людини, крім очей, вух, носа та язика, допомагають руки, які, як і все тіло, укрите шкірою. Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, для чого людині потрібні руки, яке значення вони мають у житті людини, що можуть руки, про що людині повідомляє шкіра на руках. Ви навчитеся розпізнавати за допомогою рук предмети та деякі їхні ознаки.

Тема сьогоднішнього уроку: «Про що тобі повідомляють руки».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про призначення рук.

— Що допомагає вам писати, одягатися, тримати олівець тощо?

З усією роботою вам допомагають впоратися руки. Адже не дарма народна приказка говорить: «Роботящі руки гори вернуть». Хоча в людини всього дві руки, проте в кожній є помічники.

— Хто ці помічники, дізнаєтесь, якщо відгадаєте загадку.

П'ять братів зліва і справа живуть,
неймовірну силу мають. (Пальці)

Розгляньте малюнок на с. 58 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Як називається кожен палець руки? (Відповіді учнів.)

Подивіться на свою руку. Всі пальці на руці різні. Відповідно до розмірів і призначення, кожен палець отримав свою назву: великий, вказівний, середній, безіменний, мізинець.

— А як називаються руки? (Права та ліва.)

— Для чого ще потрібні руки? (Писати, митися, тримати, носити, одягатися, готувати їжу, шити, розчісуватися, працювати на комп'ютері, гратися тощо.)

— Яку роботу ви виконуєте правою рукою?

— Яку роботу ви виконуєте лівою рукою?

— Як ви розумієте значення висловів: «Права рука допомагає лівій», «У майстра руки золоті»?

Отже, руки людині потрібні, щоб виконувати різноманітну роботу. Якщо без чогось не можуть обійтися, то кажуть, що без цього, як без рук.

2. Практична робота з елементами розповіді з метою формування уявлення про чутливість шкіри рук.

Проте руки не тільки роботять, вони ще багато про що можуть повідомити. Зовні руки вкриті шкірою, яка багато чого може повідомити про довілля.

Розгляньте малюнки на с. 58–59 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Що відчуває дівчинка, коли взяла в руки чашку з гарячим чаєм?
- Що відчуває хлопчик, коли взяв у руки сніг чи лід?
- Що відчуває хлопчик, коли гладить котика?
- Що відчуває дівчинка, коли порізалася ножом?

Отже, шкірою рук ви можете відчувати тепло, холод, дотик і біль.

3. Виконання сенсорних вправ з метою продовження формування уявлення про чутливість шкіри рук.

- У мішечку заховані предмети. Як можна дізнатися, що в ньому? (Відповіді учнів.)

Щоб дізнатися, що в мішечку, можна заглянути в нього й побачити його вміст.

- Чи можна, не заглядаючи в мішечок, дізнатися, що в ньому? Що вам допоможе це зробити? (Відповіді учнів.)

Можна, не заглядаючи в мішечок, дізнатися, що в ньому міститься, якщо обстежити предмети руками: помацати, погладити. Допоможе це зробити шкіра, якою вкриті руки.

- Про що може повідомити шкіра на руках? Дізнатися про це нам допоможуть вправи. (Учитель / учителька пропонує учневі / учениці підійти і, засунувши руку в мішечок, вибрати один із предметів. Не виймаючи предмет із мішечка і не заглядаючи в нього, учень / учениця має обстежити предмет, впізнати на дотик і назвати. Упізнані предмети дитина дістає з мішечка і демонструє всім учням. Кожному, хто упізнав предмет, учитель / учителька ставить запитання.)

- Опишіть, за якими ознаками ви впізнали предмет. Про що вам повідомила шкіра на руках?

Зовні руки людини вкриті шкірою, за допомогою якої можна відчутти на дотик предмети, що нас оточують. За допомогою рук ви можете розпізнати предмети, їх форму, м'які вони чи тверді, гладкі чи шорсткі.

4. Бесіда з метою формування уявлення про гігієнічні вимоги щодо правил догляду за руками.

Отже, руки людині потрібні, щоб виконувати різноманітну роботу. Шкірою рук ми відчуваємо на дотик різні предмети, біль, холод і тепло. Щоб шкіра на руках була здоровою, за руками потрібно доглядати.

- Попрацюйте в парі (групі), поміркуйте, що корисно для шкіри рук, а що — ні. Складіть поради щодо догляду за руками.

- Руки потрібно тримати в чистоті.
- Руки слід мити кілька разів на день: перед їдою, після прогулянки, відвідування туалету, спілкування з тваринами, прибирання, роботи на городі.
- Мити руки обов'язково з милом, а потім ретельно витерти рушником.
- Узимку руки необхідно захищати від холоду рукавицями.
- Якщо шкіра на руках стала шорсткою, її необхідно змастити кремом для рук.
- Потрібно регулярно обрізати нігті на руках і вичищати їх щіточкою.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Фронтальна бесіда.

- Що вам допомагають робити руки?

2. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 44.

- Що пропонується зробити? (Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.)

- Хто з дітей піклується про шкіру на своїх руках, а хто — ні? Чому ви так вважаєте?

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Твоя безпека під час ігор та розваг.

Мета: формувати уявлення про безпеку під час ігор та розваг, вміння обирати безпечні місця для ігор та розваг; розвивати вміння передбачати наслідки своїх дій, робити висновки; виховувати почуття відповідальності за свою безпеку.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, для чого нам потрібні руки.

Дидактична гра «Що правильно, а що — ні?».

Учитель / учителька читає речення. Учні уважно слухають і, якщо твердження правильне, показують зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо твердження правильне. Кожне неправильне твердження коментують і виправляють.)

- Руки потрібні, щоб малювати.
- За допомогою шкіри на руках ми можемо визначити, яка на дотик поверхня предмета.
- За допомогою шкіри на руках ми можемо визначити форму предмета.
- Тому тяжко жити, хто не хоче робити.
- Руки потрібно мити тільки перед їдою.
- Вислів «У майстра руки золоті» означає, що в людини працюючі руки, які вміють щось дуже добре робити.
- Права рука допомагає лівій.
- За допомогою шкіри на руках ми можемо визначити колір предмета.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Послухайте вірш і дайте відповідь на запитання. Чому сумував хлопчик?

Я сиджу біля віконця,
із-за хмар не бачу сонця,
дощ іде — надворі шумно,
а мені самотньо й сумно.
Я б надворі погуляв:
м'яч футбольний поганяв,
я б на гойдалці катався,
з гірки б з хлопцями спускався.
Та гуляти неможливо —
почалася сильна злива.

— Послухайте продовження вірша та дайте відповідь на запитання. Який вихід зі становища, що склалося, знайшов хлопчик?

Я не буду сумувати,
в мене іграшок багато.
Нам їх вистачить на всіх —
друзів запрошу своїх.
Будем бавитися разом,
закінчиться дощ тим часом.

Сьогодні на уроці будемо говорити про безпеку під час ігор та розваг. Ви дізнаєтесь, які місця для ігор є безпечними, а які — небезпечними. Ви навчитеся оцінювати наслідки ігор у небезпечних місцях.

Тема сьогоднішнього уроку: «Твоя безпека під час ігор та розваг».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про значення гри в житті дитини та різноманітність ігор.

У вільний від занять час потрібно відпочивати. Ви вже знаєте, що корисним для здоров'я є відпочинок, під час якого є можливість багато ходити, бігати, гратися на свіжому повітрі.

- Чим ви любите займатися у вільний час?
- У які ігри ви граєтеся вдома?
- У які ігри ви граєтеся надворі?

— У які ігри ви граєтеся у школі на перерві та в групі продовженого дня?

Ігри бувають дуже різноманітні: рухливі (футбол, хокей, бадмінтон, хованки, резинки), настільні (пазли, конструктори, лото, шахи, шашки), сюжетно-рольові (у школу, в магазин), комп'ютерні. Є ігри, у які можна грати з друзями, а є й такі, у які можна гратися самому.

— У які ігри вам цікавіше гратися: з друзями чи самому? Чому?

— Поміркуйте, у які ігри корисно для здоров'я гратися після уроків, а у які — ні. Чому?

Після уроків корисними для здоров'я є рухливі ігри на свіжому повітрі, тому що ви кілька годин поспіль мало рухалися, ваші очі втомилися. Якщо ж після уроків постійно грати в комп'ютерні ігри, ви будете рости слабкими, у вас погіршиться зір.

— Чи можете ви уявити себе без гри? Чому?

Без гри вам було б нудно та нецікаво жити. За допомогою гри ви пізнаєте світ, перевіряєте свою силу та спритність, вчитеся долати перешкоди, у вас виникають бажання фантазувати, відкривати таємниці і прагнути до прекрасного. Граючись, ви ростете, набираєтеся розуму, вчитеся цінувати дружбу. Гра дарує вам радість, задоволення, здоров'я.

2. Практична робота з елементами розповіді з метою формування уявлення про безпечні місця для ігор і розваг.

Місця для ігор і розваг мають бути безпечними. Безпека — це коли вашому життю і здоров'ю нічого не загрожує.

Розгляньте малюнки на с. 60 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Які місця для ігор і розваг є безпечними? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді й робить узагальнюючу розповідь.*)

Безпечно гратися у дворі, на дитячих і спортивних майданчиках, у скверах чи парках. Найзручніше місце для гри — це дитячий ігровий майданчик, спортивний майданчик або подвір'я біля вашого будинку. На ігровому майданчику є гойдалки, каруселі, гірки тощо. Потрібно бути обережними біля гойдалок, щоб не вдаритися, коли інші гойдаються.

На спортивному майданчику можна пограти в рухливі ігри, футбол, бадмінтон, баскетбол тощо. На майданчиках безпечно, тому що вони розташовані подалі від вулиць і доріг, часто огорожені парканами.

Для ігор і розваг обирайте тільки безпечні, призначені для цього місця.

3. Робота в парі з елементами бесіди з метою формування уявлення про небезпечні місця для ігор і розваг та наслідки таких ігор.

— Які місця для ігор і розваг є небезпечними?

Небезпечно гратися в ліфті, на сходах, на горіщі, у підвалі, біля дороги, на будівельних майданчиках.

— Виконайте завдання для роботи в парі, запропоноване на с. 61 у підручнику. Разом із сусідом чи сусідкою по парті оцініть поведінку дітей. Розкажіть, якими можуть бути наслідки таких ігор.

Поведінка дітей є небезпечною, тому що вони вибрали для ігор і розваг небезпечні місця: будівельний майданчик і місце біля дороги.

Поранення, забиття, переломи кісток, загроза життю — ось наслідки ігор у небезпечних місцях.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 45.

— Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.*)

— Хто з дітей обрав безпечне місце для ігор та розваг, а хто — ні? Чому ви так вважаєте?

2. Фронтальна бесіда.

— Де ви зазвичай граєтеся?

— Чи є ці місця безпечними? Чому?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Твоя безпека вдома.

Мета: формувати уявлення про безпеку вдома, вміння обирати безпечні заняття під час перебування наодинці вдома; розвивати вміння передбачати наслідки своїх дій, робити висновки; виховувати почуття відповідальності за свою безпеку.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, які місця є безпечними для ігор та розваг.

Доповніть речення.

- Безпека — це...
 - Безпечно гратися на...
 - Небезпечно гратися...
 - Наслідками ігор у небезпечних місцях можуть бути...
-
-
-

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Чи доводилося вам залишатися наодинці вдома? (*Відповіді учнів.*)

Можливо, вам доводиться часом залишатися наодинці вдома. Залишаючи вас самих, батьки довіряють вам і надіються, що ви будете добре поводитися. Це означає поводитися так, щоб вашому життю і здоров'ю не загрожувала небезпека.

Сьогодні на уроці будемо говорити про безпеку, коли ви залишаєтеся наодинці вдома. Ви дізнаєтесь, чим можна займатися, а що становить небезпеку для вас, коли ви залишаєтеся наодинці. Ви навчитеся оцінювати наслідки небезпек, які можуть чатувати на вас, коли ви вдома.

Тема сьогоднішнього уроку: «Твоя безпека вдома».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Практична робота з елементами розповіді з метою формування уявлення про безпечні заняття, коли наодинці вдома.

Є чимало корисних справ і розваг, якими ви можете займатися, коли залишаєтеся наодинці вдома.

Розгляньте малюнки на с. 62 в підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Чим можна зайнятися, коли залишаєтеся наодинці вдома? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді й робить узагальнюючу розповідь.*)

Коли залишаєтеся одні вдома, можна допомогти по господарству, наприклад: помити посуд, прибрати у себе в кімнаті, навести порядок на своєму робочому місці, поскладати іграшки тощо. Можна читати, малювати, гратися іграшками чи з домашніми улюбленцями тощо.

Коли ви залишаєтеся наодинці вдома, справи та розваги не повинні загрожувати вашому життю і здоров'ю.

2. Робота в парі з елементами бесіди з метою формування уявлення про небезпечні місця для ігор і розваг, про небезпечні предмети вдома та наслідки таких занять.

— Що може становити небезпеку, коли ви залишаєтеся наодинці вдома? (*Відповіді учнів.*)

Небезпечно відчиняти двері незнайомцям, гратися на кухні, у ванній кімнаті, на балконі та біля відчинених вікон, а також користуватися небезпечними предметами.

— Які предмети можуть становити небезпеку, коли ви залишаєтеся наодинці вдома? (*Відповіді учнів.*)

Небезпечними предметами є сірники, інструменти, електроприлади, газова плита, фарби й лаки, які використовують під час ремонту, бензин, засоби побутової хімії (пральні порошки, відбілювачі, засоби для чищення тощо), лікарські засоби.

Пустощі з сірниками, свічками, запальничками, користування газовою плитою та електроприладами без присутності дорослих можуть стати причиною пожежі.

— Виконайте завдання для роботи в парі, запропоноване на с. 63 в підручнику. Разом із сусідом чи сусідкою по парті оцініть поведінку дітей. Розкажіть, якими можуть бути наслідки таких занять.

1-ша група оцінює поведінку хлопчика, який майструє;

2-га група оцінює поведінку хлопчика, який запалив свічку;

3-тя група оцінює поведінку дівчинки, яка впустила у квартиру незнайомця;

4-та група оцінює поведінку хлопчика й дівчинки, які граються на підвіконні біля відчиненого вікна;

5-та група оцінює поведінку дівчинки, яка користується електроприладом.

Поведінка дітей є небезпечною, тому що вони:

- вибрали для ігор і розваг небезпечне місце на підвіконні біля відчиненого вікна. Внаслідок таких занять можна випасти з вікна й травмуватися;
- користуються сірниками та електроприладами без присутності дорослих. Наслідком таких занять може бути пожежа;
- відчиняють двері незнайомцю. Наслідком цього може бути пограбування;
- користуються небезпечними інструментами. Наслідком цього може бути поранення.

Пограбування, пожежа, поранення, отруєння, травмування — ось наслідки небезпечних занять, коли ви вдома самі.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 46.

— Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний.*)

— Хто з дітей обрав безпечне місце для ігор та розваг, а хто — ні? Чому ви так вважаєте?

Виконаємо завдання 2 на с. 46.

— Що пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати.*)

— Що ви порадите дітям, яким загрожує небезпека?

Виконаємо завдання 3 на с. 47.

— Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний.*)

— Якими предметами можна завдати шкоди здоров'ю вдома? (*Ножем, запаленою свічкою, сірниками, газовою плитою, голкою, ножницями, фарбами для ремонту, засобами побутової хімії. Діти зафарбовують кружечки в червоний колір.*)

— Якими предметами не можна завдати шкоди здоров'ю вдома? (*Акварельними фарбами, книжкою, годинником, іграшками. Діти зафарбовують кружечки в зелений колір.*)

2. Фронтальна бесіда.

— Чим ви зазвичай займаєтеся, коли доводиться залишатися наодинці вдома?

— Чи є ці заняття безпечними? Чому?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Твоя безпека в школі.

Мета: формувати уявлення про безпеку в школі, вміння обирати безпечні заняття під час перебування в школі; розвивати вміння передбачати наслідки своїх дій, робити висновки; виховувати почуття відповідальності за свою безпеку.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, як поводитися вдома, щоб ніщо не загрожувало вашому життю і здоров'ю.

Дидактична гра «Що правильно, а що — ні?».

Учитель / учителька читає речення. Учні уважно слухають і, якщо твердження правильне, показують зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо твердження правильне. Кожне неправильне твердження діти коментують і виправляють.)

- Коли ви наодинці вдома, можна погратися із домашнім улюбленцем.
 - Ванна та кухня — безпечні місця для ігор і розваг.
 - Сірниками можна користуватися, коли ви наодинці вдома.
 - Газовою плитою можна користуватися тільки в присутності дорослих.
 - Небезпечно відчиняти двері незнайомим, коли наодинці вдома.
 - Безпечним заняттям, коли наодинці вдома, є читання книжки.
 - Відчинені вікна та балкони — небезпечні місця для ігор і розваг.
 - Коли залишаєтеся наодинці вдома, можна скористатися інструментами та щось змайструвати.
 - Коли наодинці вдома, можна попросувати свої речі.
 - Наслідком користування сірниками та несправними електроприладами може стати пожежа.
-
-
-
-

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Чи подобається вам навчатися в школі? (Відповіді учнів.)

— Чи почуваетесь ви безпечно в школі? Чому?

— Хто дбає в школі про вашу безпеку?

Школи обладнані так, щоб учні почувалися там у безпеці. Про вашу безпеку там дбають дорослі. Відправляючи вас до школи, батьки довіряють вам і надіються, що ви будете добре поводитися. Це означає поводитися так, щоб вашому життю і здоров'ю не загрожувала небезпека.

Сьогодні на уроці будемо говорити про вашу безпеку в школі. Ви дізнаєтесь, як потрібно поводитися в школі, щоб вашому життю і здоров'ю ніщо не загрожувало. Ви також довідаєтесь, які місця в школі є небезпечними для вас. Ви навчитеся оцінювати наслідки небезпек, які можуть чагувати на вас, коли ви не дотримуєтесь правил безпечної поведінки в школі.

Тема сьогоднішнього уроку: «Твоя безпека в школі».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Практична робота з елементами розповіді з метою формування уявлення про правила безпечної поведінки в школі.

Школи облаштовані так, щоб у них було комфортно й безпечно навчатися та відпочивати на перервах. Адже життя і здоров'я — це найвища цінність. Проте, якщо не дотримуватися правил поведінки в школі, можуть виникнути небезпечні ситуації.

Розгляньте малюнки на с. 64 в підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Як потрібно поводитися в школі, щоб почуватися у безпеці? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді й робить узагальнюючу розповідь.*)

Правила безпечної поведінки в школі.

- На перерві не бігайте коридором, поведіться спокійно, не штовхайтесь, не смітіть. Розмовляйте спокійним голосом, не кричіть. Не кидайтеся сторонніми предметами. Не грайтеся біля вікон.
- У їдальню заходьте спокійно. Не їжте поспіхом, пережуйте ретельно їжу. Не розмовляйте, не смійтеся. Не грайтеся столовими приборами. Не розкидайте їжу.
- На уроках фізкультури та на шкільному подвір'ї без дозволу вчителя не користуйтеся спортивним обладнанням. Уникайте травм під час рухливих ігор і спортивних змагань. Грайте у м'яча тільки в місцях, призначених для гри.
- На сходах не бігайте, дивіться уважно під ноги. Тримайтеся правої сторони, не штовхайте тих, що йдуть попереду, не перехилийтеся через поруччя.

— Які ще правила безпечної поведінки в школі можна додати?

- На уроках дизайну та технологій використовуйте інструменти тільки за призначенням. Поводьтеся з інструментами обережно.
- На шкільному подвір'ї не залізайте на огорожу чи на дерева.

Перебуваючи в школі, потрібно пам'ятати про правила особистої безпеки. Більша частина травм, отриманих у школі, пов'язана з витівками на перервах.

2. Робота в парі з елементами бесіди з метою формування уявлення про небезпечні місця в школі та наслідки недотримання правил безпечної поведінки.

— Які місця в школі можуть бути небезпечними? (*Відповіді учнів.*)

Сходи, коридори, вікна, спортивний зал, спортивний майданчик, їдальня, шкільне подвір'я можуть стати для вас місцями підвищеної небезпеки в разі недотримання правил безпечної поведінки.

— Виконайте завдання для роботи в парі, запропоноване на с. 65 у підручнику. Разом із сусідом чи сусідкою по парті оцініть поведінку дітей. Розкажіть, якими можуть бути наслідки такої поведінки.

1-ша група оцінює поведінку учнів на першому малюнку;

2-га група оцінює поведінку учнів на другому малюнку.

Поведінка дітей є небезпечною, тому що:

- учениця не дотрималася правил обережного поводження з їжею, й та потрапила на підлогу;
- учні штовхаються на сходах.

Поранення, забиття, переломи кісток — наслідки недотримання правил поведінки в школі.

Щоб почуватися в школі безпечно, дотримуйтеся правил поведінки для учнів, будьте ввічливими й уважними до тих, хто вас оточує.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 48.

— Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний.*)

— Які місця на шкільному подвір'ї є безпечними, а які — ні?

Виконаємо завдання 2 на с. 49.

— Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний. Поміркувати й розказати.*)

— Хто з дітей вибрав безпечний відпочинок під час перерви, а хто — ні? Чому ви так вважаєте?

Виконаємо завдання 3 на с. 49.

— Що пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати.*)

— Як ви відпочиваєте в школі на перерві? Чи є безпечним ваш відпочинок?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Твоя безпека на вулиці.

Мета: формувати уявлення про безпеку на вулиці, вміння поводитися так, щоб почуватися в безпеці; розвивати вміння передбачати наслідки своїх дій, робити висновки; виховувати почуття відповідальності за свою безпеку.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про те, як поводитися в школі, щоб ніщо не загрозувало вашому життю і здоров'ю.

Дидактична гра «Що правильно, а що — ні?».

Учитель / учителька читає речення. Учні уважно слухають і, якщо твердження правильне, показують зелену сигнальну картку, якщо ні — червону. (За відсутності сигнальних карток діти плескають у долоні, якщо твердження правильне. Кожне неправильне твердження коментують і виправляють.)

- Сходами треба ходити, тримаючись правої сторони, не штовхати тих, хто йде попереду.
- На перерві можна відчиняти вікна й виглядати з них.
- Щоб потрапити в їдальню, потрібно бігти коридором.
- Наслідками користування спортивним обладнанням без дозволу вчителя можуть бути забиття та переломи кісток.
- Небезпечно залазити на огорожу чи дерева на шкільному подвір'ї.
- З інструментами потрібно поводитися обережно.
- На перерві корисно побігати коридорами.
- Більша частина травм, отриманих у школі, пов'язана з витівками на перервах.

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Щоб довідатися, про що йтиметься сьогодні на уроці, вам потрібно відгадати загадки.

Є великий, є малий,
з вантажами, легковий.
По дорогах поспішає,
у собі людей катає. (Автомобіль)

Тут не котиться автобус.
Тут трамваї не пройдуть.
Тут спокійно пішоходи
вздовж по вулиці ідуть. (Тротуар)

Підморгне зеленим оком —
ми йдемо,
підморгне червоним —
стоїмо. (Світлофор)

Замість рейок дві дротини
визначають рух машини,
щоби взуті в гуму ноги
не збивалися з дороги. (Тролейбус)

Цю стрічку не візьмеш
і в косичку не вплетеш.
На землі вона лежить,
транспорт вздовж по ній біжить. (Дорога)

Смугасті доріжки
постелили нам під ніжки,
щоб турбот ми не знали
й упевнено крокували. (Пішохідний перехід)

— Де можна побачити автомобілі, тролейбуси, тротуари, світлофори, дорожній перехід і дорогу? (Відповіді учнів.)

Автомобілі, тролейбуси, тротуари, світлофори, дорожній перехід і дорога можна побачити на вулицях міста чи села. Щодня ви виходите на вулиці свого міста (села). Вулиця — це місце підвищеної небезпеки.

Сьогодні на уроці будемо говорити про вашу безпеку на вулиці. Ви дізнаєтесь, яких Правил дорожнього руху потрібно дотримуватися, щоб вашому життю і здоров'ю на вулиці ніщо не загрозувало. Ви навчитесь оцінювати наслідки небезпек, які можуть чатувати на вас, коли не дотримуватися Правил дорожнього руху.

Тема сьогоднішнього уроку: «Твоя безпека на вулиці».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Практична робота з елементами розповіді з метою формування уявлення про правила безпечної поведінки в школі.

Учасниками дорожнього руху є водії, пасажери та пішоходи.

— До яких учасників дорожнього руху ви належите, коли перебуваєте на вулиці? (Відповіді учнів.)

На вулиці ви є пішоходами. Вулиці нашого міста чи села призначені для руху транспорту та пішоходів. Щоб усі почувалися на вулиці безпечно, рух транспорту та пішоходів розділений:

- для руху транспорту призначена проїзна частина;

- для руху пішоходів призначені тротуари.

Розгляньте малюнки на с. 66 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

- Як потрібно поводитися на вулиці, щоб почуватися у безпеці? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді й робить узагальнюючу розповідь.*)

Правила безпечної поведінки на вулиці.

- Переходьте проїзну частину тільки по пішохідному переходу, де нанесено лінії розмітки «зебра». Біля пішохідного переходу встановлюють дорожній знак «Пішохідний перехід». Він має вигляд синього квадрата, у якому на білому тлі зображений пішохід. Переходячи вулицю, треба подивитись ліворуч, а потім, дійшовши до середини, — праворуч.
- На вулиці ходіть тільки тротуаром, тримаючись його правого боку. Рухаючись так, пішоходи не будуть перешкоджати одне одному.
- Якщо є підземний пішохідний перехід, користуйтеся ним для переходу проїзної частини. Підземні пішохідні переходи облаштовують переважно там, де проїзна частина широка з інтенсивним рухом транспорту.
- Якщо є світлофор, переходьте проїзну частину лише тоді, коли на світлофорі для пішоходів горить зелене світло.

- Які ще правила безпечної поведінки на вулиці можна додати?

- Вибирайте для ігор і розваг місця, віддалені від проїзної частини.
- Не вибігайте раптово на проїзну частину дороги.

Щоб почуватися безпечно на вулиці, дотримуйтеся Правил дорожнього руху.

2. Робота в парі з елементами бесіди з метою формування уявлення про наслідки недотримання Правил дорожнього руху.

- Виконайте завдання для роботи в парі, запропоноване на с. 67 у підручнику. Разом із сусідом чи сусідкою по парті оцініть поведінку дітей. Розкажіть, якими можуть бути наслідки такої поведінки.

1-ша група оцінює поведінку дівчинки на першому малюнку;

2-га група оцінює поведінку хлопчиків на другому малюнку.

Поведінка дітей є небезпечною, тому що:

- дівчинка раптово вибігла на проїзну частину вулиці;
- хлопчики вибрали для гри місце поблизу проїзної частини.

Поранення, забиття, переломи кісток, загроза життю — наслідки небезпечної поведінки на вулиці.

Щоб почуватися безпечно на вулиці, дотримуйтеся Правил дорожнього руху.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 50.

- Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*)

- Які складові має дорога?

Виконаємо завдання 2 на с. 50.

- Що пропонується зробити? (*Підкреслити.*)

- З якого боку пішоходи можуть рухатися тротуаром?

Виконаємо завдання 3 на с. 50.

- Що пропонується зробити? (*Вибрати і зафарбувати кружечки: якщо правильно — у зелений колір, якщо неправильно — у червоний.*)

- Хто з дітей порушує правила переходу проїзної частини дороги, а хто — ні?

2. Фронтальна бесіда.

- Як ви поведетеся на вулиці?

- Чи є безпечною ваша поведінка? Чому?

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Безпечна дорога від дому до школи.

Мета: формувати уявлення про безпечну дорогу від дому до школи, вміння поводитися безпечно на вулиці; розвивати вміння передбачати наслідки своїх дій, робити висновки; виховувати почуття відповідальності за свою безпеку.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, як поводитися на вулиці, щоб ніщо не загрожувало вашому життю і здоров'ю.

Доповніть речення.

- Безпека — це...
 - Для руху транспорту призначена...
 - Для руху пішоходів призначений...
 - Ходити тротуаром потрібно, тримаючись...
 - Якщо є світлофор, переходити дорогу можна, коли горить...
 - Якщо немає світлофора, переходити дорогу можна там, де нанесено лінії розмітки...
 - Гратися біля проїзної частини дороги...
 - Наслідками небезпечної поведінки на вулиці можуть бути...
 - Щоб почуватися безпечно на вулиці, потрібно...
-
-
-

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Як ви дістаєтеся до школи? (Відповіді учнів.)

— Чи є на вашому шляху до школи небезпечні місця? Які саме?

На вашому шляху до школи можуть траплятися різноманітні небезпеки: доводиться переходити проїзну частину вулиці, а може й залізничну колію.

Сьогодні на уроці будемо говорити про вашу безпеку на шляху від дому до школи. Ви дізнаєтесь, яких Правил дорожнього руху потрібно дотримуватися на шляху від дому до школи, щоб вашому життю і здоров'ю ніщо не загрожувало. Ви навчитеся обирати безпечний шлях до школи.

Тема сьогоднішнього уроку: «Безпечна дорога від дому до школи».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Робота в парі (групі) з елементами розповіді з метою формування уявлення про Правила дорожнього руху, яких потрібно дотримуватися на шляху від дому до школи.

Ваш шлях від дому до школи пролягає вулицями міста чи села. Ймовірно, що по цьому шляху вас зараз водять дорослі, щоб ви його добре вивчили та навчилися вибирати безпечний маршрут. Згодом ви подорослішаєте, і батьки довірять вам йти до школи самим. Щоб шлях від дому до школи був безпечним, вибирайте маршрут, на якому найменше переходів через проїзну частину.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 68. Скориставшись малюнком, опишіть безпечний маршрут до школи.

Щоб шлях від дому до школи був безпечним, дотримуйтеся Правил дорожнього руху. На вулиці будьте особливо уважними й обережними.

— Яких Правил дорожнього руху потрібно дотримуватися на шляху від дому до школи? (Учитель / учителька вислуховує відповіді й робить узагальнюючу розповідь.)

Правила дорожнього руху, яких потрібно дотримуватися на шляху від дому до школи.

- На вулиці ходіть тільки тротуаром, тримаючись його правого боку. Рухаючись так, пішоходи не будуть перешкоджати одне одному.
 - Не вибігайте на проїзну частину, навіть якщо поспішаєте.
 - Переходьте проїзну частину по пішохідному переходу. Якщо є підземний пішохідний перехід, користуйтеся ним для переходу проїзної частини. Якщо є світлофор, переходьте проїзну частину лише тоді, коли на світлофорі для пішоходів горить зелене світло.
-

2. Практична робота з елементами бесіди з метою формування уявлення про правила переходу проїзної частини по пішохідному переходу «зебра».

Найбільшою небезпекою для вас на шляху від дому до школи є перехід через проїзну частину вулиці. Добре, коли пішохідні переходи обладнані світлофорами. Тоді потрібно дочекатися зеленого світла для пішоходів і переходити дорогу.

Якщо ж світлофорів немає, переходити дорогу навіть по пішохідному переходу потрібно обережно та бути дуже уважними.

— Розгляньте малюнки на с. 69 у підручнику, на яких зображена послідовність переходу хлопчиком проїзної частини по пішохідному переходу «зебра».

Перед тим як переходити дорогу по пішохідному переходу, потрібно:

- спочатку подивитися ліворуч, якщо немає автомобілів, можна починати перехід;
- дійти до середини дороги і зупинитись;
- потім подивитися праворуч, якщо немає автомобілів, закінчити перехід.

Якщо ви переходитимете проїзну частину в такій послідовності, вам не загрожуватиме небезпека від транспорту, що рухається.

Отже, коли вирушаєте в дорогу, потрібно не тільки знати Правила дорожнього руху, а й обов'язково їх дотримуватися. Якщо ви будете на шляху від дому до школи уважними, обережними й відповідальними, то вашому життю й здоров'ю ніщо не загрожуватиме.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 52.

— Що пропонується зробити? (*Підкреслити.*)

— Що є на вашому шляху від дому до школи?

Виконаємо завдання 2 на с. 52.

— Що пропонується зробити? (*Написати.*)

— Що ще є на вашому шляху від дому до школи?

Виконаємо завдання 3 на с. 53.

— Що пропонується зробити? (*Намалювати.*)

— Яка дорога до школи найбезпечніша?

2. Робота в парі (групі).

— Опишіть свій шлях від дому до школи.

— Назвіть вулиці, на яких ви переходите проїзну частину.

— Чи є там пішохідні переходи?

— Чи встановлені на них світлофори?

— Чи є ваш маршрут від дому до школи безпечним?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Спостереження за змінами в природі навесні (урок-екскурсія).

Мета: розширити й узагальнити уявлення про неживу та живу природу і те, що до неї належить; продовжувати формувати уявлення про значення Сонця для всього живого, про зміни, які відбуваються під впливом сонячного світла й тепла; з'ясувати зміни, які відбулися в природі з приходом весни; формувати вміння спостерігати за об'єктами природи, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки в природі, формулювати висновки, висловлювати судження; розвивати спостережливість, увагу, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати любов до природи та бережне ставлення до неї.

Місце проведення: ліс, парк, сквер, шкільне подвір'я.

Орієнтовний час проведення: кінець березня — початок квітня.

Хід екскурсії

I. Організація класу до проведення екскурсії.

II. Мотивація діяльності учнів. Повідомлення теми і завдань екскурсії.

Сьогодні ми вирушаємо на екскурсію в природу. Під час екскурсії будемо спостерігати за неживою та живою природою, визначимо, які зміни відбулися в природі з настанням весни.

— Пригадайте правила поведінки під час екскурсії.

III. Проведення екскурсії.

1. Спостереження за об'єктами неживої природи та підведення підсумків спостережень з метою розширення й узагальнення уявлення про неживу природу та зміни, що в ній відбулися із приходом весни.

— Послухайте загадку і скажіть, про яку пору року в ній ідеться.

— Привітанням журавля я пробуджую поля,
небеса і ручаї, та завітчую гаї.

Відгадали, хто вона, ця красуня чарівна? (*Весна*)

— Назвіть весняні місяці. Який місяць весни триває?

— Як гріє і світить навесні Сонце? Тепліше чи холодніше стало навесні порівняно із зимою?

— Що сталося зі снігом?

— Чому взимку сніг не танув? Чому навесні сніг тане?

— Що сталося з льодом на ставку (річці)? Чому?

— Якого кольору небо? Як змінився колір неба з настанням весни?

— Чи є на небі хмари? Якого кольору хмари?

— Як змінився колір хмар із настанням весни?

— Чи є вітер? Які дмуть вітри? Які зміни відбулися з вітрами з настанням весни?

— Які бувають опади навесні?

— Як шумить весняний дощ?

— Чи були вже грози із громом і блискавкою?

— Якими словами можна описати сьогоднішній весняний день?

— Які ознаки весни ви побачили в неживій природі?

Узагальнюючи свої спостереження, діти називають ознаки весни в неживій природі:

- Сонце яскраво світить і дає більше тепла, ніж узимку;
- стало тепліше, переважають теплі сонячні дні;
- тануть сніг і лід на водоймах;
- дмуть тепліші вітри;
- падають дощі, часом бувають грози із громом і блискавкою;
- після дощу інколи можна спостерігати веселку;
- небо блакитного кольору з білими хмарами.

— Відгадайте загадки про весняні явища в природі.

Коли мене нема — чекають,
коли прийду — то всі тікають. (*Дош*)

І гарна, і сива,
весела й плаксива,
летить, а не птиця,
ще й вітру боїться. (*Хмара*)

Рукавом махнув,
дерево зігнув. (*Вітер*)

Тільки дощик прошумів
над лужком, над лісом,
хтось у небі рушничок
вишитий розвісив. (*Веселка*)

Не дід, а сивий,
не спить, а стелиться.
Вкриває землю й океан,
а зовуть його ... (туман).

Два брати рідні:
одного всі бачать, але не чують.
Другого всяк чує,
але не бачить. (Грім і блискавка)

2. Спостереження за об'єктами живої природи та підведення підсумків спостережень з метою розширення й узагальнення уявлень про живу природу та зміни, що в ній відбулися із настанням весни.

- Які кольори переважають у природі навесні?
- Які рослини ви бачите довкола?
- Як змінився зовнішній вигляд дерев?
- Які дерева цвітуть?
- Як змінився зовнішній вигляд кущів?
- Які кущі цвітуть?
- Як відрізняється колір листя різних дерев?
- Яких тварин ви бачите довкола?
- Як змінилося життя тварин?
- Прислухайтеся довкола. Які звуки ви чуєте?
- Яких птахів можна побачити?
- Яких комах можна побачити?

Узагальнюючи свої спостереження, діти називають ознаки весни в живій природі:

- на одних деревах і кущах набувнявіли бруньки, а на деяких вже розпустилися листочки, забарвлені у різні відтінки зеленого кольору;
- зазеленіла трава;
- цвітуть ранньоквітучі рослини (вільха, ліщина, верба, мати-й-мачуха);
- пробуджуються комахи (лимонниця, кропив'янки, мухи, мурашки, джмелі);
- прилітають із теплих країв птахи (шпаки, лелеки, зяблики, жайворонки);
- змінилася поведінка птахів, чути їхнє щебетання, вони зайняті будівництвом гнізд, а деякі вже насиджують у гніздах яйця.

- Чому відбулися зміни в житті рослин і тварин з настанням весни?

Зміни в житті рослин і тварин відбулися тому, що Сонце стало більше нагрівати землю. Як тільки пригріло весняне сонечко, почали пробуджуватися рослини і тварини, повертатися з теплих країв птахи.

3. Спостереження за об'єктами природи та бесіда з метою виховання бережного ставлення до природи.

- Як потрібно ставитися до природи? (Не нищити рослини і тварин, не забруднювати довкілля.)
- Чому природу потрібно любити й оберігати? (Життя людини неможливе без природи.)
- Які роботи проводять люди навесні з метою збереження і примноження природних багатств? (Насаджують нові ліси, очищають землю від опалого листя в парках, скверах і садах, розчищають джерела, очищають водойми від сміття, обробляють і підживлюють ґрунт, висівають рослини.)
- Який внесок у збереження рослинного світу ви можете зробити навесні? (Не рвати ранньоквітучі рослини, не витоптувати траву, не ламати гілки на деревах і кущах, не залишати після себе сміття під час відпочинку на природі, допомагати дорослим висаджувати нові рослини та доглядати за ними.)
- Який внесок у збереження тваринного світу ви можете зробити навесні? (Не руйнувати мурашники, гнізда птахів, не знищувати комах, не шуміти в лісі, вивішувати разом із дорослими шпаківні у садах і парках, не забирати додому тварин, яких зустріли в природі.)

4. Практична діяльність з метою формування вміння спостерігати за тваринами та розпізнавати рослини рідного краю.

- Учитель / учителька вибирає об'єкт для спостереження (комахи, птахи тощо) і пропонує учням розглянути й описати зовнішній вигляд тварини, визначити, до якої групи вона належить, як поводить себе, які звуки видає.
- Учитель / учителька пропонує впізнати дерева та кущі, які є на території проведення екскурсії за зовнішнім виглядом, формою та розмірами листків, забарвленням квітів.
- Учитель / учителька пропонує впізнати ранньоквітучі трав'янисті рослини, які є на території проведення екскурсії за зовнішнім виглядом, формою та розмірами листків, забарвленням квітів.

IV. Підсумок екскурсії.

- Де ви побували сьогодні на екскурсії?
- За чим ви спостерігали сьогодні на екскурсії?
- Що вам найбільше запам'яталося? Вдома розкажіть про екскурсію.

РОЗДІЛ 4. ЛЮДИНА В СУСПІЛЬСТВІ

Тема уроку. Україна — твоя Батьківщина.

Мета: формувати уявлення про Україну як Батьківщину, природні багатства країни; формувати вміння спостерігати, формулювати висновки, висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати патріотичні почуття, любов до Батьківщини, бережне ставлення до її природних багатств.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», кольорові олівці, фотографії із зображенням краєвидів України (лісу, поля, степу, гір, моря, річки тощо).

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

Послухайте вірш і дайте відповідь на запитання.

— Про що йдеться у вірші?

Зацвітає калина,
зеленіє ліщина,
степом котиться диво-луна.
Це моя Україна,
це моя Батьківщина,
що, як тато і мама, одна.

Анатолій Камінчук

— Яку країну автор називає Батьківщиною? (Відповіді учнів.)

— З чим автор порівнює Україну?

Сьогодні на уроці йтиметься про країну, в якій ми живемо, — Україну. Ви дізнаєтеся, які природні багатства є в Україні, чим славиться наша держава.

Тема сьогоднішнього уроку: «Україна — твоя Батьківщина».

III. Вивчення нового матеріалу.

1. *Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про Україну та її природні багатства.*

— Як називається місто (село), у якому ви живете? (Відповіді учнів.)

— У якій країні розташоване місто (село), у якому ви живете?

Місто (село), у якому ви живете, розташоване в державі, яка називається Україна. Україна — це наша держава, наш рідний край, наша Батьківщина. Тут живе ваша родина, живуть батьки, зростає ви.

Послухайте вірш і дайте відповідь на запитання.

— Чому ми називаємо Україну рідним краєм?

Україна — рідний край,
рідне поле, зелен гай,
рідне місто й рідна хата,
рідне небо й рідна мати.

Ярослав Скидан

Рідним краєм називають країну, у якій народилися і живуть. Для вас Україна — Батьківщина, тому що це край, де ви народилися, виростили та живете. Тут народилися і жили ваші прадіди, живуть ваші діди та батьки. В Україні ваш дім, школа, друзі.

Одна Батьківщина, і двох не буває,
місця, де родилися, завжди святі.
Хто рідну оселю своєю забуває,
той долі ніколи не знайде в житті.

Микола Бакай

Розгляньте малюнки на с. 72 в підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Які природні багатства є в нашій країні?

Україна — багата держава. У ній є ліси й степи, поля й луки, гори й моря, річки й озера.

— Які гори є в Україні? Хто з вас побував у цих горах? Що ви там бачили?

— Які моря є в Україні? Хто з вас побував на цих морях? Що ви там робили?

— Які річки є в Україні? Хто з вас побував на цих річках? Що вам запам'яталося?

— Які озера є в Україні? Хто з вас побував на цих озерах? Що вам запам'яталося?

В Україні є гори Карпати та Кримські гори. Мальовничі схили цих гір укриті лісами, у яких живуть різноманітні тварини. На високих полонинах випасають овець. У Карпатах багато будинків відпочинку, де люди відпочивають як улітку, так і взимку та поправляють своє здоров'я.

В Україні є Чорне й Азовське моря. У цих теплих морях виловлюють рибу, а протягом усього літа на узбережжях відпочивають дорослі та діти.

В Україні є багато річок. Найбільша серед них — Дніпро, яка протікає через усю Україну до Чорного моря. Це широка та повноводна річка, якою плавають кораблі. На берегах Дніпра розкинулося багато міст і сіл.

— Яка річка є поблизу міста (села), у якому ви живете?

В Україні є багато озер. Найбільше озеро — Ялпуг. Є Шацькі озера, найбільше серед яких Світязь. У Карпатах розташоване мальовниче високогірне озеро Синевир.

2. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про працю людей в Україні.

Надра України багаті на корисні копалини. У нашій державі багато міст і сіл, у яких живуть працьовиті люди — народ України.

Розгляньте малюнки на с. 73 в підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Чим займаються люди в Україні?

Руками українців зведені будинки, дороги, школи, театри, храми, пам'ятники, заводи й фабрики. Працьовитий народ у містах виробляє трактори, літаки, кораблі, комбайни, автомобілі, автобуси. На фабриках виготовляють одяг і взуття.

Хлібороби в селах вирощують пшеницю, ячмінь, соняшник, цукрові буряки, льон, яблуні та груші, розводять та утримують корів, свиней, овець, курей. Із продукції сільського господарства виробляють різноманітні продукти харчування.

Україна — це твоя Батьківщина. Батьківщина в кожного одна. Її потрібно любити й шанувати.

— Як, на вашу думку, слід проявляти любов і повагу до Батьківщини? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь.*)

Кожен із вас хоче бачити свою Батьківщину багатою вільною державою, у якій всім добре живеться: дорослі мають житло, працю і достойну заробітну платню; діти навчаються в сучасних школах, а після закінчення школи продовжують навчання у вищих навчальних закладах; влітку діти відпочивають і подорожують разом із батьками; той, хто захворів, лікується в добре оснащених лікарнях; люди похилого віку отримують достойну пенсію та відпочивають.

Кожен із вас вже сьогодні може зробити багато для того, щоб наша Батьківщина була такою, якою ми хочемо її бачити. Для цього потрібно: старанно навчатися у школі, поважати своїх батьків і рідних, шанувати традиції українського народу, берегти природу рідного краю.

IV. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 54–55.

— Що пропонується зробити? (*Написати.*) Що є в Україні?

— Що зображено на першому малюнку? (*Море, корабель.*)

— Що зображено на другому малюнку? (*Гори, річка, ліс.*)

— Що зображено на третьому малюнку? (*Поле, комбайн.*)

— Що зображено на четвертому малюнку? (*Місто.*)

— Що зображено на п'ятому малюнку? (*Село.*)

— Що зображено на шостому малюнку? (*Фабрика, завод.*)

2. Фронтальна бесіда.

— Чому Україну ми називаємо Батьківщиною?

— Чим славиться Україна?

— У яких містах України вам доводилося побувати? Що вам запам'яталося?

V. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Принесіть на наступний урок світлини із зображенням краєвидів, міст і сіл України для створення фотовиставки «Мальовнича Україна».

Тема уроку. Київ — столиця України.

Мета: формувати уявлення про столицю України, визначні та пам'ятні місця Києва; формувати вміння спостерігати, формулювати висновки, висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати патріотичні почуття, любов до Батьківщини, бережне ставлення до її культурних багатств.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», фотографії із зображенням краєвидів Києва.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про державу, у якій ми живемо, — Україну. Ви дізналися, які природні багатства є в Україні, чим славиться наша держава.

Доповніть речення.

- Місто (село), у якому ми живемо, називається ...
- Держава, у якій ми живемо, називається ... (Україна).
- Україна — це наша ... (Батьківщина).
- В Україні є такі гори, як ... (Карпати і Кримські гори).
- В Україні є такі моря, як ... (Чорне й Азовське).
- Найбільша річка України називається ... (Дніпро).
- Найбільше озеро України називається ... (Ялуг).

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

На березі Дніпра розташоване найбільше в Україні місто.

Послухайте вірш-загадку Варвари Байкової та дайте відповідь на запитання.

— Про яке місто йдеться у вірші-загадці?

Воно відоме у світі,
каштани у ньому квітнуть.
Ну, хто з вас здогадається,
як місто називається?

Будинки тут високі,
Дніпро тече широкий.
Ну, хто з вас здогадається,
як місто називається?

Ворота золотії
стоять, мов чародії.
Ну, хто з вас здогадається,
як місто називається?

Віддавна — це столиця,
столиця білолиця.
Ну, хто з вас здогадається,
як місто називається? (Київ.)

Сьогодні на уроці ви продовжите дізнаватися про країну, у якій ми живемо, — Україну. Ви дізнаєтеся, як називається столиця нашої держави, які пам'ятки старовини та визначні місця є в столиці.

Тема сьогоднішнього уроку: «Київ — столиця України».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про Київ — столицю України, пам'ятки старовини Києва.

Київ — це столиця України. Столиця — це головне місто країни. Київ розташований на берегах Дніпра — найбільшої річки України.

Київ — стародавнє місто, засноване понад тисячу років тому.

Розгляньте світлину на с. 74 в підручнику, на якій зображено частину території Києва з видом на Дніпро.

Київ — дуже гарне місто, у якому є багато пам'яток старовини.

Розгляньте наступні світлини на с. 74 в підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Які пам'ятки старовини є в Києві?

Найбільш відомими визначними пам'ятками старовини Києва є Софійський собор і Золоті ворота.

Софійський собор — це одна з найкращих і найвеличніших споруд у світі. Він збудований майже тисячу років тому Київським князем Ярославом Мудрим і добре зберігся до наших днів. Зараз Софійський собор — це Національний заповідник «Софія Київська», відкритий для відвідування.

Золоті ворота — це пам'ятка старовини, вік якої налічує майже тисячу років. Збудовані Золоті ворота Київським князем Ярославом Мудрим. Золотими їх назвали тому, що їхні ступки були вкриті позолотою. У давнину Золоті ворота були головним в'їздом до Києва, який був оточений високими земляними валами, що захищали місто від ворогів. На пагорбі над Золотими воротами височіла церква. Золоті ворота були обличчям Києва. Усі, хто під'їжджав до міста, здалеку бачили, який гарний і могутній Київ. З часом Золоті ворота були частково зруйновані та згодом відбудовані. Зараз Золоті ворота — це музей, який можна відвідати та помилуватися творінням майстрів давнього минулого.

2. Робота в парі (групі) з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про сучасний Київ.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 75 у підручнику. Прочитайте назви визначних місць Києва та опишіть їх.

Головна вулиця Києва називається *Хрещатик*. Це найкрасивіша вулиця Києва: широка, простора, із зеленими алеями каштанів. По обидві сторони Хрещатика височать гарні будинки. На Хрещатику розташовані різноманітні державні установи, магазини, готелі.

Хрещатик проходить через *Майдан Незалежності* — центральну площу Києва. Названо площу на честь проголошення незалежності України в 1991 році. На майдані височить Монумент Незалежності.

Оперний театр в Києві — найбільший музичний театр України.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка — заклад вищої освіти, найбільший університет в Україні. Одним з його корпусів є Червоний корпус — історична пам'ятка.

У Києві є широкі проспекти, храми, пам'ятники, театри, музеї, цирк, навчальні заклади, парки, мости через Дніпро, функціонує метро, яке перевозить тисячі жителів і гостей столиці.

У Києві працює Президент України, Верховна Рада та Уряд України. Київ — місто-трудівник з великою кількістю фабрик і заводів.

— Хто із вас бував у Києві?

— Що ви бачили в столиці, які місця відвідували?

— Чим запам'ятався вам Київ?

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 56.

— Що пропонується зробити? (*З'єднати лініями.*) Установити відповідність.

Моя Батьківщина — Україна.

Найбільша річка моєї Батьківщини — Дніпро.

Столиця моєї Батьківщини — Київ.

Головна вулиця столиці — Хрещатик.

Пам'ятка старовини столиці — Золоті ворота.

Центральна площа столиці — Майдан Незалежності.

Державна мова моєї Батьківщини — українська.

Виконаємо завдання 2 на с. 56.

— Що пропонується зробити? (*Написати.*)

Україна стала незалежною державою у **1991** році.

24 серпня святкують День Незалежності України.

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Державні символи України.

Мета: формувати уявлення про Україну як незалежну державу, державні символи України; виробляти вміння правильно називати кольори Державного Прапора та описувати Державний Герб України; дотримуватися правил поведінки під час використання державних символів України; розвивати увагу, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати патріотичні почуття, любов до Батьківщини, шанобливе ставлення до її символів.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглини «Лего», кольорові олівці, ілюстрації із зображенням державних символів України, звукозапис Державного Гімну України.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, як називається столиця нашої держави, які пам'ятні та визначні місця там розташовані.

Доповніть речення.

- Держава, у якій ми живемо, називається ... (*Україна*).
- Україна — це наша ... (*Батьківщина*).
- Столиця України — місто ... (*Київ*).
- Розташований Київ на березі річки ... (*Дніпро*).
- Головна вулиця Києва — ... (*Хрещатик*).
- Центральна площа Києва — ... (*Майдан Незалежності*).
- Пам'ятками старовини в Києві є ... (*Золоті ворота, Софійський собор*).
- Визначними місцями Києва є ... (*Оперний театр, Київський національний університет імені Т. Шевченка*).

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

Доповніть вірш Ігоря Січовика та дайте відповіді на запитання.

Красивий, щедрий рідний край,
і мова наша — солов'їна.
Люби, шануй, оберігай
усе, що зветься ... (*Україна*).

— Чому Україну ви називаєте Батьківщиною?

— Як потрібно ставитися до своєї Батьківщини?

Сьогодні на уроці ми продовжимо розмову про державу, у якій живемо, — Україну. Ви дізнаєтеся, якими є державні символи нашої держави, як потрібно ставитися до державних символів і поводитися під час їх використання.

Тема сьогоднішнього уроку: «Державні символи України».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про Україну як незалежну державу.

Україна — край, який в усьому світі славиться талановитими і видатними людьми, історичними пам'ятками, родючими землями, мальовничою природою.

Батьківщина в кожного одна. Її потрібно любити і шанувати. Потрібно гордитися тим, що ми є доньками й синами України — краю, який в усьому світі славиться талановитими і видатними людьми, історичними пам'ятками, родючими землями, мальовничою природою.

24 серпня 1991 року Україна стала незалежною державою. У незалежній державі громадяни самі можуть визначати, як їм жити, якою мовою розмовляти, хто має керувати державою, які стосунки мають бути з іншими державами та багато іншого.

Щороку 24 серпня український народ відзначає цю урочисту подію — День Незалежності України. Цього дня, який є вихідним, проходять мітинги, паради, урочисті збори, концерти, народні гуляння, а ввечері у великих містах лунає святковий салют на честь України.

Кожен із вас хоче бачити свою Батьківщину багатою вільною державою, у якій усім добре живеться.

Кожен із вас уже сьогодні може зробити багато для того, щоб наша Батьківщина була такою, якою ми хочемо її бачити. Для цього потрібно: старанно навчатися у школі, поважати своїх батьків і рідних, шанувати традиції українського народу, берегти природу рідного краю.

2. *Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про державні символи України та шанобливе ставлення до них.*

Кожна незалежна держава має свої державні символи: герб, прапор, гімн.

- Герб — це знак держави.
- Важливим символом незалежної держави є прапор — полотнище певних кольорів і розмірів.
- Гімн — це урочиста патріотична пісня, яка ушляхетнює державу й об'єднує її народ.

Розгляньте малюнки на с. 76 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Що зображено на малому Державному Гербі України?

Малим Державним Гербом України є золотий тризуб на синьому тлі. Тризуб — це дуже давній знак, історія його виникнення має понад тисячу років.

— Де можна побачити Державний Герб України?

Державний Герб України можна побачити в різних державних установах, під час відзначення державних свят та урочистих подій у житті держави, на печатках державних установ, на грошах.

— Що нагадують кольори Державного Прапора України?

Державний Прапор України — синьо-жовтий. Синій колір символізує небо, а жовтий — золоту пшеничну ниву. Синє небо над золотою нивою — таке значення кольорів Державного Прапора України.

— Де і коли можна побачити Державний Прапор України?

Державний Прапор України висить на державних установах, у школах. Його вивішують на вулицях під час святкування урочистих подій у нашій державі. Державний Прапор України вносять, коли розпочинаються урочисті заходи. Коли вносять чи виносять державний прапор, потрібно встати.

Державною мовою в Україні є українська. Усі громадяни України мають знати державну мову.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 77 у підручнику. Прочитайте текст Державного Гімну України та вивчіть його напам'ять.

— Де і коли можна почути Державний Гімн України?

Державним Гімном України розпочинаються й закінчуються урочисті заходи, він звучить під час проведення урочистих подій. Гімн звучить по радіо, ним розпочинається і завершується кожен день нашої Батьківщини. Коли виконують гімн, потрібно встати та слухати його стоячи. Під час виконання гімну можна його співати. Під час виконання гімну не можна розмовляти, жестикулювати та пересуватися з місця на місце. *(Діти слухають Державний Гімн України із дотриманням усіх вимог.)*

— Як, на вашу думку, потрібно ставитися до державних символів? Чому ви так вважаєте? *(Учитель / учителька вислуховує відповіді учні і робить узагальнюючу розповідь.)*

До державних символів — герба, прапора й гімну — потрібно ставитися шанобливо. Наруга над державними символами тягне за собою відповідальність, передбачену законом. Той, хто не шанує символів своєї держави, не любить своєї Батьківщини, не поважає її народ.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 57.

— Що пропонується зробити? *(Написати.)*

Країна, у якій я живу, має назву **Україна**.

Виконаємо завдання 2 на с. 57.

— Що пропонується зробити? *(Розфарбувати Державний Герб і Державний Прапор України.)*

— Якого кольору тло Державного Герба України? *(Синього.)*

— Якого кольору тризуб на Державному Гербі України? *(Золотисто-жовтого.)*

— Якого кольору верхня частина прапора? *(Синього.)*

— Якого кольору нижня частина прапора? *(Жовтого.)*

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Твої громадянські права.

Мета: формувати уявлення про основні права громадянина України, вміння правильно розуміти свої права; розвивати увагу, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати патріотичні почуття, любов до Батьківщини, повагу до прав інших людей.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображенням державних символів України, звукозапис Державного Гімну України.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, якими є державні символи нашої держави.

Доповніть речення.

- Незалежною державою Україна стала ... (24 серпня 1991 року).
- 24 серпня відзначають ... (День Незалежності України).
- Державними символами є ... (герб, прапор, гімн).
- Герб — це ... (знак держави).
- Державний Герб України — це ... (золотий тризуб на синьому тлі).
- Прапор — це ... (полотно певних кольорів і розмірів).
- Колір Державного Прапора України — ... (синьо-жовтий).
- Синій колір на прапорі — це колір ... (синього неба).
- Жовтий колір на прапорі — це колір ... (золотої ниви).
- Гімн — це ... (урочиста пісня).
- Державний Гімн України розпочинається словами ... («Ще не вмерла України і слава, і воля»).
- Коли вносять чи виносять Державний Прапор України, потрібно ... (встати).
- Коли виконують Державний Гімн України, потрібно ... (встати).

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Яка країна є вашою Батьківщиною?

Вашою Батьківщиною є країна, назва якої — Україна. Ви народилися й живете на території України. Житель певної країни є її громадянином чи громадянкою. Отже, ви — громадяни України. Кожен громадянин України має певні права й обов'язки та підпорядковується певним правилам поведінки.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, які головні права мають громадяни України, навчитесь розуміти значення цих прав.

Тема сьогоднішнього уроку: «Твої громадянські права».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про основні права громадянина України.

Ви — громадяни України і маєте певні права. Ваші громадянські права має забезпечувати країна. Користуючись ними, ви можете жити й розвиватися як особистість. Усі громадяни України мають рівні права.

Ваші права виникають з часу вашого народження і не можуть бути ніким скасовані чи припинені.

Розгляньте малюнки на с. 78–79 у підручнику, прочитайте, які права громадян України втілені на малюнках, і дайте відповідь на запитання.

— Як ви розумієте ці права? (Учитель / учителька вислуховує судження учнів і робить узагальнюючу розповідь, коментуючи кожне право почергово.)

- Первинним і невід'ємним правом людини є її право на життя. Це право виникає з моменту вашого народження. Право на життя не може бути скасованим чи обмеженим будь-ким, адже життя людини — це найвища цінність, і держава бере на себе обов'язок захищати це право.
- Важливим громадянським правом є право кожного з вас на повагу до його людської гідності. Кожен з вас унікальний і неповторний громадянин країни. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорсткому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.
- Кожен має право на освіту. Право на освіту — це право людини на здобуття певного обсягу знань, умінь і навичок. Освіта допомагає кожному розвивати навички спілкування, свої здібності й талант, реалізувати себе як особистість. Повна загальна середня освіта в нашій країні є обов'язковою та

безоплатною. Ви маєте право закінчити школу, здобути загальну середню освіту, а потім піти навчатися у вищі навчальні заклади: коледжі, університети, інститути тощо. У вищих навчальних закладах ви маєте право навчатися безоплатно, якщо здобудете хороші знання в школі, або на платній основі.

- Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості. Проте потрібно пам'ятати, що при цьому ви не можете порушувати права інших людей на вільний і всебічний розвиток своєї особистості.
- Кожен має право на охорону здоров'я та медичну допомогу. Адже життя і здоров'я кожної людини — найвищі цінності. У разі хвороби держава гарантує, що вам буде надано медичну допомогу.
- Кожен має право на житло. Держава створює умови, за яких кожен громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Громадянам, які не можуть самі побудувати чи придбати житло, отримують його від держави безоплатно або за доступну для них плату. Ніхто не може бути примусово позбавлений житла інакше як на підставі закону за рішенням суду.
- Кожен, хто працює, має право на відпочинок. Дорослим надається відпустка та вихідні дні щотижня. Учні мають для відпочинку канікули та щотижневі вихідні дні.

Усі громадяни України мають рівні права. Поважай права інших людей, тоді й твої права будуть поважати.

2. Робота в парі (групі) з елементами бесіди з метою формування умінь пояснювати свої права та визначати, хто має дбати про дотримання цих прав.

— Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 79 у підручнику. Розкажіть, якими правами ви користуєтесь. Хто з дорослих має дбати про дотримання ваших прав?

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 58.

- Що пропонується зробити? (*Підкреслити.*)
- Якими громадянськими правами ви користуєтесь?

Виконаємо завдання 2 на с. 58.

- Що пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати.*)
- Які громадянські права дітей порушені? Чому ви так вважаєте?
 1. Порушене право на життя та його захист.
 2. Порушене право навчатися й здобувати освіту.
 3. Порушене право на повагу людської гідності.
 4. Порушене право на охорону здоров'я.

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
- Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
- Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Твої громадянські обов'язки.

Мета: формувати уявлення про основні обов'язки громадянина України, вміння правильно розуміти свої обов'язки; розвивати увагу, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати патріотичні почуття, любов до Батьківщини, бажання виконувати свої громадянські обов'язки.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, якими правами ви володієте як громадяни України. Ви навчилися розуміти, у чому полягає суть цих прав.

Фронтальна бесіда.

- Що таке громадянські права?
 - Які права мають громадяни України? Поясніть, як ви розумієте ці права.
 - Якими правами громадянина України ви користуєтеся?
-
-
-

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

— Громадянами якої країни ви є?

Ви — громадяни України. Кожен громадянин України має не тільки права, а й обов'язки.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, які головні обов'язки мають громадяни України, навчитесь розуміти значення цих обов'язків.

Тема сьогоднішнього уроку: «Твої громадянські обов'язки».

IV. Вивчення нового матеріалу.

Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про основні обов'язки громадянина України.

Із правами громадянина нерозривно пов'язані обов'язки. Ви — громадяни України та маєте певні обов'язки в цій країні. Громадянські обов'язки ви маєте неухильно виконувати, тим самим приносити користь собі й Україні.

Розгляньте малюнки на с. 80–81 у підручнику, прочитайте, які обов'язки громадян України втілені на малюнках, і дайте відповідь на запитання.

— Як ви розумієте ці обов'язки? (*Учитель / учителька вислуховує судження учнів і робить узагальнюючу розповідь з елементами бесіди, коментуючи кожний обов'язок почергово.*)

Громадяни України мають шанувати державні символи країни.

— Пригадайте, як потрібно поводитися, коли вносять державний прапор чи виконують гімн.

Не можна чинити наругу над державними символами: зривати, пошкоджувати, нищити прапор чи герб, використовувати їх не за призначенням, робити на них непристойні написи, спотворювати слова гімну.

— Пригадайте слова Державного Гімну України.

Той, хто чинитиме наругу над державними символами України, буде відповідати за це перед законом.

Діти, як громадяни, мають навчатися та здобувати освіту. Повна загальна середня освіта в нашій країні є обов'язковою.

Громадяни України не мають завдавати шкоди природі та культурній спадщині. Якщо хтось заподіє збитків, то має за це відповідати та відшкодувати їх. Виконуючи цей обов'язок, ви докладаєте зусиль для збереження довкілля та культурних цінностей українського народу.

— Пригадайте, які пам'ятки старовини вам відомі.

Громадяни України зобов'язані не посягати на права та гідність інших громадян, адже людина, її життя та здоров'я, честь і гідність є недоторканими. Не можна ображати й принижувати інших людей, проявляти жорстоке ставлення, застосовувати покарання, які принижують людську гідність (бити дітей, залишати їх без їжі та належного догляду, знущатися тощо).

Громадяни України зобов'язані захищати свою Батьківщину, боронити її незалежність від збройного нападу та інших посягань. Відповідно до прийнятих в нашій країні законів, її громадяни відбувають військову службу.

Батьки мають за обов'язок дбати про своїх дітей до їх повноліття (повноліття настає у 18 років).

Діти мають дбати про своїх батьків. Повнолітні діти зобов'язані піклуватися про своїх непрацездатних батьків. Зазвичай дорослі діти добровільно та за власною ініціативою піклуються про своїх батьків, усіляко їм допомагають. Така турбота викликана перш за все почуттям любові до мами і тата, безмежної вдячності за ласку та виховання, природним бажанням зробити життя батьків кращим.

Усі громадяни України зобов'язані виконувати закони, які діють у країні. Виконуючи громадянські обов'язки, ви приносите користь собі й Україні.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Завдання на застосування знань.

— Які громадянські обов'язки ви виконуєте?

— Які громадянські обов'язки ви будете виконувати, коли станете дорослими?

2. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 59.

— Що пропонується зробити? (*Написати.*)

Те, що має забезпечувати країна, — це твої громадянські **права**.

Те, що ти маєш неухильно виконувати, — це твої громадянські **обов'язки**.

Виконаємо завдання 2 на с. 59.

— Що пропонується зробити? (*Поміркувати й розказати.*)

— Які громадянські обов'язки не виконують діти? Чому ви так вважаєте?

1. Дівчинка не дбає про природу.

2. Хлопчик посягає на людську гідність, ображає дівчинку.

Виконаємо завдання 3 на с. 59.

— Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*)

— Про що йдеться у прислів'ї? (*Шануй людей — шануватимуть і тебе.*)

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим»..

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Пам'ятки старовини рідного краю.

Мета: формувати уявлення про пам'ятки старовини рідного краю; виробляти вміння висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати рідний край; виховувати любов до рідного краю, бережне ставлення до пам'яток старовини рідного краю.

Обладнання: підручник, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего», ілюстрації із зображенням пам'яток старовини України та рідного краю.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про обов'язки, які мають громадяни України. Ви навчилися розуміти, у чому полягає суть цих обов'язків.

Фронтальна бесіда.

- Що таке громадянські обов'язки?
 - Які обов'язки мають громадяни України? Поясніть, як ви розумієте ці обов'язки.
 - Які громадянські обов'язки ви виконуєте?
 - Які громадянські обов'язки ви будете виконувати, коли станете дорослими?
-
-

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

Сьогодні на уроці ви продовжите ознайомлення з рідним краєм. Щоб дізнатися, про що йтиметься на уроці, розгляньте ілюстрації і дайте відповіді на запитання. (*Учитель / учителька демонструє ілюстрації із зображенням старовинних споруд, храмів, пам'ятників України та рідного міста (села).*)

- Що зображено на ілюстраціях?
- Які споруди ви бачили? Де саме?
- Які пам'ятки старовини є в Києві?

На ілюстраціях зображені пам'ятки старовини нашої країни і нашого міста (села).

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, які пам'ятки старовини є в рідному краї та як до них потрібно ставитися, щоб зберегти їх для наступних поколінь.

Тема сьогоднішнього уроку: «Пам'ятки старовини рідного краю».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про пам'ятки старовини рідного краю.

До пам'яток старовини належать площі, пам'ятники, парки, фортеці, храми, замки, палаци та інші витвори талановитих майстрів.

Україна — країна з багатомілітичною історією та культурою. У кожному куточку України є визначні пам'ятки старовини.

Розгляньте малюнки на с. 82–83 в підручнику, прочитайте назви пам'яток старовини, які на них зображені, і дайте відповіді на запитання.

- Хто з вас був у місцях, де розташовані ці пам'ятки старовини, та оглядав їх?
- Що вам відомо про ці пам'ятки старовини? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про пам'ятки старовини, зображені в підручнику.*)

Костел Святого Миколая в м. Кам'янське Дніпропетровської області — унікальна споруда, вік якої понад 100 років. По обидва боки від входу височать дві величні вежі зі шпилями, увінчаними хрестами, що надає будівлі казковості та загадковості.

Площа Ринок — центральна площа у Львові, історичне обличчя цього міста. Її забудова розпочалася майже 500 років тому. Таку назву площа отримала тому, що на ній розташовувався великий базар. Утворюють площу 44 будинки і ратуша в центрі. Кожен будинок — це витвір архітектури, оздоблений ліпниною і скульптурами.

Приморський бульвар в Одесі — це візитівка й окраса міста. У центрі бульвару на напівкруглій площі височить пам'ятник Дюку Рішельє — першому керівнику міста. Від постаменту Рішельє прямо до берега Чорного моря ведуть гігантські Потьомкінські сходи, які налічують майже 200 сходиночок.

Замок Любарта в Луцьку — один із найдавніших і найкраще збережених в Україні замків. Збудований понад 600 років тому. Головна вежа замку має висоту 28 метрів. Від неї відходять стіни заввишки близько 12 метрів і завтовшки до 3 метрів та розташовані інші вежі. На стінах замку містяться отвори для гармат. На сьогоднішній день Луцький замок — це музей, відкритий для відвідувачів.

Шарівський палац у с. Шарівка Харківської області — дуже гарна білокам'яна будівля з двома вежами, увінчаними шпилями. Тераси ведуть від замку до парку зі старовинними дубами, блакитними ялинами, ясеними та екзотичними рослинами.

Замок «Паланок» у м. Мукачєво Закарпатської області — одна з найдавніших фортець України, згадки про яку сягають 1000 років тому. Розташований замок на горі, тому його видно здалеку, й виглядає він дуже велично. Територія замку дуже велика. У давнину за стінами замку могли сховатися від ворогів багато людей. У замку багато потаємних ходів і підземних переходів, куди в разі небезпеки ховалися люди.

Парк «Софіївка» в м. Умань Черкаської області називають «Уманським дивом». Цей парк заснований понад 200 років тому. Тут росте величезна кількість різноманітних рослин, серед яких багато привезених із різних країн світу. На алеях парку ставки, водоспади, фонтани, рукотворні скелі та гроти. У парку побудовані альтанки та розташовані скульптури. Парк «Софіївка» визнано одним із «7 чудес України». Щороку парк відвідують тисячі туристів.

Хотинська фортеця в м. Хотин Чернівецької області — оборонна споруда, яка височіє на високому березі річки Дністер, оточена стінами заввишки до 40 метрів. Її вік сягає 1000 років. Хотинська фортеця є одним із «7 чудес України».

2. Бєсїда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про пам'ятки старовини рідного міста (села).

— Які пам'ятки старовини є там, де ви живете? (Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про пам'ятки старовини рідного міста (села)).

3. Бєсїда з елементами розповіді з метою виховання бережного ставлення до пам'яток старовини.

— Як потрібно ставитися до пам'яток старовини? (Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про необхідність бережного ставлення до пам'яток старовини.)

Пам'ятки старовини потрібно відновлювати й охороняти. На територіях, де розташовані пам'ятки старовини, створюють музеї та заповідники, щоб уберегти їх від руйнування для наступних поколінь, щоб якомога більше людей могли доторкнутися до історії рідного краю.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Фронтальна бєсїда.

- Які пам'ятки старовини України вам відомі?
- Які пам'ятки старовини є там, де ви живете?
- Як потрібно ставитися до пам'яток старовини?

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».
- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лєго») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.
Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».
- Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».
- Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».
- Що ви навчилися робити на уроці?

РОЗДІЛ 5. ЛЮДИНА І СВІТ

Тема уроку. Різноманітний світ людей.

Мета: формувати уявлення про різноманітність людей у світі, вміння висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати повагу до культури, традицій та звичаїв людей із різних країн.

Обладнання: підручник, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, які пам'ятки старовини є у вашому рідному краї.

Фронтальна бесіда.

- Які пам'ятки старовини України вам відомі?
- Які пам'ятки старовини є там, де ви живете?
- Як потрібно ставитися до пам'яток старовини?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

- Чим відрізняються люди між собою? (Відповіді учнів.)
- Що в них спільного?

На Землі немає двох однакових людей, кожна людина неповторна.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, що світ людей дуже різноманітний. Ви довідаєтеся, якими ознаками відрізняються люди та які відмінності існують між людьми, які живуть у різних країнах.

Тема сьогоднішнього уроку: «Різноманітний світ людей».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про відмінності між людьми й причини виникнення цих відмінностей.

Ви живете в країні, яка називається Україна. У світі є ще багато країн, де живуть різні люди.

Країн у світі понад 200, вони розташовані в різних куточках світу та відрізняються своєю природою.

Десь дуже тепло, а десь — холодно. Десь є гори, а десь — рівнини. Десь є родючі ґрунти, а десь — пустелі. Люди пристосувалися до життя в різних природних умовах.

Розгляньте малюнки на с. 86 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Чим відрізняються люди з різних куточків світу?
- Чим вони схожі? (Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про зовнішні відмінності між людьми.)

У країнах живуть люди, які відрізняються зовні. У них різний колір шкіри, волосся, очей. Вони відрізняються формою обличчя, очей, носа й губ. В одних пряме волосся, а в інших — кучеряве. Проте всі люди на землі мають однакову будову тіла.

2. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою формування уявлення про толерантне ставлення до культури різних народів.

Люди в різних країнах мають свою мову. У них свої традиції, звичаї, пісні, танці, національний одяг, національні страви.

Розгляньте малюнки на с. 87 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Чим відрізняється національний одяг у різних країнах світу? (Відповіді учнів.)

Якими б різними не були люди у світі, вони подібні тим, що хочуть жити в мирі, добрі й злагоді. Для цього потрібно вивчати й поважати культуру, традиції та звичаї людей із різних країн.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в парі (групі).

Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 87 у підручнику.

- Придумайте назви до зображених символів.

VI. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

- За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

- Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Подорожуємо країнами світу.

Мета: формувати уявлення про різноманітність країн у світі, вміння висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати повагу до культури, традицій і звичаїв людей із різних країн.

Обладнання: підручник, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, що люди, які живуть на Землі, дуже різноманітні.

Фронтальна бесіда.

- Чим відрізняються люди з різних куточків світу?
- Чому виникають відмінності між зовнішнім виглядом людей з різних країн?
- Які відмінності існують між людьми з різних країн світу?
- Як потрібно ставитися до культури, традицій і звичаїв людей з різних країн?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

- Назви яких країн світу вам відомі? (Відповіді учнів.)
- У яких країнах вам довелося побувати?
- З якою метою ви там перебували?

На Землі є багато країн. Кожна з них має свою культуру, історію, господарство.

Сьогодні на уроці ви здійсните уявну подорож декількома країнами світу. Ви довідаєтеся, що кожна з країн має свої особливості, якими вона вирізняється серед інших.

Тема сьогоднішнього уроку: «Подорожуємо країнами світу».

IV. Вивчення нового матеріалу.

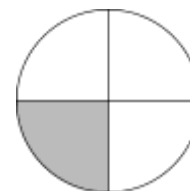
Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою ознайомлення з деякими країнами світу.

На Землі більше 200 країн. Розташовані вони в різних куточках нашої планети.

Помандруємо спочатку в одну із найстародавніших країн світу — Китай.

- Що вам відомо про Китай? (Відповіді учнів.)

Китай — країна з найбільшою кількістю населення. Якщо розділити все населення Землі на 4 частини, то на Китай припадає одна частина, а країн на Землі понад 200. (Учитель / учителька малює на дошці схему.)

Китай — батьківщина багатьох технічних винаходів, які змінили долю людства. Серед них — папір, компас, шовк, друкарство, повітряний змій і багато інших. Сучасний Китай — це країна, яка виробляє найбільше у світі різноманітних товарів.

Китай — одна з найбільших за розміром територій країн світу. Тут є високі гори й великі рівнини, багато величних річок, безліч корисних копалин.

Чимало в Китаї пам'яток старовини, найвідомішою з яких є Великий китайський мур, збудований понад 1000 років тому, що зберігся до наших днів. Призначався мур для охорони від ворогів.

Розгляньте на с. 88 світлину, на якій зображено Великий китайський мур. Зверніть увагу на його довжину та вежі й фортеці, розташовані вздовж усього муру.

Столиця Китаю — місто Пекін. Найбільше місто — Шанхай.

Розгляньте на с. 88 світлину, де зображено Шанхай. Зверніть увагу на сучасні висотні будівлі. Справа височить хмарочос, який має 128 поверхів, а зліва — телевізійна вежа заввишки майже 500 м.

Помандруємо далі, у Канаду — другу за розмірами країну світу. Канада — країна озер і мальовничої природи. Тут розташований відомий на весь світ Ніагарський водоспад.

Розгляньте на с. 88 світлину, на якій зображено Ніагарський водоспад на річці Ніагара. Зверніть увагу на його форму у вигляді підкови.

Міста Канади гарні й охайні. Столиця — м. Оттава. Найбільшим містом Канади є Торонто. У Торонто проживає багато українців.

Розгляньте на с. 88 світлину, на якій зображено Торонто. Зверніть увагу, що місто розташоване на березі озера.

Тепер помандруємо на інший кінець світу в загадкову країну, яка з усіх боків оточена океаном. Це — Австралія. Тут живуть тварини, яких ніде у світі більше немає: кенгуру, качкодзьоб, коала.

Розгляньте на с. 89 світлину, на якій зображено кенгуру. Зверніть увагу на дитинча кенгуру, яке міститься в сумці на животі матері.

Уздовж узбережжя океану простягаються великі міста.

Розгляньте на с. 89 світлину, на якій зображено Канберру. Зверніть увагу, що розташована Канберра на березі мальовничого озера, створеного руками людини.

На сьогодні наша уявна подорож країнами світу завершилася. Ви побували лише в трьох країнах, розташованих у різних куточках світу, й переконалися, що країни світу дуже різноманітні та цікаві.

— Яку країну світу вам хотілося б відвідати? Чому? (*Відповіді учнів.*)

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в парі (групі).

Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 89 у підручнику.

— Якщо вам довелося побувати в якійсь країні світу, розкажіть, що запам'яталося з побаченого там.

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

Тема уроку. Винаходи людства.

Мета: формувати уявлення про винаходи людства та їх призначення, вміння висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати допитливість.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися, що країни світу дуже різноманітні.

Фронтальна бесіда.

- Що вам відомо про Китай?
- Що вам відомо про Канаду?
- Що вам відомо про Австралію?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

- Які речі, без яких ви не уявляєте життя, оточують вас вдома? (*Відповіді учнів.*)
- Які речі, без яких важко уявляти життя, оточують вас у школі?

Навколо є речі, якими ви повсякчас користуєтеся, навіть не замислюючись, хто їх створив. Вдома — це телевизор, дзеркало, ножиці, електрична лампочка, пілосос, холодильник, годинник, комп'ютер тощо. У школі — це зошит, книжка, ручка, олівець, пластилін, глобус, географічна карта, циркуль тощо.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, хто такі винахідники. Ви довідаєтеся, як винаходи людства допомагають людям і змінюють їхнє життя. Ви навчитеся пояснювати призначення винаходів.

Тема сьогоднішнього уроку: «Винаходи людства».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою ознайомлення з деякими винаходами людства, які допомагають пізнавати світ.

Нові й корисні речі створюють люди, яких називають винахідниками. Винахід — це щось корисне, що може бути застосоване людьми в їхній діяльності.

Перші винаходи з'явилися з появою людини. Первісні люди винайшли вогонь, кам'яну сокиру та ніж, голку, якою шили одяг, лук і стріли, за допомогою яких полювали на тварин тощо. Завдяки винаходу колеса, приблизно 6000 років тому, були створені різноманітні транспортні засоби.

Розгляньте малюнки на с. 90 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Які винаходи людства допомагають пізнавати світ? (*Відповіді учнів.*)
- Якими винаходами ви користувалися? Про що можна дізнатися за їх допомогою? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про винаходи людства, які допомагають пізнавати світ.*)

Фотокамера — прилад для фіксації зображень. Над його створенням працювало багато винахідників упродовж майже 200 років. Приблизно 100 років тому з'явилися фотокамери, які вже були подібні на сучасні. Спочатку зображення зберігалося на фотоплівці, а потім переносилося на папір. Сучасні фотокамери — це цифрові пристрої, у яких зображення зберігається на спеціальному цифровому носії.

Мікроскоп — прилад для розглядання невидимих для неозброєного ока предметів у збільшеному вигляді. Винахідником мікроскопа був англійський учений Роберт Гук. Відкриття мікроскопа відкрило людям світ невидимих раніше організмів і дало можливість дізнатися більше про будову тіла організмів.

Ваги — пристрій для визначення маси тіла. Ваги мають широке застосування в науці.

Термометр — прилад для вимірювання температури тіла, повітря, води тощо. До відкриття термометра приклалися багато винахідників.

Бінокль — прилад для спостереження за віддаленими предметами. Завдяки біноклю можна спостерігати за тваринами.

2. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою ознайомлення з деякими винаходами людства, які допомагають у побуті.

Розгляньте наступні малюнки на с. 90 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

- Які винаходи допомагають людям у побуті? (*Відповіді учнів.*)
- Якими винаходами ви користувалися? Що вони допомагають робити? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про винаходи людства, які допомагають у побуті.*)

Електрична лампочка призначення для освітлення електричним струмом. *Сірники* — для запалювання вогню. *Годинник* — пристрій для вимірювання часу. *Окуляри* — прилад для покращення зору. *Мило* — речовина для миття. *Молоток* — знаряддя праці, призначене для забивання цвяхів, розбивання предметів тощо. *Столове приладдя* — це інструменти для споживання їжі. *Ножі* — інструмент, призначений для різання паперу, тканини, волосся, нігтів.

3. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою ознайомлення з деякими винаходами людства, які допомагають долати великі відстані.

З давніх-давен люди мріяли про можливість долати великі відстані та переміщати вантажі. Так винайшли колесо, повітряну кулю і човен.

Розгляньте малюнки на с. 91 у підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Як змінювалися винаходи, які допомагають людям долати великі відстані? (*Учитель вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про винаходи, які допомагають людям долати великі відстані.*)

Винайшовши колесо, людина здійснила великий крок для створення транспортних засобів, за допомогою яких могла долати значні відстані: перевозити вантажі та людей. Спочатку вони були примітивні: колісниці, вози, карети, у які впрягали коней. Пізніше сконструювали самохідну колісну машину — автомобіль. Автомобіль приводив у рух двигун. Перший автомобіль побудований у Німеччині в 1885 році. Зараз у світі випускають понад 300 мільйонів автомобілів різних марок.

Здавна люди мріяли літати. Понад 200 років тому люди піднялися на повітряній кулі. Кулю наповнювали гарячим повітрям, завдяки чому вона підіймалась угору. Та повітряною кулею неможливо керувати. Винахідники працювали над створенням такого літального апарату, яким можна було б керувати й літати туди, куди потрібно.

Перший літак, який пролетів лише 260 м і пробув у повітрі лише 1 хвилину, збудували американські авіаконструктори брати Райт. Сучасні літаки здатні долати величезні віддалі з великою швидкістю.

4. Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою ознайомлення з деякими винаходами людства, які допомагають передавати й отримувати повідомлення на відстані.

Розгляньте наступні малюнки на с. 91 у підручнику та дайте відповіді на запитання.

— Які винаходи допомагають людям передавати й отримувати повідомлення на відстані?

— Якими винаходами ви користувалися? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про винаходи людства, які допомагають передавати й отримувати повідомлення на відстані.*)

У давнину для передачі інформації на відстані користувалися лише поштою, пересилаючи листи та телеграми. Потім з'явився дротовий телефон, на зміну якому прийшов бездротовий зв'язок — радіо. За допомогою радіозв'язку можна було передавати та приймати звуки. Над винайденням радіо працювало багато винахідників. За допомогою телебачення стало можливим передавати не лише звуки, а й рухоме зображення. За допомогою телевізора можна приймати телевізійні передачі. Смартфони та комп'ютери — це найсучасніші винаходи, які допомагають людям передавати й отримувати інформацію в усіх куточках нашої планети.

Отже, життя людей змінюється з появою нових винаходів.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 60.

— Що пропонується зробити? (*Пронумерувати.*)

— У чому допомагають ці винаходи людства?

2. Робота в парі (групі).

Виконайте завдання для роботи в парі (групі), запропоноване на с. 91 у підручнику.

— Які винаходи людства допомагають вам у навчанні?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

— Дослідіть, якими винаходами людства ви користуєтеся вдома.

Тема уроку. Помічники людини в побуті.

Мета: формувати уявлення про прилади, які допомагають людині в побуті, та їх призначення; виробляти вміння висловлювати судження; розвивати спостережливість, бажання пізнавати навколишній світ; виховувати допитливість.

Обладнання: підручник, робочий зошит, сигнальні картки або різнокольорові цеглинки «Лего».

Хід уроку

I. Організація класу до уроку. Ранкова зустріч.

II. Повторення вивченого матеріалу.

На попередньому уроці ви дізналися про винаходи, які допомагають людям і змінюють їхнє життя.
— Відгадайте загадки про винаходи та розкажіть, що вони допомагають робити людям.

Іде років двісті, не стоїть на місці,
лічить людський вік,
а не чоловік. (*Годинник*)

Ну і дім — одне вікно,
в ньому кожен день кіно. (*Телевізор*)

У носатого Івана,
одежина дерев'яна.
Де йде-торкається,
там слід лишається. (*Олівець*)

Може він листа прийняти,
з другом швидко нас зв'язати,
він багато чого може
і завжди нам допоможе! (*Комп'ютер*)

Ця машина з розгону в небо злітає.
Відстань велику швидко долає. (*Літак*)

Не кущ, а з листочками,
не сорочка, а зшита,
не людина, а розповідає. (*Книжка*)

Два кружечки, два ножі.
Прошу: пальчик бережи! (*Ножі*)

Є великий, є малий,
є вантажний, легковий,
по дорогах поспішає,
у собі людей катає. (*Автомобіль*)

Скляна трубочка тоненька,
рідина в ній червоненька.
Як тепло — вгору стрибає,
а як холод — униз спадає. (*Термометр*)

У коробці спочивають хлопці — наче близнюки.
В них коричневі голівки і зовуть їх ... (*сірники*).

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми уроку.

Сучасна людина використовує різноманітні прилади, які допомагають їй у побуті та полегшують повсякденне життя.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, які побутові прилади полегшують домашню роботу. Ви дізнаєтеся, яку саме роботу вони допомагають виконувати. Ви навчитеся пояснювати призначення побутових приладів.

Тема сьогоднішнього уроку: «Помічники людини в побуті».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. *Бесіда з елементами розповіді та використанням ілюстрацій з метою ознайомлення з деякими побутовими приладами, які допомагають полегшувати домашню роботу.*

Сучасна людина широко використовує у своєму житті різноманітні побутові прилади, щоб полегшити домашню роботу, а саме:

- готувати й зберігати їжу та напої;
- доглядати за одягом;
- прибирати вдома;
- мити посуд.

Розгляньте малюнки на с. 92–93 в підручнику та дайте відповідь на запитання.

— Яку домашню роботу полегшують зображені побутові прилади? (*Учитель / учителька вислуховує відповіді учнів і робить узагальнюючу розповідь про побутові прилади, які допомагають виконувати домашню роботу.*)

Пилосос — прилад, який всмоктує пил і бруд. Його використовують для чищення підлоги, меблів, килимів. Пил і бруд, який збирає пилосос, потрапляє в мішок чи контейнер, звідки їх викидають у сміття. Перші пилососи з'явилися приблизно 150 років тому в США. Зовсім недавно були створені роботи-пилососи, що прибирають без участі людини.

Пральна машина-автомат — прилад, який використовують для прання білизни. Вона не тільки пере, а й віджимає білизну. Людина має тільки завантажити брудну білизну та засіб для прання й витягнути випрану білизну.

Посудомийна машина — автоматично миє посуд. Достатньо поскладати в неї брудний посуд і додати мийний засіб, а потім вийняти чистий. Перша посудомийна машина була створена приблизно 120 років тому в США.

Швейна машинка — прилад для зшивання частин тканини з метою створення одягу. Винайшли швейну машинку близько 200 років тому.

Блендер — електроприлад, призначений для подрібнення продуктів. Завдяки блендеру можна приготувати пюре, коктейлі тощо.

Міксер — електроприлад, призначений для перемішування продуктів. За допомогою міксера можна приготувати тісто, пюре, соуси тощо.

— Які побутові прилади, з тих, що ви розглянули, допомагають прибирати в домі? (*Відповіді учнів.*)

— Які побутові прилади, з тих, що ви розглянули, допомагають на кухні готувати їжу та напої? (*Відповіді учнів.*)

— Які ще побутові прилади допомагають на кухні готувати їжу та напої?

Крім блендера й міксера, допомагають готувати їжу та напої м'ясорубка, хлібопіч, газова чи електрична плита, мікрохвильова піч, мультиварка, тостер, гриль, електричний чайник, пароварка, соковижималка, каварка тощо.

— Які кухонні побутові прилади використовують у вас вдома?

— Які побутові прилади, з тих, що ви розглянули, допомагають доглядати за одягом? (*Відповіді учнів.*)

— Які ще побутові прилади, допомагають доглядати за одягом? У чому вони допомагають?

Крім пральної та швейної машин, для догляду за одягом використовують праску, сушильну машину.

— Які побутові прилади для догляду за одягом, використовують у вас вдома?

Отже, як ви переконалися, сучасній людині в побуті допомагають прилади, створені винахідниками.

2. Бесіда з елементами розповіді з метою формування уявлення про правила користування електричними побутовими приладами.

Більшість побутових приладів працюють від електричному струму, вони становлять небезпеку для вас. Електричний струм може спричинити травми та навіть зупинку серця.

— Коли електричні прилади можуть становити небезпеку для людини? (*Відповіді учнів.*)

Коли з електричними приладами неправильно або необережно поводитися, вони можуть становити небезпеку. Дітям вашого віку можна користуватися електричними приладами тільки з дозволу й у присутності дорослих. Потрібно дотримуватися таких правил користування електричними приладами:

- перевіряти справність електроприладів;
- не вмикати в одну розетку одночасно кілька електроприладів. Це призводить до перегрівання проводів, підведених до розетки;
- не торкатися мокрими руками штепсельних розеток, вимикачів, увімкнених в електромережу, настільних ламп та інших електроприладів і не витирати їх вологою серветкою; не опускати палець у воду, яку нагрівають електроприладом;
- не залишати без нагляду увімкнені в розетку електроприлади. Під час виходу з дому, обов'язково їх вимикати;
- якщо під час роботи електроприладу з'явилися тріск, іскріння, потрібно негайно вимкнути прилад із розетки;
- про помічені неполадки в електроприладах, оголені й погано ізольовані проводи обов'язково слід розказати дорослим. Несправності може усунути тільки спеціаліст-електрик.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

Виконаємо завдання 1 на с. 61.

— Що пропонується зробити? (*Поміркувати та написати.*)

— Про яких помічників людини в побуті йдеться в загадках?

2. Завдання на застосування знань.

— Чому побутові прилади називають помічниками людини?

— Чому електричними побутовими приладами дітям не можна користуватися без дозволу та нагляду дорослих?

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Відповідь розпочніть словами «Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася, що...».

— За допомогою сигнальних карток (або цеглинок «Лего») визначте, як ви засвоїли матеріал на уроці.

Картка зеленого кольору: «Я зрозумів / зрозуміла! Можу пояснити матеріал іншим».

Картка жовтого кольору: «Мені потрібно трохи більше пояснень».

Картка червоного кольору: «Я не зрозумів / не зрозуміла матеріал!».

— Що ви навчилися робити на уроці?

ЗМІСТ

Чого ти навчишся на уроках «Я досліджую світ»	2
Світ, у якому ти живеш	4
РОЗДІЛ 1. ЛЮДИНА СЕРЕД ЛЮДЕЙ	6
Твоя школа	6
Навчання — це твій обов'язок.....	8
Твій розпорядок дня	10
Твоя постава.....	12
Твоє робоче місце	14
Твій відпочинок	15
Спілкуйся ввічливо	16
Поводься доброзичливо	18
Громадські місця.....	20
У музеї	22
У театрі та кінотеатрі	24
У бібліотеці	26
У гостях. Правила гостинності	28
Правила поведінки за столом	30
Правила поведінки в громадському транспорті.....	32
Твоя сім'я	34
Професії твоїх батьків	36
Обов'язки в сім'ї.....	38
Навчись робити самостійно	40
Дозвілля в сім'ї	42
РОЗДІЛ 2. ЛЮДИНА І ПРИРОДА	44
<i>НЕЖИВА ПРИРОДА</i>	44
Навколишній світ.....	44
Із чого людина виготовляє рукотворні тіла.....	46
Як ти пізнаєш навколишній світ.....	48
Спостереження та досліди	50
Природа	52
Нежива природа	54
Жива природа.....	56
Умови, необхідні організмам для життя.....	58
Значення природи для людини	60
Бережливе ставлення до природи.....	62
Значення Сонця для Землі	64
День і ніч	66
Спостереження за змінами в природі восени (урок-екскурсія)	68
Пори року	70
Вода в природі	72
Властивості води-рідини.....	74
Значення води в природі та житті людини	75
Повітря та його властивості.....	77
Вітер.....	79
Значення повітря в природі та житті людини	81
Ґрунт	83
Значення ґрунту в природі та житті людини.....	85
<i>ЖИВА ПРИРОДА</i>	87
Рослини, їх будова	87
Дерева, кущі, трав'янисті рослини.....	89
Листяні та хвойні рослини	91

Дикорослі й культурні рослини.....	93
Рослини лісу.....	95
Рослини луків.....	97
Кімнатні рослини.....	99
Охорона рослин.....	101
Тварини.....	103
Дикі та свійські тварини.....	105
Комахи.....	107
Риби.....	109
Птахи.....	111
Звірі.....	113
Спостереження за змінами в природі взимку (урок-екскурсія).....	115
Тварини — домашні улюбленці.....	117
Тварини лісу.....	119
Тварини луків.....	121
Охорона тварин.....	123
РОЗДІЛ 3. ЛЮДИНА.....	125
Людина — частина природи і суспільства.....	125
Кожна людина неповторна.....	127
Край, у якому ти живеш.....	129
Твій зовнішній вигляд.....	131
Чим ти бачиш.....	133
Чим ти чуєш.....	135
Чим ти відчуваєш запах.....	137
Чим ти розпізнаєш смак.....	139
Про що тобі повідомляють руки.....	141
Твоя безпека під час ігор та розваг.....	143
Твоя безпека вдома.....	145
Твоя безпека в школі.....	147
Твоя безпека на вулиці.....	149
Безпечна дорога від дому до школи.....	151
Спостереження за змінами в природі навесні (урок-екскурсія).....	153
РОЗДІЛ 4. ЛЮДИНА В СУСПІЛЬСТВІ.....	155
Україна — твоя Батьківщина.....	155
Київ — столиця України.....	157
Державні символи України.....	159
Твої громадянські права.....	161
Твої громадянські обов'язки.....	163
Пам'ятки старовини рідного краю.....	165
РОЗДІЛ 5. ЛЮДИНА І СВІТ.....	167
Різноманітний світ людей.....	167
Подорожуємо країнами світу.....	168
Винаходи людства.....	170
Помічники людини в побуті.....	172